

**Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Національний гірничий університет**

Науково-методичний центр

**МАТЕРІАЛИ
науково-практичної конференції**

**«ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ АКАДЕМІЧНОЇ АВТОНОМІЇ ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ»**

червень 2016 року

**Дніпропетровськ
НГУ
2016**

УДК 378.1 (063)

ББК 74.58 я 43

С 78

- С78 Проблеми реалізації академічної автономії вищих навчальних закладів: зб. доповідей наук.-практ. конф., червень 2016 р., Дніпропетровськ [Електронний ресурс] / М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т, Науково-методичний центр. – Д. : НГУ, 2016. – 285 с. – Режим доступу: <http://nmu.org.ua>.

Укладачі:

Парфенова Н.В., старший оператор ЕОМ;

Письменкова Т.О., методист навчального відділу;

Салов В.О., керівник Науково-методичного центру ДВНЗ «НГУ»

Розглянуто:

Розроблення стандартів вищої освіти, освітньо-професійних та освітньо-наукових програм за Переліком-2015 спеціальностей.

Формування спеціалізацій спеціальностей підготовки кадрів з вищою освітою для вирішення регіональних потреб та запитів роботодавців.

Розроблення робочих[програм навчальних дисциплін та засобів діагностики за вимогами компетентнісного підходу.

Шляхи забезпечення якості вищої освіти в умовах академічної автономії.

Використання національних надбань в сфері вищої освіти та традицій наукових шкіл навчальних закладів для підвищення якості освітньої діяльності.

УДК 378.1 (063)

ББК 74.58 я 43

© Державний ВНЗ «НГУ», 2016

ЗМІСТ

	Назва розділу	Стор.
	Передмова	5
1.	Бондаренко Ю.Г. Комунікативна компетентність майбутнього викладача вищої школи	6
2.	Вітер В.В. Основні ідеї реформаторської педагогіки	9
3.	Дашковська О.В., Погребняк В.П. Оновлення системи і змісту вищої освіти: нормативно-правове забезпечення і організаційно-методичний супровід	13
4.	Капацина А.О. Формування освітньої програми спеціальності 071 Облік і оподаткування	16
5.	Коровяка Е.А., Манукян Э.С. Перспективы улучшения качества высшего образования в Украине	22
6.	Кузьменко О.М. Модель формування підготовки кадрів з вищої освіти за спеціалізацією спеціальності	26
7.	Луценко В.И., Кирпа О.А. Адаптация иностранных студентов к условиям обучения в Государственном высшем учебном заведении «Национальный горный университет»	29
8	Любохинець В.М. Реалізація індикаторів якості освітнього процесу вищого навчального закладу відповідно до вимог європейських стандартів	36
9	Любохинець В.М. Створення системи модульно-рейтингового оцінювання успішності студентів	45
10.	Любохинець В.М., Дено Н.П. Особливості формування професійних компетентностей у викладачів-початківців	54
11.	Нейчев Р.Ю. Військове виховання за часів козаччини	63
12	Нестерова О.Ю., Наказний М.О. Особливості планування самостійної роботи при розробці програми дисципліни «методика викладання перекладу у вищій школі»	69
13.	Пазинич Ю.М., Приходько В.В., Салов В.О., Шабанова Ю.М. Освітньо-професійна програма підготовки магістрів спеціальності 011 Науки про освіту	72
14.	Г.Г.Півняк, С.І.Випанасенко Видавнича діяльність кафедри систем електропостачання.	90
15.	Письменкова Т.О. Оцінка ефективності підготовки гірничих інженерів на основі методів педагогічних вимірювань	94
16.	Приходченко В.Ф., Полякова Н.С. Вплив академічної автономії вищих навчальних закладів на	98

	формування змісту підготовки бакалаврів	
17.	Проців В.В., Зіборов К.А., Письменкова Т.О., Вернер І.В. Коммунікаційний дизайн – ще один крок до реалізації вимог сучасного працедавця	101
18.	Салов В.О. Політика якості вищої освіти та заходи з модернізації системи внутрішнього забезпечення якості Національного гірничого університету	107
19.	Салов В.О. Приклад освітньо-професійної програми бакалавра	120
20.	Салов В.О. Робоча програма дисципліни «Управління навчально-виховною діяльністю вищого навчального закладу» підготовки магістрів спеціальності 011 Науки про освіту	134
21.	Салов В.О., Андрєєв Б.М., Борисова Н.В., Гайко А.І., Кондрат О.Р., Котенко В.В., Маланчук З.Р. Стандарти вищої освіти бакалаврів спеціальності 184 Гірництво	145
22.	Салов В.О., Андрєєв Б.М., Борисова Н.В., Гайко А.І., Кондрат О.Р., Котенко В.В., Маланчук З.Р. Стандарти вищої освіти докторів філософії спеціальності 184 Гірництво	157
23.	Салов В.О., Андрєєв Б.М., Борисова Н.В., Гайко А.І., Кондрат О.Р., Котенко В.В., Маланчук З.Р. Стандарти вищої освіти магістрів спеціальності 184 Гірництво	171
24.	Салов В.О., Одновол М.М., Письменкова Т.О., Калюжна Т.М. Про формування спеціалізацій спеціальностей	183
25.	Салов В.О., Ширін Л.Н., Письменкова Т.О., Шипунов С.О. Робоча програма дисципліни «Транспорт гірничих підприємств» підготовки бакалаврів спеціальності 184 Гірництво	191
26.	Салова В.О., Одновол М.М., Калюжна Т.М. Положення Національного гірничого університету «Про визнання та моніторинг спроможності кафедр започатковувати та провадити освітню діяльність відповідно до ліцензійних умов»	203
27.	Світкіна О.Ю., Лисицька С.М., Нетяга О.В., Тарасова А.В. Формування якісної підготовки бакалаврів на основі робочих програм загальноосвітніх кафедр	223
28.	Шабанова Ю.А. Гуманитарные ценности в современной системе медиа-образования	226
29.	Шашенко А.Н., Солодянкин А.В. 10 лет подготовки инженеров строителей в Национальном горном университете	236
30.	Шевченко О.В., Проців І.В. Методики рейтингового оцінювання діяльності викладачів та кафедр ВНЗ за допомогою суми місць	247
31.	Ямковий В.А. Центральний регіон. Ретроспективний аналіз системи вищої освіти	251

ПЕРЕДМОВА

Збірник наукових праць підготовлено за результатами виконання науково-дослідних робіт освітян, які взяли участь в науково-практичній конференції «Проблеми реалізації академічної автономії вищих навчальних закладів».

Перед освітянами поставлені завдання виявити та описати існуючі моделі реалізації автономії вищої школи, визначити проблемні сторони щодо цього питання та знайти шляхи їх вирішення.

Дослідницькі зусилля спрямовувалися на з'ясування системи чинників, підходів, парадигм, принципів, механізмів, які в сукупності дають змогу системно обґрунтувати існування актуальних і, що важливо, ефективних моделей здійснення автономії та врядування у вищій освіті. Дослідницька увага, з очевидних причин, спрямовувалася на кращі, провідні зразки університетського самоврядування. Насамперед це проявилось в різнобічному системному пошуку та розгляді досліджуваного явища в його найдосконаліших формах, використанні для цього найсучаснішої джерельної бази, що адекватно відображує передову вищу школу.

У дослідницькій рефлексії розкрито теоретико-методологічні основи реалізації автономії та врядування в університетах, що в сукупності забезпечують закладам вищої освіти топ-позиції в світових рейтингах, розвиток ключової складової діяльності вищої школи – освітніх програм і кваліфікацій на принципах академічної свободи, як засадничій основі становлення, функціонування і прогресу передових університетів. Також відповідно до базових принципів і положень Болонського процесу і міжнародної практики вищої освіти розкривається академічний аспект університетської автономії та відповідної інституційної незалежності з'ясуванням місця і ролі, форм реалізації і розвитку університетської взаємодії шляхом академічної мобільності студентів, викладачів, дослідників, адміністративного персоналу, аналізується європейський досвід та його теоретико-методологічні основи щодо забезпечення якості підготовки здобувачів вищої освіти. В доповідях розкрито реалізація врядування у закладах вищої освіти, ряд статей присвячено найважливішому аспекту університетської самоврядності – кадровій автономії та її механізмам.

У сукупності всі доповіді розкривають і дають цілісне уявлення стосовно модельних характеристик автономії і врядування в сучасній прогресуючій вищій школі.

Викладені результати дають істотний приріст наукового знання щодо кращих зразків реалізації академічної автономії вищих навчальних, які сприяють досягненню вершин досконалості і можуть бути використанні в стратегіях модернізації української вищої школи.

Проведення конференцій з проблем вищої школи є важливим елементом забезпечення якості системи вищої освіти завдяки обміну досвідом її суб'єктів та публічності обговорення проблем.

Бондаренко Ю.Г.
Новомосковський технікум
Національної металургійної академії

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Анотація. У статті розкрито зміст комунікативної компетентності викладача, як рівень володіння сукупністю комунікативних компетенцій, яка відображає готовність випускника до застосування набутих знань, умінь, навичок для успішної комунікативної діяльності в педагогічній сфері.

Ключові слова: компетентність, компетентнісний підхід, комунікативна компетентність.

Вперше в Україні з прийняттям ЗУ «Про вищу освіту» постало актуальне питання визначення компетентностей здобувачів вищої освіти навчальними закладами в умовах автономності. Сучасне гуманітарне знання передбачає володіння суб'єктами пізнання високим рівнем професійної компетентності. Компетентність означає такі якості особистості, які визначають її здатність і готовність до виконання фахової діяльності на ґрунті набутих знань, сформованих навичок, умінь, цінностей та інших особистих якостей.

У цій статті розглянуто комунікативну компетентність майбутніх викладачів вищої школи.

Комунікативна компетентність є однією з базових компонентів культури сучасної людини. Структурними елементами комунікативної компетентності виступають: ціннісне відношення до мови, усвідомлення і розуміння соціальної і психологічної сторони комунікативних подій, готовність організувати свою поведінку в цих подіях відповідно до норм суспільного життя.

Дослідження в даній сфері має декілька напрямлень: соціально-психологічне (Ю.М. Жуков, Л.А. Петровська, Ю.Н. Ємельянов та ін.); лінгвістичне, яке акцентує увагу на мовній діяльності людини (Є.В. Ключев, Т.В. Матвеева та ін.); компетентнісне направлення (В.А. Болотов, Ю.Г. Татур та ін.) в якому комунікативна компетентність визначається в якості цілей і результатів навчання, як загальної так і професійної освіти і входить в склад ключових компетенцій. Компетентнісне направлення відображає сучасні тенденції в розумінні результатів навчального процесу. Компетентнісний підхід висуває на перше місце не інформованість студентів, а їх уміння розв'язувати складні задачі і проблеми в різних сферах і видах діяльності. Реалізація компетентнісного підходу в вищій освіті включає реалізацію цілей і очікуваних результатів навчання, визначення змісту освіти, проектування ефективних технологій навчання, розвитку та виховання студентів, розробку характеристик оцінки сформованих компетентностей.

Комунікативна компетентність має велике значення в підготовці майбутніх фахівців, а особливо в сфері підвищеної мовної відповідальності.

Поняття «компетентність» (ЗУ «Про вищу освіту») – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка

визначає здатність особи успішно здійснювати професійну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Поняття «компетентність» (НРК) – здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості.

Відповідно поняття «компетентність» розглядається як єдність теоретичної і практичної готовності людини до здійснення фахової діяльності. Компетентність характеризує не тільки діяльність, а й особистість як суб'єкта в його відповідальності, ініціативності, самостійності.

Комунікативна компетентність є розвиненою на ґрунті знань, навичок і вмінь здатність до здійснення ефективної комунікативної діяльності, що проявляється в розв'язання складних задач і проблем мовними і когнітивними засобами в різних умовах взаємодії. Ця комплексна здатність створює готовність індивіда до майбутньої фахової діяльності й само актуалізації на основі знанневого простору, картини світу, інтелекту, критичного мислення, здатності до концептуального моделювання інформації, мовної особливості [1, с.326]

Комунікативна компетентність – це:

1. сукупність знань, умінь, навичок особистості в області комунікації, необхідних для виконання відповідної діяльності;

2. соціально-особисті якості особистості, регулюють систему його взаємодії (здібності до мислення, розуміння, прогнозування, реагування і сприйняття цінностей, міжособистісні відносини);

3. здатності – можливості в різноманітних видах діяльності та відповідність даному виду діяльності;

4. готовність – складна динамічна система, включає інтелектуальні, емоційні, мотиваційні і вольові сторони психіки [12, с.55].

Наявність цих компонентів є умовою успішного виконання професійної діяльності.

Комунікативна компетентність – якість дій яка забезпечує ефективне конструювання прямого і зворотного зв'язку з іншою людиною, встановлення контакту, здатність до комунікативної взаємодії, що передбачає коректне, вільне спілкування в різноманітних соціокультурних ситуаціях.

Основними критеріями комунікативної компетентності є:

- уміння вести вербальний і невербальний обмін інформацією;
- уміння переконувати, аргументувати свою позицію;
- уміння зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки, знання, пояснення;
- володіння ораторським мистецтвом, усним і письмовим мовленням, формами і методами презентацій;
- уміння виробляти стратегію, тактику взаємодії з людьми, організувати їх спільну діяльність для досягнення відповідних цілей;
- готовність до проявлення компетентності;
- володіння знанням змісту компетентності;

- володіння технологіями діагностики причин конфліктних ситуацій, їх профілактики і вирішення;
- готовність сприймати інновації зовнішнього середовища;
- провадити дослідницьку та/або інноваційну діяльність.

В основі комунікативної компетентності лежить не тільки просте володіння мовою та іншими кодами спілкування, а особливостями особистості в цілому [3, с.8]. Позитивна манера спілкування, знання етикету, виконання правил мовної поведінки не несе в собі прямого морального навантаження: доброзичливості, м'якості, розуміння один одного і т.д. А саме, ці якості орієнтують викладача на вибір оптимальних засобів та способів впливу та взаємодії в навчальному процесі. Основним педагогічним принципом професійної взаємодії викладача зі студентом є студентоцентризм, орієнтація на співбесідника, виправдання його очікувань в спілкуванні – основа професійного спілкування педагога.

Професійна комунікативна компетентність майбутнього педагога формується при вивченні спеціальних культурно-речових, педагогічних а психологічних дисциплін. Формування комунікативної компетентності зумовлює активну участь студентів в процесі навчання, компетенції – це знання в дії, включені в реальну ситуацію [4, с.6].

Комунікативна компетентність викладача вищої школи забезпечує його багатофункціональність, універсальність, визначає професійну мобільність, регулює систему відносин випускника з професійною сферою діяльності і забезпечує теоретичну і практичну готовність до здійснення професійної діяльності.

Література

1. Азимов Э. Г. Словарь методических терминов (теория и практика преподавания языков) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – СПб.: „Златоуст”, 2009. – 490 с.
2. Вовк О. І. Комунікативно - когнітивна компетентність студентів-філологів : нова освітня парадигма / О. І. Вовк. – Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2013. – 500 с.
3. Смельянов Ю.Н. Теория формирования і практика удосконалення комунікативної компетентності: автореф. дис. д-ра псих. наук [Текст] / Ю.Н. Смельянов. – Л.,1991. – 38с.
4. Зеер Э.Ф. Саморегулируемое учение как психолого – дидактическая технология формирования компетенции у обучаемых [Текст] / Э.Ф.Зеер//Психологическая наука и образование. 2004. №3. – С. 5-11.
5. Матвеева О. Н. Формирование профессиональной компетенции у студентов – будущих переводчиков с использованием обучающего тезауруса: дис. ... канд. пед. наук /13.00.08 / О. Н. Матвеева. – Самара, 2010. – 216 с.
6. Психологический энциклопедический словарь / Под ред. М.И. Енкеева – М.: Изд-во Проспект,2006.-560с.
7. ЗУ «Про вищу освіту» від 01.07.2014 //Відомості Верховної Ради України. – 2014. - №37,38
8. Національна рамка кваліфікацій. Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23.11.2011р. №1341
9. Програма «Налаштування освітніх структур в Європі» (Проект TUNING) [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.iori.hse.ru/tuning/>

Вітер В.В.

Державний ВНЗ "Національний гірничий університет"
студентка гр. ПВШмв15

ОСНОВНІ ІДЕЇ РЕФОРМАТОРСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ

Провідною ознакою нових педагогічних концепцій стала поглиблена увага до особистості дитини. Це була педагогіка зосереджена на дитині, а не на методі, на предметі навчання, що було характерним для абсолютної більшості попередніх педагогічних теорій.

Провідною метою засновники реформаторської педагогіки вважали вивчення природи дитини та шляхів формування особистості протягом періоду дитинства.

Ідеї реформаторської педагогіки отримали розвиток у цілому ряді концепцій, зокрема таких, як теорія вільного виховання, експериментальна педагогіка, педагогічний прагматизм, теорія центрів інтересів, функціональна педагогіка, педагогіка особистості, виховання засобами мистецтва. [1]

В основу педагогічних течій реформаторської педагогіки були покладені філософія позитивізму (за якою теоретичні знання і досвід трактуються як сукупність суб'єктивних почуттів і переживань), прагматизму (яка розглядає достовірність як практично значуще, що визначається прагненням самовдосконалення), філософської антропології (з орієнтацією на людину, дослідження духовних цінностей, пошук істини про мету життя та сенс буття з цієї позиції), волюнтаризму (з розумінням волі як першооснови всього суцього). Варто зазначити, що представники нових на той час педагогічних течій поєднували у своїх педагогічних концепціях ідеї різних філософських теорій.[2]

«Педагогіка вільного виховання» – одна з найбільш загальних концепцій реформаторської педагогіки. Елементи цієї концепції проникають практично в усі інші педагогічні напрямки.

Своїм ідейним джерелом її представники вважають ідеї Руссо та Дістервега про природовідповідність виховання. Своєрідним девізом «педагогіки вільного виховання» став німецький вислів «Все для дитини, що навколо дитини». Кредо цього напрямку пояснив американський педагог і філософ Д.Дьюї: «Відбувається зміщення центрів тяжіння. Дитина стає сонцем, навколо якого обертається виховання.»

Яскравими представниками «вільного виховання» є Г.Шаррельман, М.Монтессорі. Засновником цього напрямку у педагогіці стала шведська письменниця і педагог Е.Кей.

У цілому представники «вільного виховання» виступали за ломку педагогічних традицій, які обмежували свободу та ініціативу дитини. Натомість вони пропонували створювати для дітей такі умови, які б давали їм поживу для самовиховання. Основним недоліком цього напрямку є надмірний педоцентризм.

Монтессорі ставить вимогу вивчення сутності дитини, яку потрібно виховувати. Вона вперше в історії педагогіки запровадила у практику шкіл

систематичні антропологічні обстеження дітей. Школи, на її думку, повинні бути лабораторіями, де вивчається психічна діяльність дітей. [3]

Проголосивши принципи самовиховання і самонавчання, Монтесорі прагнула реалізувати їх на практиці, створюючи школи за своєю системою.

На рубежі XIX – XX ст. у ряді європейських країн (Німеччина, Англія, Франція і ін.) та у США створюються лабораторії – спеціальні центри психологічних і педагогічних досліджень. Появою таких центрів ознаменувалось виникнення нового напрямку – експериментальної педагогіки.

Спочатку дослідження присвячувались дитячій психології, а поступово вони витіснялись дослідним вивченням власне педагогічних проблем. У Німеччині такими експериментами зайнялись В.А.Лай, Е. Мейман, у Франції – А. Біне, у США – Е. Торндайк.

Експериментатори ставили своїм завданням за допомогою експериментів знайти нові методи вивчення дитини та науково обґрунтувати процес навчання і виховання.

Заслугою педагогів-експериментаторів є те, що вони намагались знайти ефективні методи і засоби навчання учнів, знайти закономірності їх фізичного і розумового розвитку на різних вікових етапах, вивчити розвиток психічних якостей і процесів тощо. [3]

Педагогіка прагматизму (від грець. прагма – дія) виникла як локальний педагогічний напрямок у США і Англії. Її засновником виявився американський філософ і педагог Джон Дьюї (1859-1952).

Суть прагматизму – істинне все те, що приносить користь (навіть існування Бога Дьюї виводить з практичних цілей). Значимість користі оцінюється почуттям власного задоволення. Ідеал Дьюї – «хороше життя».

Дьюї – прихильник ідеї «вроджених здібностей», які передаються по спадковості. Він висунув теорію спадковості: сукупність розумових і фізичних властивостей певного індивіда є досягненням всієї раси і передається за спадковістю. Отже, виховання повинно спиратись на спадковість і виходити з інстинктів і практичного досвіду дитини. Власне виховання повинно виступати як безперервне розширення цього досвіду.

Саме ручна праця, згідно з концепцією прагматизму, – це той шлях, яким повинні пройти діти через усі етапи еволюції людини. Оскільки у житті є багато видів праці, діти повинні познайомитись з якомога більшою їх кількістю. Слід зазначити, що трудове навчання Дьюї розглядав як елемент загальної освіти, а не професійної. Зміст навчання будується строго виходячи з інтересів дитини (наприклад, в Англії і особливо у США навчальним планом передбачається мінімальна кількість обов'язкових для вивчення предметів і біля 100 предметів за вибором). Учитель за таких умов виступає як консультант, а не керівник. [3]

Школа, згідно з концепцією Дьюї, повинна служити класовому примиренню, через навчання і виховання пом'якшувати станові протиріччя.

Педагогіка «громадянського виховання» і «трудової школи» цей напрямок користувався популярністю у Німеччині й інших країнах на початку XX ст. Його засновником виступив Георг Кершенштейнер (1854-1932) – німецький педагог, який керував впродовж певного часу справою освіти у

Мюнхені, а свої ідеї він виклав у творі «Професійне виховання німецького юнацтва».

Погляди Кершенштейнера на «громадянське виховання» були тісно пов'язані з його теорією «трудової школи». У кінці XIX – поч. XX ст. економіка Німеччини швидко розвивалась, а це вимагало підготовки технічно грамотних працівників. Тому Кершенштейнер виступав за систему освіти і виховання, яка б забезпечувала підготовку не тільки покірних громадян своєї держави, але й добросовісних та ініціативних у галузі своєї професійної діяльності працівників.

«Громадянське виховання» необхідно реалізувати через народну, масову школу, яку треба зробити «трудовою». За словами Кершенштейнера «суть трудової школи полягає у тому, щоб дати мінімум знань і максимум умінь, навичок, працьовитості, а також відповідні громадянські переконання».

Представники теорії «нового» виховання і «нових шкіл» поставили собі за мету розробити на основі ідей реформаторської педагогіки систему виховання, яку назвали «новим вихованням». Вони взялися до практичної реалізації цих ідей шляхом створення так званих «нових шкіл» [3].

Організовані в дусі «нового виховання», ці школи повинні були забезпечити гармонійний і природний розвиток дітей і одночасно ефективно підготувати їх до виконання своїх суспільних обов'язків.

Перші «нові школи» відкрили Е.Демолен у де-Рош (Франція) в 1889 році, С.Редді в Аббатехольмі (Англія) в 1889 році, Г.Літц і Г.Віннекен – у Німеччині в 1902-1906 роках. Відомим теоретиком цих шкіл був швейцарський педагог, професор Женевського університету А.Фер'єр.

Всі представники даного напрямку у педагогіці (а сюди входили також прихильники вільного виховання, прагматизму й ін. напрямків) вважали себе послідовниками Ж.-Ж.Руссо. Внаслідок цього «нове виховання» ще називають «неоруссоізмом», «неофілантропізмом» [3].

Гуманна педагогіка Шалви Амонашвілі. Педагогічна технологія Ш.О. Амонашвілі базується на розумінні того, що дитина – цілісна особистість. Саме тому потрібно, щоб педагогічний процес захоплював її повністю, з усіма життєвими прагненнями й потребами. Навчання повинно стати для особистості сенсом життя, реалізуючи внутрішню готовність до розвитку, самостійності й морального становлення. Особистісно-гуманний підхід у тому й полягає, щоб необхідний для засвоєння в певний період педагогічного процесу зміст навчання зробити особистісно значущим для дитини. Педагог пояснює, що учень повинен усвідомлювати навчальну задачу як вільно обрану та приймати її на основі власного бажання [4].

Кожний педагог повинен бути оптимістом. Він зобов'язаний вірити в «свою педагогіку, в силу виховання, у свою здатність перетворювати». Мова йде про діяльний оптимізм, коли педагог глибоко проникає в індивідуальність, внутрішній світ дитини, і в залежності від цього шукає методичні шляхи його перетворення – виховання, навчання і розвитку.

У педагогічних творах Ш.О. Амонашвілі багато уваги приділяється особливостям педагогічного процесу та його впливу на розвиток особистості

дитини. На думку педагога-новатора, педагогічний процес – це складне поєднання процесів навчання та розвитку дітей. Найважливіше місце в ньому займає таке поняття, як саморозвиток і самодіяльність, бо без самодіяльності людина не може розвиватися. Також педагогічний процес можна назвати працею педагога з дитиною. За Ш.О. Амонашвілі, саморозвиток, самодіяльність, педагогічний процес повинні утворювати єдине ціле, де останньому належить провідна роль.[4]

Педагогіка особистості — течія в німецькій педагогіці, яка виникла наприкінці XIX ст. Головні її представники Г. Гаудіг, Е. Лінде, Е. Вебер важливим завданням виховання вважали формування особистості на основі високорозвинутої розумової самостійності. У зв'язку з цим особливого значення вони надавали навчанню дітей найбільш раціональним методам розумової праці. Значною заслугою Гаудіга і його співробітника О. Шейбнера було детальне опрацювання методики навчання дітей прийомам розумової праці, вмінню спостерігати, вести бесіду, переказувати зміст прочитаного, самостійно готувати доповіді тощо. В навчальному процесі центр ваги переносився з діяльності вчителя на діяльність учня, однак при збереженні провідної ролі учителя.[5]

Мета вальдорфської педагогіки – розвиток природних здібностей, укріплення віри у власні сили, які будуть потрібні для дорослого життя. Ця система спрямована передусім на духовний й емоційний розвиток дитини, розвиток його особистісних якостей. На перший погляд може видтися, що такі дитячі садки і школи взагалі проти розвитку інтелекту, адже тут не вимагають запам'ятати букви, цифри тощо. Але на думку спеціалістів-вальдорфців, спеціальні посібники, створені штучно, не сприяють, а навпаки, шкодять здоров'ю інтелекта. Тому дитина самостійно робить відкриття, це відбувається цікаво, природно, ніби саме по собі.

Засновником цієї системи Рудольф Штейнер, відомий німецький мислитель і філософ. На початку 20-го століття він оголосив школу тих часів винуватою у культурному та соціальному занепаді суспільства. Він вважав, що місце такої школи має посісти система освіти, зорієнтована на «справді людське цілісне, живе, життєве» внаслідок чого безлику, сіру і слухняну людину має замінити яскрава і вільна особистість.[6]

Тому у вальдорфських садках діти розігрують театральні вистави, виконують ритмічні вправи під музику, грають на флейті. Такі заняття сприяють розвитку музичних здібностей, відчуття ритму, координації рухів. Крім того, дітей зацікавлюють ремеслами: вишивкою, ткацтвом, різьбою по дереву, керамікою.

Вальдорфські іграшки з натуральних матеріалів (спиля гілок і стволів, черепашки, шишки, каштани, жолуді, кора, плетені тваринки, ляльки з тканини, вік для ліплення) – стимулюють розвиток дрібної моторики, мислення, фантазії, уяви. Головне – жодної хімії і штучних матеріалів (до речі, в інтер'єрі та побуті також).

Вальдорфські педагоги підкреслюють, що нічому дитину спеціально не навчають, вона навчається сама, наслідуючи дорослого і проводячи власні експерименти [6].

Література

1. http://www.ebooktime.net/book_346_glava_41_1._РЕФОРМАТОРСЬКІ.html
2. <http://studopedia.org/10-59431.html>
3. <http://studentam.net.ua/content/view/2258/85/>
4. <http://www.novapedahohika.com/noloms-168-1.html>
5. <http://pedagog.profi.org.ua/uk/node/961>
6. <http://www.mamynesonechko.in.ua/index.php/2012-03-11-11-15-05/4-2012-03-03-14-18-42/198-2012-03-03-18-12-17>

Дашковська О.В., Погребняк В.П.
Інститут модернізації змісту освіти

ОНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ І ЗМІСТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД

Анотація. Аналізуються нормативно-правові документи та організаційні заходи, направлені на імплементацію положень Закону України «Про вищу освіту» щодо модернізації системи та змісту вищої освіти. Акцент зроблено на процесі створення науково-методичних комісій – розробників стандартів вищої освіти.

Ключові слова: рівень, ступінь вищої освіти, кваліфікаційний рівень, Національна рамка кваліфікацій, компетентність, стандарт вищої освіти, науково-методичні комісії, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти.

Аннотация. Анализируются нормативно-правовые документы и организационные мероприятия, направленные на имплементацию положений Закона Украины «О высшем образовании» по модернизации системы и содержания высшего образования. Акцент сделан на процессе создания научно-методических комиссий - разработчиков стандартов высшего образования.

Ключевые слова: уровень, ступень высшего образования, квалификационный уровень, Национальная рамка квалификаций, компетентность, стандарт высшего образования, научно-методические комиссии, Национальное агентство по обеспечению качества высшего образования.

Abstract. Analyze legal documents and organizational activities aimed at implementing the provisions of the Law of Ukraine "On Higher Education" on the modernization of the system and content of higher education. The emphasis is on the process of creating scientific and methodological commissions - the developers of higher education standards.

Keywords: Level, foot higher education, qualifications level, National Qualifications Framework, competence, standard of higher education, scientific-methodical commissions, The National Agency for Higher Education Quality Assurance.

З прийняттям Закону України «Про вищу освіту» №1556- VII (далі Закон) [1], який набрав чинності 06.09.2014 р., розпочався новий етап реформування вітчизняної вищої школи. Він стосується, у першу чергу, модернізації системи і змісту освіти: рівнів і ступенів, переліку спеціальностей, за якими здійснюється

підготовка здобувачів вищої освіти, компетентностей, змісту, організації та забезпечення якості освітнього процесу.

Ключовими положеннями Закону, які є підставою і визначають напрями модернізації системи і змісту вищої освіти, є:

- законодавче упровадження Національної рамки кваліфікацій, приведення рівнів та ступенів освіти у відповідність з кваліфікаційними рівнями НРК ([1], ст. 5, п. 1);

Законом відповідно до НРК, яка затверджена постановою КМУ №1341 від 23.11.2011 року і вступила в силу з 01.01.2012 року, встановлено 9 кваліфікаційних рівнів, 5 з яких відносяться до вищої освіти.

- організація підготовки здобувачів вищої освіти усіх рівнів і ступенів за спеціальностями ([1], ст. 11);

У новому Законі розширено поняття «система вищої освіти» (ст. 11), яке об'єднало визначення статті 6 Закону 2002 року «Структура вищої освіти» та статті 16 «Система вищої освіти». Встановлено рівні: початковий рівень (короткий цикл), перший (бакалаврський), другий (магістерський) та ступені вищої освіти: молодший бакалавр, бакалавр, магістр, доктор філософії (освітньо-науковий), доктор наук (науковий), які відповідають 5-9 кваліфікаційним рівням НРК.

Постановою КМУ від 29.04.2015 р. № 266 [2], затверджено новий перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Замість 48 галузей знань, 144 напрямів та понад 500 спеціальностей попередніх переліків введено 27 галузей знань і 114 спеціальностей. При цьому вищі навчальні заклади самостійно обирають спеціалізації, що дає їм можливість гнучко реагувати на потреби ринку праці.

- упровадження стандарту вищої освіти як нормативного документу, що визначає вимоги до компетентностей майбутнього фахівця та нормативного змісту освіти ([1], ст. 10);

Стандарти вищої освіти (далі СВО) розробляються для кожного рівня і кожної спеціальності відповідно до НРК і визначають вимоги до освітньої програми: обсяг кредитів, необхідний для здобуття відповідного ступеня; перелік компетентностей випускника; нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти; форми їх атестації; вимоги до наявності внутрішньої системи забезпечення якості. Логіка побудови СВО: компетентності→нормативний зміст освіти, що формує їх→система внутрішнього забезпечення якості освіти.

- визначення нових підходів до механізму формування, місця і ролі науково-методичних комісій як структур, що є відповідальними за розроблення освітніх стандартів ([1], ст. 13, п. 6);

Крім новацій і обмежень при формуванні Науково-методичної ради (НМР) і науково-методичних комісій (НМК), внесених Законом, міністерство доповнило їх введенням конкурсного відбору претендентів до складів сектору вищої освіти НМР та НМК, покладанням на сектор функцій конкурсної комісії з формування НМК. Із врахуванням закладених в [3, 4] механізмів були створені відповідні конкурсні комісії, сектор вищої освіти, оголошено та проведено конкурсний відбір до складів НМК [5-10]. Комісіям як робочим органам НМР

відводиться особливо важлива роль – розроблення стандартів освітньої діяльності (СОД) та стандартів вищої освіти (СВО) для усіх рівнів вищої освіти зі всіх спеціальностей, а це понад 500 стандартів. Затверджена МОН структура та чисельність задіяних в комісіях працівників визначає, що цю роботу будуть виконувати 15 НМК у складі 131 підкомісії, до яких передбачається залучити понад 1000 осіб.

Слід визнати, що законодавчі обмеження при формуванні комісій, запровадження міністерством конкурсного відбору у поєднанні з надмірною кількістю супровідних документів, які надсилались поштою у паперовій формі, ігнорування ролі провідних вищих навчальних закладів може призвести до втрати часу, неефективної роботи окремих комісій, а у деяких випадках - неможливості сформувавши ефективно діючі комісії. Останнє стосується спеціальностей, підготовка за якими проводиться малою кількістю навчальних закладів (173 Авіоніка, 134 Авіація та ракетно-космічна техніка, 135 Суднобудування, 185 Нафтогазова справа та інші).

Аналіз статистичних даних про кількість поданих заяв на участь у конкурсі станом на 18.03.2016 року підтверджує означені вище ризики: конкурсні умови відбору забезпечуються лише у половині із 131 підкомісії. Ця ситуація ставить під сумнів можливість створення затвердженого переліку комісій у повному складі та у встановлений термін.

- утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти ([1], ст. 17,18, п. 6 Прикінцевих положень).

Постановою КМУ від 15.04.2015 р. № 244 [11], яка набула чинності з 1 вересня 2015 року, утворено Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, затверджено його статут. Однак, до цього часу Національне агентство так і не розпочало свою роботу: не здійснена його реєстрація, не визначена гранична чисельність та умови оплати праці.

У той же час, говорити про нелегітимність окремих актів Уряду і міністерства, підготовлених та прийнятих без участі НАЗЯВО, не має підстав, враховуючи положення п. 5 абз. 3 ст. 13 Закону, яке дає право Міністерству освіти і науки «самостійно приймати рішення, якщо НАЗЯВО не виконало свої повноваження у строки, визначені законодавством».

Наприкінці зазначимо, що на даний час створена нормативно-правова база та здійснюються необхідні організаційні заходи щодо забезпечення реалізації Закону в частині оновлення системи та змісту вищої освіти.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту».
2. Постанова КМУ від 29.04.2015 р. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти».
3. Положення про Науково – методичну раду МОН, затверджене наказом МОН від 11.09.2015 № 922 (в редакції наказу від 27.10.2015).
4. Порядок конкурсного відбору членів Науково-методичної ради та науково-методичних комісій МОН, затверджений наказом МОН від 27. 11. 2015 №1246.
5. Наказ МОН від 26.11.2015 № 1226 «Про утворення конкурсної комісії для відбору кандидатів до складу Науково-методичної ради МОН».

6. Наказ МОН від 14.01. 2016 № 15 «Про оголошення конкурсного відбору членів Науково-методичної ради МОН».
7. Наказ МОН від 26. 01. 2016 № 53 «Про оголошення конкурсного відбору членів науково-методичних комісій (підкомісій) сектору вищої освіти...».
8. Наказ МОН від 24.02. 2016 № 156 «Про утворення конкурсної комісії для відбору кандидатів до складу НМК сектору вищої освіти Науково-методичної ради МОН».
9. Наказ МОН від 19.02.2016 № 136 «Про затвердження персонального складу сектору вищої освіти Науково-методичної ради МОН».
10. Наказ МОН від 06.04.2016 № 375 «Про затвердження персонального складу науково-методичних комісій (підкомісій) сектору вищої освіти Науково-методичної ради МОН».
11. Постанова КМУ від 15.04.2015 р. № 244 «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти»

Капацина А.О.

Технологічний коледж

Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 071 ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Розглянуто питання формування та розробки освітньої програми молодшого бакалавра спеціальності 071 «Облік і оподаткування» відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту» та Національної рамки кваліфікацій.

Згідно із Законом України «Про вищу освіту» вищі навчальні заклади мають запровадити з вересня 2016 року нові освітні програми за новим переліком спеціальностей. Отримавши академічну автономію, вищий навчальний заклад несе повну відповідальність за розробку та реалізацію освітньої програми, вчена рада якого і затверджує її в остаточному варіанті. Ці програми є основою для розробки навчальних планів, що визначають перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах, послідовність вивчення дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю.

Проблема полягає в тому, що на даний час відсутні стандарти вищої освіти, на основі яких повинні створюватись ці програми. Позитивним є те, що новий підхід до стандартизації знімає усі обмеження на зміст освіти: запроваджує набори програмних компетентностей та результатів навчання, як інструменти певної стандартизації. Такий підхід залишає усі можливості вишам щодо врахування локальних потреб ринку праці, наукових та дидактичних традицій, методів та технологій навчання. Ще одним важливим індикатором реальної автономії є зняття будь-яких нормативних обмежень на організацію навчального процесу.

Отже актуальним на даний час постає питання розробки освітніх програм за новим переліком спеціальностей.

Відповідно до ст. 1, п.1.17 ЗУ «Про вищу освіту» *освітня (освітньо-професійна чи освітньо-наукова) програма* – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає:

- вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою;

- перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення;
- кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми;
- очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

У свою чергу стандарт вищої освіти визначає такі вимоги до освітньої програми:

- обсягів кредитів ЄКТС, необхідних для здобуття відповідного ступеня вищої освіти;
- перелік компетентностей випускника;
- нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання (сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей);
- форми атестації здобувачів вищої освіти;
- вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти.

Освітня програма враховує вимоги Закону України «Про вищу освіту», Національної рамки кваліфікацій і встановлює:

- обсяг та термін навчання;
- загальні компетенції;
- професійні компетентності за спеціальністю та спеціалізаціями;
- перелік та обсяг навчальних дисциплін для опанування компетентностей освітньої програми;
- вимоги до структури навчальних дисциплін.

Нижче пропонується фрагмент порядку розроблення освітньої програми молодшого бакалавра спеціальності 071 Облік і оподаткування.

1. За вимогами НРК загальними компетентностями молодшого бакалавра обліку і оподаткування є – здатності до реалізації навчальних та соціальних завдань, а саме:

- розв'язування типових спеціалізованих задач у галузі професійної діяльності в невизначених умовах;
- використання фактологічних та теоретичних знань для прийняття рішень;
- взаємодія, співробітництво з широким колом осіб (колеги, керівники, клієнти) для провадження професійної діяльності;
- здійснення певних управлінських функцій;
- прийняття рішень у звичних умовах з елементами непередбачуваності;
- планування, розподіл ресурсів, аналіз, контроль та оцінювання власної роботи та роботи інших осіб;
- покращення результатів власної професійної діяльності і результатів діяльності інших;
- навчання з деяким рівнем автономності

2. Професійні компетентності молодшого бакалавра обліку і оподаткування – здатності до реалізації професійних обов'язків за видами діяльності.

Облікова діяльність	
ПК ₁	Складання, приймання, перевірка та бухгалтерське оброблення документів, ведення синтетичного й аналітичного обліку
ПК ₂	Складання фінансової звітності
ПК ₃	Ведення податкового обліку
Фінансово-економічна діяльність	
ПК ₄	Організація фінансово-господарської діяльності підприємств
ПК ₅	Визначення доходів, витрат і фінансових результатів
ПК ₆	Організація страхової роботи
ПК ₇	Визначення ефективності технічних нововведень та елементів інфраструктури підприємств
ПК ₈	Планування господарсько-фінансової діяльності
ПК ₉	Планування фінансових показників діяльності підприємства
ПК ₁₀	Складання плану документообігу підприємства і заходів щодо вдосконалення обліково-економічної роботи
Організаційна діяльність	
ПК ₁₁	Дотримання законів України та інших нормативних актів, що регулюють господарську діяльність підприємств
ПК ₁₂	Організація бухгалтерського обліку і звітності
ПК ₁₃	Організація роботи матеріально відповідальних осіб
ПК ₁₄	Дотримання правил зберігання бухгалтерських документів і організація архіву підприємства
ПК ₁₅	Організація зовнішньоекономічних відносин
ПК ₁₆	Реформування і запровадження бізнесу на підприємствах
ПК ₁₇	Організація дій з метою попередження або зменшення ступеня ймовірного пошкодження
ПК ₁₈	Організація дотримання вимог безпеки та гігієни праці
ПК ₁₉	Організація захисту під час виникнення надзвичайної ситуації
ПК ₂₀	Проведення розслідування нещасних випадків та аварій
Контрольно-аналітична діяльність	
ПК ₂₁	Контроль за дотриманням нормативних актів з методології бухгалтерського обліку та за збереженням і ефективним використанням ресурсів підприємства
ПК ₂₂	Контроль за дотриманням правил безпеки праці та санітарно-гігієнічних вимог
ПК ₂₃	Аналіз господарсько-фінансової діяльності підприємства
Техніко-інформаційна діяльність	
ПК ₂₄	Використання ПЕОМ у середовищі автоматизованого робочого місця (АРМ) бухгалтера
ПК ₂₅	Використання комп'ютерної техніки та інших технічних засобів

3. Програмні результати навчання містять 15-20 головних результатів, досягнення яких очікується від студента. Студент після успішного завершення програми має продемонструвати заплановані знання, уміння, здатності тощо.

4. Перелік та обсяг навчальних дисциплін для опанування компетентностей освітньої програми.

Шифр	Програмні результати навчання	Найменування навчальних дисциплін, практик, індивідуальних завдань
I. Цикл загальної підготовки		
ЗР ₁	розв'язувати типові спеціалізовані задачі у галузі професійної діяльності в невизначених умовах	Правознавство Політична економія

Шифр	Програмні результати навчання	Найменування навчальних дисциплін, практик, індивідуальних завдань
		Економіка підприємства Бухгалтерський облік
ЗР ₂	використовувати фактологічні та теоретичні знання для прийняття рішень	Статистика Економіка підприємства Фінанси підприємства
ЗР ₃	взаємодіяти, співпрацювати з широким колом осіб (колеги, керівники, клієнти) для провадження професійної діяльності	Українська мова (за професійним спрямуванням) Іноземна мова (за професійним спрямуванням) Соціологія Культурологія Інформатика і комп'ютерна техніка
ЗР ₄	здійснювати певні управлінські функції	Планування та організація діяльності підприємства Менеджмент Маркетинг
ЗР ₅	приймати рішення у звичних умовах з елементами непередбачуваності	Правознавство Бухгалтерський облік Екологія Безпека життєдіяльності
ЗР ₆	планувати, розподіляти ресурси, аналізувати, контролювати та оцінювати власну роботу та роботу інших осіб	Планування та організація діяльності підприємства Економічний аналіз Контроль і ревізія Менеджмент
ЗР ₇	покращувати результати власної професійної діяльності і результати діяльності інших	Економічний аналіз Практична підготовка
ЗР ₈	навчатись далі з деяким рівнем автономності	Іноземна мова (за професійним спрямуванням) Вища математика Основи філософських знань Практична підготовка
II. Цикл професійної підготовки		
<i>Облікова діяльність</i>		
ПР ₁	Складати, приймати, перевіряти та обробляти бухгалтерські документи, вести синтетичний і аналітичний облік	Фінансовий облік Облік і звітність у бюджетних установах Інформаційні системи і технології
ПР ₂	Складати фінансову звітність	Фінансовий облік Облік і звітність у бюджетних установах Інформаційні системи і технології
ПР ₃	Вести податковий облік	Податкова система
<i>Фінансово-економічна діяльність</i>		
ПР ₄	Організувати фінансово-господарську	Планування та організація

Шифр	Програмні результати навчання	Найменування навчальних дисциплін, практик, індивідуальних завдань
	діяльності підприємств	діяльності підприємства
ПР ₅	Визначати доходи, витрати і фінансові результати	Фінанси Фінансовий облік
ПР ₆	Організовувати страхову роботу	Гроші і кредит
ПР ₇	Визначати ефективність технічних нововведень та елементів інфраструктури підприємств	Економічний аналіз Економіка підприємства
ПР ₈	Планувати господарсько-фінансову діяльність	Планування та організація діяльності підприємства
ПР ₉	Планувати фінансові показники діяльності підприємства	Планування та організація діяльності підприємства
ПР ₁₀	Складати план документообігу підприємства і заходи щодо вдосконалення обліково-економічної роботи	Планування та організація діяльності підприємства Фінансовий облік
	Організаційна діяльність	
ПР ₁₁	Дотримуватись законів України та інших нормативних актів, що регулюють господарську діяльність підприємств	Правознавство
ПР ₁₂	Організовувати бухгалтерський облік і звітність	Фінансовий облік Облік і звітність у бюджетних установах
ПР ₁₃	Організовувати роботу матеріально відповідальних осіб	Фінансовий облік
ПР ₁₄	Дотримуватись правил зберігання бухгалтерських документів і організації архіву підприємства	Фінансовий облік
ПР ₁₅	Організовувати зовнішньоекономічні відносини	Менеджмент Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності
ПР ₁₆	Вміти реформувати і запровадити бізнес на підприємствах	Менеджмент Планування та організація діяльності підприємства
ПР ₁₇	Організовувати дії з метою попередження або зменшення ступеня ймовірного пошкодження	Охорона праці в галузі Безпека життєдіяльності Технологія галузі
ПР ₁₈	Організувати дотримання вимог безпеки та гігієни праці	Охорона праці в галузі Безпека життєдіяльності
ПР ₁₉	Організувати захист в разі виникнення надзвичайної ситуації	Безпека життєдіяльності Екологія
ПР ₂₀	Проводити розслідування нещасних випадків та аварій	Безпека життєдіяльності
	Контрольно-аналітична діяльність	
ПР ₂₁	Контролювати дотримання нормативних актів з методології бухгалтерського обліку та збереження і ефективного використання ресурсів підприємства	Контроль і ревізія Основи аудиту
ПР ₂₂	Контролювати дотримання правил безпеки праці та санітарно-гігієнічних вимог	Охорона праці в галузі
ПР ₂₃	Аналізувати господарсько-фінансову діяльність підприємства	Економічний аналіз

Шифр	Програмні результати навчання	Найменування навчальних дисциплін, практик, індивідуальних завдань
<i>Техніко-інформаційна діяльність</i>		
ПР ₂₄	Використовувати ПЕОМ у середовищі автоматизованого робочого місця (АРМ) бухгалтера	Інформаційні системи і технології
ПР ₂₅	Використовувати комп'ютерну техніку та інші технічні засоби	Інформатика та комп'ютерна техніка

5. Наступним кроком є розподіл обсягу програми за видами навчальної діяльності, тобто розподіл кредитів ЄКТС за навчальними дисциплінами.

При розроблені ОП принциповим є питання її розподілу на нормативну й вибіркочку частини. Відповідно до ст. 62 «Права осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах» Закону України «Про вищу освіту» вибіркочка складова освітньої програми та навчального плану має становити не менш як 25 % загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня вищої освіти.

Освітньо-професійний ступінь «молодший бакалавр» присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньої-професійної програми, обсяг якої становить 90-120 кредитів ЄКТС.

Методологія розроблення освітніх програм на основі компетентнісного підходу має бути такою:

1. Визначення потреби в компетентностях.
2. Визначення основних дисциплін/предметної сфери, які формують основу ступеневої програми, галузі та типу програми.
3. Формулювання програмних результатів навчання відповідно до ключових програмних компетентностей.
4. Визначення компетентностей та формулювання результатів навчання за кожним модулем, обрання загальних та фахових компетентностей на основі ключових програмних компетентностей, окреслення результатів навчання для кожної компетентності, яку слід розвинути в певному модулі програми.
5. Визначення підходів до викладання, навчання та оцінювання результатів навчання (доцільно передбачити поєднання різноманітних підходів до викладання й оцінювання).
6. Опис програми та її модулів відповідно до ключових програмних компетентностей, програмних результатів навчання, розподілу кредитів, підходів до навчання й оцінювання.
7. Перевірка балансу часу та можливості реалізувати програму протягом нормативного часу навчання.
8. Реалізація, моніторинг і вдосконалення освітньої програми та її компонентів.

Отже, сучасний підхід до формування освітніх програм передбачає фокусування на навчальних досягненнях, які й мають стати основою кваліфікації випускника. Кваліфікація як ключовий індикатор компетентності особистості має забезпечити її конкурентну спроможність і успішність.

Література

1. Закон України „Про вищу освіту” від 01.07.2014р.
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Національна рамка кваліфікацій. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>
3. Рашкевич Ю. М. Побудова стандартів вищої освіти та освітніх програм в контексті нового Закону України «Про вищу освіту»/ Освітня політика, 2015. <http://education-ua.org/ua/articles/519>
4. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / Авт.: В.М. Захарченко, В.І. Луговий, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова / За ред. В.Г. Кременя. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.
5. Холін Ю.В., Кравцов С.О., Маркова Т.О. Сучасні підходи до побудови освітніх програм. Методичні матеріали : Харків – 2014
<http://www.univer.kharkov.ua/docs/work/curricula.pdf>

Коровяка Е.А., Манукян Э.С.

Государственный ВУЗ «Национальный горный университет»

ПЕРСПЕКТИВЫ УЛУЧШЕНИЯ КАЧЕСТВА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Розглядаються варіанти оцінювання нині існуючої системи визначення якості освіти вищих навчальних закладів. Зауважені критерії, які повинні лягти в основу нової системи оцінювання якості освіти. Визначені шляхи покращення якості освіти в Україні, при реалізації яких може бути використаний досвід громадської акредитації та створення систем незалежної оцінки якості вищої освіти, накопичений у США та країнах Європи.

Рассмотрены варианты оценивания ныне существующей системы определения качества образования высших учебных заведений. Отмечены критерии, которые должны лечь в основу новой системы оценивания качества образования. Определены пути улучшения качества образования в Украине, при реализации которых может быть использован опыт общественной аккредитации и создания систем независимой оценки качества высшего образования, накопленный в США и странах Европы.

Ways of quality estimation of higher education establishment's present system are investigated. Some criteria that should become the basis of the new education quality estimation system. The ways of education quality improvement in Ukraine are defined, for this purpose gained in the USA and Western Europe countries successful experience of public accreditation and creation of an independent high education quality estimation system may be used.

Развитие страны в значительной степени определяется качеством общего и профессионального образования. На сегодняшний день в связи с глобализацией и интернационализацией образовательного процесса возрос интерес к качеству

образования. Большое внимание уделяется оценке качества высшего образования, поскольку в условиях постоянно изменяющейся рыночной среды и высоких требований к специалистам со стороны работодателей возросли требования и к высшим учебным заведениям – это обуславливает актуальность нашего исследования. Задачей предложенной статьи является рассмотрение ныне существующих критериев оценивания качества образования высших учебных заведений. Цель исследования – выявить пути улучшения оценки качества высшего образования в Украине.

Оценка качества необходима руководству для контроля состояния учебного процесса, оценки динамики изменений, выявления отклонений, определения стратегии развития. Оценка качества делится на внешнюю и внутреннюю оценки [1]. Первая – предполагает оценку вуза академическим сообществом (национальным или международным), работодателями и другими заинтересованными субъектами. Отнести к внешней оценке можно также рейтинги, которые отображают уровень вуза по совокупности показателей.

Механизмы оценки образовательных учреждений со стороны органов управления образованием развиты относительно полно, но требуют дальнейшего совершенствования, прежде всего в части объективизации соответствующих процедур, показателей и критериев. Об этом свидетельствует неудовлетворенность потребителей уровнем эффективности этого вида оценок.

Внутренняя оценка качества в системе образования (рис. 1) строится с учетом трех основных составляющих образовательного процесса:

- обучающиеся (учащиеся, студенты);
- обучающие (учителя, преподаватели);
- ресурсное обеспечение (организационное, материально-техническое, учебно-методическое, информационное, финансовое).

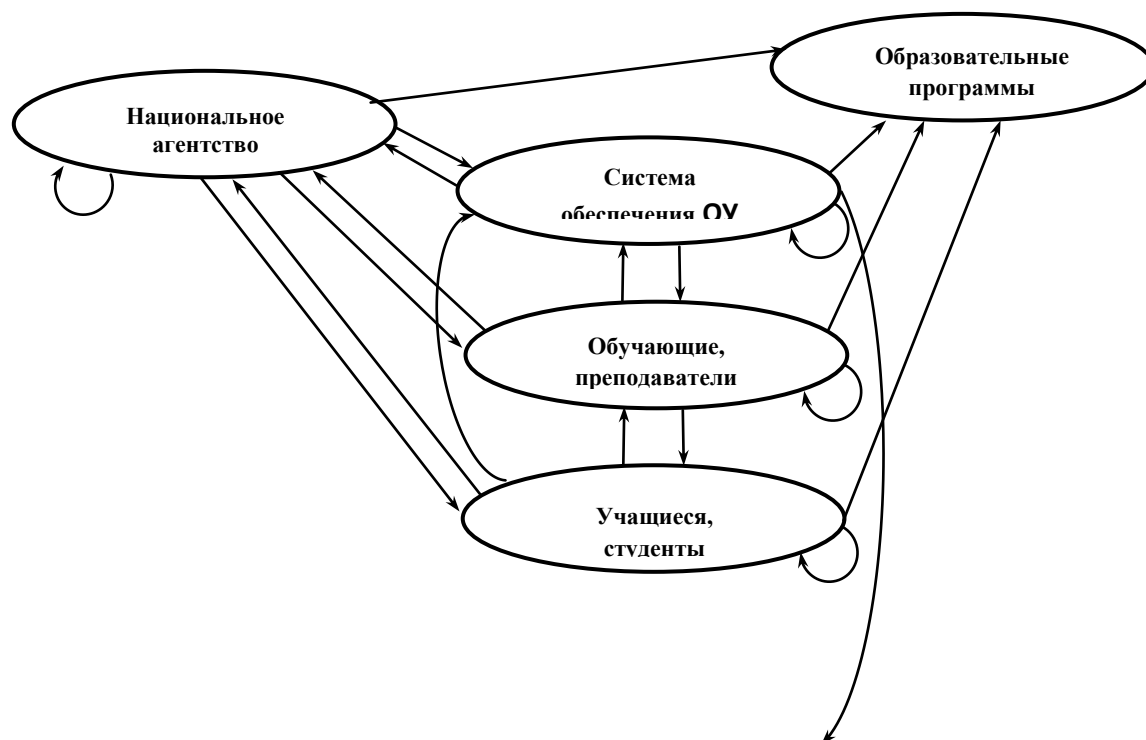

Рис. 1. Схема внутренней оценки качества образования

Постоянно меняющаяся конъюнктура рынка труда требует непрерывного совершенствования методик и механизмов оценки деятельности образовательных учреждений в процессе их лицензирования и аккредитации. Современная практика оценки качества образования предполагает значительное усиление роли самооценки или внутреннего рейтинга образовательных учреждений, показатели которого рассматриваются в качестве важного предварительного результата оценки деятельности. Необходимо также дальнейшее развитие практики публичной отчетности о различных аспектах деятельности образовательных учреждений, включая введение стандартов такой отчетности. В перспективе необходимо развитие независимых (внешних) оценок качества деятельности вузов и качества получаемого в них образования.

1 июля 2014 года Верховная Рада Украины приняла Закон Украины «О высшем образовании».

Закон, прежде всего, базируется на идее университетской автономии, что означает большую самостоятельность вузов в финансовой, экономической и организационной сферах деятельности. Немаловажно и изменение в государственной политике высшего образования, которая теперь основывается на принципе «общей международной интеграции и интеграции системы высшего образования Украины в европейское пространство высшего образования» [2]. Следовательно, вузы смогут самостоятельно разрабатывать и внедрять образовательные и научные программы, новые специализации, организовывать и контролировать образовательный процесс.

Отдельное место в законе занимает вопрос о контроле качества высшего образования. С этой целью создается принципиально новый контролирующий орган - Национальное агентство по контролю над качеством высшего образования. Это постоянно действующий коллегиальный орган, который реализует государственную политику в области обеспечения качества высшего образования.

В состав Национального агентства будут избирать 25 человек – два члена делегируются Национальной академией наук Украины и по одному – от каждой национальной отраслевой академии наук; 13 членов избираются съездами из числа представителей высших учебных заведений Украины, в том числе 9 членов – от государственных высших учебных заведений, 3 – от частных и 1 – от коммунальных; 3 члена избираются общим представительским органом всеукраинских объединений организаций работодателей; 2 члена избираются съездом представителей органов студенческого самоуправления высших учебных заведений из числа студентов (ч.1 ст.19 Закона).

Главными задачами Национального агентства по обеспечению качества образования являются контроль качества высшего образования и формирование рейтинга вузов. На основании этих данных агентства МОН будет выдавать лицензии вузам на открытие новых специальностей, утверждать новые стандарты высшего образования, а также осуществлять лицензирование и аккредитацию вузов.

Национальное агентство должно ежегодно готовить и публиковать доклады о качестве высшего образования в Украине и отчет о своей деятельности, а

также осуществляют взаимосвязь Верховной Рады, Президента Украины, Кабинета Министров с высшим учебным заведением для обсуждения текущих проблем.

Министр образования и науки С.Квит отмечает, что новый контролирующий орган позволит более широко, всесторонне и независимо следить за качеством работы вузов и способствовать повышению качества высшего образования.

Оценку качества образования необходимо осуществлять на основе разработанного стандарта образовательной деятельности. Стандарты разрабатываются для каждого уровня высшего образования в пределах каждой специальности и должны выполняться всеми высшими учебными заведениями. Стандарты высшего образования по каждой специальности разрабатывает центральный орган исполнительной власти в сфере образования и науки с учетом предложений отраслевых государственных органов, к сфере управления которых принадлежат высшие учебные заведения, и отраслевых объединений организаций работодателей и утверждает их по согласованию с Национальным агентством по обеспечению качества высшего образования.

Основа оценки качества образования должна базироваться на компетентностях, которыми овладели выпускники вузов, а не на длительности или содержании обучения. Так, в соответствии с законом «О высшем образовании» компетентность - динамическая комбинация знаний, умений и практических навыков, способов мышления, профессиональных, мировоззренческих и гражданских качеств, морально-этических ценностей, которая определяет способность человека успешно осуществлять профессиональную и дальнейшую учебную деятельность и является результатом обучения на определенном уровне высшего образования.

Согласно стандарту ISO и модели EFQM важно рассматривать в динамике подготовку специалистов и оценивать в комплексе результаты, достигнутые студентами в процессе обучения. Главным элементом является оценивание знаний, умений и навыков, а также уровень адаптации специалистов, в условиях быстро изменяющейся рыночной экономике. Несмотря на положительные изменения в сфере образования, до сих пор в Украине не существует единой системы оценивания качества, как и не существует единой методики подготовки специалистов в высших учебных заведениях.

Таким образом, разработка единой процедуры оценивания качества высшего образования, удовлетворяющей международным требованиям, является актуальной задачей, решение которой требует системного подхода и участия всех заинтересованных сторон, начиная от ВУЗов и заканчивая работодателями.

Существующие в настоящее время в Украине различные системы оценки качества образования не решают проблему общественной независимой оценки деятельности образовательных учреждений. Для повышения престижа высшего образования в Украине и его интеграции в международное научно-образовательное пространство необходимо решение данного вопроса с использованием опыта общественной аккредитации и создания систем

незалежної оцінки якості вищої освіти, накопченим в США і країнах Європи.

Визначальним засобом покращення якості освіти в країні є інтеграція системи вищої освіти України в Європейський простір вищої освіти. Це можливо здійснити через міжнародне співробітництво, спрямоване на комплексне забезпечення якості освіти засобом розробки порівнюваних критеріїв і методик.

Література

1. Kis V. Quality Assurance in Tertiary Education: Current Practices in OECD Countries and a Literary Review on Potential Effects [Electronic resource] – Access mode: <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/38006910.pdf>.
2. Закон України "Про вищу освіту" [Електронний ресурс] – Режим доступу: // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Добряк В.С., Мазорчук М.С., Бакуменко Н.С. Оцінка якості вищої освіти в Україні.

Кузьменко О.М.

Державний ВНЗ «Національний гірничий університет»

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ З ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Анотація. Розглянуто модель формування спеціалізації в спеціальності першого освітнього рівня бакалавр з врахуванням перехідного періоду сприйняття узагальнення підготовки кадрів вищої освіти за об'єктом професійної діяльності та компоновки навчального плану з врахуванням вільного вибору студентом навчальних дисциплін, що виходять за рамки нормативного обсягу кредитів для опанування інтегральної та загальної компетенції.

Стан питання

Підготовка фахівців вищої освіти відображає стан економічного та соціального розвитку країни, загальну світову тенденцію світового сприйняття в освітньому та науковому просторі міжнародного спілкування на підвалинах гуманітарного надбання та інформаційного забезпечення. Вища освіта потребує проведення системного аналізу світового досвіду стосовно різних аспектів підготовки фахівців різного освітнього рівня. Прийняття Закону України «Про вищу освіту» надало нового імпульсу в розвитку ступеневої підготовки фахівців за освітніми рівнями, наблизило її до зрозумілого світовою спільнотою сприйняття але й поставило багато питань стосовно формування фахівців широкого загалу на підвалинах галузей знань. Спеціальність формується на основі компетентнісного підходу з поділом за освітніми рівнями та складністю виконання професійних завдань, що визначено Національною рамкою кваліфікацій [1]. Скорочення кількості спеціальностей, що забезпечували кадрами вищої кваліфікації існуючі галузі промисловості економіки України та

окремі відомства, створили атмосферу непорозумінь як у науковців і педагогів, так і в роботодавців.

Протиріччя

На перехідному етапі до нового сприйняття наскрізної ролі спеціальностей за Переліком 2015 за всіма освітніми рівнями існує Перелік 2010 спеціальностей підготовки спеціалістів на базі напрямів підготовки бакалаврів. За перебігом часу сьогоднішні спеціалісти за спеціальностями, як такі, у майбутньому будуть вважатися спеціалізацією [2]. Їх освітньо-професійні програми розглядаються як уточнення до узагальненої освітньо-професійної програми спеціальностей. Але в цьому є протиріччя, так як спеціаліст чи магістр набував компетенції із спеціальності протягом одного року (60 кредитів ЄКТС) маючи, у багатьох випадках, спеціалізації за способом чи видом економічної діяльності, то за нових обставин спеціальні компетенції мають поділятися за складністю вирішення професійних завдань для кожного освітнього рівня, а на їх опанування відводиться значно більше часу. Але його розподіл між спеціалізаціями, а їх кількість у спеціальності не обмежується законодавчо, може бути різним, виходячи з тих критеріїв, на підставах яких спеціалізація утворюється.

Мета публікації

Метою роботи є розробка моделі формування спеціалізації спеціальності на основі спеціальних компетентцій освітньо-професійної програми бакалавра з врахуванням вільного вибору студентом навчальних дисциплін і їх орієнтування на майбутню спеціалізацію, як необхідну професійну складову, визначену умовами сприйняття роботодавцями та регламентованими вимогами відповідної галузі промисловості України.

Пропозиції щодо подолання проблеми

Фактично освітньо-професійні програми раніше запроваджених напрямів підготовки бакалаврів з їх професійною спрямованістю на спеціальність є підґрунтям, що створює інтегровані та загальні компетентності спеціальності.

Таким чином, якість підготовки бакалаврів за спеціальністю зростає і переходить на новий рівень вирішення інтегрованої компетенції, залишаючи можливість глибокого пізнання особливостей через спеціалізації та складність умов виконання професійної роботи.

Як зазначено в нормативному документі [1] «... перший освітній рівень спеціальності закладає основи концептуальних знань, набутих у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень знань та умінь, а також критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності». Визначається об'єкт и предмет діяльності у відповідній галузі промисловості та складність професійних завдань, відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб та здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності». Ці та інші складові інтегральної компетенції складають основу на визначають освітню (академічну) кваліфікацію. У запропонованій моделі освітньо-професійної програми бакалавра вони можуть складати 50 – 75 % від загального обсягу програми (Рис). При узагальненому об'єкті діяльності галузі він може досягти 75%, а при наявності ще і впливових критеріїв, таких як умови

чи засоби праці, а також отримання різних ефектів при прояві фізичних явищ чи обставин, не менше 50 %. Навчальні дисципліни, що забезпечують складові інтегральної компетенції можна назвати нормативним обсягом освітньо-професійної програми, яка підлягає обов'язковому засвоєнню здобувачем вищої освіти.

Вільний вибір студентом навчальних дисциплін повинен відбуватися за логічною системою отримання необхідних компетенцій, що вимагають регульовані професії, роботодавець, а також можливість розширення знань для інтерпретації інформації, вибору методів, інструментальних засобів та застосування інноваційних підходів [1].

У навчальному плані бакалавра основним є визначення необхідної кількості кредитів, що відводиться на опанування навчальними дисциплінами спеціалізації.

Нормативна складова - 50-75% Загальноосвітні дисципліни Професійні дисципліни	120 - 180 кредитів ЄКТС
За вибором студента - 50-25%	120 - 60 кредитів ЄКТС
Спеціалізація професійна 1	≤ 60 - кредитів ЄКТС
Спеціалізація професійна 2	≤ 60 - кредитів ЄКТС
Спеціалізація професійна 1 + n	≤ 60 - кредитів ЄКТС
Військова підготовка	≤ 60 - кредитів ЄКТС
За вибором студента - 5-25%	12 - 60 кредитів ЄКТС
Загальноосвітня 1	12 кредитів ЄКТС
Мовна 2	12 кредитів ЄКТС
Фундаментальна 3	12 кредитів ЄКТС
Правова 4	12 кредитів ЄКТС
Морально - етичного спрямування 5	12 кредитів ЄКТС

Рис. Модель освітньо-професійної програми бакалавра

Загальний обсяг кредитів для опанування дисциплінами спеціалізації не може перевершувати більше 60 кредитів ЄКТС, так як освітньо-професійна програма спеціаліста Переліку 2010 є такою за обсягом і ця спеціальність стає спеціалізацією в спеціальностях Переліку 2015. Але не треба забувати, що в спеціальностях Переліку 2010 було ще й місце для вільного вибору студента та спеціалізації, які задовольняли потребу галузей промисловості в кадрах з вищою освітою.

Виходячи з логічної побудови освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів навчальний план було б доцільно створювати за логічною схемою викладання дисциплін поєднуючи їх в окремі блоки, звертаючи особливу увагу на їх рівнозначність за кількістю кредитів. Таким чином, студент буде орієнтований на спеціалізацію і може доповнювати блок загальноосвітніх чи іншого спрямування необхідних додаткових знань, знаходячись у рамках необхідної кількості кредитів для опанування освітньо-професійної програми бакалавра.

Висновки

1. Наявність спеціалізації у регульованій спеціальності Переліку 2015 є нагальною необхідністю для забезпечення фахівцями з вищою освітою галузі промисловості України.

2. Обсяг освітньо-професійної програми спеціалізації не повинен перевершувати за обсягом кредитів нормативну складову навчальних дисциплін спеціальності Переліку 2010.

3. Навчальний план необхідно складати за логічною схемою викладання навчальних професійних дисциплін спеціалізації та загальноосвітніх дисциплін, поєднуючи їх у окремі блоки, однакові за кількістю кредитів.

Література

1. Національна рамка кваліфікацій. Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 37, 38.

Луценко В.И., Кирпа О.А.

Державний ВНЗ «Національний гірничий університет»

АДАПТАЦИЯ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ К УСЛОВИЯМ ОБУЧЕНИЯ В ГОСУДАРСТВЕННОМ ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ «НАЦИОНАЛЬНЫЙ ГОРНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ»

На современном этапе развитие образования происходит в рамках межкультурного диалога. В условиях глобализации университеты всего мира устанавливают тесные деловые контакты. Актуальность темы исследования

определяется интенсификацией и углублением международных, в том числе и образовательных, контактов. Сотрудничество в области образования является важнейшей и актуальной задачей многих стран, поскольку именно обучению и воспитанию молодежи принадлежит существенная роль в процессе духовного сближения народов, интеграции мирового сообщества. В современном мире интенсивно развиваются межгосударственные образовательные контакты, увеличивается количество молодых людей, желающих получить образование в другой стране. Интернационализация образования обусловлена рядом факторов, среди которых особенно важны динамично развивающийся Болонский процесс, новые глобальные структуры транснационального образования и новые коммуникационные технологии с их неограниченными возможностями.

Немаловажным фактором, повышающим значимость академической мобильности участников образовательного процесса, является определение рейтинга образовательных учреждений. Как известно, рейтинг – это инструмент для формирования репутации университета, средство отражения его авторитетности и привлекательности в глазах преподавательского и студенческого сообщества. Наиболее влиятельные глобальные рейтинговые системы в число индикаторов включают, в том или ином виде, показатель международной активности университета.

Для иностранных граждан показатели рейтингов служат важным ориентиром при выборе университета. В такой ситуации все более актуальной становится проблема социальной адаптации и межкультурного взаимодействия иностранных студентов, обучающихся в украинских вузах, в том числе и технических. Перед принимающей стороной всегда стоит задача оптимизации жизни и учебы иностранных студентов, которые проходят через сложный процесс адаптации к новым условиям их жизнедеятельности. Успешность обучения иностранных студентов в Украине, уровень их профессиональной подготовки в значительной степени зависит от социальной адаптации студентов в стране пребывания.

В отечественной и зарубежной социологической науке проблемами социальной адаптации личности продуктивно занимались Т. И. Довгодько [2], Л. Т. Мазитова [3], Н. Пилипенко [4], Д. О. Порох [5], Л. И. Рыбаченко [6], С. М. Хатунцева [7] и др. Следует отметить: как зарубежные, так и отечественные социологи процесс социальной адаптации личности рассматривали преимущественно в рамках теории социальных ролей как процесс приспособления индивида к предписанным общественным нормам и ролям. Большинство исследователей подчеркивают активный характер процесса адаптации личности. В их работах обосновано положение о том, что процесс социальной адаптации выступает как средство для становления и развития личности.

Исследования последних лет показывают, что специфика социальной адаптации личности заключается в ее многоаспектности: это адаптация и к условиям жизни в другой стране, и к ее традициям и нормам общественного поведения, и к новому социальному окружению. Основными направлениями адаптации иностранных учащихся к социальной среде принимающего общества

являются социокультурная, социокоммуникативная и социобытовая составляющие данного процесса, поскольку в своей совокупности они охватывают главные аспекты жизни и социальной деятельности адаптантов [Мазитова 3].

В рамках настоящей статьи остановимся подробнее на социокультурной и социокоммуникативной адаптации иностранных студентов.

В государственном вузе «Национальный горный университет» на сегодняшний день проходят обучение 128 иностранных граждан из Туркменистана, Монголии, Китая, Палестины, Зимбабве, Демократической Республики Конго, Гвинеи, Мали, Республики Конго и Анголы. Как видим, география обширная: от Азии до Африки.

Адаптация этих иностранных студентов представляет собой многофакторный процесс вхождения, развития и становления личности студента-иностранца в образовательном пространстве университета.

В ходе данного сложного многопланового процесса взаимодействия личности и новой социокультурной среды иностранные студенты, имея специфические этнические и психологические особенности, вынуждены преодолевать разного рода социальные, психологические, языковые барьеры, осваивать новые виды деятельности и формы поведения. Студенческая жизнь становится для них серьезным жизненным испытанием.

Трудности, которые иностранный студент особенно остро испытывает в первый год пребывания в новой стране, могут быть сгруппированы следующим образом:

- психофизиологические трудности, связанные с переустройством личности, включением в новую среду, психоэмоциональным напряжением, сменой климата;
- учебно-познавательные трудности, связанные в первую очередь с недостаточной языковой подготовкой, преодолением различий в системах образования; адаптацией к новым требованиям и системе контроля знаний; организацией учебного процесса, который должен строиться на принципах саморазвития личности, «выращивания» знаний, привития навыков самостоятельной работы;
- социокультурные трудности, связанные с освоением нового социального и культурного пространства вуза; преодолением языкового барьера в решении коммуникативных проблем как по вертикали (с администрацией факультета, преподавателями и сотрудниками), так и по горизонтали (в процессе межличностного общения внутри межнациональной малой учебной группы).

На подготовительном факультете Государственного ВУЗ «Национальный горный университет» иностранные граждане 10 месяцев изучают русский язык и 6 месяцев – украинский, в первую очередь, как языки «выживания», реально оценивая необходимость владения этими языками для продуктивной коммуникации и адаптации в новой социокультурной среде. В первые месяцы пребывания в Украине иностранные студенты знакомятся с аспектами культуры и приобретают первый опыт приспособления к новой социальной среде.

В этот период завязываются дружеские отношения с другими иностранцами, особенно со студентами старших курсов, которые уже несколько лет учатся в Украине, что облегчает процесс адаптации. Поэтому первоочередной задачей для иностранных студентов является адаптация к условиям и особенностям отечественной социально-культурной и образовательной среды.

Понимание и осознание того, что язык – это не только средство общения, но и инструмент получения образования (специальности), приходит к ним, в лучшем случае, к окончанию подготовительного отделения.

Исходя из этого, одной из главных задач, влияющих на мотивацию студентов к обучению, мы считаем использование материалов, содержащих лексико-грамматические единицы языка будущей специальности, тексты и диалоги, благодаря изучению которых студент увидит перспективы употребления изучаемых форм в профессиональной деятельности.

На подготовительном факультете слушатели знакомятся с текстом «Национальный горный университет», где изложена краткая информация об университете и их будущих специальностях, учат названия полезных ископаемых. При этом студенты учатся составлять диалоги с синонимичными формами опроса («Где вы учитесь?/ Место учёбы»). Читая диалоги по ролям, студенты уже «примеряют на себя» будущую профессию, что вызывает заинтересованность и усиливает мотивацию.

Апробацию своих знаний иностранные студенты и слушатели университета проходят на экскурсиях в Геолого-минералогическом музее Государственного ВУЗ «НГУ», а также по карте «Природные ресурсы Украины» учатся рассказывать о полезных ископаемых, добываемых в нашей стране.

Самостоятельная работа студентов-иностранцев включает в себя посещение научной библиотеки НГУ и Днепропетровской областной универсальной научной библиотеки им. первоучителей Кирилла и Мефодия, где они имеют возможность познакомиться с культурой и обычаями украинцев, обрести навыки пользования различными словарями, расширить лексику.

Обучение научному стилю речи играет большую роль в процессе преподавания на подготовительных факультетах, так как русский язык для иностранных студентов является в первую очередь средством овладения избранной специальностью. В связи с этим на начальном этапе у студентов должны быть заложены основы научного стиля речи в целом и с ориентацией на профиль дальнейшего обучения, в частности. Поэтому учебные пособия, разработанные для иностранных студентов 1-4 курсов преподавателями НГУ, содержат раздел «Тексты общенаучные и научные по специальности».

Для иностранных выпускников по образовательно-квалификационному уровню «Магистр» разработан спецкурс «Лингвистические основы научного дискурса», цель которого – способствовать комплексному развитию и совершенствованию всех видов речевой деятельности иностранных студентов с явным уклоном в сферу учебно-профессионального общения. Студенты имеют возможность принимать активное участие во всех формах учебного процесса: выступать на семинарах и практических занятиях, слушать и конспектировать

лекции, читать специальную литературу, составлять аннотации, тезисы, конспекты, писать квалификационные работы, вести беседы на темы по специальности и т.д.

Однако при работе с иностранными студентами у преподавателей возникает ряд проблем:

– языковой барьер, поскольку в группе учатся студенты с разным уровнем владения русским языком, в частности португалоязычные, франкоязычные студенты, а также студенты из Иордании, Палестины, Монголии, Китая, у которых уровень знания русского языка недостаточен для полного освоения материала;

– слабая подготовка по профильным и специальным дисциплинам, например математике, замедляет процесс восприятия и понимания решения задач, возникают проблемы с проведением расчетов при анализе деятельности предприятий, использованием и пониманием формул, построением различных графиков и диаграмм;

– ощутимая разница между формами и методами обучения в украинском вузе и соответствующими элементами обучения в высшей школе в родной стране студента;

– отсутствуют навыки самостоятельной работы. Часть студентов не умеет и не изъявляет желания работать с источниками информации, анализировать большой объем информации, использовать библиотечный фонд университета и интернет-ресурсы для подготовки домашнего задания, дополнительного материала, написание рефератов или докладов.

Часто мотивировка студентов получить положительную оценку при подготовке дополнительной темы по предмету, которая не рассматривалась на лекции, в форме реферата или доклада не всегда дает желаемый результат.

Лучшему восприятию нового материала учебных занятий помогает использование мультимедийного проектора, где на слайдах можно воспроизвести главные понятия и определения из новой темы, а также наглядно представить это в виде таблиц, графиков и диаграмм. Такой подход является объективным и современным требованием эффективного проведения учебных занятий.

Таким образом, первой серьезной помехой процессу коммуникации между иностранными учащимися и украинскими гражданами может стать владение русским языком на недостаточном для учебы и общения уровне. Преподаватели русского языка как иностранного должны не только знать основные трудности, которые испытывают студенты различных национальностей в период социокоммуникативной адаптации в процессе овладения речевой деятельностью на русском языке, но и уметь прогнозировать эти трудности и способствовать их устранению.

Второй существенной помехой для достижения понимания в рамках коммуникации служит взаимное – и со стороны адаптантов, и со стороны представителей принимающего социума – незнание невербальной коммуникации на основе неречевых знаковых систем. По нашим наблюдениям,

на первом этапе межличностного общения иностранных учащихся с преподавателями, сотрудниками деканатов и общежитий, украинскими студентами часто возникают ситуации, когда те или иные приемы общения, привычные для украинских граждан, не срабатывают, замечания, высказывания оценочного характера встречают неадекватную реакцию, меры, направленные на определенное воспитательное воздействие со стороны педагогических работников, не достигают своей цели. Это как раз и вызвано, среди прочего, незнанием поведенческих стереотипов, закрепленных в культуре этноса партнера по коммуникации, разницы в национально-культурных стандартизированных психологических реакциях, жизненных ценностях, установках, мотивации, взаимных ожиданиях. Неумение правильно расценить и адекватно воспринять значимые элементы оформления речевого высказывания, форм невербального поведения друг друга нарушает процесс социокоммуникативной адаптации иностранных студентов, вызывает его осложнения.

Иностранные студенты Государственного ВУЗ «НГУ» принимают активное участие в практической межкультурной коммуникативной деятельности. С целью ознакомления студентов с украинской действительностью и культурными ценностями Украины организуются экскурсии в музеи города (Днепропетровский национальный исторический музей имени Д. И. Яворницкого, Днепропетровский художественный музей, Диорама «Битва за Днепр», Аэрокосмический музей им. А.М. Макарова, Арт-центр «Я»); выездные экскурсии по культурным и историческим памятным местам; культпоходы в театры, консерваторию и филармонию.

Также иностранные студенты привлекаются к активному участию в мероприятиях, проводимых вузами Днепропетровска: «День первокурсника», «Конкурс декламаторов», «Студенческая весна», «Мисс факультета», КВН, посещают спортивные и творческие секции, концерты, научные конференции, международные фестивали, межвузовские конкурсы и соревнования.

Необходимо отметить, что дважды в год на кафедре иностранных языков проводятся заседания Клуба интернациональной дружбы НГУ. Первое заседание, как правило, посвящено Международному дню студента и проводится осенью, второе – собирает иностранных студентов весной на фестиваль дружбы «Карнавалим по-украински!».

Главной целью этих мероприятий является объединение молодежи всех национальностей в стремлении к миру, расширение студенческого мировоззрения, культурной осведомленности о разных странах, усиление интереса к межкультурной коммуникации.

В заключение отметим, что адаптация студентов-иностранцев к образовательной среде Государственного ВУЗ «НГУ» – это комплексное явление, включающее в себя несколько видов адаптации. Успешность процесса адаптации обеспечивает адекватное взаимодействие иностранных студентов с социокультурной и интеллектуальной средой вуза, психоэмоциональную стабильность, формирование новых качеств личности и социального статуса,

освоение новых социальных ролей, приобретение новых ценностей, осмысление значимости традиций будущей профессии.

Таким образом, на основе проведенного исследования мы сформулировали следующие рекомендации:

1. Деканатам по работе с иностранными студентами необходимо разработать методические пособия для иностранных учащихся, приезжающих на подготовительные факультеты, в достаточной степени снабженные справочным, иллюстративным и комментирующим материалом.

2. Разработать и активно внедрить в практику работы с иностранными учащимися адаптационные мероприятия инновационного характера, такие как межкультурные тренинги и культурные ассимиляторы.

3. В рамках методической подготовки преподавателей русского языка как иностранного ввести курс по проблемам социальной адаптации иностранных студентов в украинских вузах.

4. Организовать методические семинары для преподавателей технических дисциплин по проблемам организации учебной деятельности в полиэтнических группах.

5. Наладить процесс координации в сфере организации активных досуговых форм для интернациональных групп студентов, активнее привлекать общественные организации, функционирующие как культурные центры национальных диаспор.

В целом обучение иностранных граждан в украинском техническом вузе является достаточно эффективным и по-прежнему привлекательным для студентов из ряда стран. В процессе учебной работы с иностранцами происходит стимуляция преподавателей и мобилизация их педагогического потенциала, что способствует развитию мультикультурных связей и повышению академической мобильности всех участников образовательного процесса.

Литература

1. Актуальные проблемы обучения иностранных студентов в современных условиях : Тезисы Всеукраинской научно-практической конференции ДонНУ (6 сентября 2013 г.) / Под ред. О. И. Гречиной. – Донецк : ООО «Цифровая типография», 2013. – 51 с.

2. Довгодько Т. Особливості пропедевтичної підготовки студентів-іноземців та їх психолого-педагогічна адаптація у науковому середовищі вищих навчальних закладів / Т. Довгодько // Реализация традиционных методов и поиск инноваций в процессе подготовки иностранных студентов в современном высшем учебном заведении : материалы междунар. научн.-метод. конф. – Харьков : НТУ «ХП», 2008. – 362 с.

3. Мазитова, Л. Т. Социальная адаптация иностранных студентов: на примере вузов Башкортостана : автореф. дис. ... канд. соц. наук / Л. Т. Мазитова. – Уфа, 2002.

4. Пилипенко Н. М. Мотиваційні механізми адаптації особистості сучасного студента до навчальних змін / Н. М. Пилипенко // Практична психологія та соціальна робота. – №8, 2008. – С. 46–49.

5. Порох Д. О. Адаптація іноземних студентів до умов життя та навчання в Україні (на прикладі ЛДМУ) / Д. О. Порох // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка : Пед. науки. – 2009. – № 23 (186). – Ч. IV : Міжнарод. наук.-практ. конф. «Ціннісні пріоритети освіти у XXI столітті : європейський вектор вищої школи» (2-6 жовт. 2009.). – С. 209–215.

6. Рибаченко Л. І. Підготовка іноземних студентів у навчальних закладах України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Л. І. Рибаченко. – Луганськ, 2010. – 20 с.

7. Хатунцева С. М. Теоретичні аспекти вивчення процесу адаптації / С. М. Хатунцева // Зб. наук. праць. – К. : Науковий світ, 2001. – С. 189–194.

8. Учебный процесс как основа комплексной адаптации иностранных студентов к новой образовательной, социальной и культурной среде. Материалы международной юбилейной научно-практической конференции, 22-24 июня 2005г. – Одесса: ОНПУ ПФ, 2005. – 295 с. / Под. ред. Савельева А.А. – Одесса, 2005.

Любохинець В.М.

Дніпропетровський коледж ракетно-космічного машинобудування ДНУ
ім. О.Гончара

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНДИКАТОРІВ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Анотація. Стаття присвячена визначенню індикаторів якості освітнього процесу вищого навчального закладу та змісту заходів щодо їх реалізації відповідно до Європейських стандартів. Об'єкт дослідження – освітній процес вищого навчального закладу. Предмет дослідження – індикатори якості освітнього процесу. Проаналізовано законодавчу базу України провищу освіту щодо питання забезпечення якості та зіставлено з вимогами міжнародних стандартів. Обґрунтовано шляхи осучаснення нормативно-правової бази вищого навчального закладу у питанні створення системи внутрішнього забезпечення якості.

Ключові слова: якість освіти, освітній процес, якість освітнього процесу, Політика якості, індикатори якості, Європейські стандарти та рекомендації.

За останні десятиліття актуальним питанням освітньої політики є забезпечення якості. В умовах реформування національної системи освіти важливим являється розуміння сутності цього поняття, усвідомлення проблеми та пошук шляхів її вирішення.

Якість освіти – це комплекс характеристик компетентностей і професійної свідомості, що відбивають здатність фахівця здійснювати професійну діяльність відповідно до вимог сучасного етапу розвитку економіки, на визначеному рівні ефективності та професійного успіху, із розумінням соціальної відповідальності за результати професійної діяльності [1].

Вперше в історії національної освітньої системи питання забезпечення якості висвітлено у Законі України «Про вищу освіту» (від 01 липня 2014 року № 1556-VII). Це надає можливість вищим навчальним закладам перейти до більш ефективного здійснення освітньої діяльності та наблизитись до кращої Європейської практики забезпечення якості, яка покладена в основу чинного законодавства нашої країни.

Найважливішим та незрозумілим є перехід до нових стандартів української освіти та відповідність сучасній нормативній базі. Вирішення цього питання –

першочергове завдання усіх вищих навчальних закладів. А відповідь на нього можна знайти, вивчивши Європейський досвід.

У Європі питанням якості освіти опікуються декілька міжнародних організацій та агентств. Їхня робота базується на визначенні єдиних критеріїв та стандартів гарантування якості за рахунок обміну досвідом та інтеграції національних систем управління якістю у Європейський освітній простір. Працювати вони почали ще в 90-х роках ХХ століття, а на початку ХХІ століття вже були отримані певні результати, наприклад, у вигляді затверджених «Стандартів та Директив забезпечення якості в європейському просторі вищої освіти» (2005) [2].

У травні 2015 року на Міністерській конференції в Єревані цей документ був переглянутий, удосконалений та ухвалений у новій редакції під назвою «Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти».

Європейські стандарти (2005, 2015) складаються з трьох взаємопов'язаних частин:

- 1) внутрішнє забезпечення якості;
- 2) зовнішнє забезпечення якості;
- 3) агенції із забезпечення якості [3].

Закон України «Про вищу освіту» також передбачає три складові забезпечення якості, кожна з яких передбачає здійснення певних процедур та заходів:

- 1) систему забезпечення вищими навчальними закладами якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);
- 2) систему зовнішнього забезпечення освітньої діяльності вищих навчальних закладів та якості вищої освіти;
- 3) систему забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

Відповідно до положень Закону, якість освітньої діяльності – це рівень організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі, що відповідає стандартам вищої освіти, забезпечує здобуття особами якісної вищої освіти та сприяє створенню нових знань [4].

Слід звернути увагу, що нова редакція законодавства про вищу освіту використовує більш широке поняття освітній процес замість звичного для нас навчального. А ідея автономії вищих навчальних закладів, яка повинна реалізуватись в академічній, організаційній та фінансовій сферах, відкриває нові можливості для розвитку та, разом з тим, покладає значну відповідальність за здійснення освітньої діяльності саме на заклади освіти.

А тому на сьогоднішній день забезпечення якості освітнього процесу має стати одним з пріоритетних напрямків розвитку вищих навчальних закладів.

Протиріччя практики. Враховуючи європейський досвід забезпечення якості вищої освіти, формалізованість українського законодавства з даного питання, вітчизняні ВНЗ мають імплементувати внутрішню нормативну базу до

міжнародних стандартів. В умовах надання автономії закладам освіти, з однієї сторони, вони мають можливість самостійно визначати напрямки здійснення освітньої діяльності, організовувати, реалізовувати освітній процес та забезпечувати якість. Але, з іншої сторони, проблемними залишаються питання необізнаності, відсутності чи недостатності інформації, неготовності брати на себе відповідальність.

Внутрішня нормативно-правова база, планова, звітна та інша документація ВНЗ має розроблятися шляхом поєднання вимог чинного законодавства України про вищу освіту з Європейськими стандартами. Визначення принципів та процедур Політики якості ВНЗ, розробка заходів щодо їхньої реалізації та внутрішня оцінка якості – першочергові завдання для формування сучасної моделі освітнього процесу.

Якість можна оцінити за певними показниками (індикаторами). Питання якості освітнього процесу, а тим більше індикатори вивчені не достатньо, а тому воно потребує конкретизації та деталізації.

Мета статті – визначення індикаторів якості освітнього процесу й механізмів їхньої реалізації відповідно до вимог чинного законодавства у сфері вищої освіти України і Європейських стандартів та рекомендацій.

Беручи до уваги Європейську практику, процес визначення та механізми реалізації індикаторів якості вищої освіти відбувається на різних рівнях: міжнародному, національному, регіональному. Основна ідея – об'єднання систем забезпечення якості в єдину мережу через постійний обмін досвідом, міжнародне визнання кваліфікацій, створення міжнародної програми підтримки освіти [2].

Українська освітня політика, яка знаходиться на шляху інтеграції до Європейського простору, має гідно конкурувати на світовому ринку послуг у сфері вищої освіти. Для цього слід впроваджувати реформи на усіх рівнях, спираючись на міжнародні стандарти.

Європейські стандарти і рекомендації щодо внутрішнього забезпечення якості є основою для розвитку культури якості. Вони повинні відповідати стандартам зовнішнього забезпечення якості та діяльності агенцій забезпечення якості.

На відміну від українського законодавства, Європейські стандарти мають рекомендації щодо виконання, що значно спрощує планування заходів щодо реалізації поставлених завдань.

Європейські документи (2015) пропонують 10 стандартів внутрішнього забезпечення якості:

1. Політика щодо забезпечення якості.
2. Розробка і затвердження програм.
3. Студентоцентроване навчання, викладання та оцінювання.
4. Зарахування, досягнення, визнання та атестація студентів.
5. Викладацький персонал.
6. Навчальні ресурси і підтримка студентів.
7. Інформаційний менеджмент.
8. Публічна інформація.
9. Поточний моніторинг і перегляд програм.

10. Циклічне зовнішнє забезпечення якості [3].

Аналізуючи Закон України «Про вищу освіту» у питанні створення системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищого навчального закладу, можна знайти кожен з Європейських стандартів, але у іншому формулюванні. Попередня ж нормативна база взагалі не була орієнтована на міжнародну практику і не говорила про якість освітньої діяльності, а тому вичерпала себе.

Отже, чинниками внутрішнього забезпечення якості вищого навчального закладу мають бути:

1. Визначення принципів та процедур Політики якості вищого навчального закладу.

2. Наявність необхідних ресурсів (кадрових, матеріально-технічних, навчально-методичних, наукових, інформаційних тощо).

3. Забезпечення якості освітньо-виховного процесу (якості освітніх програм, учасників освітнього процесу, якості навчання, викладання та оцінювання, якості результатів навчання, якості організації, планування і контролю).

4. Розвиток культури якості, який забезпечується кожним з перелічених чинників.

Політика якості повинна стати частиною стратегічного управління вищим навчальним закладом та відображати перспективи подальшого розвитку. Даний документ має містити рекомендації щодо виконання усіх положень відповідно до європейських стандартів. З метою запобігання формалізації Політики якості, рекомендується розробити заходи щодо її реалізації, які повинні охоплювати усі аспекти освітньої діяльності вищого навчального закладу.

В основі освітньої діяльності лежить **освітній процес** – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у вищому навчальному закладі (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості [4].

Основним нормативним документом, який регламентує організацію та здійснення освітньої діяльності є Положення про організацію освітнього процесу. На відміну від попередньої законодавчої бази, даний документ відповідно до вимог чинного законодавства розробляється та затверджується вищим навчальним закладом, що сприяє реалізації автономії вітчизняних вишів та вибору траєкторії подальшого розвитку.

Реформа вищої освіти України та інтеграція в європейський простір має відобразитись у Положенні, так як цей документ являється базовим для здійснення освітньої діяльності, а тому повинен стати директивою внутрішнього забезпечення якості.

Положення про організацію освітнього процесу вищого навчального закладу має містити розділи, відомі з попередніх нормативів:

1. Загальні положення.

2. Форми навчання.

3. Планування освітнього процесу.
4. Форми організації та види навчальних занять.
5. Організаційне та навчально-методичне забезпечення.
6. Учасники освітнього процесу [5].

Але цей перелік не відображає чинної нормативної бази в галузі вищої освіти без розділу «Забезпечення якості освітньої діяльності». Більше того, даний розділ має впливати на усі інші задля відповідності освітньої політики вищого навчального закладу Закону України «Про вищу освіту» та Європейським стандартам і рекомендаціям.

Політика якості вищого навчального закладу має забезпечувати освітню діяльність в усіх напрямках. Одним з найважливіших напрямків є організація освітнього процесу, як компонента внутрішньої системи забезпечення якості. Положення про організацію освітнього процесу має відповідати вимогам Політики забезпечення якості.

Для того, щоб привести організацію та здійснення освітнього процесу ВНЗ у відповідність до європейських стандартів, слід звернути увагу на якість освітніх програм, кадрового складу, матеріально-технічного, навчально-методичного, інформаційного забезпечення, якість навчання, викладання, оцінювання, включивши студентоцентризм, як основну вимогу до сучасного студента та викладача.

Таблиця 1

Заходи щодо реалізації Політики якості ВНЗ у питанні організації освітнього процесу

Стандарт	Зміст заходу	Форма звітності/ Відповідальні
ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ		
Освітні програми	1. Розробка освітніх програм, які відповідають вимогам Європейських стандартів із забезпечення якості вищої освіти 2. Розгляд та затвердження на засіданні Вченої ради ВНЗ 3. Періодичний перегляд та удосконалення	Освітні програми/ Випускові кафедри
Матеріально-технічне забезпечення	1. Удосконалення навчальних ресурсів: ✓ обладнання кабінетів, лабораторій; ✓ інформаційно-технологічна структура; ✓ навчально-виробничі майстерні 2. Забезпечення загального доступу до наявних ресурсів та інформованість студентів	Річний звіт/ Кафедри Річний звіт/ Деканати
Кадрове забезпечення	1. Удосконалення процедур набору 2. Розвиток кадрового потенціалу 3. Створення сприятливого середовища для здійснення професійної діяльності 4. Удосконалення методики рейтингового оцінювання професійної діяльності викладацького складу	Річний звіт/ Деканати
Навчально-методичне та інформаційне забезпечення	1. Привести у відповідність з освітніми програмами комплекси навчально-методичного забезпечення дисциплін 2. Розмістити на офіційному сайті ВНЗ та у електронній	Річний звіт/ Кафедри

	системі "Бібліотека" навчальні матеріали для студентів з дисциплін навчального плану	
Студенто-центризм	НАВЧАННЯ 1. Забезпечити участь студентів в організації та плануванні освітнього процесу 2. Розробка процедур реагування на скарги студентів	Річний звіт/ Деканати
	ВИКЛАДАННЯ 1. Впровадження активних методик викладання та різноманітних методів контролю навчальної діяльності студентів	Річний звіт/ Кафедри
	ОЦІНЮВАННЯ 1. Удосконалення та оприлюднення критеріїв та методів оцінювання навчальної діяльності студентів 2. Застосування індивідуального підходу	Річний звіт/ Кафедри Деканати
Моніторинг показників та публічність інформації	1. Формування процесів збору та аналізу інформації про організацію освітнього процесу 2. Розміщення на офіційному сайті ВНЗ інформації про: ✓ зміст освітніх програм та очікувані результати ✓ критерії відбору на навчання ✓ кваліфікації та працевлаштування випускників ✓ процедури навчання, викладання та оцінювання ✓ навчальні можливості для студентів ✓ показники рейтингового оцінювання студентів ✓ показники рейтингового оцінювання викладачів	Річний звіт/ Кафедри Деканати

Індикатори якості освітнього процесу. Освітній процес – найважливіша частина освітньої діяльності, оцінити якість якого можна за допомогою певних показників (індикаторів). Показники поділяються на абсолютні та відносні (індикатори). Тобто, індикатори є питомими показниками, а тому саме цей термін доцільно використовувати для визначення якості освітнього процесу.

Індикатори якості освітнього процесу можна розділити на 4 групи:

- якість планування;
- якість організації;
- якість реалізації;
- якість менеджменту.

Кожна з цих груп включає підгрупи показників (індикаторів) – це якість планової документації (освітніх програм, навчальних планів тощо), якість графіка навчального процесу, розкладу навчальних занять та екзаменаційних сесій, викладання дисциплін, процедур оцінювання, результатів навчання, звітної документації, процедур різнорівневого контролю і т.д. Крім того, повинна зберігатись певна послідовність у реалізації кожної з груп індикаторів. Зрозуміло, що, у першу чергу, треба якісно спланувати освітній процес, по-друге, організувати виконання основних вимог, далі – забезпечити якісну реалізацію планових та організаційних показників. Звичайно, задля здійснення кожного з перелічених етапів, важливо забезпечити різнорівневий контроль (менеджмент) за виконанням кожного з показників у вигляді внутрішньої аудиторії (перевірки).

Зміст індикаторів якості освітнього процесу вищого навчального закладу

Індикатор	Зміст
ЯКІСТЬ ПЛАНУВАННЯ	
1. Освітні програми	1. Відповідність стандартам вищої освіти 2. Вимоги до рівня освіти осіб, які розпочнуть навчання за програмою 3. Наявність складових програми: ✓ переліку навчальних дисциплін, практик та логічної послідовності їх вивчення (нормативної та варіативної складової) ✓ кількість кредитів ECTS ✓ загальних та професійних компетентностей ✓ цілей та очікуваних результатів навчання 4. Наявність процедур вибору навчальних дисциплін 5. Наявність засобів діагностики 6. Вимоги до внутрішньої системи забезпечення якості 7. Систематичність перегляду та оновлення змісту
2. Навчальні плани	1. Відповідність освітнім програмам 2. Відповідність структурно-логічній схемі (послідовність вивчення дисциплін та практик) 3. Наявність переліку дисциплін самостійного вибору навчального закладу та вільного вибору студента 4. Наявність графіка навчального процесу (орієнтовного) 5. Визначення форм проведення навчальних занять, форм поточного та підсумкового контролю 6. Наявність переліку необхідних кабінетів, лабораторій, майстерень та пояснень до навчального плану 7. Систематичність перегляду та оновлення
3. Програми навчальних дисциплін та практик	1. Відповідність освітнім програмам та навчальним планам 2. Галузь використання, міждисциплінарні зв'язки 3. Визначення компетентностей та результатів навчання 4. Обсяг кредитів ECTS та перелік змістових модулів 5. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни чи практики 6. Вимоги до робочої програми: ✓ опис цілей та завдань ✓ визначення структури та змісту дисципліни чи практики ✓ розподіл загального часу за видами навчальних занять ✓ вимоги до методичного та інформаційного забезпечення ✓ зміст засобів діагностики (критерії оцінювання за модульно-рейтинговою системою) ✓ бібліографічний список інформаційного забезпечення 7. Форми підсумкового контролю та засоби діагностики 8. Систематичність перегляду та оновлення
4. Навчальне навантаження викладачів	1. Відповідність освіти викладача дисциплінам, які викладає 2. Рівень кваліфікації та досягнення викладача 3. Наявність підвищення кваліфікації 4. Планування робочого часу відповідно до чинного законодавства: максимальне тижневе та річне навантаження; кількість дисциплін та практик, які плануються; кількість аудиторного навантаження 5. Виконання навчального навантаження
ЯКІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ	

1. Графік навчального процесу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відповідність навчальному плану 2. Доступність та публічність 3. Наявність постійного / періодичного / відстроченого контролю 4. Узгодження відповідальних та зацікавлених осіб
2. Розклад навчальних занять та екзаменаційних сесій	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відповідність навчальним планам 2. Процедури узгодження та затвердження 3. Наявність гнучкості траєкторій навчання (можливість коригування) 4. Рівномірність навчального навантаження на студента 5. Проведення екзамену більш, ніж одним екзаменатором (за можливістю) 6. Врахування пом'якшуючих обставин при оцінюванні 7. Наявність належного консультування з боку викладача 8. Розміщення розкладів та результатів складання екзаменів та заліків на офіційному сайті ВНЗ (публічність інформації)
3. Навчальні ресурси	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відповідність матеріально-технічного забезпечення: <ul style="list-style-type: none"> ✓ достатність аудиторного фонду та періодичність його оновлення ✓ рівень розвитку комп'ютерної мережі ✓ наявність мультимедійного забезпечення (відповідно до Ліцензійних умов) 2. Відповідність навчально-методичного забезпечення: <ul style="list-style-type: none"> ✓ відповідність змісту НМК програмам навчальних дисциплін та практик ✓ рівень якості оформлення НМК ✓ орієнтир на очікувані результати навчання 3. Відповідність інформаційно-методичного забезпечення: <ul style="list-style-type: none"> ✓ рівень забезпечення інформаційно-методичними пакетами навчальних дисциплін та практик ✓ розміщення навчальних матеріалів у електронній системі "Бібліотека" та на офіційному сайті ВНЗ ✓ рівень оновлення бібліотечного фонду 4. Наявність зв'язку навчання з виробництвом під час проведення практик 5. Наявність служби підтримки студентів (адміністративної, педагогічної, психологічної) 6. Доступність навчальних ресурсів та оприлюднення інформації про можливості їх використання
ЯКІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ	
1. Проведення навчальних занять та практик	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обізнаність викладачів з методиками проведення навчальних занять та практик 2. Дотримання структури проведення занять 3. Використання інноваційних методик викладання та оцінювання 4. Застосування ІКТ, наочності 5. Рівень різноманітності методик викладання та оцінювання 6. Рівень відвідування навчальних занять та практик студентами 7. Рівень залучення студентів до організації та реалізації навчальних занять та практик (наявність зворотного зв'язку)
2. Процедури оцінювання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обізнаність викладачів з наявними методами діагностики знань, вмінь і навичок студентів 2. Наявність критеріїв оцінювання: <ul style="list-style-type: none"> ✓ орієнтованих на результати навчання ✓ заздалегідь оприлюднених і доведених студентам 3. Можливість врахування пом'якшуючих обставин

	4. Послідовність і справедливість оцінювання 5. Наявність процедури подання апеляції студентом
3. Результати навчання	1. Динаміка навчальних досягнень студентів: ✓ послідовне рейтингове оцінювання навчальної діяльності студентів з кожної навчальної дисципліни чи практики ✓ узагальнений щосеместровий рейтинг студентів (оприлюднений) 2. Наявність процесів моніторингу інформації щодо успіхів студентів (навчальних, творчих і науково-дослідницьких) 3. Рівень виконання реальних курсових і дипломних проектів 4. Показник працевлаштування випускників ВНЗ
ЯКІСТЬ МЕНЕДЖМЕНТУ	
1. Процедури різнорівневого контролю освітнього процесу	1. Рівень системності (взаємопов'язаності) освітнього процесу 2. Рівень управління педагогічними системами (процедури надання допомоги та обміну передовим педагогічним досвідом) 3. Наявність уніфікованих вимог до організації освітнього процесу Участь фахівців-практиків і роботодавців у плануванні, організації, реалізації освітнього процесу
2. Звітність структурних підрозділів	1. Відповідність звітної документації принципам Політики якості ВНЗ 2. Достовірність наданої інформації 3. Наявність пропозицій та інформації щодо перспектив розвитку структурного підрозділу, спеціальностей, деканатів, ВНЗ в цілому
3. Збір та аналіз інформації	1. Наявність процедур збору та аналізу інформації 2. Достовірність наданої інформації 3. Використання зібраної інформації для регулювання, удосконалення та осучаснення освітнього процесу 4. Участь студентів та співробітників у наданні, аналізі та плануванні подальшої діяльності вищого навчального закладу
4. Публічність інформації	1. Наявність ресурсу, який забезпечує публічність інформації про діяльність вищого навчального закладу 2. Повнота та достовірність розміщеної інформації 3. Актуальність та періодичність оновлення публічної інформації 4. Можливість постійного доступу до інформації

Висновок. Сучасна освітня політика нашої країни направлена на інтеграцію в європейський освітній простір. На сьогоднішній день вперше висвітлено на законодавчому рівні питання забезпечення якості освітньої діяльності, яке в умовах реформування вищої освіти є досить актуальним. Але у Законі України «Про вищу освіту» це питання формалізоване, а тому доцільно звернутись за роз'ясненням до вимог «Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти» (2015), на які орієнтована сучасна українська нормативна база.

В умовах автономії значно розширюються повноваження вищих навчальних закладів. Сьогодні заклади освіти (університети, інститути, коледжі) мають змогу самостійно обирати подальший шлях розвитку, а тому, у першу чергу, слід розробити Політику забезпечення якості та заходи щодо реалізації її положень. Рівень організації освітнього процесу, який лежить в основі якості освітньої діяльності, займає ключове місце у Політиці якості ВНЗ.

Якість освітньої діяльності зафіксовано у кожному положенні Європейських стандартів і рекомендацій (2015): вимоги до освітніх програм, навчальних

ресурсів, кадрового складу, процесів навчання, викладання та оцінювання, моніторингу показників та оприлюднення інформації.

Кожен стандарт є складовою частиною якості освітнього процесу. Відповідним чином повинні бути прописані і виконуватись Європейські вимоги у Положенні про організацію освітнього процесу вищого навчального закладу.

Інше важливе і, водночас, проблемне питання – визначення та реалізація індикаторів якості освітнього процесу. Враховуючи досвід вітчизняної освітянської школи та вимоги Європейських стандартів, можна виділити 4 групи індикаторів, які залежать один від одного – це якість планування, організації, реалізації та менеджменту освітнього процесу. А вони відображають – відповідність освітніх програм, навчальних планів, програм навчальних дисциплін і практик, графіка навчального процесу та розкладу занять й екзаменаційних сесій, навчально-методичних комплексів дисциплін і практик, сучасних вимог до навчання, викладання та оцінювання, всебічного контролю освітнього процесу, формування звітності тощо.

Отже, відповідно до чинного законодавства у галузі вищої освіти та Європейських стандартів, процедури щодо забезпечення якості освітнього процесу в рамках реалізації автономії та самостійного вибору траєкторії подальшого розвитку мають визначати та реалізовувати вищі навчальні заклади.

Література

1. Коротков, Е. Концепція якості освіти [Електронний ресурс] / Е. Коротков // Сучасна освіта, 2006. – Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/school/method/1342/> – 23.04.2016 р.
2. Цюк, Оксана. Забезпечення якості вищої освіти: освітні індикатори та міжнародні організації [Текст] / Оксана Цюк // Порівняльно-педагогічні студії. – 2013. – №4 (18). – С. 119-124.
3. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ «ЦС», 2015. – 32 с.
4. Про вищу освіту [Текст]: [Закон України: офіц. текст: за станом на 28 грудня 2014 року]. – К.: Парламентське вид-во, 2014.
5. Тимчасове положення про організацію освітнього процесу в НТУУ «КПІ» [Текст] – К.: НТУУ «КПІ», 2015. – 102 с.

Любохинець В.М.

Дніпропетровський коледж ракетно-космічного машинобудування ДНУ
ім. О.Гончара

СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВОГО ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ

Анотація. Стаття присвячена питанню поєднання традиційної та інноваційної методик викладання біології у вищих навчальних закладах, окресленню переваг сучасних технологій над класичними. Об'єктом дослідження є навчальний процес загальноосвітньої дисципліни «Біологія». Предмет дослідження – оцінювання навчальної діяльності студентів. У якості педагогічного експерименту запропоновано модель побудови модульно-рейтингової системи оцінювання студентів. Проаналізовано

результати успішності та відвідування занять студентами за останні п'ять років. Одержані результати дозволяють зробити висновок про доцільність використання стимулюючої системи контролю.

Ключові слова: навчальний процес, модульно-рейтингова система оцінювання, змістовий модуль, рейтинговий бал, успішність

Українська освіта набирає нових обертів. Про це свідчить прийняття нових законів. На практиці все частіше використовуються інноваційні технології, відбувається комп'ютеризація освітнього процесу. Останнім часом ми запозичили з європейської системи компетентнісний підхід до навчання, а системність у освіті стає її невід'ємною частиною.

Сучасному студенту надається певний рівень академічної свободи, але, поруч з цим, висувуються вимоги до рівня та якості одержаних знань та умінь. Такий підхід дозволить не загубитись усім учасникам процесу навчання у світовому освітньому просторі.

Створення стимулюючої системи контролю навчальної діяльності студентів є одним із важливих засобів підвищення ефективності освітнього (навчального) процесу.

Метою статті є окреслення переваг нових технологій в області оцінювання над традиційними видами контролю навчальної діяльності студентів.

Діюча національна система оцінювання не задовольняє ні викладачів, ні студентів, оскільки в її основі лежить низка недоліків: кожна оцінка має свої обмеження, негнучкість норм оцінок, кожен вид діяльності оцінюється за однією шкалою і т.д. Якщо сюди додати ще й ситуацію конфліктності, оскільки втрачається об'єктивність оцінювання знань студентів, недостатню мотивацію навчання, швидке накопичення та швидке забування знань до та після сесії, то можна сказати, що така система оцінювання взагалі не повинна використовуватись у сучасній українській школі. Саме тому, модульно-рейтингова система оцінювання навчальної діяльності студентів покликана поліпшити якість оцінювання успішності студентів.

Досвід запровадження модульно-рейтингової системи оцінювання навчальної діяльності студентів дає підстави стверджувати, що вона має переваги.

Для студентів ці переваги полягають у тому, що:

- навчальний рейтинг активізує самостійну роботу студентів (СРС), робить її ритмічною і систематичною впродовж семестру;
- формується позитивна мотивація навчальної діяльності;
- стимулюється самостійність, ініціативність, відповідальність, творчість, змагальність, дбайливість;
- студент зорієнтований на самостійний науковий пошук, що сприяє інтелектуальному розвитку особистості;
- підвищується об'єктивність оцінювання, збільшується ймовірність уникнення випадковостей;
- зменшується навантаження під час заліково-екзаменаційної сесії;
- здобуті знання більш глибокі і міцні;

– отримується особисте задоволення від процесу навчання.

Для викладачів є:

- реальна можливість індивідуалізації навчання та диференційованого підходу;
- можливість допомогти студентам у навчальній роботі, рівномірно розподілити навантаження протягом семестру;
- можливість уникнути конфліктів, які часто виникають у результаті підсумкової перевірки знань на екзамені [1].

Впровадження модульно-рейтингової системи навчання передбачає раціональний поділ навчального матеріалу дисципліни на змістові модулі й перевірку якості засвоєння теоретичного і практичного матеріалу кожного модуля, використання більш широкої шкали оцінювання знань, вирішальний вплив суми балів, одержаних протягом семестру, на підсумкову оцінку.

Методика модульно-рейтингового оцінювання. Модульно-рейтингове навчання полягає у послідовному засвоєнні навчального матеріалу певними цілісними, логічно впорядкованими і обґрунтованими частинами (змістовими модулями), результати якого є підставою для визначення місця (рейтингу) студента серед одногрупників чи однокурсників.

Змістовий модуль – логічно завершена частина теоретичних знань і практичних умінь з певної навчальної дисципліни.

Рейтинг – позиція студента в групі (на відділенні, у коледжі) за результатами навчання з певної дисципліни, яка визначається рейтинговим показником, тобто величиною, яка є відсотковим відношенням суми опорних оцінок з усіх модулів до суми максимально можливих [2].

У межах навчальної дисципліни кожний модуль змістовно пов'язаний з попереднім і наступним. У свою чергу, матеріал кожного змістового модуля можна ділити на дрібніші структурні частини – навчальні елементи (теми). Для кожного модуля і в його межах вказують конкретну мету його вивчення та дають відповідні методичні рекомендації. Організаційно кожен змістовий модуль є відносно самостійною й автономною частиною процесу навчання.

Залежно від навчальної дисципліни кожен змістовий модуль передбачає певний обсяг знань, умінь і навичок, якими повинен оволодіти студент, перелік теоретичних і практичних завдань, які він має виконати.

Кожен змістовий модуль передбачає кілька видів контролю: поточний, тематичний, модульний тощо. Результати кожного виду контролю виражаються певною кількістю балів – залежно від значущості навчального матеріалу, який він охоплює, і особливостей виду контролю. Модульно-рейтингова оцінка складається із суми показників успішності (оцінок чи балів) за види контролю, що передбачені цим модулем. По закінченні певного змістового модуля виводиться рейтинг кожного студента у балах, які переводяться у національну систему оцінювання знань, умінь і навичок (чотири- чи дванадцятибальну).

Модульно-рейтингова система спонукає здобувати знання самостійно, користуючись методичними порадами педагога, але водночас вимагає значних

затрат часу на розробку технології модульно-рейтингового навчання, перевірку виконання завдань змістового модуля і рівня знань, умінь та навичок [3].

Використання модульно-рейтингової системи оцінювання знань студентів при вивченні біології. Розвиток освіти завжди характеризувався своєрідним поєднанням двох важливих її рис – традиційності і прагнення до нового. У цьому відношенні сучасна педагогічна наука довела перспективність принципово іншої за організацією і технологією модульно-рейтингової системи навчання, яка все частіше почала застосовуватися не лише у вищих навчальних закладах (ВНЗ), а і у шкільній практиці [4].

Навчальна дисципліна «Біологія» викладається для студентів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації, які здійснюють підготовку молодших спеціалістів на основі базової загальної середньої освіти з урахуванням специфіки ступеневої підготовки фахівців у вищому навчальному закладі.

«Біологія» вивчається відповідно до навчального плану протягом двох семестрів. Підсумковою формою контролю знань та вмінь студентів є залік. Програма поділена на п'ять змістових модулів: у першому семестрі студенти знайомляться з молекулярним та клітинним рівнями організації життя (першими двома змістовими модулями), а у другому – з тканинним, органним, організмовим рівнями та надорганізованими системами (наступними трьома змістовими модулями).

Крім того, змістові модулі поділені на навчальні елементи – теми. Кожна тема складається з лекцій, практичних, лабораторних занять, самостійної роботи студентів та включає різноманітні форми контролю.

Особливості контролю успішності студентів в умовах модульно-рейтингової системи навчання. Модульно-рейтингова система навчання передбачає як традиційні, так і нетрадиційні види контролю: попередній (вхідний), поточний, періодичний (тематичний), модульний (рубіжний), підсумковий [5].

Кожен з цих видів контролю успішності студентів використовується при вивченні загальноосвітньої навчальної дисципліни «Біологія».

Крім того, показники засвоєння студентами навчального матеріалу під час проведення попереднього, поточного чи періодичного опитування виявляються за допомогою різних методів контролю: *усних* (фронтальних чи індивідуальних), *письмових* (біологічних диктантів, контрольних робіт, письмових відповідей на питання, тестових завдань), *практичних* (розв'язування задач, виконання лабораторних та практичних робіт, написання рефератів та творчих робіт).

Модульний контроль формується за результатами інших видів контролю якості освіти студентів, які застосовувались протягом вивчення змістового модуля, а підсумковий – за результатами модульного контролю протягом семестру.

Методика та організація рейтингового оцінювання знань, умінь та навичок студентів з біології. Рейтингова система оцінювання успішності навчання та визначення рейтингу студентів серед одногрупників, на відділенні, на курсі, у коледжі забезпечують реалізацію дидактичного принципу свідомості студентів у навчанні, активізує навчальну роботу протягом семестру, спонукає

студентів працювати самостійно та систематично, розширює можливості для всебічного розкриття та розвитку творчих здібностей студентів, індивідуалізує навчання та істотно змінює взаємовідносини у ланцюжку «викладач – студент», створює атмосферу співпраці.

Навчальна дисципліна «Біологія» вивчається у циклі загальноосвітніх дисциплін, а тому для студентів, які щойно прийшли зі школи, рейтингове оцінювання децю нове і невідоме, але, поряд з цим, досить цікаве.

Основним принципом такого оцінювання знань та вмінь з біології є те, що використовується як традиційна система оцінювання (шкільна) – 12-бальна, так і нетрадиційні – 100-бальна та ECTS.

Основним навчальним елементом для рейтингового оцінювання є змістовий модуль. Максимальне число балів на кожний змістовий модуль визначається відсотковим співвідношенням кількості годин, які відведені програмою на його засвоєння до загальної кількості годин на семестр.

Кожен змістовий модуль передбачає такі види контролю, як поточне опитування, виконання лабораторних та практичних робіт, творчих завдань (доповідей, рефератів, презентацій та ін.). Результати поточного контролю, виконання творчих завдань виражаються у вигляді оцінок за традиційною 12-бальною шкалою, а виконання лабораторних та практичних робіт – певною кількістю балів (від 4 до 6) – залежно від значущості і особливостей даного виду контролю. До того ж студент має можливість отримати додаткові (заохочувальні) бали за змістовий модуль, які передбачають наявність конспекту лекцій, 100%-ве відвідування занять та відсутність запізнь.

Тобто, модульно-рейтингова оцінка складається із суми показників успішності (оцінок та балів) за передбачені цим змістовим модулем види контролю та обчислюється за формулою:

$$M_i = C_i * K_i + L_i + P_i + D_i ,$$

- де M_i – модульний рейтинговий бал;
 C_i – середній бал (середнє арифметичне) поточних оцінок, які студенти отримують протягом вивчення змістового модуля;
 K_i – коефіцієнт, який визначає кількість обов'язкових поточних опитувань студентів;
 L_i – сума балів, які студент набирає за виконання лабораторних робіт протягом вивчення змістового модуля;
 P_i – сума балів, які студент набирає за виконання практичних робіт протягом вивчення змістового модуля;
 D_i – сума додаткових балів, які студент набирає протягом вивчення змістового модуля.

По закінченні певного змістового модуля виводять рейтинг кожного студента (у балах), а згодом його переводять у 12-бальну систему оцінювання знань, умінь і навичок студентів.

Семестровий рейтинговий бал дорівнює сумі балів, які відведені програмою на вивчення усіх змістових модулів протягом семестру та обчислюється за формулою:

$$C = M_1 + M_2 + \dots + M_n ,$$

- де C – семестровий рейтинговий бал;
 M_i – модульний рейтинговий бал;

n – кількість змістових модулів, передбачених програмою вивчення навчальної дисципліни.

Максимальна сума балів, яка відводиться на вивчення дисципліни протягом семестру, дорівнює 100.

Навчальна дисципліна «Біологія» вивчається протягом двох семестрів, а тому заліковий рейтинговий бал визначається як середнє арифметичне двох семестрових рейтингових балів і відповідно до шкали переводиться у 12-бальну систему оцінювання знань, умінь та навичок студентів.

У випадку, коли студент виявив бажання підвищити свій заліковий рейтинговий бал, він має право перескласти один-два змістових модуля.

Крім того, при підрахунку залікового рейтингового балу слід враховувати додаткові (заохочувальні) бали за участь студентів у олімпіадах, конференціях, творчих конкурсах, виконання пошуково-дослідницької роботи і т.д. Вони можуть становити до 5 балів, в залежності від результатів участі, та значно підвищують шанси одержати більш високий рейтинговий бал [6].

Рейтингова структура дисципліни описана у Таблиці 1.

Таблиця 1

Рейтингова структура навчальної дисципліни «Біологія»

Назви змістових модулів і тем	Кількість балів								
	Загальна (максимальна) сума	Максимальний середній бал за результатами поточного оцінювання, C_i	Коефіцієнт K_i	Бали за виконання лабораторних робіт, L_i		Бали за виконання практичних робіт, P_i		Додаткові (заохочувальні) бали	
				за одну	сума	за одну	сума	відвідування занять	наявність конспекту
I семестр									
Змістовий модуль 1. Молекулярний рівень організації життя	46	12	3	5	10	–	–	2	2
Тема 1.1. Неорганічні речовини живих організмів	12	12	1	–	–	–	–	–	–
Тема 1.2. Органічні речовини	34	12	2	5	10	–	–	–	–
Змістовий модуль 2. Клітинний рівень організації життя	54	12	3	6	18	–	–	2	2
Тема 2.1. Структура клітини і її компонентів	36	12	2	6	12	–	–	–	–
Тема 2.2. Клітина як цілісна система	18	12	1	6	6	–	–	–	–
II семестр									
Змістовий модуль 3. Тканинний та організмний рівні організації життя	32	12	2	4	8	–	–	2	2
Тема 3.1. Тканини живих організмів	10	12	0,5	4	4	–	–	–	–

«ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ АКДЕМІЧНОЇ АВТОНОМІЇ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ»

Тема 3.2. Неклітинні форми життя. Одноклітинні та багатоклітинні організми	6	12	0,5	–	–	–	–	–	–
Тема 3.3. Розмноження та індивідуальний розвиток організмів	16	12	1	4	4	–	–	–	–
Змістовий модуль 4. Спадковість та мінливість організмів	32	12	2	4	8	–	–	–	–
Тема 4.1. Закономірності спадковості і мінливості	20	12	1	4	8	–	–	–	–
Тема 4.2. Генотип як цілісна система. Генетика в житті і діяльності людини. Поведінка живих організмів	12	12	1	–	–	–	–	–	–
Змістовий модуль 5. Надорганізмові рівні організації життя. Історичний розвиток органічного світу	36	12	2	–	–	6	12	2	2
Тема 5.1. Організми і середовище. Популяції та екосистеми	12	12	0,5	–	–	6	6	–	–
Тема 5.2. Біосфера	6	12	0,5	–	–	–	–	–	–
Тема 5.3. Система органічного світу як відображення його історичного розвитку	18	12	1	–	–	6	6	–	–

Оцінювання результатів освоєння студентами змістових модулів (модульного контролю) відображено у Таблиці 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання результатів навчальної діяльності студентів з навчальної дисципліни «Біологія»

Оцінка за національною шкалою	ECTS	Сума балів за всі види навчальної діяльності					
		навчальний семестр	I семестр		II семестр		
			змістовий модуль 1	змістовий модуль 2	змістовий модуль 3	змістовий модуль 4	змістовий модуль 5
12	A	98-100	45-46	53-54	32	32	35-36
11		94-97	43-44	51-52	31	31	33-34
10		90-93	41-42	49-50	30	30	32-33
9	B	85-89	38-40	47-48	28-29	28-29	30-31
8	BC	80-84	35-37	45-46	26-27	26-27	28-29
7	C	74-79	32-34	42-44	24-25	24-25	26-27
6	D	70-73	30-31	40-41	23	23	24-25
5	DE	64-69	27-29	37-39	21-22	21-22	22-23
4	E	60-63	25-26	35-36	20	20	20-21
3	FX	35-59	15-24	20-34	11-19	11-19	13-19
2	F	17-34	7-14	10-19	5-10	5-10	7-12
1		0-16	0-6	0-9	0-4	0-4	0-6

Таким чином, діагностування успішності навчання студентів з навчальної дисципліни «Біологія» включає:

- *контроль та перевірку* (виявлення рівня компетентностей студентів з біології);
- *оцінювання* (вимірювання рівня знань, умінь та навичок);

- *облік* (накопичення статистичних даних, фіксування результатів у вигляді оцінок та балів);
аналіз накопичених даних (виявлення динаміки, побудова рейтингу студентів) [7].

Порівняльний аналіз успішності студентів у період з 2011 по 2015 роки. Впровадження системи модульно-рейтингового оцінювання успішності студентів коледжу з біології триває п'ятий рік. Спочатку це був педагогічний експеримент, який з кожним роком все більше зазнавав змін, удосконалювався та вкорінювався як основа для якісного оцінювання знань, умінь та навичок студентів. За цей час методика такого оцінювання перетворилась на альтернативу традиційній системі, що є важливим кроком у напрямку інтенсифікації й оптимізації освітнього (навчально-виховного) процесу у вищій школі.

Доказом вищезазначеного є аналіз успішності студентів з біології за останні п'ять років. У 2010-2011 навчальному році оцінювання знань та умінь студентів здійснювалось за традиційною (12-бальною) системою. Починаючи з 2011-2012 навчального року у навчальний (освітній) процес з біології була впроваджена модульно-рейтингова система і вже тоді були помітні зміни у якості навчання студентів та відвідуванні навчальних занять.

Для чистоти експерименту проаналізовано успішність студентів різних спеціальностей, а значить і різного рівня підготовки. Студенти спеціальності «Розробка програмного забезпечення» мають більш високий конкурсний бал при вступі до коледжу, а значить і більш високі показники успішності в подальшому навчанні, на відміну від студентів спеціальності «Виробництво ракетно-космічних літальних апаратів».

Але у обох випадках з кожним наступним роком спостерігаємо підвищення рівня якісної успішності студентів та зменшення кількості пропусків занять (рисунки 1, 2).

Це свідчить про підвищення зацікавленості студентів навчальною дисципліною, здатність працювати самостійно протягом навчального семестру, бажання отримувати якісні знання та високі оцінки, а значить і про доцільність застосування модульно-рейтингової системи оцінювання у освітньому (навчальному) процесі.

Окремо слід виділити наявність додаткових (заохочувальних) балів, які стимулюють студентів до більш плідної праці, активної роботи на заняттях, самостійного оволодіння навчальним матеріалом.

Отже, впровадження модульно-рейтингової системи оцінювання успішності студентів при викладанні біології виявилось виправданим кроком, який позитивно відобразився на показниках успішності та відвідуванні навчальних занять.

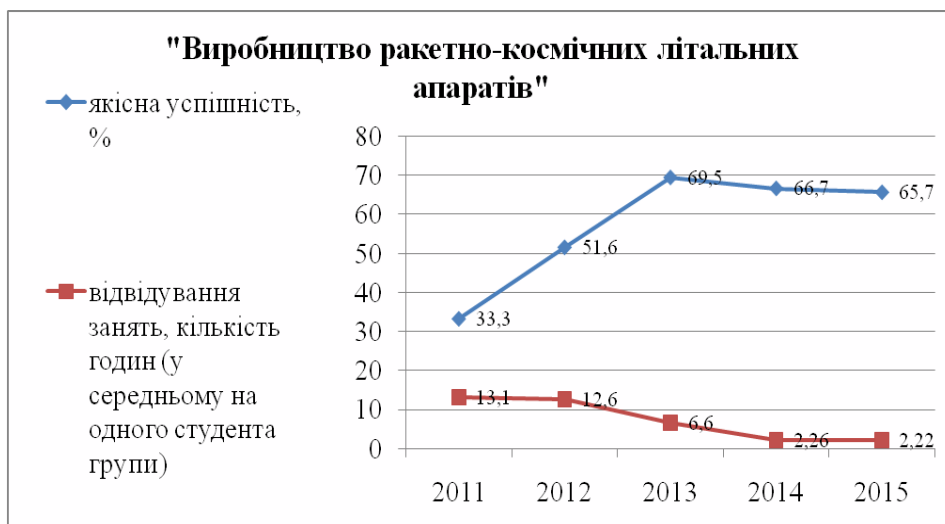

Рис. 1. Показники якісної успішності та відвідування занять студентами спеціальності «Виробництво ракетно-космічних літальних апаратів» у період з 2011 по 2015 роки.

Рис.2. Показники якісної успішності та відвідування занять студентами спеціальності «Розробка програмного забезпечення» у період з 2011 по 2015 роки.

Висновки. Модульно-рейтингова система є інноваційною, але такою, що не замінює, а доповнює традиційну. Вона демократизує взаємовідносини між педагогом та студентами, стимулює самостійну навчально-пізнавальну діяльність здобувача вищої освіти, сприяє підвищенню мотивації у здобутті знань, чіткій організації освітнього (навчального) процесу, прогнозованості вимог і т.д.

Модульно-рейтингова система відкриває нові горизонти для колишніх школярів, змушує адаптуватись у новому середовищі, яке вимагає більше самостійності.

Отже, впровадження модульно-рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень студентів з біології є педагогічною інновацією, яка виявилася цілком виправданим кроком. Крім новаторства, такий підхід до

оцінювання навчальної діяльності студентів, надав можливість вирішити проблему підвищення якості навчання та відвідування навчальних занять. Як результат, показники змінюються у позитивний бік, що дає змогу зробити висновок про доцільність використання модульно-рейтингової технології, навіть при вивченні загальноосвітніх дисциплін.

Література

1. Фіцула, М. Педагогіка: Навчальний посібник [Текст]/ Михайло Фіцула. – 2-ге вид., виправлене, доповнене. – К.: Академвидав, 2005. – 559 с.
2. Фурман, А.В. Принцип модульності в освітній практиці: два рівні втілення. [Текст]/ А.В. Фурман // Рідна школа. – 1995. – № 7-8.
3. Безносок, О.О. Система модульно-рейтингового контролю успішності студентів [Текст]: автореф. канд. пед. наук.: 13.00.04/ О.О. Безносок. – К., 2001. – 39 с.
4. Модульно-рейтингова і кредитно-модульна технологія навчання та оцінювання навчальних досягнень студентів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-4197.html>
5. Л.В. Жовтан, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка Кредитно-модульна система контролю та роль у її запровадженні викладача вищої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN16/11zlvvvs.pdf>
6. Положення про модульно-рейтингову систему оцінювання успішності студента та визначення його рейтингу [Текст] – Дніпропетровськ: Дніпропетровський коледж ракетно-космічного машинобудування Дніпропетровського національного університету імені О. Гончара, 2011. – 8 с.
7. Жуковська, А.Л. Проблема оцінювання успішності студентів [Текст] / А.Л. Жуковська // Науковий пошук молодих дослідників: Збірник наукових праць / [ред. Єремєєва В.М.]. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2005. – Вип. 2. – С 101-104.

Любохинець В.М., Дено Н.П.

Дніпропетровський коледж ракетно-космічного машинобудування ДНУ
ім. О.Гончара

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ВИКЛАДАЧІВ-ПОЧАТКІВЦІВ

Анотація. Стаття присвячена особливостям формування професійних компетентностей викладачів-початківців та їхній адаптації до виконання педагогічної діяльності у вищих навчальних закладах. Об'єктом дослідження є професійна адаптація викладача-початківця. Предмет – формування педагогічної компетентності. Висвітлено основні напрямки роботи з молодими педагогами, особливості реалізації поставлених завдань для комфортної адаптації до здійснення професійної діяльності.

Ключові слова: компетенція, компетентність, професійна адаптація, школа викладача-початківця, наставництво.

У сучасній освіті результат фахової підготовки розглядається у категоріях «компетенція» та «компетентність».

Під «компетенцією» розуміють опис повноважень, окреслення сфери діяльності, потенційну можливість особистості (Є. Зеєр, І. Зимня, А. Дорофєєв, Н. Копилова, Н. Кузьміна, А. Маркова, Н. Печенюк, Н. Тализіна, Л.

Хихловський, В. Шадріков, Р. Шакуров, К. Шапошніков, В. Шепель та інші), тобто це сформовані на основі знань, умінь, навичок та їх практичного застосування здібності особи виконувати визначені стандартом професійної діяльності завдання.

«Компетентність» визначається як підготовленість і реалізована здатність суб'єкта праці до виконання завдань і обов'язків повсякденної діяльності. У її структурі традиційно виокремлюють знання, вміння, цінності, ставлення та досвід поведінки. Міжнародний стандарт ISO 9000:2000 «Системи управління якістю» визначає компетентність як «доведену спроможність застосовувати знання і вміння в професійній діяльності» [1].

На сьогоднішній день існує декілька визначень поняття компетентність, у тому числі у вітчизняних нормативних документах.

Так, Закон України «Про вищу освіту» (від 01.07.14 р. № 1556-VII) надає наступне визначення поняттю компетентність – це «динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти».

За Національною рамкою кваліфікацій (Постанова КМУ від 23 листопада 2011 року №1341) компетентність/компетентності – це здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, вміння, цінності, інші особисті якості.

Професійна компетентність – вид компетентності, що характеризує особистість у контексті виконання нею професійних обов'язків.

Поняття «педагогічна компетентність» (за Л. М. Мітіною) – це знання, вміння, навички, а також способи і прийоми їх реалізації в педагогічній діяльності, спілкуванні, розвитку (саморозвитку) особистості [2].

З огляду на це визначення у структурі педагогічної компетентності викладача виокремлюють наступні підструктури:

- діяльнісну (знання, вміння, навички і способи здійснення педагогічної діяльності);
- комунікативну (знання, вміння, навички і способи здійснення педагогічного спілкування);
- управлінську (знання, вміння, навички і способи здійснення педагогічного менеджменту – планування та організація навчального (освітнього) процесу, мотивація діяльності студентів та її контроль) [3].

Як правило, після закінчення університету, викладач-початківець завантажений теоретичним матеріалом, але йому бракує практичних навичок. З іншого боку, слід констатувати, що багато талановитих викладачів, особливо непедагогічних вищих навчальних закладів, маючи глибокі, фундаментальні знання з фахових дисциплін, не можуть у повному обсязі їх реалізувати за причин недостатнього володіння педагогічними технологіями і слабкої психолого-педагогічної підготовки. І як наслідок, спостерігається зниження рівня освітніх послуг і професійної підготовки випускників ВНЗ.

Тому слід говорити про професійну адаптацію педагогів-початківців. Відомо, що професійна адаптація є одним з найбільш важливих етапів професійного становлення особистості, від характеру, результатів та термінів якого багато в чому залежать ефективність всієї подальшої діяльності молодих викладачів, зростання їх професійної майстерності і, відповідно, якість освітньо-виховного процесу ВНЗ в цілому.

Технологія адаптації складається з наступних етапів:

1. *Аналітико-пошуковий* – стосується пошуку викладачем-початківцем напряму своєї викладацької і науково-дослідницької діяльності.

2. *Мотиваційний* (мотивація – це спонукання до дій). Ефективна педагогічна адаптація молодого викладача неможлива без створення мотивації, яка повинна мати спрямоване значення, визначати його внутрішню активність у процесі педагогічної діяльності.

3. *Створення бачення себе як викладача*. На даному етапі відбувається переоцінка деяких особистісних переконань, установок, цінностей стосовно праці викладача, суб'єктів навчальної діяльності. Викладач-початківець починає формувати власну педагогічну позицію. Він переосмислює істини, відомі йому з попереднього досвіду навчання на освітніх рівнях «спеціаліст» чи «магістр», змінюється характер і способи подолання професійних проблем. Однак, на даному етапі адаптації молодий викладач ще не має у своєму розпорядженні великого набору методів і засобів для вирішення педагогічних завдань. Складаються узагальнені професійні уявлення, активізуються професійно-ціннісні орієнтації, розвиваються домінуючі мотиви педагогічної діяльності.

4. *Формування педагогічної компетентності (компетенції)* – це гармонійного поєднання знань з предмета (навчальної дисципліни), методики та дидактики викладання, а також умінь і навичок культури педагогічного спілкування.

5. *Початок формування педагогічної майстерності* (після декількох років роботи, у післядипломній освіті, самоосвіті, під час підвищення кваліфікації, у «Школі викладача-початківця») [4].

Мета статті – визначити основні напрямки роботи з викладачами-початківцями у вищих навчальних закладах, розглянути можливості для їхньої професійної адаптації та зосередити увагу на формуванні педагогічних компетентностей для успішного виконання посадових обов'язків та професійних завдань.

З метою реалізації професійно-педагогічної адаптації викладача-початківця у вищих навчальних закладах повинна проводитись робота у декількох напрямках:

1) *інструктивно-організаційний*, який включає знайомство молодого фахівця з викладацьким та студентським колективом, методичними матеріалами з навчальних дисциплін, які йому доведеться викладати, бібліотекою, навчальними аудиторіями; реалізується цей напрямок, як правило, на рівні предметної (циклової) комісії;

2) *навчально-методичний* – знайомство молодого викладача зі змістом навчальної, методичної, виховної роботи у ВНЗ, документацією та основними

вимогами щодо її ведення й оформлення, дидактичними методами викладання, сучасними педагогічними технологіями та їх використанням в освітньому процесі; цей напрямок включає організацію наставництва та роботу у школі викладача-початківця;

3) *психолого-педагогічний*, який реалізується через створення психологічно-комфортних умов для реалізації професійної діяльності, психологічної допомоги при вирішенні проблемних питань, вивчення соціально-психологічних особливостей особистості як самого педагога, так і його оточення (студентів, викладацького колективу, можливо, і близьких людей та друзів); на цьому напрямку важлива підтримка колег-викладачів, адміністрації, практичного психолога.

Вимоги до сучасного викладача. Особливі професійні і суспільні функції педагога, необхідність бути завжди на виду у найоб'єктивніших суддів – своїх студентів, зацікавлених батьків, широкої громадськості пред'являють підвищені вимоги до особистості викладача, його морального обличчя. Вимоги до викладача – це імперативна система професійних якостей, які визначають успішність педагогічної діяльності.

Педагог повинен: бути коректним, уважно ставитися до студентів, виявляти інтерес до своєї роботи, дисципліни. Сучасному викладачу необхідно володіти такими якостями, як терпіння, інтелігентність, освіченість, тактовність, уважність, мобільність, ерудованість та стресовитривалість, мати почуття стилю, смаку, міри, на гарному рівні володіти технічними засобами та сучасними освітніми новинками і це ще не все.

Якщо одразу озвучити усі вимоги, молодий спеціаліст розгубиться і може почати свою діяльність хаотично. Найголовнішим чинником становлення молодого педагога є період адаптації. Процес адаптації до навчальної діяльності значною мірою обумовлений ступенем і характером допомоги, яку молоді спеціалісти отримують від адміністрації, досвідченого викладача-наставника, ставлення колег-педагогів. Щоб молодий викладач робив якомога менше помилок, швидко адаптувався, зрозумів риси справжнього педагога, потрібно підтримати та допомогти йому на старті. Для цього організуються різноманітні заходи, такі як: школа викладача-початківця, місяць становлення викладача-початківця, наставництво, психологічний супровід (просвіта), тиждень ініціативи та творчості викладача-початківця тощо [5].

Організація роботи школи викладача-початківця. План школи викладача-початківця повинен бути складеним так, щоб поступово, поетапно сформувавши професійні якості та вміння для здійснення педагогічної діяльності та врахувати всі напрямки: інструктивно-організаційний, навчально-методичний та психолого-педагогічний.

Правильно буде підготовку умовно розбити на 2 етапи:

1 етап розв'язує такі завдання:

- накопичення знань і вмінь з методики навчально-виховної роботи, попередження найбільш серйозних недоліків у професійній діяльності;

- вивчення, поглиблення і застосування знань щодо вдосконалення форм, методів і прийомів організації і здійснення навчально-виховної діяльності викладача і студента;
- підготовка навчально-методичних матеріалів до різних видів занять (плани-конспекти лекцій, дидактичні засоби, інструктивні матеріали до лабораторних та практичних робіт, плани самостійного вивчення тем тощо);
- вивчення передового педагогічного досвіду, інноваційних технологій, активних, інтерактивних методів навчання і виховання.

II етап включає розв'язання таких завдань:

- закріплення отриманих науково-теоретичних, методичних знань, умінь і навичок;
- формування професійної майстерності і створення індивідуального почерку.

Доцільно передбачити не менше 10 засідань протягом навчального року, тобто один раз на місяць, але варто планувати роботу між засіданнями, для більш ефективного результату.

Таблиця 1

Фрагмент плану роботи школи викладача-початківця

№ з/п	Тема і зміст заняття	Відповідальний за виконання
Засідання 2 (жовтень)		
1	Ознайомлення з сучасними вимогами до типів, структури, змісту і процесу навчання; вимоги до техніки проведення заняття і причини невдалого заняття; правила, які забезпечують успішність заняття	Завідувач навчально-методичного кабінету
2	Діагностика педагогічної оцінки та самооцінки готовності молодого спеціаліста до саморозвитку	Практичний психолог
<p>Робота між засіданнями:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Відвідування занять викладачів-початківців наставниками та методистами ▪ Відвідування занять, що проводять досвідчені викладачі, з метою ознайомлення з педагогічною технікою ▪ Психологічний тренінг "Особистісна самооцінка готовності викладача-початківця до саморозвитку" 		
Засідання 7 (березень)		
1	Розробка та "програвання" нетрадиційних занять на підставі планів та конспектів першого року педагогічної діяльності. Використання різних режимів роботи	Завідувач навчально-методичного кабінету Наставники
2	Формування досвіду роботи із студентами та їхніми батьками у куратора-початківця	Заступник директора з виховної роботи

Робота між засіданнями:

- Психологічний тренінг "Вирішення конфліктних ситуацій"
- Вивчення та впровадження досвіду майстра педагогічної справи (наставника): вивчення документації, відвідування та аналіз занять, вивчення навчально-методичного оснащення кабінетів (лабораторій), систематизація зібраного матеріалу, аналіз матеріалів

Крім того, школа викладача-початківця знайомить з нормативними документами, що діють у вищому навчальному закладі, надає допомогу у організації не тільки занять, а й участі у різноманітних міських, обласних, Всеукраїнських заходах.

Місяць становлення викладача-початківця. Найскладніший та найвідповідальніший період – це початок педагогічної діяльності, а тому у вересні доречно почати роботу з проведення місяця становлення викладача-початківця, мета якого ознайомлення молодого викладача із системою роботи у навчальному закладі, з вимогами щодо оформлення навчально-методичної документації і, найголовніше, створення групи «наставник-викладач-початківець».

Протягом місяця викладач-початківець активно знайомиться з сучасними вимогами до типів, структури, змісту і процесу навчання; з вимогами до техніки проведення заняття, з правилами, які забезпечують успішність заняття, а також розглядає причин невдалого заняття.

Найпоширеніші помилки викладачів-початківців, які призводять до невдалого проведення заняття:

- пояснюючи навчальний матеріал, викладач спрямовує погляд на стіни, поверх голів студентів або за вікно;
- використовує складні наукові терміни, запозичені з іноземних мов, незрозумілі слова;
- викликає студента, а тільки потім ставить йому запитання;
- зосереджує увагу на помилках студентів, дорікає їм, що часто стає причиною негативного ставлення до нього вихованців;
- розпочавши виконання самостійних (індивідуальних) завдань, студенти запитують викладача щодо порядку дій, способів роботи;
- під час самостійної діяльності частина студентів за найменших ускладнень звертається до викладача за допомогою, яку він спішить надати;
- пояснюючи навчальний матеріал, викладач робить записи на дошці, при цьому затуляє їх собою;
- проводячи контроль знань, нечітко формулює запитання;
- під час перевірки знань віддає перевагу спілкуванню лише з одним-двома студентами, не контролюючи діяльність інших;
- викладач, вислухавши відповідь студента, оцінює її не аргументуючи. На запитання студента: «А чому низький бал?» – відповідає: «Бо ти знаєш цей матеріал недостатньо»;
- оцінює студентів виходячи з особистого ставлення до них;
- викладач під тиском студентів іноді змінює раніше виставлені бали [6].

Таблиця 2

План проведення місяця становлення викладача-початківця

№ з/п	Зміст заходу	Дата	Виконавці
1.	Організація робочого місця та знайомство з матеріально-технічною базою, з якою будуть працювати молоді спеціалісти	01.09	Голови ПЦК
2.	Співбесіда з викладачами-початківцями «Які першочергові завдання у практичній роботі вищої школи»	Перший тиждень	Методисти
3.	Знайомство з наставниками		Викладачі-наставники
4.	Обговорення та складання індивідуального плану викладача – початківця та об'єднаного плану роботи з викладачем-наставником		Викладачі-наставники Завідувач навчально-методичного кабінету
5.	Практична робота: опанування навичок ведення навчально-методичної документації	Другий тиждень	Завідувач навчальної частини
6.	Опрацювання з викладачами-початківцями методичної літератури та методичних рекомендацій, наявних в методичному кабінеті (основні вимоги до сучасного навчального заняття та методика проведення самоаналізу)		Завідувач навчально-методичного кабінету
7.	Ознайомлення з документами Міністерства освіти і науки України, що стосуються діяльності роботи викладача, з Положенням, правилами внутрішнього трудового розпорядку, з посадовими обов'язками, навчальним навантаженням, розкладом занять	Протягом місяця	Заступник директора з навчальної роботи
8.	Відвідування викладачами-початківцями занять наставників та досвідчених педагогів	Протягом місяця	Методист
9.	Вивчення методичних рекомендацій щодо розробки програм навчальних дисциплін (навчальних та робочих)	Третій тиждень	Методисти відділень
10.	Надання допомоги щодо особливостей підготовки планів проведення навчальних занять		Завідувач навчально-методичного кабінету
11.	Психологічний тренінг «Професійна самовизначеність педагога-початківця»	Четвертий тиждень	Практичний психолог
12.	Підсумкове засідання за результатами проведення місяця становлення викладача-початківця		Завідувач навчально-методичного кабінету

Організація наставництва. Величезну роль у становленні молодого спеціаліста відіграє викладач-наставник. Нормативним документом, який регламентує роботу наставника з викладачем-початківцем є Положення про наставництво.

Викладач-наставник забезпечує досягнення високої професійності і майстерності молодого фахівця, і, як показує досвід, найбільша користь для викладачів-початківців від добре організованого педагогічного наставництва.

Сутність майстерності найчастіше розкривається, коли викладач-початківець спостерігає за роботою педагога-наставника, відвідуючи його заняття, позааудиторні та виховні заходи.

Для наставника та викладача-початківця слід підготувати пам'ятки, в яких буде описано, що саме необхідно засвоїти та вивчити за період співпраці; розробити типовий план роботи наставника та викладача-початківця, який задає вектор напрямку у здійсненні педагогічної діяльності. Наприкінці навчального року наставник і викладач-початківець повинні заповнити звіти за підсумками своєї діяльності.

Таблиця 3

Фрагмент типового звіту викладача-початківця про роботу з наставником

Назва видів діяльності	Фактичне виконання
Навчально-методична робота	
1. Розробка програм навчальних дисциплін	
2. Написання конспектів лекцій з дисциплін (вказати кількість)	
3. Розробка інструктивних карт до лабораторних (практичних) робіт (вказати кількість)	
4. Написання планів семінарських (практичних) робіт (вказати тематику)	
5. Написання методичних рекомендацій до самостійної роботи студентів з дисциплін	
6. Розробка завдань для контролю знань з дисциплін (вказати кількість)	Поточний – Семестровий – Контрольні роботи – Екзаменаційні білети – Завдання до заліку –
7. Кількість занять, які відвідав за рік	Викладач – дисципліна
8. Використання інноваційних методів та технологій у своїй роботі (які методи і де застосовані)	
9. Участь у роботі школи викладача-початківця (кількість занять, на яких був присутній, чи провів відкритий захід тощо)	
Виховна та громадська робота	(проведення виховних заходів, відвідування семінарів кураторів груп, робота з соціально неблагополучними студентами, організація студентської волонтерської діяльності тощо)
Наукова та пошуково-дослідницька робота зі студентами	(участь у студентському науково-технічному товаристві, керівництво студентським гуртком чи творчою групою тощо)

Основні напрямки роботи практичного психолога з викладачами-початківцями. Важливим моментом для викладача-початківця є психологічний супровід (просвіта). Метою роботи практичного психолога є допомога в адаптації молодих педагогів до здійснення професійної діяльності та у формуванні педагогічних компетентностей:

- пізнати себе (свій характер, здібності, можливості, тип особистості і т.д.) та навчитись розуміти інших людей та їх проблеми;
- позбутися страхів, переживань та інших неприємних відчуттів, психологічної залежності, навчитись боротися з ними та, як наслідок, стати впевненим у собі й своїх силах;
- навчитись ставити цілі та досягати поставленої мети;
- сформувати навички ефективного спілкування;
- навчитись уникати конфліктів та «правильно» виходити з них, знаходити вихід із проблемних ситуацій.

З метою реалізації поставлених завдань можна використовувати наступні форми роботи з викладачами-початківцями:

- індивідуальне консультування;
- психологічна діагностика;
- психокорекційна робота;
- просвітницька робота;
- психопрофілактична робота.

Для забезпечення усіх форм роботи проводиться цикл психологічних тренінгів. Тренінги дозволяють комфортно адаптуватись до практичної діяльності, надають можливість оволодіти психологічними знаннями, професійними вміннями та навичками, які не лише сприяють формуванню психолого-педагогічних компетентностей, а й дозволяють вирішувати свої внутрішньо-особистісні проблеми, проблеми взаємодії з оточуючими.

Висновок. Організація роботи з викладачами-початківцями у вищому навчальному закладі на початку трудової діяльності надає можливість для подальшої реалізації професійних здібностей. Розробка внутрішньої системи, спрямованої на розвиток особистісних та діяльнісних складових педагогічного професіоналізму молодого педагога в процесі його професійної діяльності, допоможе сформувати професійні компетентності у викладачів-початківців.

Звичайно, багато в чому успіх і результативність педагогічної діяльності залежить від готовності викладача до самоосвіти та самовдосконалення. Але можливість самореалізації займає не останнє місце у процесі становлення викладача-початківця.

Такі заходи, як школа викладача-початківця, місяць становлення викладача-початківця, організація наставництва, робота практичного психолога, орієнтують молодого спеціаліста у вибраній професії, розвивають творчий потенціал, створюють умови для комфортної адаптації до педагогічної діяльності. Завдяки вище переліченим заходам формуються предметна, соціальна, творча, науково-дослідницька, моральна, діяльнісна, комунікативна, управлінська та інші компетентності.

Література

1. Степаненко, С.В. Формування професійних компетенцій у студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». Теоретичні та практичні підходи до впровадження нового покоління освітньо-професійних програм та навчальних планів підготовки фахівців: шляхи розвитку [Текст]: збірник матеріалів наук.-метод. конф., 6-8 лютого 2007 р., Ч.1. – К., 2007.
2. Митина, Л.М. Психологія професійного розвитку учителя [Текст]/ Л.М. Митина. – М., 1998.
3. Исаев, И.Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя [Текст] : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений./ И.Ф. Исаев. – М., 2002.
4. Шара, С.О. Проблема адаптації викладачів-початківців непедагогічних університетів до викладацької та дослідницької діяльності [Текст]/ С.О. Шара // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. – 2010. – Випуск 32. – С. 158-167.
5. Мороз, О.Г. Професійна адаптація молодого вчителя [Текст] : навчальний посібник / О.Г. Мороз. – К. : КДШ ім. О.М. Горького, 1980. – С. 96.
6. Облес, І.І. Педагогічні умови професійної адаптації викладача вищого навчального закладу : автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / І.І. Облес. – Запоріжжя, 2008. – С. 20.

Нейчев Р.Ю.

Державний ВНЗ "Національний гірничий університет"
студент гр. ПВШ мв-15

ВІЙСЬКОВЕ ВИХОВАННЯ ЗА ЧАСІВ КОЗАЧЧИНИ

Представлено головні історичні (наукові) підходи до проблеми розробки теорії і практики виховного процесу. Визначені основні напрямки військового виховання за часів козаччини.

Метою цієї статті, є визначення головних історичних основ та наукових підходів до проблеми організації виховного процесу у вищому військовому навчальному закладі.

Через татарську небезпеку у другій половині XVI ст. населення України концентрувалося на Поліссі, Волині, Поділлі та в Галичині. Але багаті на рибу, дичину, хутряних звірів долини лісостепових річок приваблювали промисловців - «уходників». Вільне чоловіче населення навесні спускалося на човнах вниз Дніпром, де займалося рибальством і мисливством, а восени поверталось додому. Напади татар змусили Литву зміцнити свій південний кордон системою фортець. Були побудовані замки у Києві, Каневі, Черкасах, Звенигороді, Вінниці, Брацлаві, Барі, Кам'янці. Отримавши земельні угіддя на умовах виконання обов'язків прикордонної варти, знать будувала замки, в яких набирала з вільного люду козацькі дружини. Ведучими рисами дружинників вважалися відданість сюзерену, готовність до самопожертви, рівність, братерство, корпоративність, право вільного переходу до іншого феодала.

Наприкінці XV – на початку XVI ст. починалася нова доба в історії України – доба Козаччини. Козаки не лише продовжували славні традиції своїх попередників, вони також стали головною рушійною силою у боротьбі українського народу за волю. Майже кожен рік козацькі ватаги на чолі з

лицарською шляхтою ходили у глибину татарських степів, на Молдову, штурмували турецькі фортеці, бились із татарськими загонами, звільняли полонених, захоплювали великі гурти степовиків. Особливо уславились організацією козацтва черкасько-каневські старости Остап Дашкевич і князь Дмитро Вишневецький. Професійні воїни-лицарі, вони все своє життя провели у походах. Саме Дмитро Вишневецький здійснив задум Дашкевича і у 1553-54 рр. на острові Мала Хортиця заснував першу Січ. За задумом Дашкевича, тут мали утримуватися 2000 козаків, які повинні були плавати на «чайках» і перешкоджати татарам переправлятися через Дніпро. Французький інженер Г.Л. де Боплан писав: «Ця держава нездоланна у захисті проти могутності турків і жорстокості татар є міцною перепорою, здатною зупинити їхні безперервні, спустошливі набіги».

Основними напрямками військового виховання за часів Козаччини було релігійний, патріотичний, військово-професійний, розумовий, моральний, фізичний. Варто зазначити, що явище козацтва притаманне не лише Україні. Під час турецького володарювання на Балканах також виникали озброєні загопи, які, як і українські козаки, вели боротьбу з турками (гайдуки у Сербії, Болгарії, Македонії; арматоли або мартолосои у Греції). Відмінність між українськими козаками та вищезгаданими загонами полягала у більшому відокремленні козаків від простого населення, оскільки з вищезгаданих країн лише Україна мала достатню кількість вільних земель для поселення (взимку гайдуки мусили бути полишати військову справу і повертатися додому). Це відбилося на світогляді козаків, які протиставляли себе іншим верствам населення України та створювали власні традиції (в тому числі й військові). Але козаки не протиставляли себе всьому населенню України, виступаючи поборниками православної віри та української культури. Так, гетьман Петро Сагайдачний разом з козаками вступив до Київського братства.

У своїй масі козацтво не було однорідним. Крім поділу на реєстрових і січовиків існували інші категорії козацтва. У «прикордонних краях» мешкали козаки-хлібороби, які в разі небезпеки чи потреби кидали плуг та хапалися за шаблю. Крім них, по Низу «шниряли» ватаги неорганізованих козаків-добичників, які не належали до січового товариства і на власний ризик нападали на татар.

Релігійно-патріотичне виховання. Запорізьким козаком-січовиком вважався кожен, кого по прибутті у Січ вписували у військовий список. Вважається, що для цього треба було відповідати таким умовам: бути вільним, не мати сім'ї, знати рідну мову, бути православним та пройти на Запоріжжі підготовку з військової справи не менш ніж три роки. Пізніше, у XVIII ст., підготовка тривала близько року. Кампенгаузен (приватний секретар князя Потьомкіна) пише: «Кандидат, який здатний зносити труднощі січового життя, отримував вовняну козацьку одягу. Один рік він мусить прислужувати старшому козакові, лише після цього отримував повні права січового козака». Хоча кандидат до січового козацтва мав відповідати певним умовам (див. вище), фактично до козаків приймали тих, хто не викликав підозри у січовиків. Серед них зустрічались і поляки, і москалі, і волохи, і турки, і татари, і євреї. Однак усі

вони, перебуваючи на Запоріжжі, приймали православ'я (якщо до приходу на Січ не були православними). Православ'я стало для козаків різного походження об'єднуючим фактором. Необхідність релігійного виховання була зумовлена неподільністю понять «вірсповідання» та «національність».

Військово-професійне виховання. Служба відбувалася «по черзі». Одна частина несла службу у січовій залозі, друга – виконувала вартові обов'язки в степу, на службі у флотилії тощо. На службу козак мав приходити з власною зброєю, одягом і харчами. Під час походів козаки дотримувалися суворої дисципліни, беззастережно виконували накази старшини. Безперервні війни, походи загартовували тіло й дух козаків. Поступово упроваджувалась спеціальна система військового виховання юнаків – козацька педагогіка. Вона передбачала такі основні завдання:

- підготовка фізично загартованих воїнів – захисників рідного народу;
- виховання в підростаючих поколіннях українського національного характеру і світогляду;
- формування лицарських моральних чеснот, гуманізму, милосердя;
- вироблення нетерпимості до всього, що протистоїть гуманній сутності людини;
- виховання високої дисциплінованості;
- формування морально-бойових якостей, що особливо необхідні в бою – стійкості, мужності, відваги, здатності переносити суворі випробування заради перемоги над ворогом тощо.

Як бачимо з відповідних джерел, військове виховання у Січі було ефективним і готувало кращих вояків, військова звитяга яких визнавалася навіть ворогами. Так, турецький літописець Наїма писав, що «нема в світі людей сміливіших, що менше дбали би про своє життя й менше лякались смерті». Під час Визвольної війни навіть поляки відмічали хоробрість та звитягу козаків. Наприклад, П'єр Шевальє, який був секретарем французького посольства в Польщі, змальовуючи Берестейську битву зі слів польських офіцерів, писав: «Дві тисячі козаків відступили на малий пагорб, замкнулися в своєму таборі і вирішили боротися... В одному місці серед болота скупчилися триста козаків і хоробро оборонялися проти великого числа атакуючих, які натискали на них звідусюди... Нарешті, повністю оточені, вони майже всі загинули, але довелося з кожним з них вести бій. Залишився один, який боровся протягом трьох годин проти всього польського війська; він знайшов на болотяному озерці човна і, прикриваючись його бортами, витримав стрілянину поляків проти нього, витративши увесь свій порох, він потім узяв косу, якою відбивав усіх, хто хотів його схопити, ... хоч і пробитий чотирнадцятьма кулями. Король дуже захопився хоробрістю цієї людини і наказав крикнути, що дарує йому життя, коли він здасться; на це останній гордо відповів, що він уже не дбає про те, щоб жити, а лише хоче умерти, як справжній вояка». Отже, з наведених прикладів можна помітити дійовість методів козацького військового виховання.

Для підтримання у війську «послуху та спокою» проводилась профілактика правопорушень. За найтяжчі злочини козаки накладали головами

або назавжди залишали Січ, не маючи права повернутись. Найбільш тяжким злочином вважалась втеча з поля бою. Польський хроніст Ставровольський писав, що «коли хто з них утече з битви, не сміє повернутись, бо скарають його смертю». Засудженого прив'язували голим до стовпа, ставлячи коло нього бочку з вином і різки. Кожен, хто проходив повз, випивав чарку вина і б'є засудженого різками, скільки хоче і по чому попало. Важкими злочинами вважалося зваблення чужої дружини, крадіжка тощо.

Козацтво поділялося на дві групи – старші козаки (у свою чергу поділялись на заможних і «голоту») та молодиків. Хроніст Ставровольський (1628 р.) писав: «Кожен, охочий до воєнної слави... їде Дніпром до козацьких островів, а там їх вождь набирає з тих приходнів військо. Здатних вписує в реєстр... Прийнятих віддає під владу десятників-отаманів; їх вони слухають поки не зміниться їх заняття й становище. В козацькій раді не приймають участі «новики» до трьох літ. За той час вони виконують повинності джурів, а коли що наброють, то їх карають отамани дуже дошкульно. Таких новиків, окрім дев'яти старих вояків, має під собою отаман тридцять, а деколи й п'ятдесят». Молодики становили значний відсоток козацького війська. Той же Ставровольський зазначав: «самих козаків не більше п'ятнадцяти тисяч, але з новиками виходить сорокати тисяч військо...». За згадками Еріха Лясоти, молодики жили разом із старшими козаками у куренях, які створювались за територіальним принципом. В обов'язки молодиків входила рибна ловля та «чорна» робота по куреню (прибирання, приготування їжі тощо), за що вони отримували гроші. Водночас козаки-молодики навчались військовій справі в спеціальних січових школах. Перша подібна школа була заснована за часів гетьманування Петра Сагайдачного (1616-1622). Навчання було платним. Одержані кошти йшли на утримання похилих козаків, які не мали власної родини, однак і не бажали закінчувати своє життя у монастирі. Саме вони і навчали молодиків військовій справі, серед якої особливе місце займало фізичне виховання. У військову підготовку входило: фехтування на шаблях, верхова їзда, стрільба. За свідченнями іноземців, під час тренувань козаки «кулею» гасять свічку». Вінницький полковник Іван Богун заслужено вважався кращим фехтувальником Європи: він бився з шаблями в обох руках, перемагаючи одразу кількох нападників. Чільне місце відводилося також плаванню та керуванню човнами. Духовна, фізична та психологічна культура козаків були на високому рівні. Молодь охоче переймала від бувалих козаків уміння створювати стаціонарні й рухомі (пересувні) табори з возів, які приступом не могли взяти значно переважаючі сили ворога.

Крім вивчення військової справи, козаки отримували загальну освіту, тобто здійснювалося розумове виховання. Вона складалася з таких ступенів: перший ступінь – сімейне, другий ступінь – родинно-шкільне, третій ступінь – підвищена і, вища освіта. Козаки вчилися читанню, співам, письму, молитвам і закону божому. Устрій «школярів» був подібний січовому. Вони вибирали зі свого середовища двох отаманів (одного – для дорослих, другого – для молодих) строком на один рік. Гроші на навчання вони отримували частково від «наказних» батьків, частково за дзвони та читання псалтирів, продаж ладана в

січовій церкві, колядки. Крім того, молодики отримували певну частку від бойових запасів (свинцю та пороху), що приходили до Січі зі столиці на все низове військо. Запорозькі школи поділялися на січові, монастирські та церковно-приходські. Головним учителем у школах був ієромонах-установник. Він піклувався про здоров'я, лікував і сповідував молодиків, звітував про шкільні справи кошовому отаману.

Молодики, щоб стати повноправними козаками, мали знайти поручителя. За звичаєм, він приводив молодика до куреня та вихваляв його позитивні якості. Спочатку козаки відмовлялися приймати молодика, лише після тривалих переконань поручителя козаки погоджувались прийняти молодика до куреня.

Особливий статус серед молодиків мали так звані джури – ті молодики, які проходили навчання не спільно з усіма, а у відомих козаків. Козаки, що прославили себе у походах, утримували по два-три джури. При отриманні звання «джури» одержували чингал (різновид кинджалу), також вони мали право носити рушницю або пістолі, але не мали права носити шаблю. Через три роки служби у свого наставника вони ставали повноправними козаками.

Для підтримання постійної бойової готовності та формування високого бойового духу у відносно спокійні часи проводилися маневри та паради військ під час так званих «пописів». Наприклад, такий «генеральний попис» було проведено у 1637 р. перед польським королівським послом: «Вивели все військо в поле, казали їм презентуватися й дати сальву (салют) за здоров'я короля. І виконали вони це так порядно, що кожний міг переконатися, як добре вони приготувані до морського походу». Пописи проводилися з часів гетьманування Петра Сагайдачного.

У подальшому, із перетворенням козацтва на привілейований стан (тобто козаки стали власниками, які зобов'язані нести військову службу), козаки втрачають поступово свою високу боєздатність і найчастіше відправляють замість себе наймитів. Але треба зазначити, що козаки перевищували боєздатністю вояків навколишніх держав, зокрема в місцях, які потерпали від нападів татар (особливо запорожці, «військові поселенці» Слобожанщини, з яких формувалися полки легкої кавалерії тощо). Тому перед урядом постала проблема створення професійного війська. Вона була вирішена після Визвольної війни, коли разом з реєстровими козаками використовувались «охотницькі» полки. Створені в кінці 60-х років XVII ст. наймані полки перетворились на частини регулярного війська з широкими військово-політичними функціями (компанійські). Устрій компанійських полків був зазвичай подібним до устрою січового козацтва. Так само «молодики» навчалися у старших козаків, за що останні отримували додаткову платню. «Хто з молодиком служить то шість карбованців і крім цього місячне в натурі або грішми» (загалом компанійцям платили по чотири карбованці). За службу «охотники» отримували платню, що звільняло їх від праці на землі і давало можливість присвячувати себе виключно військовій справі. Кандидат до реєстру найманого полку мав прослужити певний час і зарекомендувати себе здібним до військової служби. Після цього його приймали до товариства. Прийом здійснював особисто полковник у присутності

осавула та писаря, за розпорядженням гетьмана. Полчани вивчали топографію, вчилися володіти шаблею, мушкетом, займалися верховою їздою тощо. Для підтримання постійної бойової підготовки проводились ревізії. У 1690 р. І. Мазепа розіслав усім компанійським полкам універсал з наказом «ревізію і пересмотр меж полками учинити, хто єсть годен і способен з товариства вперед найдоватись под корогвами... І який доведеться не згодний до служби, того преч оддалити...». Щоб полк не перетворився на юрбу розбійників, регулярно проводилась профілактика правопорушень. Полковий суддя визначав міру покарання – від биття перед полком до смертної кари, залежно від характеру злочину. Служили найманці від 17-18 до 40-50 років, залежно від того, яку несли службу (оперативну чи тилу).

Із втратою державності у XVIII ст. система козацького виховання поступово згорталася, однак західноєвропейські мандрівники другої половини XVIII ст. відзначали високу боєздатність і моральний стан тогочасного козацтва, протиставляючи його російським солдатам. Німецький мандрівник Гаммард, який подорожував по Україні у 1783 році, писав про козаків, що вони «...незрівнянні з іншими арміями. Їхня відвага, мужність, хоробрість, войовничість, послух перевищують вояків найкращих армій Європи. У Семилітній війні (1757-1764 рр.) козаки брали участь на боці Росії проти прусаків. Прусські гусари йшли на ворога так, як римські легіонери на германців. Проте наслідки битви були такі, що козаки своїми списами геть перебили прусських гусарів попід Цорндорфом».

Фізичне і моральне виховання. Про виховання дітей козаків згаданий автор пише, що «вони з малих літ вчаться їздити на диких конях у степу й володіти зброєю і досягають такої ж майстерності, як гусари на маневрах». У вихованні майбутніх козаків автор спостерігав велику роль принципів і методів морального виховання: дітей козаків виховували у почуття гуманності, правди і прагнення до добра. Широко побутував принцип позитивного прикладу: «Оповідання про козаків, про їхні славні подвиги запалюють молодь чинити найвідважніші діла, й вони знають у війні лише перемогу або смерть – третього не існує». У свідомості козака неодмінно був присутній культ мужності й волі. Г.Л. де Боплан зазначав: «Вони (козаки) дотепні, проникливі, щедрі, не ласі на велике багатство, а зате божевільно розкохані на свободі: без неї в них життя не життя, для неї вони здійсмають повстання, для неї живуть і гинуть».

Таким чином, військове виховання козацької доби, що ґрунтувалося на давньоруських традиціях, було важливим чинником формування боєздатного війська, бойові заслуги якого були знані далеко за межами України. На подібних засадах було побудовано військове виховання у формуваннях більш пізнього часу.

Література

1. Афанасенко В.С., Дуб Е.П., Кириллов В.В. Військово-соціальна робота у вищому військовому навчальному закладі: Навч. посібник. – Х.: Харк. військ. ун-т, 2002.
2. Військове виховання: історія, теорія та методика / За ред. В.В. Якупова. – К.: Graphik & Design, 2002.
3. Военная педагогика и психология / Под ред. А.В. Барабан-щикова. – М.: Воениздат, 1986.

4. Военная психология и педагогика: Учебное пособие / Под ред. П.А. Корчемного, П.Г. Лаптева, В.Г. Михайловского. – М.: Совершенство, 1998.
5. Военно-социальная работа: методология, теория, практика / Под ред. В.А. Кузнецова. – М.: ВУ, 2000.
6. Военный энциклопедический словарь. – М.: Воениздат, 1984.
7. Говоруха В.В., Ілляк О.О. Морально-психологічне забезпечення військової дисципліни та профілактика правопорушень у внутрішніх військах МВС України. – Х.: Військ. ін-т ВВ МВС України, 2002.
8. Говоруха В.В., Ілляк О.О. Морально-психологічне забезпечення службово-бойової діяльності внутрішніх військ МВС України. – Х.: Військ. ін-т ВВ МВС України, 2002.
9. Джеджула Ю. Таємна дипломатія Богдана Хмельницького // Політика і час. – 1993. – № 11.
10. Ідейно-патріотичне виховання особового складу та морально-психологічне забезпечення дій внутрішніх військ МВС України: Навч. посібник / За ред. С.Т. Полторака. – Х.: Військ. ін-т ВВ МВС України, 2005.
11. Ілляк О.О. Виховна робота – важливий компонент бойової готовності // Народна армія. – 1997. – 16, 17 верес.
12. Крутіков О. Виховне значення бойової підготовки. Формування психологічної стійкості особового складу під час виконання навчально-бойових завдань // Народна армія. – 2000. – 11 лют.

Нестерова О.Ю.

Державний ВНЗ „Національний гірничий університет”

Наказний М.О.

Дніпродзержинський державний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПРИ РОЗРОБЦІ ПРОГРАМИ ДИСЦИПЛІНИ „МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПЕРЕКЛАДУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ”

У роботі розглядається проблема проектування навчальної дисципліни «Методика викладання перекладу у вищій школі», яка викладається магістрам з перекладу. Запропоновано способи підвищення ефективності організації самостійної роботи студентів з дисципліни.

У сучасних умовах реформування вищої освіти України чільне місце посідають питання розробки інструментів вдосконалення існуючих освітніх систем. Особливо актуальною є ця проблема у сфері гуманітарних наук, що характеризуються значними обсягами навчальної інформації та високою швидкістю оновлення необхідного для роботи обсягу знань фахівців.

При проектуванні змісту навчання майбутніх фахівців з перекладу (рівень магістратури) актуалізується проблема підготовки студентів до викладацької діяльності в умовах вищих навчальних закладів України, зокрема викладання дисциплін перекладацького спрямування. У методичній літературі знаходимо значну кількість розробок, що висвітлюють форми та методи професійної підготовки перекладачів (Є. Долинський, В. Карабан, І. Корунець, З. Підручна, Л. Черноватий, О. Шупта, А. Янковець та ін); методику навчання окремих

аспектів перекладацької діяльності (О. Павлик, О. Мацюк, Т. Михайленко, О. Ріжняк, Л. Тархова); компетентнісного підходу до організації навчання перекладачів (І. Голуб, В. Желясков, Ю. Колос, О. Кретьова, О. Рогульська); розвиток творчої особистості фахівця з перекладу (М. Князян, К. Скиба, Н. Соболю). Розробляється проблематика підготовки фахівців з перекладу з точки зору різних актуальних аспектів питання також і в роботах зарубіжних дослідників [2; 3; 4; 5]

Незважаючи на значний досвід підготовки магістрів з перекладу в українських ВНЗ різних профілів, проблема розроблення курсу „Методика викладання перекладу у вищій школі” наразі залишається актуальною. Провідним навчальним посібником для вивчення дисципліни є „Методика викладання перекладу як спеціальності: підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю „Переклад” 2013 року (автор Л. М. Черноватий) [1]. Аналіз розроблених українськими фахівцями програм навчальної дисципліни у контексті систем підготовки магістрів з перекладу в різних вищих навчальних закладах дозволяє стверджувати, що відсутній єдиний підхід до проектування змісту навчання студентів; співвідношення результатів навчальної діяльності з точки зору підготовки у сфері практики та теорії коливається у широкому діапазоні (від переважно теоретичних курсів до повністю орієнтованих на практику викладання перекладу).

Метою нашої роботи є визначення потенціалу самостійної роботи для планування матеріалу за дисципліною.

Специфічною рисою системи підготовки перекладачів є те, що студентів бакалаврату переважно не орієнтують на педагогічну діяльність, адже відповідна кваліфікація їм не присвоюється. Тому при навчанні магістрів постає проблема експрес-формування педагогічної компетенції. Відповідно необхідним стає формування компетенції як у сферах дидактики, виховання, специфіки організації навчання у вищій школі, так і методики викладання перекладу. За такого значного обсягу навчального матеріалу постає нагальна проблема пошуку ефективних підходів до організації навчання та контролю, які б сприяли забезпеченню достатнього рівня формування та розвитку релевантних компетенцій.

При врахуванні сучасних тенденцій організації навчання у вищій школі найбільш значний потенціал у цій сфері має самостійна робота. Мета самостійної роботи – формування у студентів загальних теоретичних уявлень про такі аспекти навчання перекладу:

1. Особливості формування знань з галузевих аспектів перекладу.
2. Специфіка виховного процесу як аспекту навчання перекладу.
3. Розвиток соціолінгвістичної компетенції майбутніх перекладачів.
4. Використання сучасних інформаційних технологій у викладанні перекладу.
5. Підготовка перекладачів в умовах дистанційної освіти.

У межах самостійної роботи продуктивним є орієнтування на опанування значних за обсягом теоретичних матеріалів, спрямованих на якомога повне ознайомлення майбутніх викладачів перекладу з сучасними аспектами теорії

підготовки перекладачів, зокрема вивчення закордонного досвіду організації навчання.

Відповідно у рамках самостійної роботи з дисципліни „Методика викладання перекладу у вищій школі” студентам магістратури пропонується вивчення таких тем:

1. Навчання технічному перекладу.
2. Навчання юридичному перекладу.
3. Навчання економічному перекладу.
4. Виховання професійно-релевантних якостей перекладача.
5. Соціолінгвістична компетенція перекладача.
6. Інформаційні технології у навчанні перекладу.
7. Дистанційна підготовка перекладачів.
8. "Змішана" форма навчання перекладачів.
9. Концепція сталого розвитку і підготовка перекладачів.
10. Етика перекладу.

У зв'язку із організацією самостійної роботи студентів з методики викладання перекладу у вищій школі, доцільними є такі види завдань:

- а) спрямовані на формування викладацьких навичок;
- б) спрямовані на розвиток аналітичного мислення;
- в) спрямовані на формування здатності організовувати виховний процес;
- г) спрямовані на розвиток готовності до виконання творчих дослідницьких завдань у сфері педагогічної діяльності у вищій школі.

У контексті досягнення визначеної нами мети самостійної роботи студентів магістратури та пріоритетних сфер спрямування їх навчальної діяльності доцільно пропонувати такі формулювання навчальних задач:

- а) розв'язати педагогічні задачі;
- б) скласти огляд літератури іноземною мовою;
- в) проаналізувати педагогічні ситуації з визначених популярних кінофільмів;
- г) оцінити потенціал запропонованих навчальних матеріалів для викладання перекладу;
- д) розробити методику;
- е) розробити план дослідження у сфері;
- ж) порівняти організацію навчання перекладачів у різних країнах;
- з) на основі опрацьованого матеріалу підготувати виступ та презентацію з використанням програми.

При плануванні самостійної роботи студентів магістратури з дисципліни „Методика викладання перекладу у вищій школі” актуальним питанням залишається проблема організації та оцінювання цього виду навчальної діяльності. Вирішення зазначених питань передбачає врахування обсягу навчального матеріалу, специфіки запропонованих завдань, співвідношення обсягу аудиторної та самостійної роботи. Організація самостійної роботи вимагає від студентів навичок опрацювання літературних джерел, складання на

їх основі визначених нотаток, есе, аналітичних оглядів тощо. Відповідно при формулюванні завдань самостійної роботи необхідним є визначення рівня сформованості таких навичок у студентів для більш адекватного планування очікуваних результатів.

Отже, самостійна робота є важливим аспектом проектування дисципліни „Методика викладання перекладу у вищій школі” плану підготовки магістрів з перекладу. Проте планування самостійної роботи вимагає врахування ряду ключових проблем, що пов’язані із вихідним рівнем підготовки студентів магістратури.

Література

1. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності: підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю «Переклад»/ Л. М. Черноватий. – Вінниця : Нова Книга, 2013. – 376 с.
2. Baker M., Maier C. Ethics in Interpreter & Translator Training: Critical Perspectives / M. Baker, C. Maier // The Interpreter and Translator Trainer. – 2011. – №5(1). – P. 1-14
3. O'Donnell V. L., Tobbell J., Lawthom R., Zammit M. Transition to Postgraduate Study. Practice, Participation and the Widening Participation Agenda // Active Learning in Higher Education. – Los Angeles, London, New Delhi, Singapore and Washington DC: SAGE Publications, 2009. – Vol 10(1). – P. 26-40.
4. Steele T. Adult Education. Social Movements or Public Service? / T. Steele // Routledge International Companion to Education / edited By Bob Moon, Miriam Ben-Peretz. – London: & Francis E-Library, 2004. – P. 670–682.
5. Training for the New Millennium : Pedagogies for translation and interpreting / edited by Martha Tennent. - Philadelphia : John Benjamins North America, 2005. – 276 p.

Пазинич Ю.М., Приходько В.В., Салов В.О., Шабанова Ю.О.

Державний ВНЗ «Національний гірничий університет»

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛНІСТЮ 011 «НАУКИ ПРО ОСВІТУ»

1.1. Загальні відомості

Наказом МОН України від 06. 11. 2015 № 1151 «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», вищим начальним закладам запропоновано розробити та запровадити з 1-го вересня 2016 року освітні програми та навчальні плани згідно з вимогами Закону України «Про вищу освіту».

Для створення тимчасової освітньої програми за відсутності методології і методичних рекомендацій використовувались такі положення Закону України «Про вищу освіту»:

1) ст. 1, п. 1. 17 - освітня програма (освітньо-професійна, освітньо-наукова) – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає:

–вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою;

- перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення;
- кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми;
- очікувані результати навчання, якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти;

2) ст. 10, п. 3 - стандарт вищої освіти визначає такі вимоги до освітньої програми:

- обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти;

- перелік компетентностей випускника;

- нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання (сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей);

- форми атестації здобувачів вищої освіти;

- вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти;

3) ст. 5, п.1 - другий (магістерський) рівень має передбачати здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності;

4) ст. 1 п. 1.13 - компетентність визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти;

5) ст. 1 п. 1.19 - результати навчання - сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти.

На підставі цих положень прийнята (за термінологією Закону України «Про вищу освіту») така структура освітньої програми:

- виявлення видів, змісту та системи відповідних завдань інноваційної діяльності магістра (змісту вищої освіти) з урахуванням вимог професійних стандартів або еквівалентної нормативної бази;

- регламентація системи компетентностей магістра як здатностей до ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності з урахуванням вимог професійних стандартів або еквівалентної нормативної бази та вимог Національної рамки кваліфікацій;

- визначення програмних результатів навчання та їх ступеня складності шляхом декомпозиції компетентностей;

- обґрунтування номенклатури видів навчальної діяльності завдяки адекватному розподілу програмних результатів навчання за навчальними дисциплінами, практиками, індивідуальним завданнями;

- визначення кредитів на опанування всіх видів навчальної діяльності.

Реалізація компетентнісного підходу до проектування вищої освіти шляхом створення однозначного зв'язку зовнішніх цілей вищої освіти та дисциплінами, практиками й індивідуальними завданнями є вирішальним чинником якості вищої освіти НГУ та створення реальної системи внутрішнього її забезпечення.

Прозорі й зрозумілі структура та зміст освітньої програми актуальні для абітурієнтів, здобувачів, викладачів, роботодавців.

Освітня програма використовується під час :

- акредитації освітньої програми, інспектуванні освітньої діяльності за спеціальністю та спеціалізацією ;
- розроблення навчального плану, програм навчальних дисципліні й практик;
- розроблення засобів діагностики якості вищої освіти;
- визначення змісту навчання в системі перепідготовки та підвищення кваліфікації;
- професійної орієнтації здобувачів фаху.

Освітня програма враховує вимоги Закону України «Про вищу освіту», Національної рамки кваліфікацій і встановлює:

- обсяг та термін навчання магістрів;
- загальні компетенції;
- професійні компетентності за спеціальністю та спеціалізаціями;
- перелік та обсяг навчальних дисциплін для опанування компетентностей освітньої програми;
- вимоги до структури навчальних дисциплін.

Освітня програма використовується для:

- складання навчальних планів та робочих навчальних планів;
- формування індивідуальних планів студентів;
- формування програм навчальних дисциплін, практик, змісту індивідуальних завдань;
- визначення інформаційної бази для формування засобів діагностики;
- акредитації освітньої програми;
- зовнішнього контролю якості підготовки фахівців;
- атестації магістрів спеціальності 011 Науки про освіту.

Користувачі освітньої програми:

- здобувачі вищої освіти, які навчаються в ДВНЗ «НГУ»;
- викладачі ДВНЗ «НГУ», які здійснюють підготовку магістрів спеціальності 011 Науки про освіту;
- Екзаменаційна комісія спеціальності 011 Науки про освіту;
- Приймальна комісія ДВНЗ «НГУ».

Освітня програма поширюється на кафедри ДВНЗ "НГУ", що здійснюють підготовку фахівців ступеня магістрів спеціальності 011 Науки про освіту.

1.2. Нормативні посилання

Освітня програма розроблена на основі таких нормативних документів:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 37, 38.
2. Національна рамка кваліфікацій. Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2015 №266 «Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти».
4. Наказ МОН України від 06.11.2015 № 1151 «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266.
5. Наказ МОН України від 15 жовтня 2015 №1085 Про Умови прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2016 році.
6. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти : проект [Електронний ресурс] / М-во освіти і науки України. – К. – Режим доступу: (<http://mon.gov.ua/citizens/zv'yazki-z-gromadskistyu/gromadske-obgovorennya-2016.html>).
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 Ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності закладів освіти (постанова КМ України від 30 грудня 2015 р. № 1187 «Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності закладів освіти».

1.3. Терміни та їх визначення

У програмі терміни вживаються в такому значенні:

- 1) *автономність і відповідальність* - здатність самостійно виконувати завдання, розв'язувати задачі і проблеми та відповідати за результати своєї діяльності;
- 2) *акредитація освітньої програми* – оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності вищого навчального закладу за цією програмою на предмет відповідності стандарту вищої освіти; спроможності виконати вимоги стандарту та досягти заявлених у програмі результатів навчання; досягнення заявлених у програмі результатів навчання;
- 3) *атестація* - це встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти;
- 4) *бакалавр* - це освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180-240 кредитів ЄКТС. Обсяг освітньо-професійної програми для здобуття ступеня бакалавра на основі ступеня молодшого бакалавра визначається вищим навчальним закладом;
- 5) *види навчальної діяльності здобувача* – навчальні дисципліни, практики, індивідуальні завдання;
- 6) *вища освіта* – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі у відповідній

галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти;

7) *вищий навчальний заклад* – окремих вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей;

8) *галузь знань* – основна предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка;

9) *дипломна робота* – це кваліфікаційна робота, що має на меті виконання виробничих завдань, спрямованих на організацію технологічного процесу (технічну підготовку, забезпечення функціонування, контроль) та управління (планування, облік, аналіз, регулювання) організацією та власне технологічним процесом. Програми дипломних робіт зазвичай регламентовано певними професійними функціями й завданнями згідно з освітніми стандартами відповідних рівнів підготовки

10) *дипломний проект* – це кваліфікаційна робота, що присвячена реалізації виробничих завдань, переважна більшість яких віднесена до проектної та проектно-конструкторської професійних функцій. У межах цієї роботи передбачається виконання технічного завдання, ескізного й технічного проектів, робочої, експлуатаційної, ремонтної документації тощо;

11) *дисциплінарні компетентності* – деталізовані компетентності освітньої програми як результат декомпозиції компетентностей фахівця спеціальності (спеціалізації) певного рівня вищої освіти;

12) *Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС)* – система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується в кредитах ЄКТС;

13) *засоби діагностики* – документи, що затверджені в установленому порядку, та призначені для встановлення ступеню досягнення запланованого рівня сформованості компетентностей студента при контрольних заходах;

14) *здобувачі вищої освіти* – особи, які навчаються у вищому навчальному закладі на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації;

15) *змістовий модуль* – сукупність умінь, знань, цінностей, які забезпечують реалізацію певної компетентності;

16) *знання* - осмислена та засвоєна суб'єктом наукова інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (фактологічні) і теоретичні (концептуальні, методологічні);

17) *інтегральна компетентність* - узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності;

18) *інтегрована оцінка* – результат оцінювання конкретизованих завдань різних рівнів з урахуванням коефіцієнта пріоритетності (запланованого рівня сформованості компетентностей);

19) *інформаційне забезпечення навчальної дисципліни* – засоби навчання, у яких системно викладено основи знань з певної дисципліни на рівні сучасних досягнень науки і культури, опора для самоосвіти і самонавчання (підручники; навчальні посібники, навчально-наочні посібники, навчально-методичні посібники, хрестоматії, словники, енциклопедії, довідники тощо);

20) *кваліфікаційний рівень* - структурна одиниця Національної рамки кваліфікацій, що визначається певною сукупністю компетентностей, які є типовими для кваліфікацій даного рівня;

21) *кваліфікація* - офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважений компетентний орган установив, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) за заданими стандартами;

22) *компетентність/компетентності* (за НРК) – здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості;

23) *комунікація* - взаємозв'язок суб'єктів з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності;

24) *кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи* (далі – кредит ЄКТС) – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин. Навантаження одного навчального року за денною формою навчання становить, як правило, 60 кредитів ЄКТС;

25) *курслова робота* – індивідуальне завдання, виконання якого спрямовано на організацію технологічного процесу (наприклад. технічну підготовку, забезпечення функціонування, контроль) та управління ним (планування, облік, аналіз, регулювання);

26) *курсний проект* – індивідуальне завдання виконання якого відноситься здебільшого до проектної та проектно-конструкторської діяльності. Цей вид навчальної роботи може включати елементи технічного завдання, ескізні та технічні проекти, розроблення робочої, експлуатаційної, ремонтної документації тощо. Виконання курсового проекту регламентується відповідними стандартами;

27) *магістр* - це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90-120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми - 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків;

28) *методичне забезпечення навчальної дисципліни* – рекомендації до супроводження навчальної діяльності студента за всіма видами навчальних занять, що містить, у тому числі інформацію щодо засобів та процедури контрольних заходів, їх форми та змісту, методів розв'язання вправ, джерел інформації;

29) *модульний контроль* – оцінювання ступеню досягнення студентом запланованого рівня сформованості компетентностей за видами навчальних занять;

30) *молодший бакалавр* - це освітньо-професійний ступінь, що здобувається на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти і присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньої-професійної програми, обсяг якої становить 90-120 кредитів ЄКТС;

31) *навчальна дисципліна* – сукупність модулів, що підлягає підсумковому контролю;

32) *навчальний елемент* – мінімальна навчальна інформація самостійного смислового значення (поняття, явища, відношення, алгоритми);

33) *об'єкт діагностики* – компетентності, опанування яких забезпечуються певним видом навчальної діяльності здобувача;

34) *освітній процес* – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у вищому навчальному закладі (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

35) *освітня (освітньо-професійна чи освітньо-наукова) програма* – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для

виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти;

36) *освітня діяльність* – діяльність вищих навчальних закладів, що провадиться з метою забезпечення здобуття вищої, післядипломної освіти і задоволення інших освітніх потреб здобувачів вищої освіти та інших осіб;

37) *підсумковий контроль* – комплексне оцінювання запланованого рівня сформованості дисциплінарних компетентностей;

38) *поточний контроль* – оцінювання засвоєння студентом навчального матеріалу під час проведення аудиторного навчального заняття (опитування студентів на лекціях, перевірка та прийом звітів з виконання лабораторних робіт, тестування тощо);

39) *програма дисципліни* – нормативний документ, що визначає зміст навчальної дисципліни відповідно до освітньої програми, розробляється кафедрою, яка закріплена наказом ректора для викладання дисципліни;

40) *результати навчання* (Закон України «Про вищу освіту») – сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти;

41) *результати навчання* (Національна рамка кваліфікацій) – компетентності (знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості), які набуває та/або здатна продемонструвати особа після завершення навчання;

42) *рівень сформованості дисциплінарної компетентності* – частка правильних відповідей або виконаних суттєвих операцій від загальної кількості запитань або суттєвих операцій еталону рішень;

43) *робоча програма дисципліни* – нормативний документ, що розроблений на основі програми дисципліни відповідно до річного навчального плану (містить розподіл загального часу на засвоєння окремих навчальних елементів і модулів за видами навчальних занять та формами навчання);

44) *самостійна робота* – діяльність студента з вивчення навчальних елементів та змістових модулів, опанування запланованих компетентностей, виконання індивідуальних завдань, підготовки до контрольних заходів;

45) *спеціалізація* – складова спеціальності, що визначається вищим навчальним закладом та передбачає профільну спеціалізовану освітньо-професійну чи освітньо-наукову програму підготовки здобувачів вищої та післядипломної освіти;

46) *спеціальність* – складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка;

47) *стандарт вищої освіти* – це сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності;

48) *стандарт освітньої діяльності* – це сукупність мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітнього процесу вищого навчального закладу й наукової установи;

49) *уміння* - здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання задач і проблем. Уміння поділяються на когнітивні (інтелектуально-творчі) та практичні (на основі майстерності з використанням методів, матеріалів, інструкцій та інструментів).

50) *якість вищої освіти* – рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти.

1.4. Позначення

НРК – Національна рамка кваліфікацій;

ЗК – загальні компетентності;

ЗР – загальні результати навчання;

ПК – професійні компетентності за спеціальністю;

ПР – професійні результати навчання;

- ПК_N – професійні компетентності спеціалізації N;
 ПРН – професійні результати навчання спеціалізації N;
 Н – нормативний вид навчальної діяльності за спеціальністю;
 В – вибіркова навчальна діяльність;
 С_N – види навчальної діяльності спеціалізації N;

2. КОМПЕТЕНТНОСТІ МАГІСТРА

Інтегральна компетентність – здатність розв’язувати складні задачі і проблеми наук про освіту, що передбачає проведення досліджень й здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

2.1. Загальні компетентності за вимогами НРК

ЗК ₁	Здатність до набуття спеціалізованих концептуальних знань на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи
ЗК ₂	Здатність до критичного осмислення проблем у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей
ЗК ₃	Здатність до розв’язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог
ЗК ₄	Здатність до провадження дослідницької та/або інноваційної діяльності
ЗК ₅	Здатність до зрозумілого і недвозначного донесення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються
ЗК ₅	Здатність до використання іноземних мов у професійній діяльності
ЗК ₇	Здатність до управління комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах
ЗК ₈	Здатність до прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування
ЗК ₉	Здатність до відповідальності за розвиток професійного знання і практик, оцінку стратегічного розвитку команди

2.2. Професійні компетентності магістра за спеціальністю

Узагальнений об’єкт професійної діяльності – освітні системи навчання та виховання.

Професійні компетентності магістра спеціальності – здатності до реалізації таких професійних обов’язків за видами діяльності:

	<i>Педагогічні</i>
ПК ₁	аналіз можливостей, потреб здобувачів усіх рівнів за національною рамкою кваліфікацій
ПК ₂	взаємодія з соціальними партнерами, в тому числі з іноземними, щодо створення системи забезпечення якості освіти
ПК ₃	професійна самоосвіта, особистісне зростання, проектування подальших освітніх траєкторій
	<i>Науково-дослідницькі</i>
ПК ₄	аналіз, систематизація та узагальнення результатів наукових досліджень у сфері освіти

ПК ₅	оцінка результатів наукових досліджень у сфері освіти з використанням сучасних методів науки, інформаційних та інноваційних технологій
ПК ₆	визначення стану та потенціалу системи освіти навчального закладу
ПК ₇	визначення шляхів розвитку якості управління системи освіти
	Управлінські
ПК ₈	реалізація управлінського процесу з використанням інноваційних технологій менеджменту
	Проектні
ПК ₉	проектування змісту освіти і змісту навчання за рівнями національної рамки кваліфікацій;
ПК ₁₀	проектування освітніх програм та індивідуальних освітніх траєкторій;
ПК ₁₁	проектування освітнього середовища, що забезпечує якість освітнього процесу
	Методичні
ПК ₁₂	створення методичного забезпечення навчального-виховного процесу за кваліфікаційними рівнями
ПК ₁₃	створення інформаційного забезпечення освіти за кваліфікаційними рівнями нрк
ПК ₁₄	аналіз освітніх потреб і можливостей освітян
ПК ₁₅	методичний супровід діяльності освітян
	Просвітницька
ПК ₁₆	створення просвітницьких програм популяризації освіти, науки та культури
ПК ₁₇	формування культурного середовища щодо задоволення потреб населення

2.3. Професійні компетентності магістра за спеціалізаціями

2.3.1. Педагогіка вищої школи

Об'єкт професійної діяльності – педагогічна система вищої освіти.

Професійні компетентності – здатності до реалізації таких професійних обов'язків за видами діяльності:

	Педагогічні
ПКС ₁	визначення можливостей вищої освіти та розроблення на цій основі індивідуальних траєкторій розвитку здобувачів
ПКС ₂	організація взаємодії з соціальними партнерами щодо створення систем забезпечення якості вищої освіти
ПКС ₃	реалізація освітньо-професійних та освітньо-наукових програм підготовки фахівців з вищою освітою
	Науково-дослідницькі
ПКС ₄	аналіз, систематизація та узагальнення результатів наукових досліджень у сфері вищої освіти
ПКС ₅	розроблення інноваційних технологій у сфері вищої освіти
ПКС ₆	виконання наукових досліджень з проблем вищої освіти
	Управлінські
ПКС ₇	удосконалення системи управління освітньою діяльністю вищого навчального закладу
ПКС ₈	управління розробленням нормативних документів рівня вищого навчального закладу
ПКС ₉	організація навчального процесу, наукової і виховної діяльності науково-педагогічних працівників
ПКС ₁₀	ліцензування спеціальностей вищої освіти
ПКС ₁₁	акредитація освітніх програм вищої освіти за рівнями, спеціальностями та спеціалізаціями

ПКС ₁₂	використання законодавства України під час організації навчального процесу та реалізації програм вищої освіти
	Проектні
ПКС ₁₃	формування моделі здобувача певної спеціальності та спеціалізації за рівнями вищої освіти
ПКС ₁₄	визначення компетентностей та програмних результатів навчання певної спеціальності та спеціалізації за рівнями вищої освіти
ПКС ₁₅	розподіл результатів навчання й обсягу програми за видами навчальної діяльності здобувача певної спеціальності та спеціалізації за рівнями вищої освіти та встановлювати структурно-логічну схему викладання
ПКС ₁₆	розробка програм підготовки за всіма видами навчальної діяльності здобувача
ПКС ₁₇	розроблення засобів діагностики рівня сформованості результатів навчання здобувача
ПКС ₁₈	визначення процедур та критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти
ПКС ₁₉	формування навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти
ПКС ₂₀	формування дидактичної системи
ПКС ₂₁	створення науково-методичного забезпечення навчального процесу
ПКС ₂₂	проектування середовища вищої освіти, що забезпечує якість освітнього процесу
	Методичні
ПКС ₂₃	інформаційно-методичний супровід освітньої, методичної, організаційної, виховної та наукової діяльності науково-педагогічних працівників
ПКС ₂₄	методичне супроводження підвищення професійної кваліфікації науково-педагогічних працівників
	Просвітницькі
ПКС ₂₅	створення просвітницьких програм та популяризація національних надбань і традицій вищої школи

3. НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ, СФОРМУЛЬОВАНИЙ У ТЕРМІНАХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Комп.	Рез. навч.	<i>Загальні результати навчання за вимогами НРК</i>
ЗК ₁	ЗР ₁	набувати спеціалізовані концептуальні знання на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи
ЗК ₂	ЗР ₂	критично осмислювати проблеми у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей
ЗК ₃	ЗР ₃	розв'язувати складні задачі і проблеми, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог
ЗК ₄	ЗР ₄	провадити дослідницьку та інноваційну діяльність
ЗК ₅	ЗК ₅	зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки, знання та пояснення, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються
ЗК ₅	ЗР ₅	використовувати іноземні мови управління комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах у професійній діяльності
ЗК ₇	ЗР ₇	управляти комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах
ЗК ₈	ЗР ₈	приймати рішення в складних і непередбачуваних умовах, що потребує

Комп.	Рез. навч.	<i>Загальні результати навчання за вимогами НРК</i>
		застосування нових підходів та прогнозування
ЗК ₉	ЗР ₉	відповідати за розвиток професійного знання і практик, оцінку стратегічного розвитку команди

Комп.	Рез. навч.	<i>Професійні результати навчання</i>
		<i>Педагогічні</i>
ПК ₁	ПР ₁	аналізувати можливості, потреби здобувачів усіх рівнів за національною рамкою кваліфікацій
ПК ₂	ПР ₂	взаємодіяти з соціальними партнерами, в тому числі з іноземними, щодо створення системи забезпечення якості освіти
ПК ₃	ПР ₃	професійна самоосвіта, особистісне зростання, проектування подальших освітніх траєкторій
		<i>Науково-дослідницькі</i>
ПК ₄	ПР ₄	аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати наукових досліджень у сфері освіти
ПК ₅	ПР ₅	оцінювати результати наукових досліджень у сфері освіти з використанням сучасних методів науки, інформаційних та інноваційних технологій
ПК ₆	ПР ₆	визначати стан та потенціал системи освіти навчального закладу
ПК ₇	ПР ₇	визначати шляхи розвитку якості управління системи освіти
		<i>Управлінські</i>
ПК ₈	ПР ₈	реалізувати управлінський процес з використанням інноваційних технологій менеджменту
		<i>Проектні</i>
ПК ₉	ПР ₉	проектувати зміст освіти і зміст навчання за рівнями національної рамки кваліфікацій;
ПК ₁₀	ПР ₁₀	проектувати освітні програми та індивідуальні освітні траєкторії;
ПК ₁₁	ПР ₁₁	проектувати освітнє середовище, що забезпечує якість освітнього процесу
		<i>Методичні</i>
ПК ₁₂	ПР ₁₂	створювати методичне забезпечення навчального-виховного процесу за кваліфікаційними рівнями
ПК ₁₃	ПР ₁₃	створювати інформаційне забезпечення освіти за кваліфікаційними рівнями НРК
ПК ₁₄	ПР ₁₄	аналізувати освітні потреби і можливості освітян
ПК ₁₅	ПР ₁₅	методично супроводжувати діяльність освітян
		<i>Просвітницькі</i>
ПК ₁₆	ПР ₁₆	створювати просвітницькі програми популяризації освіти, науки та культури
ПК ₁₇	ПР ₁₇	формувати культурне середовище щодо задоволення потреб населення

4. ВАРІАТИВНИЙ ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ, СФОРМУЛЬОВАНИЙ У ТЕРМІНАХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Комп.	Рез. навч.	<i>Професійні результати навчання</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
		<i>Педагогічні</i>
ПКС ₁	ПРС ₁	визначати можливості вищої освіти та розробляти на цій основі індивідуальні траєкторії розвитку здобувачів
ПКС ₂	ПРС ₂	організувати взаємодію з соціальними партнерами щодо створення систем

«ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ АКДЕМІЧНОЇ АВТОНОМІЇ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ»

1	2	3
		Педагогічні
		забезпечення якості вищої освіти
ПКС ₃	ПРС ₃	реалізувати освітньо-професійні та освітньо-наукові програми підготовки фахівців з вищою освітою
		Науково-дослідницькі
ПКС ₄	ПРС ₄	аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати наукових досліджень у сфері вищої освіти
ПКС ₅	ПРС ₅	розробляти інноваційні технології у сфері вищої освіти
ПКС ₆	ПРС ₆	виконувати наукові дослідження з проблем вищої освіти
		Управлінські
ПКС ₇	ПРС ₇	удосконалювати системи управління освітньою діяльністю вищого навчального закладу
ПКС ₈	ПРС ₈	управляти розробленням нормативних документів рівня вищого навчального закладу
ПКС ₉	ПРС ₉	організувати навчальний процес, наукову та виховну діяльність науково-педагогічних працівників
ПКС ₁₀	ПРС ₁₀	ліцензувати спеціальності вищої освіти
ПКС ₁₁	ПРС ₁₁	акредитувати освітні програми вищої освіти за рівнями, спеціальностями та спеціалізаціями
ПКС ₁₂	ПРС ₁₂	використовувати законодавство України під час організації навчального процесу та реалізації програм вищої освіти
		Проектні
ПКС ₁₃	ПРС ₁₃	формувати модель здобувача певної спеціальності та спеціалізації за рівнями вищої освіти
ПКС ₁₄	ПРС ₁₄	визначати компетентності та програмні результати навчання певної спеціальності та спеціалізації за рівнями вищої освіти
ПКС ₁₅	ПРС ₁₅	розподіляти результати навчання й обсяг програми за видами навчальної діяльності здобувача певної спеціальності та спеціалізації за рівнями вищої освіти, встановлювати структурно-логічну схему викладання
ПКС ₁₆	ПРС ₁₆	розробляти програми підготовки за всіма видами навчальної діяльності здобувача
ПКС ₁₇	ПРС ₁₇	розробляти засоби діагностики рівня сформованості результатів навчання здобувача
ПКС ₁₈	ПРС ₁₈	визначати процедури та критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти
ПКС ₁₉	ПРС ₁₉	формувати навчальні плани підготовки здобувачів вищої освіти
ПКС ₂₀	ПРС ₂₀	формувати дидактичну систему
		Методичні
ПКС ₂₁	ПРС ₂₁	створювати науково-методичне забезпечення навчального процесу
ПКС ₂₂	ПРС ₂₂	проекувати середовище вищої освіти, що забезпечує якість освітнього процесу
ПКС ₂₃	ПРС ₂₃	інформаційно-методично супроводжувати освітньої, методичної, організаційної, виховної та наукової діяльності науково-педагогічних працівників
ПКС ₂₄	ПРС ₂₄	методично супроводжувати підвищення професійної кваліфікації науково-педагогічних працівників
		Просвітницька
ПКС ₂₅	ПРС ₂₅	створювати просвітницькі програми та популяризувати національні надбання і традиції вищої школи

5. ВИМОГИ ДО ПОПЕРЕДНЬОГО РІВНЯ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧІВ

Особа має право здобувати ступінь магістра на основі ступеня бакалавра та освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста, здобутого за іншою спеціальністю (напрямом підготовки), за умови успішного проходження додаткових вступних випробувань.

6. ОБСЯГ ПРОГРАМИ ЗА НОРМАТИВНОЮ ТА ВИБІРКОВОЮ ЧАСТИНАМИ

Обсяг освітньо-професійної програми становить 90 кредитів ЄКТС. Нормативна частина програми (норматив - не менше 35%) становить 32 кредити ЄКТС (35,55 %). Обсяг вибіркової частини – 58 кредитів ЄКТС (64,44 %).

Обсяг освітньо-професійної програми становить 90 кредитів ЄКТС. Нормативна частина програми (норматив - не менше 35%) становить 32 кредити ЄКТС (35,55 %). Обсяг вибіркової частини – 58 кредитів ЄКТС (64,44 %).

7. РОЗПОДІЛ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Програмні результати навчання		Найменування навчальних дисциплін, практик, індивідуальних завдань
1		2
I. Цикл загальної підготовки		
ZP ₁	набувати спеціалізовані концептуальні знання на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи	Філософсько-методологічні основи наукових досліджень та інноваційних технологій в освіті
ZP ₂	критично осмислювати проблеми у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей	Задачі та проблеми наук про освіту
ZP ₃	розв'язувати складні задачі аі проблеми, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог	Задачі та проблеми наук про освіту Практична підготовка та стажування
ZP ₄	провадити дослідницьку та інноваційну діяльність	Випускна атестація
ZP ₅	зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки, знання та пояснення, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються	Філософсько-методологічні основи наукових досліджень та інноваційних технологій в освіті
ZP ₆	використовувати іноземні мови управління комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах у професійній діяльності	Іноземна мова професійного спрямування
ZP ₇	управляти комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у	Філософсько-методологічні основи наукових досліджень

«ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ АКДЕМІЧНОЇ АВТОНОМІЇ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ»

<i>1</i>		<i>2</i>
	непередбачуваних умовах	та інноваційних технологій в освіті
ЗР ₈	приймати рішення в складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування	Філософсько-методологічні основи наукових досліджень та інноваційних технологій в освіті
ЗР ₉	відповідати за розвиток професійного знання і практик, оцінку стратегічного розвитку команди	Філософсько-методологічні основи наукових досліджень та інноваційних технологій в освіті
II. Нормативний цикл професійної підготовки		
ПР ₁	аналізувати можливості, потреби здобувачів усіх рівнів за національною рамкою кваліфікацій	Випускна атестація
ПР ₂	взаємодіяти з соціальними партнерами, в тому числі з іноземними, щодо створення системи забезпечення якості освіти	Іноземна мова професійного спрямування
ПР ₃	професійна самоосвіта, особистісне зростання, проектування подальших освітніх траєкторій	Практична підготовка та стажування
ПК ₄	аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати наукових досліджень у сфері освіти	Практична підготовка та стажування
ПР ₅	оцінювати результати наукових досліджень у сфері освіти з використанням сучасних методів науки, інформаційних та інноваційних технологій	Практична підготовка та стажування
ПР ₆	визначати стан та потенціал системи освіти навчального закладу	Випускна атестація
ПР ₇	визначати шляхи розвитку якості управління системи освіти	Випускна атестація
ПК ₈	реалізувати управлінський процес з використанням інноваційних технологій менеджменту	Випускна атестація
ПР ₉	проектувати зміст освіти і зміст навчання за рівнями національної рамки кваліфікацій;	Випускна атестація
ПР ₁₀	проектувати освітні програми та індивідуальні освітні траєкторії;	Випускна атестація
ПР ₁₁	проектувати освітнє середовище, що забезпечує якість освітнього процесу	Випускна атестація
ПР ₁₂	створювати методичне забезпечення навчального-виховного процесу за кваліфікаційними рівнями	Випускна атестація
ПР ₁₃	створювати інформаційне забезпечення освіти за кваліфікаційними рівнями НРК	Випускна атестація
ПР ₁₃	аналізувати освітні потреби і можливості освітян	Випускна атестація
ПР ₁₃	методично супроводжувати діяльність освітян	Практична підготовка та стажування
ПР ₁₆	створювати просвітницькі програми популяризації освіти, науки та культури	Випускна атестація
ПР ₁₇	формувати культурне середовище щодо задоволення потреб населення	Практична підготовка та стажування
III. Варіативний цикл професійної підготовки за спеціалізацією «Педагогіка вищої школи»		

<i>1</i>		<i>2</i>
ПРС ₁	визначати можливості вищої освіти та розробляти на цій основі індивідуальних траєкторій розвитку здобувачів	Соціально-психологічні основи педагогіки у вищій освіті
ПРС ₂	організувати взаємодію з соціальними партнерами щодо створення систем забезпечення якості вищої освіти	Системний підхід до забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
ПРС ₃	реалізувати освітньо-професійні та освітньо-наукові програми підготовки фахівців з вищою освітою	Педагогіка вищої школи
ПРС ₄	аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати наукових досліджень у сфері вищої освіти	Інноваційні форми і методи навчання Інформаційні технології професійної діяльності освітян
ПРС ₅	розробляти інноваційні технології у сфері вищої освіти	Інноваційні форми і методи навчання
ПРС ₆	виконувати наукові дослідження з проблем вищої освіти	Інноваційні форми і методи навчання Інформаційні технології професійної діяльності освітян
ПРС ₇	удосконалювати систему управління освітньою діяльністю вищого навчального закладу	Управління навчально-виховним процесом вищого навчального закладу
ПРС ₈	управляти розробленням нормативних документів рівня вищого навчального закладу	Управління навчально-виховним процесом вищого навчального закладу Інформаційні технології професійної діяльності освітян
ПРС ₉	організувати навчальний процес, наукову та виховну діяльність науково-педагогічних працівників	Управління навчально-виховним процесом вищого навчального закладу Інформаційні технології професійної діяльності освітян
ПРС ₁₀	ліцензувати спеціальності вищої освіти	Управління навчально-виховним процесом вищого навчального закладу
ПРС ₁₁	акредитувати освітні програми вищої освіти за рівнями, спеціальностями та спеціалізаціями	Управління навчально-виховним процесом вищого навчального закладу
ПРС ₁₂	використовувати законодавство України під час організації навчального процесу та реалізації програм вищої освіти	Управління навчально-виховним процесом вищого навчального закладу
ПРС ₁₃	формувати модель здобувача певної спеціальності та спеціалізації за рівнями вищої освіти	Проектування вищої освіти
ПРС ₁₄	визначати компетентності та програмні результати навчання певної спеціальності та	Проектування вищої освіти

	<i>1</i>	<i>2</i>
	спеціалізації за рівнями вищої освіти	
ПРС ₁₅	розподіляти результати навчання й обсягу програми за видами навчальної діяльності здобувача певної спеціальності та спеціалізації за рівнями вищої освіти та встановлювати структурно-логічну схему викладання	Проектування вищої освіти
ПРС ₁₆	розробляти програми підготовки за всіма видами навчальної діяльності здобувача	Проектування вищої освіти
ПРС ₁₇	розробляти засоби діагностики рівня сформованості результатів навчання здобувача	Освітні вимірювання
ПРС ₁₈	визначати процедури та критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти	Освітні вимірювання
ПРС ₁₉	формувати навчальні плани підготовки здобувачів вищої освіти	Освітні вимірювання
ПРС ₂₀	формувати дидактичну систему	Педагогіка вищої школи
ПРС ₂₁	створювати науково-методичне забезпечення навчального процесу	Педагогіка вищої освіти
ПРС ₂₂	проектувати середовище вищої освіти, що забезпечує якість освітнього процесу	Системний підхід до забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
ПРС ₂₃	інформаційно-методично супроводжувати освітньої, методичної, організаційної, виховної та наукової діяльності науково-педагогічних працівників	Системний підхід до забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
ПРС ₂₄	методично супроводжувати підвищення професійної кваліфікації науково-педагогічних працівників	Управління навчально-виховним процесом вищого навчального закладу
ПРС ₂₅	створювати просвітницькі програми та популяризувати національні надбання і традиції вищої школи	Управління навчально-виховним процесом вищого навчального закладу

Примітка:

Наведена таблиця обов'язкова за Ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності закладів освіти (постанова КМ України від 30 грудня 2015 р. № 1187).

8. РОЗПОДІЛ ОБСЯГУ ПРОГРАМИ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

№	Вид навчальної діяльності	обсяг, кред.
1	НОРМАТИВНА ЧАСТИНА	32
1.1	Нормативні навчальні дисципліни за спеціальністю	11
Н ₁	Задачі та проблеми наук про освіту	4
Н ₂	Філософсько-методологічні основи наукових досліджень та інноваційних технологій в освіті	4
Н ₃	Іноземна мова професійного спрямування	3
1.2	Практична підготовка та стажування	12
1.3	Випускна атестація	9
2	ВАРІАТИВНА ЧАСТИНА	58

№	Вид навчальної діяльності	обсяг, кред.
2.1	Вибіркові навчальні дисципліни загального вибору	15
2.2	Вибіркові навчальні дисципліни спеціалізацій	43
	1. Педагогіка вищої школи	43
C _{1.1}	Соціально-психологічні основи педагогіки у вищій освіті	4
C _{1.2}	Проектування вищої освіти	8
C _{1.3}	Педагогіка вищої освіти	8
C _{1.4}	Системний підхід до забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти	5
C _{1.5}	Освітні вимірювання	4
C _{1.6}	Управління навчально-виховним процесом вищого навчального закладу	6
C _{1.7}	Інформаційні технології професійної діяльності освітян	4
C _{1.8}	Інноваційні форми і методи навчання	4
<i>Всього за програмою</i>		90

9. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ПРОГРАМ ДИСЦИПЛІН, ПРАКТИК, ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Результати навчання магістра визначаються за видами навчальної діяльності як конкретизація програмних (інтегративних) результатів навчання в програмах навчальних дисциплін, практик, індивідуальних завдань і застосовуються як критерії відбору необхідних змістових модулів та відповідних навчальних елементів.

Зв'язок освітньої програми з програмами підготовки за видами навчальної діяльності забезпечує якість вищої освіти на стадії проектування.

Програма дисципліни має визначати також загальний час на засвоєння, форму підсумкового контролю, перелік базових дисциплін, вимоги до інформаційно-методичного забезпечення, вимоги до засобів діагностики та критеріїв оцінювання, вимоги до структури робочої програми дисципліни.

10. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ЗАСОБІВ ДІАГНОСТИКИ

Інформаційною базою для створення засобів діагностики підсумкового контролю мають бути очікувані результати навчання за видами навчальної діяльності.

Випускна атестація здійснюється оцінюванням ступеню сформованості компетентностей. Форма атестації – виконання дипломної роботи.

11. ТЕРМІНИ НАВЧАННЯ ЗА ФОРМАМИ

Очна форма – 1 рік 5 місяців, заочна – 1 рік 8 місяців.

12. СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА

Послідовність навчальної діяльності здобувача за очною формою навчання (денна, вечірня):

Семестр	Види навчальної діяльності
I 30 кр.	Дисципліни Н ₁ (4 кр.), Н ₂ (4 кр.), Н ₃ (3 кр.). Дисципліни спеціалізації С _{1.1} (4 кр.), С _{1.3} (4 кр.), С _{1.7} (4 кр.). Дисципліни загального вибору (7 кр.)
II 30 кр.	Дисципліни спеціалізації С _{1.2} (4 кр.), С _{1.3} (4 кр.), С _{1.4} (5 кр.), С _{1.5} (4 кр.), С _{1.6} (6 кр.), С _{1.8} (4 кр.). Дисципліни загального вибору (3 кр.)
III 30 кр.	Дисципліни спеціалізації С _{1.3} (4 кр.). Дисципліни загального вибору (5 кр.). Практична підготовка та стажування (12 кр.). Дипломовання (9 кр.)

13. ВИМОГИ ДО НАЯВНОСТІ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Внутрішнє забезпечення якості вищої освіти здійснюється відповідно до «Політики забезпечення якості вищої освіти Державного ВНЗ «Національний гірничий університет», що оприлюднений на сайті університету за адресою: **(http://www.nmu.org.ua/ua/content/infrastructure/structural_divisions/science_met_centр/)**.

14. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

15.1. Освітня програма оприлюднюється на сайті університету до початку прийому на навчання до університету відповідно до Правил прийому.

15.2. Відповідальність за впровадження освітньої програми та забезпечення якості вищої освіти несуть завідувачі випускових кафедр за спеціальністю та завідувачі випускових кафедр за спеціалізаціями.

Півняк Г.Г., Випанасенко С.І.

ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ КАФЕДРИ СИСТЕМ ЕЛЕКТРОПОСТАЧАННЯ.

В доповіді виконано аналіз видавничої діяльності кафедри систем електропостачання за останні роки. Розкрито зміст публікацій, їх спрямованість на методичне забезпечення навчального процесу, зроблено висновок стосовно перспективних напрямків удосконалення видавничої діяльності. Увагу зосереджено на видання монографій, навчальних посібників, наукових статей в журналах високого рейтингу.

Кафедрою видано 2 монографії:

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові автора(рів), науковий ступінь та звання	Назва та вид видання (підручник, навчальний посібник, монографія, стаття, тези доповідей, методичні вказівки та ін	Видавництво або назва журналу чи збірника	Мова видання	Обсяг в обліково-видавничих аркушах (або сторінках)
1	д.т.н. Разумний Ю.Т., к.т.н. Рухлов А.В.	Основы проектирования: Монография.	Д.: РВК ДВНЗ "НГУ", 2013.	російська	120
2	к.т.н. Луценко І.М.	Ефективне використання вибухобезпечних підстанцій вугільних шахт: Монография.	Д.: РВК ДВНЗ "НГУ", 2015.	українська	97

Позитивні сторони, що пов'язані з виданням монографій, полягають у наступному:

– як правило, монографія містить результати наукових досліджень, що служить основою для захисту дисертаційних та магістерських робіт; наявність монографії характеризує рівень наукової роботи кафедри;

– написання монографії формує стиль викладення матеріалу її автором; поява монографії до моменту захисту дисертації сприяє покращенню якості кваліфікаційної роботи, а її написання після захисту сприяє підвищенню професійного рівня наукового працівника;

– часто у монографіях конкретизують шляхи майбутніх наукових досліджень, пов'язаних з цією тематикою, що важливо для докторантів та аспірантів;

– використання матеріалу монографії в навчальному процесі дозволяє студентам отримати більш конкретну інформацію щодо окремих розділів навчальної програми; це, в свою чергу, сприяє підвищенню їх компетентності при вирішенні виробничих завдань.

Кафедра в міру своїх можливостей намагається використати всі позитивні сторони видання наведених вище монографій:

– монографія І.М.Луценка служить основою для його роботи над докторською дисертацією; підготувавши монографію, він отримав досвід написання наукових робіт, суттєво покращився стиль викладення матеріалу;

матеріали монографії використовуються в навчальному процесі; це особливо важливо для підготовки гірничих електромеханіків, так як розглядаються важливі питання навантажувальної здатності трансформаторних підстанцій;

– матеріали монографії «Основи проектування» мають неабияку цінність для навчального процесу студентів, так як конкретизують одну із важливих функцій фахівця з вищою освітою – проектування обладнання. Обмаль літературних джерел за цією тематикою свідчить про те, що більша увага приділяється функції експлуатації обладнання. Видання монографії сприяє вирівнюванню ситуації.

Висновки:

– видані кафедрою монографії базуються на результатах проведених наукових досліджень, їх матеріали містять наукову новизну та мають практичне значення, застосовуються в навчальному процесі при підготовці гірничих електромеханіків та інженерів-електриків, забезпечуючи компетентність випускників;

– у майбутньому слід практикувати обов'язкове видання монографій за результатами захищених співробітниками кафедри дисертаційних робіт (найближчим часом планується захист кандидатських дисертацій О.В.Бобровим та Н.Ю.Рухловою). Це дозволить підвищити їх професійний рівень як наукових співробітників;

– має сенс розглянути питання щодо надання дозволу на керівництво магістрами тим молодим кандидатам наук, що нещодавно захистили дисертацію та видали монографію. Це забезпечить виконання магістрами актуальних наукових досліджень, дозволить представити роботи на високому науковому рівні.

У звітному періоді кафедрою видано 3 навчальних посібники:

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові автора(рів), науковий ступінь та звання	Назва та вид видання (підручник, навчальний посібник, монографія, стаття, тези доповідей, методичні вказівки та ін.	Видавництво або назва журналу чи збірника	Мова видання	Обсяг в обліково-видавничих аркушах (або сторінках)
1	акад. НАНУ, Півняк Г.Г., д.т.н. Випанасенко С.І., к.т.н. Хованська О.І., к.т.н. Хацкевич Ю.В., к.т.н. Дрешпак Н.С.	Системи енергоменеджменту та їх математичне забезпечення: Навчальний посібник.	Д.: РВК ДВНЗ "НГУ", 2013.	українська	214
2	акад. НАНУ Пивняк Г.Г., д.т.н. Жежеленко И.В., к.т.н. Папаика Ю.А.	Расчеты показателей электромагнитной совместимости: Учеб. пособие.	М-во освіти і науки України, НГУ. – Д.: ДВНЗ "НГУ", 2014.	російська	113

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові автора(рів), науковий ступінь та звання	Назва та вид видання (підручник, навчальний посібник, монографія, стаття, тези доповідей, методичні вказівки та ін.	Видавництво або назва журналу чи збірника	Мова видання	Обсяг в обліково-видавничих аркушах (або сторінках)
3	д.т.н. Разумний Ю.Т., к.т.н. Рухлов А.В., Прокуда В.М, Рухлова Н.Ю.	Ефективне використання електроенергії та палива: Навч. посібник	М-во освіти і науки України, НГУ. – Д.: ДВНЗ "НГУ", 2014.	українська	223

Видання сучасних навчальних посібників дозволяє:

- пропагувати нові прогресивні підходи до вирішення виробничих завдань;
- замінити застарілу інформацію новою, розкрити нові можливості обладнання, що пропонується для використання;
- представити матеріал посібника в формі, більш прийнятній для засвоєння студентами; забезпечити сучасний дидактичний рівень;
- надати інформацію зі специфічних питань, що не нашли достатнього відображення в літературних джерелах.

Видані навчальні посібники мають наступні переваги:

1. У навчальному посібнику «Системи енергоменеджменту та їх математичне забезпечення» викладено новий підхід до управління енерговикористанням в промисловості. Цей підхід широко використовується в країнах заходу і підтвердив високу ефективність. В посібнику методика трансформована до розгляду проблем вуглевидобувної галузі. Посібник має важливе практичне значення для створення та упровадження таких систем у вугільній промисловості.

Посібник містить також матеріал, що складає основу математичного забезпечення енергоменеджменту. Таким чином відбувається поєднання нових підходів до управління енергоспоживанням з математичним апаратом, застосування якого конкретизує управлінські дії. Характерно послідовне та детальне викладення окремих етапів упровадження системи, що забезпечує сучасний дидактичний рівень засвоєння матеріалу.

2. У навчальному посібнику «Розрахунки показників електромагнітної сумісності» розглянуті важливі для сьогодення питання забезпечення в системах електропостачання високої якості електричної енергії. Запропоновані нові підходи до розрахунків показників якості. Вони значною мірою розширюють можливості якісного проектування систем електропостачання, суттєво спрощують оцінку показників якості на основі наведених аналітичних залежностей. Посібник містить інформацію, що не нашла достатнього відображення в інших літературних джерелах.

3. Навчальний посібник «Ефективне використання електроенергії та палива» присвячено вирішенню завдань енергозбереження у вугільній промисловості. Розглянуті різні об'єкти: підйомні установки, водовідлив,

конвеєрний транспорт, де знайдені різні по своїй суті підходи до зниження рівня втрат енергії. Незважаючи на те, що більшість рішень стосується удосконалення механічних систем, у кінцевому рахунку спостерігається суттєве зменшення рівня споживання електричної енергії. Інформацію посібника слід віднести до рівня специфічних питань, вирішення яких у першу чергу необхідне вугільній промисловості. Інформація важлива для фахівців з гірничої електромеханіки.

Висновки.

Видані кафедрою навчальні посібники відповідають сучасному змістовному рівню. Характерне висвітлення нових прогресивних підходів до вирішення виробничих завдань, забезпечення сучасного дидактичного рівня, надання інформації зі специфічних питань.

За два останні роки кафедра опублікувала 18 наукових статей в журналах високого рейтингу. В їх числі 4 статті написані українською мовою, 12 статей – англійською мовою та 2 статті – російською.

Публікація наукових статей в журналах високого рейтингу особливо важлива з точки зору систематизації матеріалу дослідження, чіткого визначення отриманих наукових результатів, формування автором свого стилю викладення тексту.

Аналіз статей свідчить про те, що в публікаціях кафедри розкриті результати наукових досліджень, отримані при виконанні держбюджетної або господарської тематики, підготовці дисертаційних робіт. Англійські статті опубліковані видавництвом Balkema у трьох періодичних виданнях (2013, 2014, 2015 рр.). Значна кількість статей опублікована в журналі НГУ «Науковий вісник».

Висновки:

– кафедрою опублікована значна (18) кількість робіт в журналах високого рейтингу. В основному це публікації видавництва «Balkema» та журналу «Науковий вісник»;

– значна кількість наукових статей (12) опублікована англійською мовою, що свідчить про роботу кафедри з підвищення рівня засвоєння іноземної мови; слід приділити увагу якості перекладу.

Письменкова Т.О.

Державний ВНЗ "Національний гірничий університет"

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДГОТОВКИ ГІРНИЧИХ ІНЖЕНЕРІВ НА ОСНОВІ МЕТОДІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВИМІРЮВАНЬ

У статті розглядається проблема оцінки ефективності загально інженерної підготовки бакалаврів гірництва. Розкрито методику організації експерименту в Державному вищому навчальному закладі «Національний гірничий університет». Показано застосування методів педагогічних вимірювань та математичної статистики при перевірці експериментальних гіпотез.

Модернізація освітньої системи України, спрямована на підвищення її ефективності та досягнення сучасної якості освіти, передбачає активізацію дослідно-експериментальної діяльності, що забезпечує вдосконалення змісту освіти, апробацію нових методів, засобів, технологій навчання. У розвитку системи вищої освіти гірничих інженерів на тлі затребуваності з боку споживачів - підприємств реального сектора економіки - проявляється ряд протиріч: між структурою і змістом підготовки гірничих інженерів і динамічно змінюючихся внаслідок прискорення науково-технічного прогресу вимогах сучасного виробництва; між завданням підготовки фахівців за вимогами замовників та освітніми стандартами; між потребою підвищення рівня якісного навчання та недостатнім використанням засобів діагностики для організації та вдосконалення навчального процесу; між потребою в отриманні об'єктивної інформації про стан, перебіг формування результатів загально-інженерної підготовки бакалаврів та недосконалістю діагностичного інструментарію (технологій контролю та оцінювання) для оперативного та об'єктивного виявлення результатів навчання.

Вирішення даних протиріч можливо при внесенні суттєвих змін в традиційну систему підготовки бакалаврів гірництва на основі формування освітніх програм з урахуванням вимог сучасного виробництва, обґрунтування засад діагностики рівня досягнень бакалаврів гірництва, зокрема критеріїв виявлення компетентностей, як результатів навчання та ступеню їх складності, принципом розробки засобів діагностики, використання критеріїв та особливостей оцінювання результатів загально-інженерної підготовки бакалаврів гірництва, методики застосування засобів діагностики; розроблення та впровадження в навчальний процес засобів діагностики рівня сформованості похідних (дисциплінарних) компетентностей.

Розробка і впровадження в навчальний процес засобів діагностики рівня сформованості похідних компетентностей бакалаврів гірництва за дисциплінами загально-інженерного циклу підготовки проводилася в ході формувального етапу педагогічного експерименту, організованого в Державному вищому навчальному закладі «Національний гірничий університет» в 2010-2015 рр. Мета даного експерименту полягала в перевірці гіпотези про істотне поліпшення

якості підготовки бакалаврів гірництва через обґрунтування педагогічних засад діагностики результатів загально-інженерної підготовки бакалаврів гірництва. Для проведення експерименту були створені експериментальні і контрольні групи, що навчалися за напрямом підготовки 6.050301 «Гірництво».

Студентам експериментальних груп видали перелік питань в узагальненому вигляді, які були в подальшому винесені на контрольні заходи в конкретизованій формі, а також студентам повідомили критерії оцінювання рівня їх досягнень.

Оцінювання студентів в експериментальних групах відбувалось через використання засобів діагностики створених за пропонованою методикою.

В якості критерію ефективності розробленої методики формування і використання засобів діагностики враховувалася успішність студентів з дисципліни загально-інженерного циклу підготовки бакалаврів гірництва «Основи теорії транспорту». Цей критерій дозволяє оцінити зміни, що відбулися в рівні підготовки бакалаврів в умовах формування засобів діагностики на основі компетентісного підходу та використання при оцінюванні автоматизованої системи діагностики, що враховує складність завдання та час на їх виконання.

При проведенні експерименту та оцінці його результатів істотну роль відіграють методи педагогічних вимірювань та математичної статистики. Вони дають можливість встановлювати ступінь достовірності подібності та відмінності досліджуваних об'єктів на підставі результатів вимірювань їх показників [1, 2].

В ході вирішення типового для педагогічних досліджень завдання аналізу даних встановлювалися збіг або розходження характеристик успішності експериментальної і контрольної групи. Для цього були сформульовані статистичні гіпотези: - гіпотеза про відсутність відмінностей (нульова гіпотеза); - гіпотеза про значимість відмінностей (альтернативна гіпотеза). На початку експерименту була перевірена «нульова» гіпотеза про збіг рівня досягнень студентів контрольних і експериментальних груп, які навчалися до початку експерименту в однакових організаційно-педагогічних умовах (однакове напрям підготовки, курс, форма навчання, традиційні технології навчання). Для перевірки цієї гіпотези в контрольних і експериментальних групах за підсумками шостого семестру в 2015 році було проведено тестування з дисципліни «Основи теорії транспорту».

Підсумкове оцінювання в контрольних групах, як і в експериментальних відбувалося за розкладом згідно навчального плану та графіку навчального процесу. На контрольні заходи в контрольних групах виносились білети складені за традиційною формою, а у студентів в експериментальних групах – через використання засобів діагностики створених за методикою основою на компетентісному підході.

В експериментальних групах на контрольних заходах використовувалися завдання різних ступенів складності для того щоб визначити на скільки забезпечуються компетентності наведені в кваліфікаційній характеристиці фахівця, що і відображає якість вищої освіти. Завдання які виносились на контрольні заходи містять як теоретичний так і практичний навчальний матеріал.

Оцінювання студентів в експериментальних групах як на поточному так і на підсумковому контролі відбувалось через використання автоматизованої системи шляхом порівняння еталонів – правильних і повних рішень завдань з відповідями які надали студенти, з урахуванням коефіцієнту пріоритетності завдання і часу витраченого на вирішення завдань [3].

Алгоритм оцінки рівня сформованості компетентностей визначався послідовністю наступних дій: вибір шкали вимірювання, характеристики оцінки рівня знань, статистичного критерію оцінки значущості відмінностей в експериментальних і контрольних групах, визначення чисельного значення критерію відповідно експериментальним даним, допустимої похибки педагогічного експерименту (вибір рівня значущості), критичного значення статистичного критерію і формулювання висновку про збіг (або розбіжності) рівня досягнень в експериментальних і контрольних групах до початку експерименту. Для проведення педагогічних вимірювань була обрана шкала ECTS [4] яка найбільш точно відображає результати досягнень студентів. В якості характеристики оцінки рівня досягнень студентів використовувалося кількість балів отриманих за рішення завдання кожним студентом за обраною для проведення експерименту дисципліною. Для оцінки значущості відмінностей в експериментальних і контрольних групах (перевірка гіпотези про однорідність математичних очікувань) був обраний критерій Крамера-Уелча [1]

$$T_{\text{емп}} = \frac{\sqrt{M \cdot N} |\bar{x} - \bar{y}|}{\sqrt{M \cdot D_x + N \cdot D_y}},$$

де N и M , відповідно, – кількість студентів і контрольній та експериментальній групах; \bar{x} , \bar{y} , відповідно, – вибіркове середнє кількість позитивних відповідей в контрольних і експериментальних групах; – вибіркові дисперсії кількості позитивних відповідей в контрольних і експериментальних групах. За цією формулою були визначені емпіричні значення критерію Крамера-Уелча контрольних і експериментальних груп. У педагогічних вимірах прийнято, що статистична похибка не повинна перевищувати 5%, тобто рівень значущості α вибираємо рівним $\alpha = 0,05$. Для даного рівня значущості критичне значення критерію Крамера-Уелча $T_{\text{кр}} = 1,96$. Для всіх обраних контрольних і експериментальних груп мало місце нерівність:

$$0,08 < 1,96$$

Отже, «нульова» гіпотеза про однакові рівні успішності студентів в експериментальних і контрольних групах до початку експерименту не спростовується. На наступному етапі формуючого експерименту були внесені зміни в організаційно-педагогічні умови діагностики рівня досягнень студентів в експериментальних групах. У контрольних групах була використана традиційна модель оцінювання. Педагогічні засади діагностики в контрольних і експериментальних групах наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Контрольні групи	Експериментальні групи
– Реалізація освітньої програми за освітньо-	– Коригування освітньої програми з урахуванням

кваліфікаційною характеристикою – Реалізація програми традиційної дисципліни – Використання типових засобів діагностики – Організація засобів діагностики за традиційною схемою. – Оцінювання досягнень студентів на основі рішення викладача	вимог роботодавців. – Коригування програми дисципліни, визначення результатів навчання – Створення засобів діагностики на компетентнісній основі – Ознайомлення студентів з засобами діагностики до початку навчання – Використання автоматизованого контролю – Оцінювання досягнень студентів через засобами автоматизованого контролю з урахуванням складності завдань та часу за який виконане завдання
---	---

На заключному етапі експерименту було проведено перевірку альтернативної гіпотези про істотну зміну рівня досягнень студентів з дисципліни «Основи теорії транспорту», який проводився в експериментальних групах в нових організаційно-педагогічних умовах діагностики рівня досягнень студентів. Для перевірки альтернативної гіпотези було проведено вивчення рівня досягнень студентів контрольних і експериментальних груп на основі тестування. Тестування проводилося в тих самих групах, що і на початковому етапі. Результати тестування показали позитивну динаміку рівня досягнень студентів експериментальних груп. Істотної зміни досягнень у студентів контрольних груп не відбулося. Зведені результати тестування в експериментальних групах представлені в таблиці 2.

Таблиця 2

Результати досягнень (середнє значення) студентів на початку та наприкінці експерименту

Початок експерименту		Кінець експерименту	
КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
4,23	4,1	72,52	81,1

Як показник успішності взято середнє значення рівня досягнень студентів в групах виражених в балах за стобальною шкалою. Середнє значення рівня досягнень студентів по закінченню експерименту зросли як в контрольних так и в експериментальних групах. Однак статистична перевірка показала про суттєвості змін в рівні досягнень студентів можна говорити тільки стосовно до експериментальних групах. Перевірка гіпотези про істотність змін рівня досягнень студентів після закінчення експерименту проводилася за тією ж методикою, що і при перевірці «нульової» гіпотези. Порівняння результатів тестування в контрольних і експериментальних групах показало значні відмінності в рівні досягнень студентів контрольних і експериментальних груп. Отже, достовірність відмінностей характеристик контрольних і експериментальних груп після закінчення експерименту становить 95%. Значення критерію Крамера-Уелча, отримані під час перевірки нульової та альтернативної статистичних гіпотез, показують, що на початку експерименту рівень досягнень студентів в контрольних і експериментальних групах був приблизно однаковий (значення критерію менше 1,96). Після закінчення експерименту рівень досягнень студентів в експериментальних групах, у

порівнянні з контрольними, істотно підвищився (значення критерію більше 1,96). На підставі результатів педагогічного експерименту можна зробити висновок про те, що нові педагогічні засади діагностики рівня досягнень бакалаврів гірництва привели до значного підвищення рівня досягнень загально-інженерної підготовки бакалаврів гірництва. Таким чином, розроблені в Державному вищому навчальному закладі «Національний гірничий університет» педагогічні засади діагностики рівня досягнень студентів забезпечують високу якість підготовки студентів, що відповідає вимогам інноваційної економіки, і може бути використана для вдосконалення підготовки студентів всіх освітньо-кваліфікаційних рівнів, що навчаються за будь-якою форм підготовки.

Література

1. Новиков Д.А. Статистические методы в педагогических исследованиях (типовые случаи). М.: МЗ-Пресс, 2004. – 67 с.
2. Педагогические тесты. Вопросы разработки и применения: Пособие для преподавателей / Аванесов В.С., Хохлова Т.С, Сгупак Ю.А., Потап О.Е., Чернявский В.Г., Плискановский С.А. -Дніропетровськ: Пороги, 2005. - 64 с.
3. Т.О. Письменкова Особенности автоматизированной тестовой технологии контроля достижений студентов / Письменкова Т.О., Зиборов К.А., Процив В.В. // Сборник научных трудов международной конференции «Современные инновационные технологии подготовки инженерных кадров для горной промышленности и транспорта 2014» – Д.: НГУ, 2014. – 3. – С. 500-507
4. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 29.03.2012 №384 Про затвердження форм документів з підготовки кадрів у вищих навчальних закладах I - IV рівнів акредитації

Приходченко В.Ф., Полякова Н.С.

Державний ВНЗ «Національний гірничий університет»

ВПЛИВ АКАДЕМІЧНОЇ АВТОНОМІЇ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ

Розглянуті можливості змін змісту підготовки бакалаврів у зв'язку з академічною автономією вищих навчальних закладів

Рассмотрены возможности изменения содержания подготовки бакалавров в связи с академической автономией высших учебных заведений

The paper deals with changes in the content of bachelors' training related to academic autonomy of higher educational institutions

Закон України «Про вищу освіту» визначає автономність вищих навчальних закладів як «самостійність, незалежність і відповідальність вищого навчального закладу у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених цим Законом» [1]. Це дозволяє по новому розглядати зміст вищої освіти у більш широкому сенсі.

Національний гірничий університет готує гірничих інженерів, починаючи з дня свого заснування у 1899р. Останні роки бакалаври з напряму підготовки Гірництво навчалися у відповідності з галузевим стандартом вищої освіти – освітньо-професійною програмою та освітньо-кваліфікаційною характеристикою, затвердженими Міністерством освіти і науки України у 2005 р. У зв'язку з законодавчими змінами у 2016 р. колективом авторів була розроблена освітньо-професійна програма вищої освіти спеціальності 184 Гірництво. Програма підготовки інженера з гірничих робіт містить нормативну та вибіркочу частини. Вибіркова частина забезпечує формування компетенцій у різних напрямках діяльності бакалаврів – розробка родовищ корисних копалин підземним способом, розробка родовищ корисних копалин відкритим способом, розробка техногенних родовищ, технології метановугільних родовищ, безпека гірничого виробництва тощо.

У рамках автономності та самостійності вищих навчальних закладів у формуванні змісту вищої освіти кафедра геології та розвідки родовищ корисних копалин пропонує розширити перелік спеціалізацій у підготовці інженерів з гірничих робіт та доповнити його спеціалізацією Гірнична геологія.

Як відомо, гірнична геологія досліджує геологічні умови та гірничо-геологічні явища, що впливають на умови розробки родовищ корисних копалин, знаходиться на стику наук – геології та гірничої справи.

Гірнична геологія забезпечує необхідною геологічною інформацією процеси проектування, будівництва, експлуатації та ліквідації підприємств гірничодобувних галузей промисловості. В результаті досліджень гірничої геології оцінюється вплив геологічних та гірничо-геологічних чинників на техніку та технологію гірничих робіт, виконується прогноз гірничо-геологічних умов розробки родовищ корисних копалин, розробляються рекомендації з охорони надр та геологічного середовища [2].

Вибіркова частина Гірнична геологія освітньо-професійної програми вищої освіти спеціальності 184 Гірництво дозволить сформувати наступні професійні компетентності:

Технологічна діяльність

- розробка пооб'єктних геологічних завдань та їх етапів;
- забезпечення геологічного супроводу гірничих робіт;
- участь у вдосконаленні технології розробки та переробки корисних копалин, у забезпеченні безпеки гірничих робіт

Організаційна діяльність

- методичне забезпечення виконання геологічних завдань;
- організація процесів геологічного забезпечення гірничих робіт;
- контроль функціонування процесів технологічної діяльності

Управлінська діяльність

- планування складових технологічної та організаційної діяльності;
- моніторинг складових технологічної та організаційної діяльності;
- удосконалення складових технологічної та організаційної діяльності.

При цьому об'єктами професійної діяльності є системи і технології геологічного забезпечення гірничих робіт.

Для формування перелічених компетентностей пропонується вивчення наступних дисциплін: мінералогія, петрографія та літологія, структурна геологія та геокартування, геологія та промислові типи родовищ корисних копалин, геофізичні методи досліджень, гідрогеологічне та інженерно-геологічне забезпечення гірничих робіт, лабораторні методи вивчення мінералів та гірських порід, лабораторні методи вивчення корисних копалин, пошуки та розвідка родовищ корисних копалин, геолого-економічна оцінка родовищ корисних копалин, геологія горючих копалин, математичні методи в геології, гірничопромислова геологія, гірничо-комп'ютерна графіка.

Багато років кафедра геології та розвідки родовищ корисних копалин готувала спеціалістів, яким після закінчення навчання надавалась кваліфікація гірничий інженер – геолог [3]. Тому багато уваги приділялося формуванню компетенцій геологів – практиків з урахуванням вимог роботодавців, в тому числі і представників гірничодобувної галузі. При цьому особливе значення мав вплив двох наукових шкіл – рудної та вугільної геології, представники яких працювали або зараз працюють на кафедрі геології та розвідки родовищ корисних копалин. Засновником першої школи є проф. Танатар Й.І., потім її напрями розвивали проф. Семененко М.П., проф. Кравченко В.М.. Зараз на кафедрі працюють представники цієї наукової школи – проф. Рузіна М.В., доц. Жильцова І.В. Другу школу багато років очолював проф. Широков А.З, зараз на кафедрі працюють вчені – проф. Приходченко В.Ф, проф. Лукінов В.В., проф. Савчук В.С. Крім того, для викладання перелічених дисциплін будуть залучені викладачі інших кафедр, які мають великий досвід роботи на гірничодобувних підприємствах.

Висновки. Автономність та самостійність вищих навчальних закладів у формування змісту вищої освіти та кадровий потенціал Національного гірничого університету дозволяють розширити перелік спеціалізацій при підготовці інженерів з гірничих робіт, що відповідає сучасним вимогам роботодавців.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] URL: <http://osvita.ua/legislation/law/2235/> (дата звернення: 24.04.16)
2. Горная геология [Електронний ресурс] URL: <http://www.mining-enc.ru/g/gornaya-geologiya/> (дата звернення: 24.04.16)
3. Приходченко В.Ф., Полякова Н.С. Стандарти вищої освіти як чинник якості та змісту підготовки фахівців /Удосконалення системи моніторингу забезпечення якості вищої освіти України : зб. тез доповідей наук.-практ. конф., квітень 2013 р., Дніпро-петровськ / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Держ. вищ. навч. закл. «Нац.гірн. ун-т». – Д. : ДВНЗ «НГУ», 2013. – С.92-94

Проців В.В., Зіборов К.А., Письменкова Т.О., Вернер І.В.

ДВНЗ «Національний гірничий університет»

КОМУНІКАЦІЙНИЙ ДИЗАЙН – ЩЕ ОДИН КРОК ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ВИМОГ СУЧАСНОГО ПРАЦЕДАВЦЯ

Анотація. Розглянута та проаналізована комунікативна компетентність як сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування в якості невід’ємної складової підготовки сучасного фахівця.

Ключові слова: комунікативна компетентність, підготовка, фахівець, інформаційно-комунікаційні технології, дизайн.

Мета роботи полягає в аналізі комунікативної компетентності та виявленні впливу умінь і навичок використання ІКТ на якість підготовки сучасного фахівця.

Історія людства налічує кілька революцій, пов'язаних з модернізацією способів і засобів спілкування. Всі вони чинили вирішальний вплив на спілкування людини, на весь уклад життя. При цьому попередній досвід людини не знищувався, а обов'язково зберігався. Відома і усна традиція і рукописний лист, які домінували до «Галактика Гутенберга» – людина вміє користуватися і запросто користується цими способами спілкування.

Сучасний менеджер працює в складному комунікативному середовищі, використовуючи весь існуючий арсенал, накопичений людством за тисячоліття – від усної передачі інформації до використання найсучасніших засобів комунікації. При цьому комунікативний арсенал людини оновлюється все швидше і швидше. Якщо в колишні часи людству потрібні були століття, щоб хоч трохи модернізувати нові способи і засоби спілкування, що пропонуються, то сьогодні вони з'являються мало не щороку.

Епоха інформаційного буму, обрушилася на людство практично відразу, з точки зору історичного часу – раптово. Багато тисячоліть людство жило усною традицією. Кілька десятків століть існує писемність. Трохи більше п'ятисот років існує книгодрукування. І лише 50-60 років існує телебачення, провісник нової епохи. Інтернет же обрушився на людство за суцільні миті – за термін приблизно з 80-го року він захопив всю цивілізацію.

Сьогодні основними засобами як повсякденної, так і професійної комунікації для нас, як і багато століть назад, залишається усна і письмова мова. Можна визнати, що зараз немає будь-якого домінуючого способу сприйняття інформації – акустичного, візуального, текстового. І поява нових засобів комунікації примножує наші можливості, але не скасовує попередніх форм комунікації.

Однак технічний і технологічний прогрес призвів до впровадження в наш повсякденний і професійний ужиток нових засобів комунікації. І невміння користуватися, точніше, ефективно використовувати нові засоби комунікації часто виявляється критичним. З кожним роком стрімко розвиваються

інформаційні технології та впроваджуються загальноновизнані світові стандарти в професійну діяльність людини, посилюючи вимоги роботодавців до кандидатів на вакансії.

До професійних вимог майже всіх організацій відноситься вміння працювати на ПК (найчастіше згадується MS Office) і, часто, знання спеціальних програм. Також, на рівні з професійними навичками, за підсумками соціологічного опитування думок роботодавців з бізнесу про якість випускників ВНЗ, виділяється комунікабельність. На думку практично всіх респондентів, важливою якістю для будь-якого співробітника є: «Комунікативні навички..., тому що дуже багато спілкування, багато спілкування, по-перше, з зовнішнім світом, плюс всередині...» [4].

Комунікація – це процес взаємодії взаємозалежних ринкових суб'єктів. Існує достатня кількість визначень поняття «комунікація», але в основному вони зводяться до наступного. По-перше, комунікація - це процес передачі інформації; по-друге, - процес, за допомогою якого деяка ідея передається від джерела до одержувача з метою змінити поведінку цього одержувача. Таким чином, основна мета комунікації полягає в переконанні, постійному контролі й спілкуванні. Комунікація являє собою соціальний процес, що відображає громадську структуру і виконує в ній сполучну функцію.

Наряду з вимогами роботодавців, комунікація – є дескриптором Національної рамки кваліфікацій (НРК) для всіх визначених освітніх рівнів. Згідно НРК, комунікація – здатність до ефективної між суб'єктної взаємодії для колективного вирішення завдань і проблем. Це соціальна (міжособистісна) взаємодія: від здатності інтегрування в соціальні групи, адаптації власної поведінки, сприйняття критики, порад і вказівок до лідерства у колективі (керівництва) для реалізації проектів; спроможність обміну інформацією: від здатності обміну інформацією в усній та письмовій формі до здібності спілкуватися в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю в галузі своєї спеціалізації (професійної діяльності); використання у своїй діяльності інформаційно-комунікаційних засобів, іноземних мов тощо.

Фахівець будь-якого кваліфікаційного рівня повинен опанувати комплекс знань, навичок і умінь, виробити такі особистісні якості, які забезпечать успішне виконання професійних завдань і комфортне функціонування в умовах інформаційного суспільства, в якому інформація є вирішальним фактором ефективності праці [2]. Тобто фахівець повинен володіти комунікативною компетентністю.

Комунікативна компетентність – невід'ємна складових сучасного фахівця. Одними з перших до поняття «комунікативна компетенція» звернулися психологи. У «психологічному словнику» дано таке визначення: «компетенція комунікативна – сукупність знань, умінь і навичок, необхідних людині для спілкування з людьми. До складу комунікативної компетенції входять знання особистісних особливостей людей, їх розуміння, вміння правильно сприймати і оцінювати людей, передбачати їхню поведінку, надавати на них вплив і багато

іншого, від чого може залежати успішність спілкування і взаємодії людини з людьми» [1].

Комунікативну компетентність можна трактувати і як інтегративне, комплексне вміння ефективно, відповідно до конкретної ситуації, застосувати адекватний спосіб ділового спілкування.

До складу компетентності включають сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування. Такого роду компетентність передбачає вміння змінювати глибину і коло спілкування, розуміти і бути зрозумілим партнерами по спілкуванню [3].

Але крім володіння комунікативними здібностями, фахівець повинен володіти засобами комунікації. До засобів реалізації комунікативних актів можна віднести комунікаційні технології. Подібні технології активно застосовуються для передачі інформації і забезпечення взаємодії людей в сучасному суспільстві. Сучасний висококваліфікований фахівець у будь-якій галузі діяльності повинен не тільки володіти знаннями в області інформаційних комунікативних технологій, а й бути фахівцем щодо їх застосування у своїй професійній діяльності.

Для перетворення матеріалу на інформаційно-комунікаційну технологію в будь-якому професійному середовищі фахівець повинен мати уявлення про предметну область, вміти систематизувати знання, грамотно використовувати методики перетворення інформації, бути добре поінформованим про можливості інформаційно-комунікаційних технологій, знати комп'ютерні засоби, за допомогою яких може бути досягнутий той чи інший комунікаційний прийом. Крім того, фахівець повинен мати уявлення про ті технічні і програмні засоби, які він буде використовувати для створення продукції, і за допомогою яких технічних і програмних засобів буде здійснювати обробку та донесення інформації.

Саме інформаційно-комунікаційні технології – це технології, призначені для спільної реалізації інформаційних та комунікаційних процесів. Інформаційні технології розглядають як сукупність процесів і методів пошуку, збору, зберігання, обробки, уявлення, поширення інформації та способи здійснення таких процесів і методів. Інформаційними і телекомунікаційними технологіями можна вважати такі технології, які спрямовані на обробку і перетворення інформації.

Інформаційно-комунікаційні технології – це узагальнююче поняття, яке описує різні пристрої, механізми, способи, алгоритми обробки інформації. Найважливішим сучасним пристроєм інформаційно-комунікаційних технологій є комп'ютер, обладнаний відповідним програмним забезпеченням і засобами телекомунікації разом з розміщеною на них інформацією. За допомогою комп'ютера ми можемо створювати такі продукти, котрі дозволяють обробити достатню кількість інформації, представити її в потрібному вигляді, і бути зрозумілим споживачами інформації.

Враховуючи безмежні можливості комунікаційних технологій, роботодавець все частіше використовує нові форми спілкування із здобувачем –

на відстані, через соціальні мережі. Тенденції сучасного світу змушують по-іншому поглянути на ступінь важливості подачі інформації як у своїй традиційній, так і в новій комп'ютерній формі. Нові віяння вимагають від здобувача крім здатності презентувати себе, уміти використовувати інформаційні технології в повному спектрі можливостей. Часто вимогами роботодавця є розробка та презентація проекту, а для цього необхідно мати здібності не лише користуватися інформаційними технологіями, а і уміння донести інформацію так, щоб позитивно вплинути на рішення роботодавця.

При спілкуванні на відстані первинна функція донесення інформації – інформування, більше не має ключового значення. Проблема вибору зсувається в бік естетичних категорій, відчуттів, емоцій.

Том Пітерс, відомий бізнес-консультант, переконаний [5], що «дизайн - головна причина емоційної прихильності».

Дизайн – це проектування естетично організованої форми практично корисних об'єктів і ідей. Завдяки дизайну є можливість висловити естетику автора, його характер и вміння донести ідею. Візуальне представлення ідеї та образу відтворюється в дизайн-проекті.

У функціональному просторі культури дизайн не тільки займає певне місце в спектрі матеріальних явищ між полюсами «практичний початок» і «художній початок», а й утворює спектр форм діяльності між перетворенням і спілкуванням.

Дизайн необхідний для ідентифікації предмета в комунікативному середовищі. Він створює семантику об'єкта, наповнює його асоціативно-образними якостями, що і дозволяє виділитися серед конкурентів.

Здатність до роботи з великим об'ємом інформації в умовах багатозадачності – вимога роботодавця до сучасного молодого фахівця. Уміння грамотно використовувати дизайн-технології для представлення і донесення інформації - це успіх на ринку праці. А затребуваний на ринку праці фахівець запорука економічної стабільності держави.

Підготовка саме таких фахівців – завдання вищих навчальних закладів, а для цього необхідне впровадження змісту навчання, що забезпечує набуття компетентностей, які вимагаються роботодавцями.

Діючим законодавством передбачено для студентів вибіркова складова підготовки у межах відповідної освітньої програми та робочим навчальним планом, в обсязі, що не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня вищої освіти. В рамках вибіркової складової освітньої програми нами запропонована навчальна дисципліна «Комунікативний дизайн». Комунікативний дизайн це значна частина функціональної сфери дизайну, де проектуються об'єкти, призначені головним чином для передачі повідомлень.

Метою дисципліни є надання студентам умінь та здатностей, що забезпечують ефективність формування комунікативних навичок. Через засвоєння запропонованого навчального матеріалу в рамках дисципліни «Комунікативний дизайн» студенти зможуть аналізувати інформацію та виявляти проблемні сторони и невикористані можливості донесення інформації;

виявляти тенденції та обирати форму донесення інформації; обирати методи сучасного дизайн-проектування, забезпечуючи наочність, змістову відповідність, швидкість сприймання наданої інформації, образність, цілісність інформації; створювати стандартні елементи донесення інформації; оформляти документацію; створювати поліграфічну рекламну продукцію; тривимірні моделі елементів дизайну, та фотореалістичні зображення об'єктів; створювати презентаційні анімаційні ролики; розробляти та оформлювати Web-сайти; доносити інформацію з використання аудіального супроводження.

Саме комунікативний дизайн дозволяє донести повідомлення споживачеві, за допомогою візуальних об'єктів. Організація комунікативної взаємодії споживача з дизайн-об'єктом з позицій інтуїції, ергономіки сприйняття – функції діяльності дизайнера.

Комунікаційний дизайн – дисципліна, що виникла на межі між поширенням інформації і її оформленням. Питання теорії і практики: як люди сприймають спосіб передачі інформації; як скласти, надрукувати або вимовити ефективно повідомлення; що краще підходить в тому чи іншому випадку: електронні, друковані ЗМІ, зовнішня реклама. Прикладна область комунікаційного дизайну поширюється не тільки на естетичну сторону складання повідомлень, але також на встановлення нових каналів комунікації.

Сьогодні це найдинамічніша дисципліна. Динамічна тому, що буквально ніколи не повторюються завдання, теми, рішення, з якими стикається студент.

На наших очах за кілька років повністю змінилися інструменти роботи, форми кінцевого продукту і ті обов'язки, з якими стикається сучасний випускник. Сьогодні сучасному фахівцю часто доводиться виконувати ті функції, які раніше могли виконувати ряд співробітників. Йому доводиться освоювати професію менеджера, економіста, іноді психолога, рекламіста, куратора виставкових проектів, знати технології препрес і т. ін.

Не обов'язково отримувати додаткову освіту, достатньо оволодіти компетентностями запропонованими в програмі дисципліни «Комунікативний дизайн», що об'єднує в собі широкий спектр міждисциплінарних зв'язків. Фундаментальна складова програми дисципліни спрямована на підготовку універсальних фахівців.

В рамках дисципліни студенти не тільки отримують практичні дизайн-навички, а й розвивають системне, концептуальне, стратегічне творче мислення, загальну візуальну культуру і вміння приймати рішення.

Повідомлення - це одиниця комунікації. Воно не обов'язково містить інформацію в строгому сенсі цього слова, як його розуміють класики теорії кібернетики - як фактор, що впливає на прийняття рішення. Повідомлення вирішує ряд завдань крім інформативних - привернення уваги, встановлення контакту, вплив на емоції, підтвердження вже наявних відомостей, і навіть - підвищення невизначеності при процесі вибору. Повідомлення необов'язково виражено вербально - це може бути і образ або емоційний посил, що передається звуковим або відеорядом. Саме завдання донести інформацію в найбільш вигідному ракурсі і вирішують завдання студенти в рамках дисципліни

«Комунікаційний дизайн». Студенти вчаться знаходити спосіб залучити аудиторію, надихнути її, створити попит, мотивувати людей відповідати на повідомлення. Дослідження сучасних підходів в області візуальних комунікацій – графічного дизайну і дизайну інтерактивного середовища, брендінгу, типографіки, інфографіки, дизайн-інтер'єру – дозволить напрацювати досвід, необхідний для вирішення складних багаторівневих завдань.

Запропоновані уміння, знання та навички дозволять студенту відповідати сучасним вимогам роботодавця, стати конкурентоспроможним фахівцем і зайняти достойне місце на ринку праці.

Висновки

Досвід, який застаріває і стає марним, заміщується здатністю мислити критично, розбиваючи завдання на складові і знаходячи для них прийнятне рішення.

Суть сучасного підходу у вихованні фахівця, якого роботодавець зможе зробити ефективним співробітником. Тому ВНЗ повинен давати своїм випускникам базові навички, знання і психологічні установки, за допомогою яких людина може пристосовуватися до вимог сьогодення. Саме запропоновані нами уміння та здатності, що набуваються в рамках вивчення дисципліни «Комунікаційний дизайн» дозволять підвищити якість навчання, розвинути творчі здібності студентів, а також навчити їх самостійно креативно мислити і працювати з матеріалом, презентувати свої досягнення і безперервно їх вдосконалювати протягом усього життя. Ми надаємо студенту можливість бути універсальним фахівцем.

Література

1. Немов, Р.С. Психологический словарь / Р.С. Немов. – М. : Гуманитар. изд. центр «ВЛАДОС», 2007.
2. Условия трудоустройства выпускников вузов на рынке труда [Электронный ресурс] — Режим доступа. — URL: <http://www.hr-portal.ru/article/usloviya-trudoustroistva-vypusknikov-vuzov-na-rynke-truda> на 1.01.13 «Кадровик. Кадровый менеджмент», 2008, № 8.
3. Бырдина О. Г., Сахарова Ю. П. Формирование коммуникативной компетентности младших подростков во внеучебной деятельности // Молодой ученый. — 2015. — №3. — С. 735-737.
4. Аналітичний центр «Експерт»
5. <http://www.management.com.ua/notes/innovation-is-strategy.html>

Салов В.О.

Державний ВНЗ "Національний гірничий університет"

ПОЛІТИКА ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ЗАХОДИ З МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ГІРНИЧОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Розглянуто політику якості вищої освіти та заходи з модернізації системи внутрішнього забезпечення якості Національного гірничого університету, що затвердженні наказом ректора від 27.01.2016 №4. Документи розроблені на основі вимог Закону України «Про вищу освіту», Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG).

1. ОСНОВНІ ЗАСАДИ ПОЛІТИКИ ЯКОСТІ

1.1. Політика Державного ВНЗ «Національний гірничий університет» (далі НГУ) щодо забезпечення якості є визначальним документом стратегічного управління вищою освітою.

1.2. Університет втілює цю політику через належні документацію та процеси, залучаючи при цьому всі зацікавлені сторони.

1.3. Університет вважає гарантію якості вищої освіти головним пріоритетом діяльності.

1.4. Університет, керуючись Законом України «Про вищу освіту», Стандартами і рекомендаціями щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG), розробляє й впроваджує внутрішню систему комплексної підтримки та постійного удосконалення якості.

1.5. Політика в сфері якості вищої освіти спрямована на реалізацію місії НГУ з підготовки фахівців, здатних створювати нові знання, комплексного вирішення проблем життєздатності суспільства, раціонального природокористування, створення енергетичного та ресурсного потенціалу, стійкого розвитку країни шляхом поєднання освіти, науки й інновацій, інтеграції до європейського освітньо-наукового простору.

1.6. Внутрішнє забезпечення якості освіти – цілісна система об'єктивних та обґрунтованих діагностичних й оціночних процедур, сукупність організаційних, методичних і нормативних документів, що регламентують ефективне управління якістю.

1.7. Політика якості поширюється на всі рівні управління.

1.8. Керівництво університету максимально сприяє ефективній реалізації політики якості освітньої діяльності та якості вищої освіти.

1.9. Кожен співробітник несе персональну відповідальність в межах своєї компетенції за реалізацію політики якості.

2. ПОКАЗНИКИ ПОЛІТИКИ ЯКОСТІ

Контроль якості здійснюватиметься за показниками:

2.1. Якість змісту вищої освіти:

- відповідність змісту вищої освіти вимогам системи праці та запитам студентів;
- відповідність Національній рамці кваліфікацій;
- рівень застосування компетентнісного підходу до проектування вищої освіти;
- безпосередній зв'язок результатів навчання за всіма видами навчальної діяльності здобувачів з компетенціями освітніх стандартів та навчальних програм;
- визначення та оприлюднення очікуваних результатів навчання;
- рівень інтеграції з наукою та виробництвом.

2.2. Якість освітніх програм:

- розмаїття освітніх траєкторій здобувачів;
- урахування запитів студентів;
- якість процедур вибору навчальних траєкторій та навчальних дисциплін;
- відповідність стандартам вищої освіти;
- рівень сприяння мобільності здобувачів;
- наявність вимог і критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувачів;
- якість програм навчання протягом життя;
- якість моніторингу та перегляду програм.

2.3. Якість навчального процесу:

- відповідність системи забезпечення якості освітньої діяльності університету вимогам та нормам Закону України «Про вищу освіту».
- рівень нормативного забезпечення навчального процесу;
- якість управління освітнім процесом;
- якість викладання за об'єктивними критеріями;
- ефективність методик і технологій навчання;
- валідність і прозорість засобів діагностики, об'єктивність вимірювання і оцінки навчальних досягнень студентів;
- організація практичної підготовки студентів у наукових закладах, на високотехнологічному виробництві, в зарубіжних науково-освітніх центрах;
- комплексність оцінювання навчальних досягнень студентів за оприлюдненими процедурами та критеріями;
- ступень задоволеності здобувачів;
- рівень менеджменту якості навчального процесу.

2.4. Якість учасників навчального процесу:

- рівень базової підготовки першокурсників;
- мотиваційні чинники здобувачів вищої освіти за спеціальностями;
- результативність участі студентів у фахових студентських олімпіадах;
- характеристики мобільності студентів;
- рівень відрахування студентів;
- рівень професійної кваліфікації науково-педагогічних працівників.

- прозорість та адекватність критеріїв конкурсного обрання викладачів;
- науковий кадровий потенціал для розробки та впровадження інноваційних наукових розробок.
- ефективність стажування та підвищення кваліфікації.
- об'єктивність показників результативності під час рейтингування викладачів і студентів;
- умови для відбору та просуванню молодих лідерів академічної спільноти;
- рівень залучення в навчальний процес фахівців високотехнологічного виробництва та бізнесу.

2.5. Якість освітніх та матеріально-технічних ресурсів:

- новітні інформаційно-телекомунікаційні технології;
- розвиток комп'ютерних мереж ;
- достатність аудиторного фонду та його оснащення;
- рівень інформаційного та методичного забезпечення навчального процесу
- характеристика бібліотечного фонду;
- показники будівництва, реконструкції, капітального і поточного ремонту основних фондів гуртожитків та їх переоснащення в кампуси;
- якість академічної підтримки здобувачів;
- якість місць харчування;
- якість інфраструктури дозвілля, занять спортом;
- рівень безпеки перебування у вузі.

2.6. Якість результатів вищої освіти:

- адекватність моделі випускника;
- якість професійної компетентності та освіченості здобувачів;
- рівень дослідницької компетентності здобувачів;
- рівень задоволеності випускників;
- позитивний рейтинг роботодавців;
- рівень працевлаштування випускників,

2.7. Динаміка якості:

- новації в організації навчального процесу як чинника реалізації вимог ринку праці та запитів здобувачів;
- рівень стратегічного планування якості;
- характер взаємодії з роботодавцями;
- якість зв'язку науково-дослідної роботи, навчанням і викладання;
- якість умов для особистісного розвитку здобувачів;
- якість додаткових послуг у сфері освіти;
- динаміка навчальних досягнень здобувачів;
- функціонування системи безперервної освіти
- реалізація автономності;

- рівень визнання внеску персоналу, який демонструє майстерність, фахові якості, відданість справі;
- динаміка участі фахівців-практиків і роботодавців у проектуванні та реалізації навчального процесу;
- ресурсна підтримка розвитку системи студентського самоврядування та наукових товариств студентів;
- взаємодія університету із зовнішнім середовищем;
- рівень відкритості та підзвітності процесів забезпечення якості.

3. РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ ЯКОСТІ

Політика якості реалізуватиметься за певними процесами та процедурами відповідно до положень «Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG)».

3.1. Розробка та затвердження програм

3.1.1. Зміст освітніх програм передбачатиме:

- відповідність Національній рамці кваліфікацій;
- реалізацію загальних програмних цілей, співзвучних програмі розвитку НГУ, та мають чітко зазначені очікувані результати навчання;
- розроблення за участі студентів та інших зацікавлених сторін;
- залучення зовнішніх експертів та орієнтирів;
- підготовку студентів до активного громадянства, до їх майбутньої кар'єри через розвиток здатності до працевлаштування;
- підтримку особистого розвитку студентів;
- створення широкої бази сучасних знань;
- стимулювання досліджень та інновацій;
- плавне навчальне просування студента;
- очікуване робоче навантаження студента за моделлю Європейської системи переведення і накопичення кредитів (ECTS);
- структуровану інформацію про можливості проходження практик;
- чітке й зрозуміле формулювання кваліфікацій, що здобуваються;
- процедури інституційного затвердження.

3.1.2. Затвердження освітніх програм здійснюватиме вченою радою на підставі громадського обговорення зацікавленими сторонами.

3.2. Студентоцентричне навчання, викладання та оцінювання

3.2.1 Заходи щодо стимулювання студентської мотивації, саморефлексії та залучення студентів до активної участі в творенні навчального процесу.

3.2.2 Розробка структури і способу подачі навчальних програм та оцінювання результатів.

3.2.3 Упровадження студентоцентричного навчання і викладання, що передбачає:

- повагу й увагу до розмаїтості студентів та їхніх потреб, уможливаючи гнучкі навчальні траєкторії;

- застосування різних способів подачі матеріалу, де це доречно;
- гнучке використання різноманітних педагогічних методів;
- регулярне оцінювання й коригування способів подачі матеріалу та педагогічних методів;
- заохочення в студента почуття незалежності водночас із забезпеченням наставництва та підтримки з боку викладача;
- розвиток взаємоповаги у стосунках студента й викладача;
- наявність належних процедур реагування на студентські скарги.

3.2.4 Розроблення процедур забезпечення якості оцінювання за орієнтирами:

- викладачі обізнані з наявними методами екзаменування та контролю знань і одержують підтримку в розвитку своїх навичок у цій сфері;
- критерії та методи оцінювання, а також критерії виставлення оцінок оприлюднюються заздалегідь;
- оцінювання дозволяє студентам продемонструвати, наскільки вони досягли запланованих навчальних результатів;
- оцінювання здійснюється більш ніж одним екзаменатором;
- правила оцінювання передбачають можливість врахування пом'якшуючих обставин;
- оцінювання послідовно і справедливо застосовується до всіх студентів та проводиться відповідно до встановлених процедур;
- існує процедура подання апеляцій із боку студентів.

3.3. Зарахування, навчання, визнання кваліфікацій і сертифікація студентів

3.3.1. Забезпечення умов і підтримка, необхідні для просування студентів у їхній академічній кар'єрі.

3.3.2. Визначення доцільних процедур зарахування, визнання кваліфікацій і випуску студентів.

3.3.3. Послідовне і прозоре втілення політики доступу до вищої освіти, процесів і критеріїв зарахування.

3.3.4. Супроводження зарахування офіційним ознайомленням студентів із університетом та програмою вищої освіти.

3.3.5. Запровадження процесів й інструментів збору, моніторингу та використання інформації щодо навчальних успіхів студентів.

3.3.6. Визнання кваліфікацій вищої освіти та попередніх етапів навчання.

3.3.7. Розроблення процедури визнання кваліфікацій, що спираються на засади:

- відповідність принципам Лісабонської конвенції про визнання кваліфікацій;
- співпраця з іншими установами, агенціями із забезпечення якості;

○ надання студентам офіційних документів, що описують здобуту кваліфікацію, зокрема досягнуті навчальні результати, а також контекст, рівень, зміст і статус навчальної програми, що успішно завершена.

3.4. Кадрове забезпечення навчального процесу

3.4.1. Удосконалення процедур набору і розвитку викладацького складу.

3.4.2. Розроблення методології діагностики рівня компетентності викладачів.

3.4.3. Зосередження уваги на результатах навчання.

3.4.4. Створення сприятливого середовища для викладачів через:

○ встановлення та дотримання чітких, прозорих і справедливих процедур набору працівників;

○ можливості та стимули для професійного розвитку викладацького складу;

○ заохочення наукової діяльності задля посилення зв'язку між освітою та дослідженнями;

○ заохочення застосування інноваційних методів викладання та нових технологій.

3.5. Навчальні ресурси та підтримка студентів

3.5.1. Забезпечення гарантій, що всі ресурси відповідають зазначеним цілям та є загальнодоступними, і що всі студенти інформовані про наявність відповідних послуг.

3.5.2. Створення служби підтримки студентів з урахуванням потреб різноманітного студентського складу (студенти зрілого віку, студенти з частковим навантаженням, працевлаштовані студенти, міжнародні здобувачі, студенти з обмеженими можливостями).

3.5.3. Удосконалення ресурсів, що сприяють навчанню студентів (бібліотеки, навчальне обладнання та інформаційно-технологічна інфраструктура, підтримка з боку тьюторів, наставників та інших консультантів).

3.5.4. Методичне забезпечення переходу до студентоцентричного навчання та гнучких методів навчання й викладання.

3.6. Управління інформацією

3.6.1. Формування процесів збору та аналізу інформації про навчальні програми та інші види діяльності як частини системи внутрішнього забезпечення якості зокрема:

○ ключові показники ефективності;

○ інформація про студентський склад;

○ досягнення студентів, показники їхньої успішності та відсіювання;

○ рівень задоволеності студентів своїми програмами;

○ доступні навчальні ресурси та послуги з підтримки студентів;

○ кар'єрні траєкторії випускників.

3.6.2. Залучення студентів та співробітників до надання та аналізу інформації, а також планування подальшої діяльності

3.7. Публічна інформація

3.7.1 Формування та надання інформації потенційним і поточним студентам, випускникам, іншим зацікавленим сторонам та широкому загалу про:

- освітні програми;
- критерії відбору на ці програми;
- очікувані навчальні результати;
- кваліфікації;
- процедури викладання, навчання та оцінювання,
- показники успішності,
- навчальні можливості, доступні студентам;
- працевлаштування випускників.

3.8. Поточний моніторинг і періодичний перегляд програм

3.8.1. Регулярний моніторинг освітніх програм з метою забезпечення належного рівня освітніх послуг та створення сприятливого й ефективного навчального середовища, що передбачає оцінювання таких параметрів:

- зміст програми у світлі найновіших досліджень у відповідній галузі з метою забезпечення актуальності програми;
- зміна потреб суспільства;
- робоче навантаження, навчальні досягнення та успішність студентів;
- ефективність процедур оцінювання студентів;
- очікування, потреби та задоволеність студентів програмою;
- навчальне середовище і служба підтримки студентів та їхня відповідність цілям програми.

3.8.2. Регулярний перегляд програм та їх доопрацювання за участі студентів та інших зацікавлених сторін задля забезпечення актуальності програм.

3.9. Циклічне зовнішнє забезпечення якості

3.9.1. Удосконалення системи безперервного самоаналізу ефективності процесів внутрішнього забезпечення якості.

3.9.2. Забезпечення спроможності кафедр та університету в цілому брати участь у циклічному процесі зовнішнього забезпечення якості.

3.9.3. Корегування Програми розвитку університету з урахуванням результатів зовнішнього контролю забезпечення якості.

4. УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

4.1. Система управління якістю – сукупність організаційних заходів, методик, процесів, процедур та механізмів, за допомогою яких університет забезпечує ефективність системи якості.

4.2. Система управління будується за принципами:

- ° організація функціонування системи за участі зовнішніх сторін;
- ° орієнтація на споживачів освітніх послуг;

- ° нормативне забезпечення упровадження політики якості здійснюється стандартами НГУ за всіма індикаторами забезпечення якості;
- ° забезпечення академічної чесності та свободи;
- ° уникнення академічного шахрайства;
- ° запобігання проявам нетолерантності чи дискримінації проти студентів або викладачів;
- ° відповідність очікуванням суспільства, здобувачів вищої освіти, роботодавців та партнерських організацій;
- ° надання політиці якості офіційного статусу та доступності для широкого загалу.

4.3. Керівництво університету бере на себе відповідальність за реалізацію політики якості, гарантує створення умов для її реалізації і закликає колектив об'єднати зусилля для досягнення мети.

5. Заходи з модернізації системи внутрішнього забезпечення якості Національного гірничого університету

Укладено відповідно до «Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG)», що ухвалені Міністерською конференцією в Єревані 14-15 травня 2015 р.

Зміст заходів	Форма звітності/відповідальні
1.1 Політика забезпечення якості Стандарт: навчальні заклади повинні мати оприлюднену політику забезпечення якості, яка буде частиною їхнього стратегічного управління. Внутрішні сторони повинні розробляти і втілювати цю політику через належні структури і процеси, залучаючи при цьому зовнішні сторони	
1.1.1 Розроблення ефективної політики забезпечення якості вищої освіти	Концептуальні засади політики забезпечення якості/Робоча група з якості
1.1.2 Формування процесів внутрішнього забезпечення якості, які уможливають участь суб'єктів вищої освіти університету	Опис процесів/Робоча група з якості
1.1.3 Розвиток культури якості, що передбачає відповідальність за якість суб'єктів вищої освіти університету	Кодекс культури якості/Робоча група з якості
1.1.4 Надання політиці якості офіційного статусу та доступності для широкого загалу	Рішення вченої ради
1.1.5 Забезпечення зв'язку між науково-дослідною роботою та навчанням і викладанням з урахуванням національного й інституційного контекстів на основі стратегічного підходу	Річний звіт/Робоча група з якості
1.1.6 Організація системи забезпечення якості за участі зовнішніх сторін	Річний звіт/ Робоча група з якості
1.1.7 Шляхи забезпечення академічної чесності та свободи, уникнення академічного шахрайства, запобігання проявам нетолерантності чи дискримінації проти студентів або викладачів	Річний звіт/ Гуманітарна рада
1.1.8 Заходи щодо впровадження, моніторингу та перегляду	Річний звіт/Робоча група з

Зміст заходів	Форма звітності/відповідальні
політики якості	якості
1.1.9 Формування системи безперервного вдосконалення політики забезпечення якості	Річний звіт/ Робоча група з якості
1.2 Розробка та затвердження програм Стандарт: навчальні заклади повинні мати процедури розробки і затвердження своїх програм. Програми мають бути розроблені відповідно до встановлених цілей і очікуваних навчальних результатів. Кваліфікація, що здобувається внаслідок опанування програми, повинна бути чітко сформульована і роз'яснена, а також відповідати належному рівню в національній кваліфікаційній рамці вищої освіти і, відповідно, в Рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти	
1.2.1 Розроблення освітніх програм, що передбачають: <ul style="list-style-type: none"> ❖ реалізацію загальних програмних цілей, співзвучних програмі розвитку НГУ, та мають чітко зазначені очікувані результати навчання; ❖ розроблення за участі студентів та інших зацікавлених сторін; ❖ залучення зовнішніх експертів та орієнтирів; ❖ підготовку студентів до активного громадянства, до їх майбутньої кар'єри через розвиток здатності до працевлаштування; ❖ підтримку особистого розвитку студентів; ❖ створення широкої бази сучасних знань; ❖ стимулювання досліджень та інновацій; ❖ плавне навчальне просування студента; ❖ очікуване робоче навантаження студента за моделлю Європейської системи переведення і накопичення кредитів (ECTS); ❖ структуровану інформацію про можливості проходження практик; ❖ процедури інституційного затвердження 	Освітні програми/випускові кафедри
1.3 Студентоцентричне навчання, викладання та оцінювання Стандарт: навчальні заклади повинні забезпечувати таке викладання програм, що заохочує студентів до активної участі у творенні навчального процесу, і таке оцінювання студентів, що відображає цей підхід	
1.3.1 Заходи щодо стимулювання студентської мотивації, саморефлексії та залучення студентів до активної участі в творенні навчального процесу	Річний звіт/ Гуманітарна рада
1.3.2 Розробка структури і способу подачі навчальних програм та оцінювання результатів	Річний звіт/ Робоча група з якості
1.3.3 Упровадження студентоцентричного навчання і викладання, що передбачає: <ul style="list-style-type: none"> ❖ повагу й увагу до розмаїтості студентів та їхніх потреб, уможливаючи гнучкі навчальні траєкторії; ❖ застосування різних способів подачі матеріалу, де це доречно; ❖ гнучке використання різноманітних педагогічних методів; ❖ регулярне оцінювання й коригування способів подачі матеріалу та педагогічних методів; 	Річний звіт/ Факультети, кафедри

Зміст заходів	Форма звітності/відповідальні
<ul style="list-style-type: none"> ❖ заохочення в студента почуття незалежності водночас із забезпеченням наставництва та підтримки з боку викладача; ❖ розвиток взаємоповаги у стосунках студента й викладача; ❖ наявність належних процедур реагування на студентські скарги 	
<p>1.3.4 Розроблення процедур забезпечення якості оцінювання за орієнтирами:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ викладачі обізнані з наявними методами екзаменування та контролю знань і одержують підтримку в розвитку своїх навичок у цій сфері; ❖ критерії та методи оцінювання, а також критерії виставлення оцінок оприлюднюються заздалегідь; ❖ оцінювання дозволяє студентам продемонструвати, наскільки вони досягли запланованих навчальних результатів; ❖ оцінювання здійснюється більш ніж одним екзаменатором; ❖ правила оцінювання передбачають можливість врахування пом'якшуючих обставин; ❖ оцінювання послідовно і справедливо застосовується до всіх студентів та проводиться відповідно до встановлених процедур; ❖ існує процедура подання апеляцій із боку студентів 	Річний звіт/ Робоча група з якості
<p>1.4 Зарахування, навчання, визнання кваліфікацій і сертифікація студентів Стандарт: навчальні заклади повинні систематично застосовувати заздалегідь визначені та оприлюднені правила щодо всіх фаз студентського циклу, як то зарахування, навчання, визнання кваліфікацій і сертифікація студентів</p>	
1.4.1 Забезпечення умов і підтримка, необхідні для просування студентів у їхній академічній кар'єрі	Річний звіт/ Факультети, кафедри
1.4.2 Визначення доцільних процедур зарахування, визнання кваліфікацій і випуску студентів	Річний звіт/ Робоча група з якості
1.4.3 Послідовне і прозоре втілення політики доступу до вищої освіти, процесів і критеріїв зарахування	Річний звіт/ Факультети, кафедри
1.4.4 Супроводження зарахування офіційним ознайомленням студентів із університетом та програмою вищої освіти	Річний звіт/ Факультети, кафедри
1.4.5 Запровадження процесів й інструментів збору, моніторингу та використання інформації щодо навчальних успіхів студентів	Річний звіт/ Факультети
1.4.6 Визнання кваліфікацій вищої освіти та попередніх етапів навчання	Річний звіт/ Факультети
<p>1.4.7 Розроблення процедури визнання кваліфікацій, що спираються на засади:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ відповідність принципам Лісабонської конвенції про визнання кваліфікацій; ❖ співпраця з іншими установами, агенціями із забезпечення якості; ❖ надання студентам офіційних документів, що описують здобуту кваліфікацію, зокрема досягнуті навчальні 	Річний звіт/ Робоча група з якості

Зміст заходів	Форма звітності/відповідальні
результати, а також контекст, рівень, зміст і статус навчальної програми, що успішно завершена	
1.5 Викладацький склад	
Стандарт: навчальні заклади повинні пересвідчуватися в компетентності своїх викладачів. Вони мають застосовувати справедливі та прозорі процедури набору і розвитку викладацького складу	
1.5.1 Удосконалення процедур набору і розвитку викладацького складу	Річний звіт/ Факультети
1.5.2 Розроблення методології діагностики рівня компетентності викладачів	Річний звіт/ Робоча група з якості
1.5.3 Зосередження уваги на результатах навчання	Річний звіт/ Факультети
1.5.4 Створення для викладачів сприятливого середовища через: <ul style="list-style-type: none"> ❖ встановлення та дотримання чітких, прозорих і справедливих процедур набору працівників; ❖ можливості та стимули для професійного розвитку викладацького складу; ❖ заохочення наукової діяльності задля посилення зв'язку між освітою та дослідженнями; ❖ заохочення застосування інноваційних методів викладання та нових технологій 	Річний звіт/ Факультети
1.6 Навчальні ресурси та підтримка студентів	
Стандарт: навчальні заклади повинні мати достатнє фінансування навчальної і викладацької діяльності та забезпечувати наявність адекватних і загальнодоступних навчальних ресурсів та підтримки студентів	
1.6.1 Забезпечення гарантій, що всі ресурси відповідають зазначеним цілям та є загальнодоступними, і що всі студенти інформовані про наявність відповідних послуг	Річний звіт/Факультети
1.6.2 Створення служби підтримки студентів з урахуванням потреб розмаїтого студентського складу (студенти зрілого віку, студенти з частковим навантаженням, працевлаштовані студенти, міжнародні здобувачі, студенти з обмеженими можливостями)	Річний звіт/ Гуманітарна рада
1.6.3 Удосконалення ресурсів, що сприяють навчанню студентів (бібліотеки, навчальне обладнання та інформаційно-технологічна інфраструктура, підтримка з боку тьюторів, наставників та інших консультантів)	Річний звіт/Гуманітарна рада
1.6.4 Методичне забезпечення переходу до студентоцентричного навчання та гнучких методів навчання й викладання	Річний звіт/Робоча група з якості
1.7 Управління інформацією	
Стандарт: навчальні заклади повинні збирати, аналізувати та використовувати необхідну інформацію для ефективного управління своїми програмами та іншими видами діяльності	
1.7.1 Формування процесів збору та аналізу інформації про навчальні програми та інші види діяльності як частини системи внутрішнього забезпечення якості зокрема: <ul style="list-style-type: none"> ❖ ключові показники ефективності; ❖ інформація про студентський склад; ❖ досягнення студентів, показники їхньої успішності та 	Річний звіт/ Робоча група з якості

Зміст заходів	Форма звітності/відповідальні
<p>відсіювання;</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ рівень задоволеності студентів своїми програмами; ❖ доступні навчальні ресурси та послуги з підтримки студентів; ❖ кар'єрні траєкторії випускників 	
<p>1.7.2 Залучення студентів та співробітників до надання та аналізу інформації, а також планування подальшої діяльності</p>	<p>Річний звіт/ Факультети, кафедри</p>
<p>1.8 Публічна інформація Стандарт: навчальні заклади повинні оприлюднювати чітку, точну, об'єктивну, актуальну і доступну інформацію про свою діяльність, зокрема про свої програми</p>	
<p>1.8.1 Формування та надання інформації потенційним і поточним студентам, випускникам, іншим зацікавленим сторонам та широкому загалу про:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ освітні програми; ❖ критерії відбору на ці програми; ❖ очікувані навчальні результати; ❖ кваліфікації; ❖ процедури викладання, навчання та оцінювання, ❖ показники успішності, ❖ навчальні можливості, доступні студентам; ❖ працевлаштування випускників 	<p>Річний звіт/ Факультети</p>
<p>1.9 Поточний моніторинг і періодичний перегляд програм Стандарт: навчальні заклади повинні моніторити і періодично переглядати свої програми, забезпечуючи їхню відповідність зазначеним цілям, а також потребам студентів і суспільства. В результаті такого перегляду має відбуватися безперервне вдосконалення програм. Про будь-які зміни, заплановані чи втілені внаслідок цього процесу, слід повідомляти всім зацікавленим сторонам</p>	
<p>1.9.1. Регулярний моніторинг освітніх програм з метою забезпечення належного рівня освітніх послуг та створення сприятливого й ефективного навчального середовища, що передбачає оцінювання таких параметрів:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ зміст програми у світлі найновіших досліджень у відповідній галузі з метою забезпечення актуальності програми; ❖ зміна потреб суспільства; ❖ робоче навантаження, навчальні досягнення та успішність студентів; ❖ ефективність процедур оцінювання студентів; ❖ очікування, потреби та задоволеність студентів програмою; ❖ навчальне середовище і служба підтримки студентів та їхня відповідність цілям програми 	<p>Річний звіт/ Факультети</p>
<p>1.9.2. Регулярний перегляд програм та їх доопрацювання за участі студентів та інших зацікавлених сторін задля забезпечення актуальності програм</p>	<p>Річний звіт/ Факультети</p>
<p>1.10 Циклічне зовнішнє забезпечення якості Стандарт: навчальні заклади повинні на циклічній основі проходити процес зовнішнього забезпечення якості відповідно до «Стандартів і рекомендацій»</p>	
<p>1.10.1 Удосконалення системи безперервного самоаналізу</p>	<p>Внутрішній самоаналіз</p>

Зміст заходів	Форма звітності/відповідальні
ефективності процесів внутрішнього забезпечення якості	діяльності/ Відділ ліцензування та акредитації
1.10.2 Забезпечення спроможності кафедр та університету в цілому брати участь у циклічному процесі зовнішнього забезпечення якості	Річний звіт/ Відділ ліцензування та акредитації
1.10.3 Корегування Програми розвитку університету з урахуванням результатів зовнішнього контролю забезпечення якості	Корегована Програма розвитку/Робоча група моніторингу виконання Програми розвитку

Салов В.О.

Державний ВНЗ «Національний гірничий університет»

ПРИКЛАД ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ БАКАЛАВРА

Освітньо-професійна програма розроблена на основі проекту стандарту вищої освіти підготовки бакалаврів за спеціальністю 184 Гірництво. Програма забезпечує якість вищої освіти на стадії проектування завдяки:

- визначенню продуктів та знарядь праці бакалавра гірництва, предметів та об'єктів діяльності, сукупності прийомів і способів праці;
- формуванню переліку базових фундаментальних і загально-інженерних навчальних дисциплін, необхідних для розуміння та опанування спеціальних дисциплін;
- визначенню гірничих систем і технологій, що підлягають вивченню, в тому числі загальних, які забезпечують функціонування гірничих підприємств;
- використанню програмних результатів навчання стандартів вищої освіти як вимог до рівня сформованості та складності професійних компетентностей бакалавра, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти.
- розподілу результатів навчання в програмі за видами навчальної діяльності, що виключає дублювання навчального матеріалу;
- визначенню результатів навчання за видами навчальної діяльності здобувача через конкретизацію програмних результатів навчання в робочих програмах навчальних дисциплін, практик, індивідуальних завдань, що застосовуються як критерії відбору необхідних змістових модулів та відповідних навчальних елементів.

Навчальні дисципліни, що деталізують складові гірничих технологій, виносять до варіативної складові освітньої програми.

Цикл професійної підготовки за спеціальністю забезпечує набуття здобувачем освітньої та професійної кваліфікації.

Освітня програма забезпечує можливість обрання студентом власної освітньої траєкторії завдяки вибору:

- навчальних дисциплін загального вибору (обсягом 12 кредитів) та варіативної професійної підготовки за певною спеціалізацією (обсяг 60 кредитів ЄКТС);
- навчальних дисциплін вільного вибору обсягом 72 кредити ЄКТС. Тобто, студент може не обирати спеціалізацію, а проходити професійну підготовку за спеціальністю безпосередньо.

1. ВСТУП

1.1. Загальні відомості

Освітня програма розроблена на основі Стандарту вищої освіти підготовки бакалаврів спеціальності 184 Гірництво. – Затверджено і введено в дію наказом МОН України від XX.XX.XX № _____

Освітня програма використовується під час :

- акредитації освітньої програми;
- складання навчальних планів та робочих навчальних планів;
- формування робочих програм навчальних дисциплін, практик, змісту індивідуальних завдань;
- формування індивідуальних планів студентів;

- розроблення засобів діагностики якості вищої освіти;
- атестації бакалаврів спеціальності 184 Гірництво.
- визначення змісту навчання в системі перепідготовки та підвищення кваліфікації;
- професійної орієнтації здобувачів фаху;
- зовнішнього контролю якості підготовки фахівців;

Користувачі освітньої програми:

- здобувачі вищої освіти, які навчаються в ДВНЗ «НГУ»;
- викладачі ДВНЗ «НГУ», які здійснюють підготовку бакалаврів спеціальності 184 Гірництво;
- Екзаменаційна комісія спеціальності 184 Гірництво»;
- Приймальна комісія ДВНЗ «НГУ».

Освітня програма поширюється на кафедри ДВНЗ "НГУ", що здійснюють підготовку фахівців ступеня бакалавра спеціальності.

1.2. Нормативні посилання

Освітня програма розроблена на основі таких нормативних документів:

1. Гірничий закон України Верховна Рада України; Закон від 06.10.1999 № 1127-XIV (редакція станом на 05.04.2015); <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-14>.
2. Закон України «Про вищу освіту». <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
3. Класифікатор професій ДК 003:2010 [Електронний ресурс]. – Чинний від 01.11.2010. – Режим доступу: <http://dovidnyk.in.ua/directories/profesii>).
4. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності закладів освіти. Затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-п/page>.
5. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/metodichni-rekomendacziyi.html>.
6. Наказ МОН України від 06.11.2015 № 1151 «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти».
7. Наказ МОН України від 15 жовтня 2015 №1085 «Про Умови прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2016 році».
8. Національна рамка кваліфікацій. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>.
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2015 №266 «Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти».
10. Професійний стандарт на професійну назву роботи «Інженер-електромеханік гірничий». <http://bestuniversities.com.ua/ru/pasporta2013>.

11. International Standard Classification of Education : Fields of education and training 2013 (ISCED-F 2013) – Detailed field descriptions. <http://www.uis.unesco.org/Library/Pages/DocumentMorePage.aspx?docIdValue=928&docIdFld=ID>.

1.3. Терміни та їх визначення

У програмі терміни вживаються в такому значенні:

відкрита розробка родовищ – видобування корисних копалин безпосередньо з земної поверхні;

гірнична наука – система наукових знань про умови залягання, способи і засоби розвідки, видобутку та збагачення корисних копалин;

гірнична (гірничодобувна) промисловість – комплекс галузей важкої промисловості з розвідування родовищ корисних копалин, їх видобутку з надр землі та збагачення;

гірнична виробка – порожнина у гірничому масиві після виймання корисних копалин та інших порід;

гірнична справа – діяльність, пов'язана з видобуванням з надр корисних копалин на основі новітніх досягнень науки і техніки;

гірнична технологія (**англ.** *mining technology*; **нім.** *Bergbautechnik f, Bergbautechnologie f*) – сукупність прийомів і способів зміни природного стану надр Землі з метою одержання мінеральних продуктів або використання підземних просторів;.

гірничий об'єкт – окрема гірнична виробка (система гірничих виробок) або виробка, що входить до складу гірничого чи іншого підприємства та використовується для видобутку корисних копалин та інших цілей, а також будівлі (споруди), які технологічно пов'язані з ними;

гірниче підприємство – цілісний технічно та організаційно відокремлений майновий комплекс засобів і ресурсів для видобутку корисних копалин, будівництва та експлуатації об'єктів із застосуванням гірничих технологій (шахти, рудники, копальні, кар'єри, розрізи, збагачувальні фабрики тощо);

гірничі роботи – комплекс робіт з проведення, кріплення та підтримки гірничих виробок і виймання гірничих порід в умовах порушення природної рівноваги, можливості прояву небезпечних і шкідливих виробничих факторів;

гірничий масив – ділянка земної кори, яка характеризується єдиними умовами утворення та подібними властивостями компонентів, що її складають;

гірничі породи – природні агрегати однорідних або різних мінералів, утворених за певних геологічних умов у земній корі або на її поверхні;

завал виробки – довільний вивал у діючу гірничу виробку з перекриттям її перерізу та руйнуванням кріплення;

кар'єр – гірниче підприємство, що добуває рудні та нерудні корисні копалини відкритим способом;

консервація – припинення діяльності гірничого підприємства на невизначений строк з можливістю подальшого поновлення його роботи;

копальня – місце видобутку рудних та нерудних корисних копалин підземним або відкритим способом;

корисні копалини – природні мінеральні речовини, які можуть використовуватися безпосередньо або після їх обробки;

обвалення – порушення цілісності гірничого масиву, що супроводжується вивалом його частини у гірничу виробку;

особливо небезпечні підземні умови – умови в шахтах і рудниках, пов'язані з дією важкопрогнозованих проявів гірничогеологічних і газодинамічних факторів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я їх працівників (виділення та вибухи газу та пилу, раптові викиди, гірничі удари, обвалення, самозаймання гірничих порід, затоплення гірничих виробок тощо);

охорона гірничих виробок – заходи, що вживаються для запобігання деформаціям гірничих виробок;

підривні роботи – роботи, що проводяться із застосуванням вибухових речовин для руйнування гірничих порід за допомогою вибуху з метою видобутку корисних копалин, проведення гірничих виробок тощо;

роботи з небезпечними та шкідливими умовами праці – виробничі процеси та (або) види робіт, що супроводжуються об'єктивними факторами, які створюють загрозу для здоров'я та життя працівників;

рудник – гірниче підприємство, що видобуває рудні та нерудні корисні копалини підземним способом;

самозаймання – займання корисних копалин і гірничих порід внаслідок їх окислення;

свердловина – циліндрична гірнича виробка, створена бурами або іншими буровими інструментами;

шахта – гірниче підприємство з видобування корисних копалин (вугілля, солей тощо) підземним способом.

1.4. Позначення

НРК – Національна рамка кваліфікацій;

ЗК – загальні компетентності;

ЗР – загальні результати навчання;

ПК – професійні компетентності за спеціальністю;

ПР – професійні результати навчання;

ПК_N – професійні компетентності спеціалізації N;

ПР_N – професійні результати навчання спеціалізації N;

Н – нормативний вид навчальної діяльності за спеціальністю;

В – вибіркова навчальна діяльність;

С_N – види навчальної діяльності спеціалізації N;

КП – курсовий проект.

2. НОРМАТИВНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ БАКАЛАВРА ГІРНИЦТВА

Інтегральна компетентність бакалавра гірництва - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачають застосування теоретичних положень та методів гірничих наук і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

2. НОРМАТИВНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ БАКАЛАВРА ГІРНИЦТВА

Інтегральна компетентність бакалавра гірництва - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачають застосування теоретичних положень та методів гірничих наук і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

2.1. Загальні компетентності бакалавра гірництва

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність спілкуватися фаховою державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК3. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК4. Здатність до навчання з високим рівнем автономності.

ЗК5. Здатність до відповідальності за прийняття рішень у важкопрогнозованих особливо небезпечних умовах.

ЗК6. Здатність забезпечувати необхідний рівень особистої фізичної підготовленості та психічного здоров'я.

2.2. Професійні компетентності бакалавра гірництва за спеціальністю

ПК1. Розуміння державної політики в гірничодобувній промисловості, історичних етапів та перспектив розвитку гірничої техніки та технологій.

ПК2. Здатність характеризувати геологічні процеси та закономірності формування властивостей гірських порід.

ПК3. Здатність до використання теорій, принципів, методів і понять фундаментальних і загальноінженерних наук для професійної підготовки та діяльності за фахом.

ПК4. Здатність до проектування складових систем і технологій гірничих виробництв.

ПК5. Здатність здійснювати технічне керівництво будівництвом, реконструкцією, переоснащенням, введенням в експлуатацію ланок гірничих підприємств.

ПК6. Здатність до експлуатації складових систем і технологій гірничих виробництв.

ПК7. Здатність аналізувати режими експлуатації об'єктів гірництва та виконувати оптимізацію їх функціонування.

ПК8. Здатність оцінювати стан і технічну готовність устаткування ланок гірничих підприємств за критеріями забезпечення заданої продуктивності та безпеки експлуатації.

ПК9. Здатність застосовувати сучасне програмне забезпечення для проектних та експлуатаційних розрахунків.

ПК10. Здатність до протиаварійного захисту ланок гірничих підприємств та забезпечення екологічної безпеки проведення гірничих та інших робіт.

ПК11. Здатність застосовувати математичні методи аналізу технологічних процесів гірництва.

ПК12. Здатність оцінювати ефективність використання систем і технологій гірництва за функціональними, технологічними, економічними, антропологічними критеріями.

3. НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ, СФОРМУЛЬОВАНИЙ У ТЕРМІНАХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Кінцеві, підсумкові та інтегративні результати навчання, що визначають нормативний зміст підготовки і корелюються з визначеним вище переліком загальних і спеціальних компетентностей, подано нижче.

Бакалавр повинен:

РН1. Демонструвати уміння абстрактно мислити, виконувати системний аналіз під час розробки технологічних та розрахункових схем елементів гірничих систем і технологій;

РН2. Знати технічну термінологію та логічно викладати думки фаховою державною мовою як усно, так і письмово;

РН3. Уміти спілкуватися іноземною мовою, включаючи базові знання спеціальної термінології та навички роботи з іноземними технічними виданнями;

РН4. Самостійно опанувати нові знання з використанням технічної літератури на паперових та електронних носіях;

РН5. Моделювати прийняття рішень у важкопрогнозованих особливо небезпечних умовах;

РН6. Забезпечувати необхідний рівень особистої фізичної підготовленості та психічного здоров'я;

РН7. Розуміти та пояснювати державну політику в гірничодобувній промисловості; історичні етапи та перспективи розвитку гірничої техніки та технологій;

РН8. Знати геологічні процеси та базові закономірності формування гірських порід;

РН9. Застосовувати теорії, принципи, методи й поняття фундаментальних і загально-інженерних наук під час опанування спеціальних дисциплін та діяльності за фахом;

РН10. Проектувати елементи гірничих систем та технологій;

РН11. Здійснювати гірничо-геометричне маркшейдерсько-геодезичне забезпечення технологій видобутку корисних копалин і будівництва гірничих підприємств і підземних споруд та розробляти геолого-маркшейдерську, технічну та обліково-контрольну документацію;

РН12. Розробляти технологічні операції та процеси гірничого виробництва;

РН13. Здійснювати технічне керівництво будівництвом, реконструкцією, переоснащенням, введенням в експлуатацію ланок гірничих підприємств та проведенням гірничих робіт;

РН14. Знати та застосовувати правила і норми технічної експлуатації систем і технологій гірництва;

РН15. Аналізувати режими експлуатації об'єктів та устаткування гірництва та виконувати оптимізацію їх функціонування;

РН16. Оцінювати стан і технічну готовність устаткування ланок гірничих підприємств за критеріям забезпечення заданої продуктивності та безпеки експлуатації;

РН17. Застосовувати сучасні методи діагностики стану елементів ланок гірничих систем та технологій у промислових і лабораторних умовах;

РН18. Застосовувати сучасне програмне забезпечення для проектних та експлуатаційних розрахунків параметрів технологічних процесів гірничих виробництв;

РН19. Знати та застосовувати норми безпечного ведення гірничих робіт, використання гірничошахтного та електротехнічного устаткування, рудникового та кар'єрного транспорту, вимоги щодо провітрювання та протиаварійного захисту гірничих виробок, додержання пилогазового режиму, виробничої санітарії, охорони праці та довкілля;

РН20. Знати та застосовувати вимоги та норми щодо ефективного, безпечного та екологічно чистого проведення гірничих робіт, організації та управління виробництвом;

РН21. Знати та застосовувати єдині правила безпеки під час виконання підривних робіт;

РН22. Здійснювати технічні та організаційні заходи щодо запобігання аваріям і катастрофам.

РН23. Застосовувати математичні методи для визначення технологічних параметрів і показників гірничих виробництв;

РН24. Визначати ефективність використання систем і технологій гірництва за функціональними, технологічними, економічними, антропологічними критеріями.

4. КОМПЕТЕНТНОСТІ БАКАЛАВРА ГІРНИЦТВА ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ «Транспортно-логістичні системи та технології»

Об'єкт професійної діяльності – транспортно-логістичні системи та технології гірничих підприємств

ПК1_{тлст.} Здатність до проектування прогресивних технологічних схем транспорту гірничих підприємств для конкретних гірничотехнічних та гірничо-геологічних умов;

ПК2_{тлст.} Здатність до створення транспортно-логістичних систем та технологій будівництва підземних споруд, вугільних і рудних шахт та їх поверхні, відкритих гірничих робіт, збагачувального виробництва, складів і відвалів;

ПК3_{тлст.} Здатність до розрахунку оптимальних режимів роботи транспортно-логістичних систем і технологій гірничих підприємств для різних умов експлуатації;

ПК4_{тлст.} Здатність до використання на практиці методів діагностики рівня працездатності транспортно-логістичних систем і технологій гірничих підприємств;

ПК5_{тлст.} Здатність до забезпечення безпеки складових транспортно-логістичних систем і технологій гірничих підприємств відповідно до правил експлуатації;

ПК6_{тлст.} Здатність до оцінювання показників якості транспортних машин і комплексів та відновлення їх властивостей;

ПК7_{тлст.} Здатність до нормативного та технічного забезпечення процесів створення, експлуатації, оцінки працездатності та відновлення ланок транспортно-логістичних систем і технологій гірничих підприємств;

ПК8_{тлст.} Здатність до організації роботи ланок транспортних систем гірничих підприємств, забезпечення належної пропускну здатності та безпеки експлуатації ланок транспортних систем;

ПК9_{тлст.} Здатність до контролю функціонування ланок транспортних систем гірничих підприємств з використанням сучасних методів аналізу та обробки інформації;

ПК10_{тлст.} Здатність до планування технології, організації та управління ланками транспортних системам гірничих підприємств;

ПК11_{тлст.} Здатність до моніторингу організації ланок транспорту гірничих підприємств, рівня досконалості та перспективності транспортних засобів;

ПК12_{тлст.} Здатність до удосконалювати ланки транспортних систем та їх організацію згідно з вимогами конкурентоспроможної економіки.

5. ВАРІАТИВНИЙ ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ, СФОРМУЛЬОВАНИЙ У ТЕРМІНАХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ, ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ «Транспортно-логістичні системи та технології»

РН1_{тлст.} Проектувати ланки технологічних схем транспорту гірничих підприємств для конкретних гірничотехнічних та гірничо-геологічних умов;

РН2_{тлст.} Створювати транспортно-логістичних системи будівництва підземних споруд, вугільних і рудних шахт та їх поверхні, відкритих гірничих робіт, збагачувального виробництва, складів і відвалів;

РН3_{тлст.} Розраховувати та корегувати режими роботи транспортно-логістичних систем і технологій гірничих підприємств для різних умов експлуатації;

РН4_{тлст.} Використовувати на практиці методи діагностики рівня працездатності транспортно-логістичних систем і технологій гірничих підприємств;

РН5_{тлст.} Забезпечувати безпеку складових транспортно-логістичних систем і технологій гірничих підприємств відповідно до правил експлуатації;

РН6_{тлст.} Оцінювати показники якості транспортних машин і комплексів гірничих підприємств для конкретних умов експлуатації;

РН7_{тлст.} Відновлювати властивості транспортно-логістичних систем і технологій гірничих підприємств;

РН8_{тлст.} Здійснювати нормативне та технічне забезпечення процесів створення, експлуатації, оцінки працездатності та відновлення ланок транспортно-логістичних систем і технологій гірничих підприємств;

РН9_{тлст.} Організовувати роботу ланок транспортних систем гірничих підприємств;

РН10_{тлст.} Забезпечувати належну пропускну здатність і безпеку експлуатації ланок транспортних систем;

РН11_{тлст.} Контролювати функціонування ланок транспортних систем гірничих підприємств з використанням сучасних методів аналізу та обробки інформації;

РН12_{тлст.} Планувати технологічну та організаційну діяльність та управління ланками транспортних системам гірничих підприємств;

РН13_{тлст.} Здійснювати моніторинг організації ланок транспорту гірничих підприємств, досконалості та перспективності транспортних засобів;

РН14_{тлст.} Удосконалювати ланки транспортних систем та їх організацію згідно з вимогами конкурентоспроможної економіки;

6. ВИМОГИ ДО ПОПЕРЕДНЬОГО РІВНЯ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧІВ

Особа має право здобувати ступінь бакалавра за умови наявності в неї повної загальної середньої освіти.

7. ОБСЯГ ПРОГРАМИ ТА ЙОГО РОЗПОДІЛ ЗА НОРМАТИВНОЮ ТА ВИБІРКОВОЮ ЧАСТИНАМИ

Обсяг освітньо-професійної програми становить 240 кредитів ЄКТС. Нормативна частина програми (норматив – не менше 50%) становить 168 кредитів ЄКТС (70 %). Обсяг вибіркової частини – 72 кредити ЄКТС (30 %).

8. РОЗПОДІЛ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Програмні результати навчання	Найменування навчальних дисциплін, практик, індивідуальних завдань
<i>1</i>	<i>2</i>
I. Цикл загальної підготовки	
РН1. Демонструвати вміння абстрактно мислити, виконувати системний аналіз під час розробки технологічних та розрахункових схем елементів гірничих систем і технологій	Філософія
РН2. Знати технічну термінологію та логічно викладати думки державною мовою як усно, так і письмово	Українська мова
РН3. Уміти спілкуватися іноземною мовою, включаючи базові знання спеціальної термінології та навички роботи з іноземними технічними виданнями	Іноземна мова
РН4. Самостійно опанувати нові знання з використанням технічної літератури на паперових та електронних носіях	Українська та світова культура
РН5. Моделювати прийняття рішень у важкопрогнозованих особливо небезпечних умовах	Історія українського суспільства
РН6. Забезпечувати необхідний рівень особистої фізичної підготовленості та психічного здоров'я	Фізичне виховання і спорт
II. Нормативний цикл професійної підготовки	
РН7. Розуміти та пояснювати державну політику в гірничодобувній промисловості	Гірниче право. Загальні відомості про гірництво. Уведення в спеціальність.
РН8. Знати геологічні процеси та базові закономірності формування гірських порід	Геологія і геологічні розвідування
РН9. Застосовувати теорії, принципи, методи й поняття фундаментальних і загально-інженерних наук під час опанування спеціальних дисциплін та діяльності за фахом	Геодезія; Інженерна графіка; Математика 1;

<i>1</i>	<i>2</i>	
	Фізика; Хімія; Деталі машин і механізмів; Технічна механіка; Фізика гірничих порід і процесів	
РН10. Проектувати елементи гірничих систем та технологій	<p>Гірничі системи та технології: Будівельні гірничі системи та технології; Відкриті гірничі системи та технології; Шахтні гірничі системи та технології; Системи й технології збагачення та переробки корисних копалин; Системи й технології буріння свердловин;</p> <p>Загальні системи і технології, що забезпечують функціонування гірничих підприємств: Маркшейдерське забезпечення гірничих систем і технологій; Транспорт гірничих підприємств; Системи вентиляції гірничих підприємств; Системи <u>водовідливу</u> гірничих підприємств; Охорона праці; Екологія гірництва; Економіка гірництва; Менеджмент гірництва</p>	
РН11. Розробляти геолого-маркшейдерську, технічну та обліково-контрольну документацію (календарні плани розвитку гірничих робіт, проекти, паспорти, схеми)		
РН12. Розробляти технологічні операції та процеси гірничих підприємств		
РН13. Здійснювати технічне керівництво будівництвом, реконструкцією, переоснащенням, введенням в експлуатацію ланок гірничих підприємств та проведенням гірничих робіт		
РН14. Знати та застосовувати правила і норми технічної експлуатації систем і технологій гірництва;		
РН15. Аналізувати режими експлуатації об'єктів та устаткування гірництва та виконувати оптимізацію їх функціонування		
РН16. Оцінювати стан і технічну готовність устаткування ланок гірничих підприємств за критеріям забезпечення заданої продуктивності та безпеки експлуатації		
РН17. Застосовувати сучасні методи діагностики стану елементів ланок гірничих систем та технологій у промислових і лабораторних умовах		
РН18. Застосовувати сучасне програмне забезпечення для проектних та експлуатаційних розрахунків параметрів технологічних процесів гірничих підприємств		
РН19. Знати та застосовувати норми безпечного ведення гірничих робіт, використання гірничошахтного та електротехнічного устаткування, рудникового та кар'єрного транспорту, вимоги щодо провітрювання та протиаварійного захисту гірничих виробок, додержання пилогазового режиму, виробничої санітарії, охорони праці та довкілля		
РН20. Знати та застосовувати вимоги та норми щодо ефективного, безпечного та екологічно чистого проведення гірничих робіт, організації та управління виробництвом		
РН21. Знати та застосовувати єдині правила безпеки під час виконання підривних робіт		
РН22. Здійснювати технічні та організаційні заходи щодо запобігання аваріям і катастрофам.		
РН24. Визначати ефективність використання систем і технологій гірництва за функціональними, технологічними, економічними, антропологічними критеріями		
РН23. Застосовувати математичні методи для визначення технологічних параметрів і показників гірничих підприємств		
ІІІ. Вибірковий цикл професійної підготовки за спеціалізацією «Транспортно-логістичні системи та технології»		Інформатика, алгоритмізація та програмування
РН1 _{тлст.} Проектувати ланки технологічних схем транспорту		Проектування ланок

1	2
гірничих підприємств для конкретних гірничотехнічних та гірничо-геологічних умов	технологічних схем транспорту гірничих підприємств Процеси гірничих робіт КП з технології розробки родовищ корисних копалин
РН2 _{тлст.} Створювати транспортно-логістичні системи будівництва підземних споруд, вугільних і рудних шахт та їх поверхні, відкритих гірничих робіт, збагачувального виробництва, складів і відвалів	Транспортні системи і технології будівництва підземних споруд. Транспортні системи і технології відкритих гірничих робіт. Транспортні системи і технології підземної розробки корисних копалин. Транспортні системи і технології збагачувального виробництва. Менеджмент та економіка транспортно-логістичних систем і технологій. Гірничі машини та комплекси. Інженерна творчість і патентознавство. КП з транспортних систем гірничих підприємств.
РН3 _{тлст.} Розраховувати та корегувати режими роботи транспортно-логістичних систем і технологій гірничих підприємств для різних умов експлуатації	Експлуатація транспортних систем гірничих підприємств
РН4 _{тлст.} Використовувати на практиці методи діагностики рівня працездатності транспортно-логістичних систем і технологій гірничих підприємств	Експлуатація транспортних систем гірничих підприємств
РН5 _{тлст.} Забезпечувати безпеку складових транспортно-логістичних систем і технологій гірничих підприємств відповідно до правил експлуатації	Експлуатація транспортних систем гірничих підприємств
РН6 _{тлст.} Оцінювати показники якості транспортних машин і комплексів гірничих підприємств для конкретних умов експлуатації	Експлуатація транспортних систем гірничих підприємств
РН7 _{тлст.} Відновлювати властивості транспортно-логістичних систем і технологій гірничих підприємств	Експлуатація транспортних систем гірничих підприємств
РН8 _{тлст.} Здійснювати нормативне та технічне забезпечення процесів створення, експлуатації, оцінки працездатності та відновлення ланок транспортно-логістичних систем і технологій гірничих підприємств	Планування та організація функціонування транспортних систем і технологій
РН9 _{тлст.} Організувати роботу ланок транспортних систем гірничих підприємств	Планування та організація функціонування транспортних систем та технологій
РН10 _{тлст.} Забезпечувати належну пропускну здатність і безпеку експлуатації ланок транспортних систем	Планування та організація функціонування транспортних систем і технологій
РН11 _{тлст.} Контролювати функціонування ланок транспортних	Планування та організація

<i>1</i>	<i>2</i>
систем гірничих підприємств з використанням сучасних методів аналізу та обробки інформації	функціонування транспортних систем і технологій
РН12 _{тлст.} Планувати технологічну, організаційну діяльність та управління ланками транспортних системам гірничих підприємств	Планування та організація функціонування транспортних систем і технологій
РН13 _{тлст.} Здійснювати моніторинг організації ланок транспорту гірничих підприємств, досконалості та перспективності транспортних засобів	Менеджмент та економіка транспортно-логістичних систем і технологій
РН14 _{тлст.} Удосконалювати ланки транспортних систем та їх організацію згідно з вимогами конкурентоспроможної економіки	Інженерна творчість і патентознавство

Примітка:

Таблиця обов'язкова за Ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності закладів освіти (постанова КМ України від 30 грудня 2015 р. № 1187)

9. РОЗПОДІЛ ОБСЯГУ ПРОГРАМИ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

№	Вид навчальної діяльності	обсяг, кред.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
1	НОРМАТИВНА ЧАСТИНА	168
1.1	Цикл загальної підготовки	21
P ₁	Історія українського суспільства	3
P ₂	Українська мова	3
P ₃	Філософія	3
P ₄	Іноземна мова	6
P ₅	Фізична культура і спорт (факультатив)	3
P ₆	Українська та світова культура	3
1.2.	Цикл професійної підготовки за спеціальністю	127
	<i>Базові дисципліни</i>	
H ₁	Гірниче право	3
H ₂	Загальні відомості про гірництво. Уведення в спеціальність	6
H ₃	Геологія і геологічні розвідування	8
H ₄	Геодезія	3
H ₅	Інженерна графіка	3
H ₆	Математика 1	10
H ₇	Інформатика, алгоритмізація та програмування	6
H ₈	Фізика	10
H ₉	Хімія	4
H ₁₀	Деталі машин і механізмів	4
H ₁₂	Технічна механіка	6
H ₁₃	Фізика гірничих порід і процесів	6
	<i>Гірничі системи та технології:</i>	
H ₁₄	Будівельні гірничі системи та технології	4
H ₁₅	Відкриті гірничі системи та технології	4
H ₁₆	Шахтні гірничі системи та технології	4

1	2	3
H ₁₇	Системи й технології збагачення та переробки корисних копалин	4
H ₁₈	Системи й технології буріння свердловин	4
	<i>Загальні системи і технології, що забезпечують функціонування гірничих підприємств</i>	
H ₁₉	Маркшейдерське забезпечення гірничих систем і технологій	4
H ₂₀	Транспорт гірничих підприємств	4
H ₂₁	Системи вентиляції гірничих підприємств	4
H ₂₂	Системи <u>водовідливу</u> гірничих підприємств	4
H ₂₃	Охорона праці	4
H ₂₄	Цивільна безпека	3
H ₂₅	Екологія гірництва	3
H ₂₆	Економіка гірництва	4
H ₂₇	Менеджмент гірництва	4
H ₂₈	Електрифікація та автоматизація гірничих підприємств	4
1.3	Практична підготовка	20
П ₁	Навчальна практика (геологічна, геодезична)	5
П ₂	Навчально-ознайомча практика	7
П ₃	Виробнича практика	8
2	ВАРІАТИВНА ЧАСТИНА	72
2.1	Вибіркові навчальні дисципліни загального вибору	12
2.2	Цикл варіативної професійної підготовки. Спеціалізація «Транспортно-логістичні системи та технології»	60
C ₁	Проектування ланок технологічних схем транспорту гірничих підприємств	6
C ₂	Процеси гірничих робіт	4
C ₃	КП з технології розробки родовищ корисних копалин	3
C ₄	Транспортні системи і технології будівництва підземних споруд.	4
C ₅	Транспортні системи і технології відкритих гірничих робіт.	4
C ₆	Транспортні системи і технології підземної розробки корисних копалин.	4
C ₇	Транспортні системи і технології збагачувального виробництва.	4
C ₈	Менеджмент та економіка транспортно-логістичних систем і технологій.	4
C ₉	Гірничі машини та комплекси.	6
C ₁₀	Інженерна творчість і патентознавство.	4
C ₁₁	КП з транспортних систем гірничих підприємств.	3
C ₁₂	Експлуатація транспортних систем гірничих підприємств	6
C ₁₃	Планування та організація функціонування транспортних систем і технологій	4
C ₁₄	Менеджмент та економіка транспортно-логістичних систем і технологій	4
	Разом за нормативною та вибірковою частинами	240

10. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ РОБОЧИХ ПРОГРАМ ДИСЦИПЛІН, ПРАКТИК, ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Складовими робочої програми навчальної дисципліни мають бути опис навчальної дисципліни, заплановані результати навчання, структура (тематичний план) навчальної дисципліни, теми семінарських (практичних, лабораторних)

занять, завдання для самостійної роботи, індивідуальні завдання, методи контролю, схема нарахування балів, рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті.

Обов'язкові складові програми практики певного виду: мета й завдання, вимоги до складових, зміст практики, вимоги до звіту практиканта, оцінювання результатів.

Складовими програм індивідуальних завдань мають бути: мета, вихідні дані та завдання, організація виконання, склад й структура пояснювальної записки, структура, вимоги до окремих елементів, методичні рекомендації з виконання, питання для підготовки до захисту, бібліографічний список, вимоги до оформлення, критерії і процедури оцінювання якості виконання.

Результати навчання за дисципліною та іншими видами навчальної діяльності здобувача визначаються як конкретизація програмних (інтегративних) результатів навчання в програмах навчальних дисциплін, практик, індивідуальних завдань і застосовуються як критерії відбору необхідних змістових модулів та відповідних навчальних елементів.

Перелік рекомендованої літератури має містити наявні друковані (електронні ресурси локального чи віддаленого доступу з дотриманням вимог законодавства про інтелектуальну власність) підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій, хрестоматії.

11. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ЗАСОБІВ ДІАГНОСТИКИ

Інформаційною базою для створення засобів діагностики підсумкового контролю за видами навчальної діяльності мають бути очікувані результати навчання за видами навчальної діяльності.

Випускна атестація здійснюється оцінюванням ступеню сформованості компетентностей. Форма атестації – державний екзамен.

12. ТЕРМІНИ НАВЧАННЯ ЗА ФОРМАМИ

Очна форма – 3 роки 10 місяців, вечірня – 3 роки 10 місяців, заочна – 3 роки 10 місяців.

13. ВИМОГИ ДО НАЯВНОСТІ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості), має передбачати здійснення таких процедур і заходів:

- 1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- 2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- 3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищого навчального закладу та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті вищого навчального закладу, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;

4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;

5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;

6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;

7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;

8) забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти;

9) інших процедур і заходів.

Система забезпечення вищим навчальним закладом якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) за поданням ВНЗ оцінюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності чинним вимогам.

14. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

14.1. Програма оприлюднюється на сайті університету до початку прийому на навчання до університету відповідно до Правил прийому.

14.3. Цикл професійної підготовки за спеціальністю забезпечує набуття здобувачем освітньої та професійної кваліфікації.

14.4. Освітня програма забезпечує можливість обрання студентом власної освітньої траєкторії;

14.5. Відповідальність за впровадження освітньої програми та забезпечення якості вищої освіти несуть завідувачі випускових кафедр за спеціальністю та завідувачі випускових кафедр за спеціалізаціями.

Салов В.О.

Державний ВНЗ «Національний гірничий університет»

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИМ ПРОЦЕСОМ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ» ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 011 «НАУКИ ПРО ОСВІТУ»

1. Вступ

В освітньо-професійній програмі магістра спеціальності 011 «Науки про освіту» Державного ВНЗ «Національний гірничий університет» [1] здійснено розподіл програмних результатів навчання за видами навчальної діяльності здобувача. До дисципліни «Управління навчально-виховним процесом вищого навчального закладу» віднесені такі результати навчання:

ПРС ₇ Удосконалювати систему управління освітньою діяльністю вищого навчального закладу
ПРС ₈ Управляти розробленням нормативних документів рівня вищого навчального закладу
ПРС ₉ Організувати навчальний процес, наукову та виховну діяльність науково-педагогічних працівників
ПРС ₁₀ Ліцензувати спеціальності вищої освіти
ПРС ₁₁ Акредитувати освітні програми вищої освіти за рівнями, спеціальностями та спеціалізаціями
ПРС ₁₂ Використовувати законодавство України під час організації навчального процесу та реалізації програм вищої освіти
ПРС ₂₄ Методично супроводжувати підвищення професійної кваліфікації науково-педагогічних працівників
ПРС ₂₅ Створювати просвітницькі програми та популяризувати національні надбання і традиції вищої школи

Реалізація мети вимагає декомпозиції програмних результатів навчання в дисциплінарні, та відбір змісту навчальної дисципліни за цим критерієм.

Вимоги до структури робочих програми дисциплін подані в [2].

2. Галузь використання

Робоча програма поширюється на кафедри, яким доручено викладання навчальної дисципліни наказом ректора.

Робоча програма призначена для:

- реалізації компетентнісного підходу при формуванні структури та змісту дисципліни;
- визначення інформаційної бази для формування засобів діагностики;
- внутрішнього та зовнішнього контролю якості підготовки фахівців;
- акредитації освітньої програми за спеціальністю.

Робоча програма встановлює:

- форму підсумкового контролю;
- базові дисципліни та дисципліни, що забезпечуються;
- позначення фізичних величин;
- результати навчання за дисципліною та їх рівень складності;
- тематичний план та розподіл обсягу за видами навчальної діяльності
- вимоги до структури і змісту курсового проекту;
- завдання для самостійної роботи здобувача;
- вимоги до засобів діагностики, методи та критерії оцінювання навчальних досягнень;
- вимоги до комплексу навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни;
- основний тезаурус дисципліни.

3. Нормативні посилання

Робоча програма дисципліни розроблена на основі таких нормативних документів:

1. Освітня програма підготовки магістра за спеціальністю 011 «Науки про освіту» / М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. – Д. : НГУ, 2016. – 18 с.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 Ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності закладів освіти (постанова КМ України від 30 грудня 2015 р. № 1187 «Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності закладів освіти».

4. Обсяг дисципліни

Загальний обсяг – 6 кредити ЄCTS (180 академічних годин).

5. Форма підсумкового контролю

Залік за результатами поточного контролю та виконання комплексної контрольної роботи (за необхідності).

6. Базові дисципліни

Соціально-психологічні основи педагогіки у вищій освіті;

Проектування вищої освіти;

Системний підхід до забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти;

Інформаційні технології професійної діяльності освітян;

Задачі та проблеми наук про освіту;

Філософсько-методологічні основи наукових досліджень та інноваційних технологій в освіті.

7. Результати навчання за дисципліною.

Шифр та зміст результатів навчання за освітньо-професійною програмою	Шифр та зміст результатів навчання за дисципліною
ПРС ₈ Удосконалити систему управління освітньою діяльністю вищого навчального закладу	РН _{УНВП} 1. Знати і розуміти зміст нормативних актів щодо управління навчально-виховним процесом РН _{УНВП} 2. Визначати шляхи удосконалення управління навчально-виховним процесом
ПРС ₈ Управляти розробленням нормативних документів рівня вищого навчального закладу	РН _{УНВП} 3. Формувати номенклату нормативних документів рівня вищого навчального закладу РН _{УНВП} 4. Створювати нормативні документи рівня вищого навчального закладу щодо управління навчально-виховним процесом
ПРС ₉ Організувати навчальний процес, наукову та виховну діяльність науково-педагогічних працівників	РН _{УНВП} 5. Здійснювати планування та організацію навчально процесу РН _{УНВП} 6. Організувати виховний процес
ПРС ₁₀ Ліцензувати спеціальності вищої освіти	РН _{ТТП} 7. Створювати ліцензійні справи за спеціальностями та рівнями вищої освіти
ПРС ₁₁ Акредитувати освітні програми вищої	РН _{ТТП} 8. Створювати акредитаційні справи

Шифр та зміст результатів навчання за освітньо-професійною програмою	Шифр та зміст результатів навчання за дисципліною
освіти за рівнями, спеціальностями та спеціалізаціями	акредитації освітніх програм
ПРС ₁₂ Використовувати законодавство України під час організації навчального процесу та реалізації програм вищої освіти	РН _{УНВП} . Використовувати законодавство України під час організації навчального процесу та реалізації програм вищої освіти
ПРС ₂₄ Методично супроводжувати підвищення професійної кваліфікації науково-педагогічних працівників	РН _{УНВП} 10. Створювати методичні рекомендації щодо змісту та структури звітності підвищення професійної кваліфікації науково-педагогічних працівників
ПРС ₂₅ Створювати просвітницькі програми та популяризувати національні надбання і традиції вищої школи	РН _{ТТП} 11. Створювати регіональні просвітницькі програми РН _{УНВП} 12. Популяризувати національні надбання і традиції вищої школи

8. Тематичний план та розподіл обсягу за видами навчальних занять

Види, тематика навчальних занять, шифри дисциплінарних результатів навчання	Обсяг, години		
	ауд.	СРС	разом
ЛЕКЦІЇ			
РН _{УНВП} 1. Знати і розуміти зміст нормативних актів щодо управління навчально-виховним процесом	10	10	20
1.1. Принципи управління вищим навчальним закладом			
1.2. Структура управління навчально-виховним процесом			
1.3. Функції навчально-методичних підрозділів			
1.4. Адаптація управління вищими навчальними закладами до сучасних умов			
РН _{УНВП} 2. Визначати шляхи удосконалення управління навчально-виховним процесом	6	6	12
2.1. Імплементация Закону України «Про вищу освіту» з питань автономності ВНЗ			
2.2. Політика забезпечення якості вищої освіти			
2.3. Заходи щодо впровадження та моніторингу забезпечення якості вищої освіти підрозділами ВНЗ			
РН _{УНВП} 3. Формувати номенклатуру нормативних документів рівня вищого навчального закладу	8	8	16
3.1. Номенклатура нормативних документів рівня вищого навчального закладу			
3.2. Структура нормативних документів рівня вищого навчального закладу			
3.3. Алгоритм погодження та затвердження нормативних документів рівня вищого навчального закладу			
РН _{УНВП} 4. Створювати нормативні документи рівня вищого навчального закладу щодо управління навчально-виховним процесом	12	12	24
4.1. Вимоги до положень та стандартів рівня ВНЗ			
4.2. Організація громадського обговорення			
4.3. Погодження та затвердження положень та стандартів рівня ВНЗ			

Види, тематика навчальних занять, шифри дисциплінарних результатів навчання	Обсяг, години		
	ауд.	СРС	разом
РН _{УНВП} 5. Здійснювати планування та організацію навчально процесу	8	8	16
5.1. Графік навчального процесу			
5.2. План навчального процесу			
5.3. Індивідуальний навчальний план студента			
5.4. Алгоритм вільного вибору навчальних дисциплін			
5.5. Диспетчеризація навчального процесу	8	8	16
РН _{УНВП} 6. Організовувати виховний процес			
6.1. Концепція національного виховання			
6.2. Студентське самоврядування			
6.3. Алгоритми організації виховання студентства	6	6	12
РН _{УНВП} 7. Створювати ліцензійні справи за спеціальностями та рівнями вищої освіти			
7.1. Ліцензійні умови започаткування і провадження освітньої діяльності			
7.2. Визначення спроможності кафедр до започаткування і провадження освітньої діяльності			
7.3. Моніторинг провадження освітньої діяльності щодо відповідності ліцензійним умовам	8	8	16
РН _{УНВП} 8. Створювати акредитаційні справи акредитації освітніх програм			
8.1. Акредитаційні умови провадження освітніх програм за рівнями вищої освіти			
8.2. Структура і зміст акредитаційної справи			
8.3. Процедури акредитації освітніх програм за спеціальностями і спеціалізаціями	4	4	8
РН _{УНВП} 9. Використовувати законодавство України під час організації навчального процесу та реалізації програм вищої освіти			
9.1. Перелік чинних нормативних актів щодо організації навчального процесу та реалізації програм вищої освіти			
9.2. Зміст нормативних актів щодо організації навчального процесу та реалізації програм вищої освіти			
9.3. Доступ до нормативних ресурсів	8	8	16
РН _{УНВП} 10. Створювати методичні рекомендації щодо змісту та структури звітності підвищення професійної кваліфікації науково-педагогічних працівників			
10.1. Нормативні акти щодо підвищення професійної кваліфікації науково-педагогічних працівників			
10.2. Документація з підвищення професійної кваліфікації науково-педагогічних працівників			
10.3. Зміст та структур звітів підвищення професійної кваліфікації науково-педагогічних працівників			
10.4. Проведення результатів підвищення професійної кваліфікації науково-педагогічних працівників	4	4	8
РН _{УНВП} 11. Створювати регіональні просвітницькі програми			
11.1. Актуальні регіональні просвітницькі програми			
11.2. Алгоритми розроблення та реалізації просвітницьких програм			

Види, тематика навчальних занять, шифри дисциплінарних результатів навчання	Обсяг, години		
	ауд.	СРС	разом
РН _{УНВП} 12. Популяризувати національні надбання і традиції вищої школи	10	10	20
12.1. Національні надбання щодо управління навчально-виховним процесом			
12.2. Тенденції розвитку управління навчально-виховним процесом			
СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ			
РН _{УНВП} 5. Здійснювати планування та організацію навчально процесу	6	6	12
РН _{УНВП} 6. Організовувати виховний процес			
РН _{УНВП} 7. Створювати ліцензійні справи за спеціальностями та рівнями вищої освіти			
РН _{УНВП} 8. Створювати акредитаційні справи акредитації освітніх програм			
Семінар 1. Організація навчальний процесу Семінар 2. Ліцензування спеціальності вищої освіти Семінар 3. Акредитація освітніх програм вищої освіти за рівнями, спеціальностями та спеціалізаціями			
РАЗОМ	90	90	180
Лекції	84	84	168
Семінарські заняття	6	6	12

9. Вимоги до індивідуальних завдань

9.1. Індивідуальне завдання «Реферат за тематикою програмних результатів навчання» має на меті:

- ♦ підвищувати понятійно-аналітичний рівень знань;
- ♦ формувати загальнокультурну обізнаність студентів;
- ♦ виховувати в них уміння самостійно аналізувати різноманітні суспільно-політичні та культурні явища сучасності, висловлювати своє ставлення до них;
- ♦ засвоєння студентами методів ведення обґрунтованої полеміки;
- ♦ розвивати творчий підхід до класифікації, систематизації й узагальнення наукових відомостей;
- ♦ оволодіння технікою публічного виголошення (доповіді) результатів аналітичного огляду джерел інформації.

9.2. У рефератах має бути відображено розгляд основних програмних результатів навчання. Завдання на підготовку реферату передбачає аналіз і узагальнення джерел інформації, рекомендованих для висвітлення обраної теми, зіставлення поглядів на проблему різних авторів, формулювання та аргументацію власної позиції.

9.3. Захист реферату відбувається в процесі презентації його основних положень на семінарі або під час співбесіди з викладачем.

9.4. Відповідальність за організацію підготовки рефератів несе кафедра, що зобов'язана створити для цього відповідні умови, надавати необхідне методичне та інформаційне забезпечення.

10. Завдання для самостійної роботи студента

Основні завдання для самостійної роботи:

- 1) попереднє опрацювання інформаційного забезпечення за кожним модулем (темою);
- 2) підготовка до поточного контролю - розв'язання завдань самоконтролю за кожною темою;
- 3) виконання індивідуального завдання;
- 4) підготовка до захисту індивідуального завдання;
- 5) підготовка до підсумкового контролю.

11. Вимоги до засобів діагностики, критерії та процедури оцінювання навчальних досягнень

11.1. Вимоги до засобів діагностики

Інформаційною базою для формування засобів діагностики (тестів відкритого чи закритого типу) має бути система компетентностей, що передбачена даною програмою.

Тест складається із завдання й еталона. Еталон являє собою зразок повного й правильного рішення.

Параметри тесту – ступінь складності та число суттєвих операцій.

Ступінь складності тесту має відповідати очікуваним результатам навчання, які здобувач повинен демонструвати певними діями під час контрольних заходів (відтворювати, описувати, позначати, називати, зображувати, засвоювати суть, розуміти зміст, розрізняти, порівнювати, ідентифікувати, вибирати, доводити, свідомо використовувати, змінювати, вирішувати, знаходити, пояснювати, розраховувати, аналізувати, диференціювати, охоплювати, відокремлювати, протиставляти, синтезувати, складати, розробляти, розвивати, по новому формулювати, планувати, генерувати, оцінювати, визначати, інтерпретувати, критикувати, прогнозувати).

Число суттєвих операцій – це кількість дій, що мають принципове значення для одержання правильного результату (кроки алгоритму виконання, розрахункові схеми, визначення понять, параметри та їх застосування). Розрахунок числа суттєвих операцій ведеться відповідно до еталона.

Еталонами виконання завдань можуть бути фрагменти навчальної, науково-технічної літератури та інші джерела. У цьому випадку необхідно подати перелік точних посилань на відповідні джерела (бібліографічний опис видання, координати еталону – посилання на сторінку, абзац).

Комплект тестів у повному описі (завдання та еталон) за всіма дисциплінарними компетенціями затверджується кафедрою та входить до складу документації методичного забезпечення.

Для надання прозорості змісту засобів діагностики узагальнені завдання повинні бути доступними студентам протягом усього періоду навчання.

11.2. Критерії та процедури оцінювання навчальних досягнень здобувачів

Об'єктивне оцінювання результатів виконаних завдань можливе (як і будь-яке інше вимірювання) лише при їх зіставленні з еталонами.

Поопераційне зіставлення відповідей з еталоном дозволяє об'єктивно встановити якість виконання завдань з позиції рівня досягнень, тобто частку правильно виконаних суттєвих операцій до їх загальної кількості.

Процес оцінювання суттєво спрощується, якщо за кількість суттєвих операцій брати лише кроки алгоритму виконання завдань.

Для надійності діагностики кількість суттєвих операцій в еталонах має бути не менше 30-ти. Зміст еталонів повинен відповідати програмі дисципліни щодо ступеню складності навчальних компетентностей.

Критерії якості виконання курсового проекту:

Максимальна оцінка виставляється за таких умов:

- ♦ об'єктивне висвітлення стану питання на базі творчого використання сучасних джерел інформації;
- ♦ оригінальність прийнятих у проекті (роботі) технічних, технологічних, організаційних та управлінських рішень;
- ♦ практичне значення результатів;
- ♦ обґрунтування рішень і пропозицій відповідними розрахунками;
- ♦ повнота структури розрахунків (постановка завдання, розрахункова схема, виконання, оцінювання результатів);
- ♦ всебічність аналізу отриманих результатів (надійність системи, безпека, вплив на довкілля, ресурсозбереження тощо);
- ♦ органічний зв'язок змісту пояснювальної записки з графічною частиною;
- ♦ наявність посилань на джерела інформації;
- ♦ уникнення зайвої описовості, дублювання, стереотипних рішень, які не впливають на суть і точність отриманих результатів;
- ♦ використання прикладних пакетів комп'ютерних програм;
- ♦ оформлення креслеників і пояснювальної записки відповідно до чинних стандартів;
- ♦ загальна й професійна грамотність, лаконізм і логічна послідовність викладу матеріалу;
- ♦ якість оформлення;
- ♦ самостійність виконання (з'ясовується під час захисту).

11.3. Оцінювання результатів навчання з дисципліни

Результати навчання виявляють через визначення рівня сформованості компетентностей, що слугує критерієм оцінювання за схемою додатка до диплома європейського зразка:

Шкали оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Рівень досягнень / Marks, %	Оцінка / Grade
Національна диференційована шкала	
90 – 100	Відмінно / Excellent
74 – 89	Добре / Good
60 – 73	Задовільно / Satisfactory
1 – 59	Незадовільно / Fail

Шкала ECTS	
90 – 100	A
82 – 89	B
74 – 81	C
64 – 73	D
60 – 63	E
35 – 59	Fx
1 – 34	F

Рівень сформованості результатів навчання здобувача визначають на основі аналізу відповіді, користуючись формулою:

$$P_i = a/m, \%$$

де a – число правильних відповідей або виконаних суттєвих операцій на базі до еталонів рішень;

m – загальна кількість запитань або суттєвих операцій еталону рішень.

Інтегральний рівень досягнень студента у засвоєнні матеріалу з дисципліни в цілому обчислюється як середньозважене значення досягнень, продемонстрованих під час кожного контрольного заходу:

$$IP = \sum_{i=1}^n (P_i \times T_i) / T, \%$$

де n – число змістових модулів;

P_i – рівень досягнень за i -м модулем, %;

T_i – обсяг i -го модуля, включаючи індивідуальне завдання;

T – загальний обсяг дисципліни.

12. Вимоги до комплексу навчально-методичного забезпечення дисципліни

Комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни, має бути розташований на сайті кафедри транспортних систем і технологій та повинен містити [2]:

- 1) робочу програму дисципліни;
- 2) навчальний контент (інформаційне забезпечення лекцій);
- 3) методичне забезпечення семінарських занять;
- 4) матеріали методичного забезпечення самостійної роботи студента щодо:
 - 4.1) попереднього опрацювання інформаційного забезпеченням за кожним модулем (темою);
 - 4.2) розв'язання завдань самоконтролю за кожною темою
 - 4.3) виконання індивідуального завдання;
 - 4.4) підготовки до захисту індивідуального завдання;
 - 4.5) підготовки до підсумкового контролю;
- 5) завдання для поточного та підсумкового контролю рівня сформованості дисциплінарних компетентностей;
- 6) завдання для комплексної контрольної роботи;

7) завдання для післятестаційного моніторингу рівня сформованості дисциплінарних компетентностей.

13. Обов'язковий тезаурус

акредитація освітньої програми – оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності вищого навчального закладу за цією програмою на предмет відповідності стандарту вищої освіти; спроможності виконати вимоги стандарту та досягти заявлених у програмі результатів навчання; досягнення заявлених у програмі результатів навчання;

атестація - це встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти;

види навчальної діяльності здобувача – навчальні дисципліни, практики, індивідуальні завдання;

вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти;

дисциплінарні компетентності – деталізовані компетентності освітньої програми як результат декомпозиції програмних результатів навчання;

засоби діагностики – документи, що затверджені в установленому порядку, та призначені для встановлення ступеню досягнення запланованого рівня сформованості компетентностей студента при контрольних заходах;

здобувачі вищої освіти – особи, які навчаються у вищому навчальному закладі на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації;

змістовий модуль – сукупність умінь, знань, цінностей, які забезпечують реалізацію певної компетентності;

знання - осмислена та засвоєна суб'єктом наукова інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (фактологічні) і теоретичні (концептуальні, методологічні);

інтегральна компетентність - узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності;

інформаційне забезпечення навчальної дисципліни – засоби навчання, у яких системно викладено основи знань з певної дисципліни на рівні сучасних досягнень науки і культури, опора для самоосвіти і самонавчання (підручники; навчальні посібники, навчально-наочні посібники, навчально-методичні посібники, хрестоматії, словники, енциклопедії, довідники тощо);

компетентність/компетентності (за НРК) – здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості;

магістр - це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90-120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми - 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків;

методичне забезпечення навчальної дисципліни – рекомендації до супроводження навчальної діяльності студента за всіма видами навчальних занять, що містить, у тому числі інформацію щодо засобів та процедури контрольних заходів, їх форми та змісту, методів розв'язання вправ, джерел інформації;

навчальна дисципліна – сукупність модулів, що підлягає підсумковому контролю;

освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у вищому навчальному закладі (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

освітня (освітньо-професійна чи освітньо-наукова) програма – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти;

освітня діяльність – діяльність вищих навчальних закладів, що провадиться з метою забезпечення здобуття вищої, післядипломної освіти і задоволення інших освітніх потреб здобувачів вищої освіти та інших осіб;

підсумковий контроль – комплексне оцінювання запланованого рівня сформованості дисциплінарних компетентностей;

поточний контроль – оцінювання засвоєння студентом навчального матеріалу під час проведення аудиторного навчального заняття (опитування студентів на лекціях, перевірка та прийом звітів з виконання лабораторних робіт, тестування тощо);

програма дисципліни – нормативний документ, що визначає зміст навчальної дисципліни відповідно до освітньої програми, розробляється кафедрою, яка закріплена наказом ректора для викладання дисципліни;

результати навчання (Закон України «Про вищу освіту») – сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти;

результати навчання (Національна рамка кваліфікацій) – компетентності (знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості), які набуває та/або здатна продемонструвати особа після завершення навчання;

спеціалізація – складова спеціальності, що визначається вищим навчальним закладом та передбачає профільну спеціалізовану освітньо-професійну чи освітньо-наукову програму підготовки здобувачів вищої та післядипломної освіти;

спеціальність – складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка;

стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності;

уміння - здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання задач і проблем. Уміння поділяються на когнітивні (інтелектуально-творчі) та практичні (на основі майстерності з використанням методів, матеріалів, інструкцій та інструментів);

якість вищої освіти – рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти.

Література

Основна

1. Салов В.О. Управління : консп. лекцій. / В.О. Салов ; Нац. гірн. ун-т, каф. транспортних систем і технологій. – Д. : НГУ, 2016. – 210 с.

Допоміжна

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 37, 38.

Салов В.О.

Державний ВНЗ "Національний гірничий університет"

Андрєєв Б.М.

Державний ВНЗ «Криворізький національний університет»

Борисова Н.В.

Лисичанський гірничий технікум

Гайко Г.І.

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»

Кондрат О.Р.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Котенко В.В.

Житомирський державний технологічний університет

Маланчук З.Р.

Національний університет водного господарства та природокористування

СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 184 ГІРНИЦТВО

Розглянуто проект стандартів вищої освіти України підготовки бакалаврів спеціальності 184 Гірництво

I Преамбула

Розробники: підкомісія зі спеціальності 184 «Гірництво» Науково-методичної комісії № 10 з будівництва та технологій Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 06.04.2016 р. № 375):

II Загальна характеристика

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Галузь знань	18 Виробництво та технології
Спеціальність	184 Гірництво
Обмеження щодо форм навчання	відсутні
Освітня кваліфікація	Ступінь вищої освіти – бакалавр. Спеціальність – 184 Гірництво. Вищий навчальний заклад у межах ліцензованої спеціальності може запропонувати спеціалізації, перелік яких визначається вищим навчальним закладом (п. 5 статті 10 Закону України «Про вищу освіту»)
Професійна кваліфікація	3117 Технічний фахівець в галузі видобувної промисловості Правові та організаційні засади гірництва регулює Гірничий закон України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 50, ст.433). Редакція від 05.04.2015 [1].

Кваліфікація в дипломі	<p>Ступінь вищої освіти – бакалавр. Спеціальність – 184 Гірництво. 3117 Технічний фахівець в галузі видобувної промисловості</p>
Опис предметної області	<p>Об’єкти вивчення: проектування, будівництво, реконструкція, технічне переоснащення гірничих підприємств (шахти, рудники, копальні, кар’єри, розрізи, збагачувальні фабрики тощо), видобуток, збагачення корисних копалин, обробка природних матеріалів, застосування гірничих технологій та обладнання.</p> <p>Цілі навчання: набуття компетентностей для геологічної розвідки корисних копалин; проектування, будівництва (реконструкції, технічного переоснащення), експлуатації, ліквідації або консервації гірничих підприємств; забезпечення безпеки в особливо небезпечних умовах.</p> <p>Теоретичний зміст предметної області: теоретичні основи гірничих технологій, теорії, принципи, поняття та методи фундаментальних і загальноінженерних наук, що необхідні для професійної підготовки та діяльності.</p> <p>Методи, методики та технології: методи фізичного та математичного моделювання, проектування та експлуатації систем і технологій гірництва.</p> <p>Інструменти та обладнання: гірничі машини та комплекси, маркшейдерське, геобудівельне, бурильне, енергомеханічне й транспортне обладнання, устаткування збагачення корисних копалин та обробки природних матеріалів, контрольно-вимірювальні прилади, необхідні для функціонування технологічних процесів гірничих підприємств</p>
Академічні права випускників	<p>Можливість продовжити навчання за освітньо-професійною або освітньо-науковою програмою ступеня магістра за спеціальністю 184 Гірництво</p>
Працевлаштування випускників	<p>Професійні назви робіт згідно з Національним класифікатором України: Класифікатор професій (ДК 003:2010) [5], на фахову підготовку з яких можуть бути спрямована освітньо-професійна програма бакалавра гірництва:</p> <p>142 Менеджер (управитель) у добувній промисловості; 1222.2 Начальник (інший керівник) та майстр виробничих дільниць (підрозділів) гірничих підприємств; 3117 Диспетчер внутрішньошахтового (шахтового) транспорту 3117 Диспетчер гірничий 3117 Технік з буріння 3117 Технік-електромеханік гірничий 3117 Технік-лаборант (видобувна промисловість, металургія) 3117 Технік-маркшейдер 3117 Технік-технолог гірничий 3117 Фахівець з піротехнічних, саперних та підіривних робіт 3449 Державний гірничотехнічний інспектор на вугільних шахтах з підземними роботами 3152 Інспектор гірничотехнічний 1222.2 Завідувач гірничих робіт 1222.2 Керівник групи з буропідіривних робіт 1222.2 Майстер гірничий 1222.2 Майстер гірничий дільниці 1223.2 Майстер гірничий проходки шахти</p>

	1222.2 Майстер гірничий на поверхні
	1222.2 Майстер гірничий підземної дільниці
	1222.2 Майстер підземної дільниці (на підземних роботах)
	1222.2 Майстер на підземних роботах з проходки гірничих виробок
	1222.2 Начальник підсобних виробництв на шахтовій поверхні

III Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття ступеня бакалавра

<p>Обсяг освітньої програми:</p> <ul style="list-style-type: none"> - на базі повної загальної середньої освіти з терміном навчання 11 років становить 240 кредитів ЄКТС; - на базі повної загальної середньої освіти з терміном навчання 12 років становить 180-240 кредитів ЄКТС. <p>Мінімум 50% обсягу освітньої програми має бути спрямовано на забезпечення загальних та спеціальних (фахових) компетентностей за спеціальністю.</p> <p>Для здобуття ступеня бакалавра на основі ступеня молодшого бакалавра вищі навчальні заклади мають право скорочувати обсяг освітньої програми до 120 кредитів ЄКТС.</p>
--

IV Перелік компетентностей випускника

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачають застосування теоретичних положень та методів гірничих наук і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов
Загальні компетентності	ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК2. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК3. Здатність спілкуватися іноземною мовою. ЗК4. Здатність до навчання з високим рівнем автономності. ЗК5. Здатність до відповідальності за прийняття рішень у важкопрогнозованих особливо небезпечних умовах. ЗК6. Здатність забезпечувати необхідний рівень особистої фізичної підготовленості та психічного здоров'я.
Професійні компетентності	ПК1. Розуміння державної політики в гірничодобувній промисловості. ПК2. Здатність характеризувати геологічні процеси та закономірності формування гірських порід. ПК3. Здатність до використання теорій, принципів, методів й понять фундаментальних і загальноінженерних наук для професійної підготовки та діяльності за фахом. ПК4. Здатність до проектування складових систем і технологій гірничих виробництв. ПК5. Здатність здійснювати технічне керівництво будівництвом, реконструкцією, переоснащенням, введенням в експлуатацію ланок гірничих підприємств та проведенням гірничих робіт. ПК6. Здатність до експлуатації складових систем і технологій гірничих виробництв. ПК7. Здатність аналізувати режими експлуатації об'єктів гірництва та виконувати оптимізацію їх функціонування.

	<p>ПК8. Здатність оцінювати стан і технічну готовність устаткування ланок гірничих підприємств за критеріями забезпечення заданої продуктивності та безпеки експлуатації.</p> <p>ПК9. Здатність застосовувати сучасне програмне забезпечення для проектних та експлуатаційних розрахунків.</p> <p>ПК10. Здатність до протиаварійного захисту ланок гірничих підприємств та забезпечення екологічної безпеки проведення гірничих та інших робіт.</p> <p>ПК11. Здатність застосовувати математичні методи аналізу технологічних процесів гірництва.</p> <p>ПК12. Здатність оцінювати ефективність використання систем і технологій гірництва за функціональними, технологічними, економічними, антропологічними критеріями</p>
--	--

У Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання

Кінцеві, підсумкові та інтегративні результати навчання, що визначають нормативний зміст підготовки і корелюються з визначеним вище переліком загальних і спеціальних компетентностей, подано нижче.

Бакалавр повинен:

РН1. Демонструвати уміння абстрактно мислити, виконувати системний аналіз під час розробки технологічних та розрахункових схем елементів гірничих систем і технологій;

РН2. Знати технічну термінологію та логічно викладати думки державною мовою як усно, так і письмово;

РН3. Уміти спілкуватися іноземною мовою, включаючи базові знання спеціальної термінології та навички роботи з іноземними технічними виданнями;

РН4. Самостійно опановувати нові знання з використанням технічної літератури на паперових та електронних носіях;

РН5. Моделювати прийняття рішень у важкопрогнозованих особливо небезпечних умовах;

РН6. Забезпечувати необхідний рівень особистої фізичної підготовленості та психічного здоров'я;

РН7. Розуміти та пояснювати державну політику в гірничодобувній промисловості;

РН8. Знати геологічні процеси та базові закономірності формування гірських порід;

РН9. Застосовувати теорії, принципи, методи й поняття фундаментальних і загально-інженерних наук під час опанування спеціальних дисциплін та діяльності за фахом;

РН10. Проектувати елементи гірничих систем та технологій;

РН11. Розробляти геолого-маркшейдерську, технічну та обліково-контрольну документацію (календарні плани розвитку гірничих робіт, проекти, паспорти, схеми);

РН12. Розробляти технологічні операції та процеси гірничого виробництва;

PH13. Здійснювати технічне керівництво будівництвом, реконструкцією, переоснащенням, введенням в експлуатацію ланок гірничих підприємств та проведенням гірничих робіт;

PH14. Знати та застосовувати правила і норми технічної експлуатації систем і технологій гірництва;

PH15. Аналізувати режими експлуатації об'єктів та устаткування гірництва та виконувати оптимізацію їх функціонування;

PH16. Оцінювати стан і технічну готовність устаткування ланок гірничих підприємств за критеріям забезпечення заданої продуктивності та безпеки експлуатації;

PH17. Застосовувати сучасні методи діагностики стану елементів ланок гірничих систем та технологій у промислових і лабораторних умовах;

PH18. Застосовувати сучасне програмне забезпечення для проектних та експлуатаційних розрахунків параметрів технологічних процесів гірничих виробництв;

PH19. Знати та застосовувати норми безпечного ведення гірничих робіт, використання гірничошахтного та електротехнічного устаткування, рудникового та кар'єрного транспорту, вимоги щодо провітрювання та протиаварійного захисту гірничих виробок, додержання пилогазового режиму, виробничої санітарії, охорони праці та довкілля;

PH20. Знати та застосовувати вимоги та норми щодо ефективного, безпечного та екологічно чистого проведення гірничих робіт, організації та управління виробництвом;

PH21. Знати та застосовувати єдині правила безпеки під час виконання підричних робіт;

PH22. Здійснювати технічні та організаційні заходи щодо запобігання аваріям і катастрофам.

PH23. Застосовувати математичні методи для визначення технологічних параметрів і показників гірничих виробництв;

PH24. Визначати ефективність використання систем і технологій гірництва за функціональними, технологічними, економічними, антропологічними критеріями.

VI Форми атестації здобувачів вищої освіти

Форми атестації здобувачів вищої освіти	Атестація здійснюється у формі єдиного державного кваліфікаційного екзамену
Вимоги до єдиного державного кваліфікаційного екзамену	Інформаційною базою для формування засобів діагностики для державного кваліфікаційного екзамену використовуються конкретизовані програмні результати навчання

VII Вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості), має передбачати здійснення таких процедур і заходів:

- 1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- 2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- 3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищого навчального закладу та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті вищого навчального закладу, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;
- 4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;
- 5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;
- 6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;
- 7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;
- 8) забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти;
- 9) інших процедур і заходів.

Система забезпечення вищим навчальним закладом якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) за поданням ВНЗ оцінюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності чинним вимогам.

IX Перелік нормативних документів, на яких базується стандарт вищої освіти

1. Гірничий закон України Верховна Рада України; Закон від 06.10.1999 № 1127-XIV (редакція станом на 05.04.2015); <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-14>.

2. ГСВОУ- ОКХ 0903-05. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра напряму підготовки 0903 «Гірництво» кваліфікації 2147.2 «Інженер з гірничих робіт». – Затверджено та надано чинності наказом МОН України від 16.01.2005 № 15. – Д. : НГУ, 2005. – 65 с.

3. ГСВОУ- ОПП 0903-05. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра напряму підготовки 0903 «Гірництво» кваліфікації 2147.2 «Інженер з гірничих робіт». – Затверджено та надано чинності наказом МОН України від 16.01.2005 № 15. – Д. : НГУ, 2005. – 70 с. – (Галузеві стандарти вищої освіти України).

4. Закон України «Про вищу освіту». <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
5. Класифікатор професій ДК 003:2010 [Електронний ресурс]. – Чинний від 01.11.2010. – Режим доступу: <http://dovidnyk.in.ua/directories/profesii>).
6. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності закладів освіти. Затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-п/page>.
7. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/metodichni-rekomendacziyi.html>.
8. Наказ МОН України від 06.11.2015 № 1151 «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти».
9. Наказ МОН України від 15 жовтня 2015 №1085 «Про Умови прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2016 році».
10. Національна рамка кваліфікацій. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>.
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2015 №266 «Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти».
12. International Standard Classification of Education : Fields of education and training 2013 (ISCED-F 2013) – Detailed field descriptions. <http://www.uis.unesco.org/Library/Pages/DocumentMorePage.aspx?docIdValue=928&docIdFld=ID>.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1. Пояснення до розділу IV Перелік компетентностей випускника:

1) за Законом України «Про вищу освіту» [4] «компетентність» визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти;

2) загальні компетентності бакалавра гірництва подано як здатності до реалізації його навчальних та соціальних завдань;

3) відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (ст.5, п.1) цілями вищої освіти для першого (бакалаврського) рівня є «виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю». За цією причиною спеціальні (фахові) компетенції доцільно вважати професійними;

4) професійні компетентності мають бути корельовано до змісту професійних завдань і визначатимуться здатності, що необхідні для реалізації завдань здобувача певної спеціальності та певного рівня вищої освіти з урахуванням вимог дескрипторів Національної рамки кваліфікацій;

5) алгоритм визначення цілей навчання та розподіл їх за рівнями вищої освіти здійснювався через конкретизацію професійних завдань фахівців з вищою гірничотехнічною освітою, що регулюються Гірничим законом України [1]. Закон визначає правові та організаційні засади проведення гірничих робіт, забезпечення протиаварійного захисту гірничих підприємств, установ та організацій, професійні обов'язки працівників гірничих підприємств, основні вимоги та порядок проведення гірничих робіт, регламентує допуск до технічного керівництва гірничими роботами фахівців з вищою гірничотехнічною освітою. Дія Гірничого закону України поширюється на правовідносини у сфері діяльності гірничих підприємств, установ, організацій, гірничих об'єктів (гірничі підприємства), що займаються розвідкою, розробкою, видобутком та переробкою корисних копалин і веденням гірничих робіт, будівництвом, ліквідацією або консервацією гірничих підприємств, науково-дослідною роботою, ліквідацією аварій у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, незалежно від їх форми власності та підпорядкування;

б) професійні компетентності для кожного рівня вищої освіти мають охоплювати всю номенклатуру або частину професійних завдань, але повинні відрізнятися змістом та складністю роботи. Від цього залежить наповнення змісту навчання за рівнями вищої освіти. Матриця відповідності компетентностей бакалавра гірництва дескрипторам Національної рамки кваліфікацій подана в табл. 1.

Таблиця 1

Матриця відповідності компетентностей бакалавра гірництва дескрипторам НРК

Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Загальні компетентності				
ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	+	+		

«ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ АКДЕМІЧНОЇ АВТОНОМІЇ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ»

Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
ЗК2. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово	+		+	
ЗК3. Здатність спілкуватися іноземною мовою	+		+	
ЗК4. Здатність до навчання з високим рівнем автономності				+
ЗК5. Здатність до відповідальності за прийняття рішень у важкопрогнозованих особливо небезпечних умовах				+
ЗК6. Здатність забезпечувати необхідний рівень особистої фізичної підготовленості та психічного здоров'я				+
Професійні компетентності				
ПК1. Здатність характеризувати геологічні процеси та закономірності формування гірських порід	+			
ПК2. Розуміння державної політики в гірничодобувній промисловості	+		+	
ПК3. Здатність до використання теорій, принципів, методів й понять фундаментальних і загальноінженерних наук для професійної підготовки та діяльності за фахом	+	+		
ПК4. Здатність до проектування складових систем і технологій гірничих виробництв	+	+		
ПК5. Здатність здійснювати технічне керівництво будівництвом, реконструкцією, переоснащенням, введенням в експлуатацію ланок гірничих підприємств та проведенням гірничих робіт	+	+	+	+
ПК6. Здатність до експлуатації складових систем і технологій гірничих виробництв	+	+	+	+
ПК7. Здатність аналізувати режими експлуатації об'єктів гірництва та виконувати оптимізацію їх функціонування	+	+		
ПК8. Здатність оцінювати стан і технічну готовність устаткування ланок гірничих підприємств за критеріям и забезпечення заданої продуктивності та безпеки експлуатації	+	+		
ПК9. Здатність застосовувати сучасне програмне забезпечення для проектних та експлуатаційних розрахунків	+	+		
ПК10. Здатність до протиаварійного захисту ланок гірничих підприємств та забезпечення екологічної безпеки проведення гірничих та інших робіт	+	+	+	+
ПК11. Здатність застосовувати математичні	+	+		

Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комуні- кація	Автономія та відповіда- льність
методи аналізу технологічних процесів гірництва				
ПК12. Здатність оцінювати ефективність використання систем і технологій гірництва за функціональними, технологічними, економічними, антропологічними критеріями	+	+		

2. Пояснення до розділу V Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання:

1) результати навчання подані як деталізація та уточнення компетентностей для кожного рівня завдяки регламентації їх складності за допомогою тих чи інших дієслів, що визначають ієрархію навчальних цілей.

2) у розділі подано результати, що очікуються після опанування нормативної частини навчання, загальної для всіх спеціалізацій спеціальності.

3) відмінність компетентностей від результатів навчання через регламентацію рівня складності останніх дає можливість для певної компетентності визначати особливості результатів навчання за кожним рівнем вищої освіти. В цьому випадку результати навчання дійсно «можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти», що і вимагає Закон України «Про вищу освіту»;

4) регламентація складності результатів навчання дозволить вищим навчальним закладам аргументовано формувати освітню програму, зміст навчальної діяльності здобувачів (навчальні дисципліни, практики, індивідуальні завдання) та визначити критерії оцінювання їхніх досягнень. Матриця відповідності програмних результатів навчання компетентностям бакалавра гірництва подана в табл. 2.

Матриця відповідності програмних результатів навчання компетентностям бакалавра гірництва

Програмні результати навчання	Компетентності																		
	Інте- гральна	Загальні						Професійні											
		ЗК1	ЗК2	ЗК3	ЗК4	ЗК5	ЗК6	ПК1	ПК2	ПК3	ПК4	ПК5	ПК6	ПК7	ПК8	ПК9	ПК10	ПК11	ПК12
РН1. Демонструвати вміння абстрактно мислити, виконувати системний аналіз під час розробки технологічних та розрахункових схем елементів гірничих систем і технологій;	+	+																	
РН2. Знати технічну термінологію та логічно викладати думки державною мовою як усно, так і письмово;			+																
РН3. Уміти спілкуватися іноземною мовою, включаючи базові знання спеціальної термінології та навички роботи з іноземними технічними виданнями;				+															
РН4. Самостійно опанувати нові знання з використанням технічної літератури на паперових та електронних носіях;					+														
РН5. Моделювати прийняття рішень у важкопрогнозованих особливо небезпечних умовах;						+													
РН6. Забезпечувати необхідний рівень особистої фізичної підготовленості та психічного здоров'я;							+												
РН7. Розуміти та пояснювати державну політику в гірничодобувній промисловості;								+											
РН8. Знати геологічні процеси та базові закономірності формування гірських порід;	+								+										

Програмні результати навчання	Компетентності																		
	Інте- гральна	Загальні						Професійні											
		ЗК1	ЗК2	ЗК3	ЗК4	ЗК5	ЗК6	ПК1	ПК2	ПК3	ПК4	ПК5	ПК6	ПК7	ПК8	ПК9	ПК10	ПК11	ПК12
РН9. Застосовувати теорії, принципи, методи й поняття фундаментальних і загально-інженерних наук під час опанування спеціальних дисциплін та діяльності за фахом;	+									+									
РН10. Проектувати елементи гірничих систем та технологій;	+										+								
РН11. Розробляти геолого-маркшейдерську, технічну та обліково-контрольну документацію (календарні плани розвитку гірничих робіт, проекти, паспорти, схеми);											+								
РН12. Розробляти технологічні операції та процеси гірничого виробництва;											+								
РН13. Здійснювати технічне керівництво будівництвом, реконструкцією, переоснащенням, уведенням в експлуатацію ланок гірничих підприємств та проведенням гірничих робіт;	+											+							
РН14. Знати правила і норми технічної експлуатації систем і технологій гірництва;													+						
РН15. Аналізувати режими експлуатації об'єктів та устаткування гірництва та виконувати оптимізацію їх функціонування;	+												+	+					
РН16. Оцінювати стан і технічну готовність устаткування ланок гірничих підприємств за критеріям забезпечення заданої продуктивності та	+												+		+				

«ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ АКДЕМІЧНОЇ АВТОНОМІЇ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ»

Програмні результати навчання	Компетентності																		
	Інте- гральна	Загальні						Професійні											
		ЗК1	ЗК2	ЗК3	ЗК4	ЗК5	ЗК6	ПК1	ПК2	ПК3	ПК4	ПК5	ПК6	ПК7	ПК8	ПК9	ПК10	ПК11	ПК12
безпеки експлуатації;																			
PH17. Застосовувати сучасні методи діагностики стану елементів ланок гірничих систем та технологій у промислових і лабораторних умовах;	+												+		+				
PH18. Застосовувати сучасне програмне забезпечення для проектних та експлуатаційних розрахунків параметрів технологічних процесів гірничих виробництв;					+										+				
PH19. Знати та застосовувати норми безпечного ведення гірничих робіт, використання гірничошахтного та електротехнічного устаткування, рудникового та кар'єрного транспорту, вимоги щодо провітрювання та протиаварійного захисту гірничих виробок, додержання пилогазового режиму, виробничої санітарії, охорони праці та довкілля;	+				+								+				+		
PH20. Знати та застосовувати вимоги й норми щодо ефективного, безпечного та екологічно чистого проведення гірничих робіт, організації та управління виробництвом;	+												+				+		
PH21. Знати та застосовувати єдині правила безпеки під час виконання підричних робіт;	+												+				+		
PH22. Здійснювати технічні та організаційні заходи щодо запобігання аваріям і катастрофам.													+				+		
PH23. Застосовувати математичні методи для	+																	+	

Програмні результати навчання	Компетентності																		
	Інте- гральна	Загальні						Професійні											
		ЗК1	ЗК2	ЗК3	ЗК4	ЗК5	ЗК6	ПК1	ПК2	ПК3	ПК4	ПК5	ПК6	ПК7	ПК8	ПК9	ПК10	ПК11	ПК12
визначення технологічних параметрів і показників гірничих виробництв;																			
РН24. Визначати ефективність використання систем і технологій гірництва за функціональними, технологічними, економічними, антропологічними критеріями.																			+

3. Рекомендації щодо формування на основі стандарту вищої освіти відповідних освітніх програм, робочих програм за видами навчальної діяльності (навчальні дисципліни, практики, індивідуальні завдання)

Нормативна частина освітніх програм бакалавра має включати всі компетентності та програмні результати навчання зі ступенем складності, характерним для першого рівня вищої освіти.

Обґрунтування номенклатури видів навчальної діяльності (навчальних дисциплін, практик, індивідуальних завдань) здійснюється адекватним розподілом за ними програмних результатів навчання.

Результати навчання за кожним видом навчальної діяльності визначаються декомпозицією та конкретизацією програмних результатів навчання й застосовуються як критерії відбору необхідних змістових модулів та відповідних навчальних елементів.

Для створення засобів діагностики підсумкового контролю інформаційною базою мають бути результати навчання за кожним видом навчальної діяльності.

Випускна атестація здійснюється оцінюванням ступеню сформованості програмних результатів навчання.

Реалізація компетентнісного підходу до проектування вищої освіти шляхом створення однозначного зв'язку зовнішніх цілей вищої освіти з дисциплінами, практиками й індивідуальними завданнями є вирішальним чинником якості вищої освіти та створення реальної системи внутрішнього її забезпечення.

Салов В.О.

Державний ВНЗ "Національний гірничий університет"

Андрєєв Б.М.

Державний ВНЗ «Криворізький національний університет»

Борисова Н.В.

Лисичанський гірничий технікум

Гайко Г.І.

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»

Кондрат О.Р.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Котенко В.В.

Житомирський державний технологічний університет

Маланчук З.Р.

Національний університет водного господарства та природокористування

СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 184 ГІРНИЦТВО

Розглянуто проект стандартів вищої освіти України підготовки докторів філософії спеціальності 184 Гірництво

I Преамбула

Розробники: підкомісія зі спеціальності 184 «Гірництво» Науково-методичної комісії № 10 з будівництва та технологій Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 06.04.2016 р. № 375):

II Загальна характеристика

Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий)
Ступінь вищої освіти	Доктор філософії
Галузь знань	18 Виробництво та технології
Спеціальність	184 Гірництво
Обмеження щодо форм навчання	відсутні
Освітня кваліфікація	Ступінь вищої освіти – доктор філософії. Спеціальність – 184 Гірництво. Вищий навчальний заклад у межах ліцензованої спеціальності може запропонувати спеціалізації, перелік яких визначається вищим навчальним закладом (п. 5 статті 10 Закону України «Про вищу освіту»)
Професійна кваліфікація	2147.1 Науковий співробітник (гірництво); Правові та організаційні засади гірництва регулює Гірничий закон України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 50, ст.433). Редакція від 05.04.2015 [1].

Кваліфікація в дипломі	Ступінь вищої освіти – доктор філософії. Спеціальність – 184 Гірництво. 2147.1 Науковий співробітник (гірництво)
Опис предметної області	<p>Об’єкти вивчення: основні концепції, теоретичні й практичні проблеми, історія розвитку та сучасний стан наукових концептуальних та методологічних знань у галузі науково-дослідної та професійної діяльності в сфері гірництва та на межі предметних галузей.</p> <p>Цілі навчання: набуття компетентностей розв’язувати комплексні проблеми в галузі гірництва та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та професійної практики.</p> <p>Теоретичний зміст предметної області: теоретичні основи гірничих технологій, теорії, принципи, поняття та методи фундаментальних і загальноінженерних наук, що необхідні для проведення наукових досліджень з метою пояснення фактів, прогнозування результатів, здійснення інновацій.</p> <p>Методи, методики та технології: фізичне і математичне моделювання, графічні, аналітичні і чисельні методи із застосуванням ЕОМ, експериментальні дослідження в лабораторних і виробничих умовах, аналіз і узагальнення виробничого досвіду на базі економіко-математичних моделей.</p> <p>Інструменти та обладнання: контрольно-вимірвальні прилади та знаряддя праці, що необхідні для успішної реалізації наукової та інноваційної діяльності в сфері гірництва</p>
Академічні права випускників	Можливість продовжити навчання за науковою програмою ступеня доктора наук за спеціальністю 184 Гірництво
Працевлаштування випускників	Професійні назви робіт згідно з Національним класифікатором України: Класифікатор професій (ДК 003:2010) [5], на фахову підготовку з яких можуть бути спрямована освітньо-професійну та освітньо-наукову програми доктора філософії з гірництва: 2147.1 Молодший науковий співробітник (гірництво, металургія); 2147.1 Науковий співробітник (гірництво, металургія); 2147.1 Науковий співробітник-консультант (гірництво, металургія)

III Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття ступеня доктора філософії

Обсяг освітньої складової освітньо-наукової програми доктора філософії становить 30-60 кредитів ЄКТС

IV Перелік компетентностей випускника

Інтегральна компетентність	Здатність розв’язувати комплексні проблеми в галузі гірництва та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та професійної практики
Загальні компетентності	ЗК1. Здатність до критичного аналізу, оцінки й синтезу нових і складних ідей, ініціювання інноваційних комплексних проєктів, розв’язання значущих соціальних, наукових, культурних, етичних та інших проблем; ЗК2. Здатність до оволодіння загальнонауковими (філософськими)

	<p>компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору;</p> <p>ЗК3. Здатність до спілкування в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю в сфері наукової та професійної діяльності;</p> <p>ЗК4. Здатність до усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою;</p> <p>ЗК5. Здатність до здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності</p> <p>ЗК6. Здатність до застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності;</p> <p>ЗК7. Здатність до лідерства та повної автономності під час реалізації проектів;</p> <p>ЗК8. Здатність до соціальної відповідальності за результати прийняття стратегічних рішень;</p> <p>ЗК9. Здатність саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя, відповідальність за навчання інших</p>
<p>Професійні компетентності</p>	<p>ПК1. Здатність опанувати концептуальні та методологічні знання в галузі науково-дослідної та професійної діяльності в сфері гірництва та на межі предметних галузей;</p> <p>ПК2. Здатність до засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку;</p> <p>ПК3. Здатність до розроблення та реалізації проектів, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та професійну практику;</p> <p>ПК4. Здатність до управління науковими проектами;</p> <p>ПК5. Здатність до складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень;</p> <p>ПК6. Здатність до реєстрації прав інтелектуальної власності;</p> <p>ПК7. Здатність до організації та проведення навчальних занять</p>

V Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання

Кінцеві, підсумкові та інтегративні результати навчання, що визначають нормативний зміст підготовки і корелюються з визначеним вище переліком загальних і професійних компетентностей, подано нижче.

Доктор філософії повинен:

- PH1. Критично аналізувати, оцінювати й синтезувати нові та складні ідеї;
- PH2. Ініціювати інноваційні комплексні проекти;

- PH3. Розв'язувати значущі соціальні, наукові, культурні, етичні та інші проблеми;
- PH4. Володіти загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору;
- PH5. Спілкуватись в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю в сфері наукової та професійної діяльності;
- PH6. Презентувати усно та письмово результати власного наукового дослідження українською мовою;
- PH7. Здобувати мовні компетентності, достатні для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності);
- PH8. Розуміти іншомовні наукові тексти за спеціальністю;
- PH9. Застосувати сучасні інформаційні технології у науковій діяльності;
- PH10. Реалізувати здатності лідерства та повну автономність під час реалізації проектів;
- PH11. Здатність до соціальної відповідальності за результати прийняття стратегічних рішень;
- PH12. Саморозвиватися й самовдосконалюватися протягом життя;
- PH13. Нести відповідальність за навчання інших;
- PH14. Опанувати концептуальні та методологічні знання в галузі науково-дослідної та професійної діяльності в сфері гірництва та на межі предметних галузей;
- PH15. Засвоювати основні концепції, розуміти теоретичні й практичні проблеми, історію розвитку та сучасний стан наукових знань за обраною спеціальністю;
- PH16. Володіти термінологією за науковим напрямом;
- PH17. Розробляти та реалізувати проекти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та професійну практику;
- PH18. Управляти науковими проектами;
- PH19. Складати пропозиції щодо фінансування наукових досліджень;
- PH20. Реєструвати права інтелектуальної власності;
- PH21. Організувати та проводити навчальні заняття у вищій школі.

VI Форми атестації здобувачів вищої освіти

Форми атестації здобувачів вищої освіти	Атестація здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється постійно діючою або спеціалізованою вченою радою, утвореною для проведення разового захисту, на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації
Вимоги до кваліфікаційної роботи	Не допускається регламентувати обсяг та структуру роботи. Тестування кваліфікаційної роботи на плагіат обов'язкове. Реферат кваліфікаційної роботи оприлюднюється на офіційному сайті закладу вищої освіти

VII Вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості), має передбачати здійснення таких процедур і заходів:

- 1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- 2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- 3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищого навчального закладу та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті вищого навчального закладу, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;
- 4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;
- 5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;
- 6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;
- 7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;
- 8) забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти;
- 9) інших процедур і заходів.

Система забезпечення вищим навчальним закладом якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) за поданням ВНЗ оцінюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності чинним вимогам.

IX Перелік нормативних документів, на яких базується стандарт вищої освіти

1. Гірничий закон України Верховна Рада України; Закон від 06.10.1999 № 1127-XIV (редакція станом на 05.04.2015); <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-14>.

2. Закон України «Про вищу освіту». <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

3. Класифікатор професій ДК 003:2010 [Електронний ресурс]. – Чинний від 01.11.2010. – Режим доступу: <http://dovidnyk.in.ua/directories/profesii>).

4. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності закладів освіти. Затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-п/page>.

5. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/metodichni-rekomendaciyi.html>.

6. Наказ МОН України від 06.11.2015 № 1151 *«Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти»*.

7. Наказ МОН України від 15 жовтня 2015 №1085 *«Про Умови прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2016 році»*.

8. Національна рамка кваліфікацій. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-p>.

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2015 №266 *«Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти»*.

10. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 *«Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)*.

11. International Standard Classification of Education : Fields of education and training 2013 (ISCED-F 2013) – Detailed field descriptions. <http://www.uis.unesco.org/Library/Pages/DocumentMorePage.aspx?docIdValue=928&docIdFld=ID>.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1. Матриця відповідності компетентностей доктора філософії з гірництва дескрипторам Національної рамки кваліфікацій подана в табл. 1.

Таблиця 1

Матриця відповідності компетентностей магістра гірництва дескрипторам НРК

Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Загальні компетентності				
ЗК1. Здатність до критичного аналізу, оцінки й синтезу нових і складних ідей, ініціювання інноваційних комплексних проєктів, розв’язання значущих соціальних, наукових, культурних, етичних та інших проблем	+	+		
ЗК2. Здатність до оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору	+	+		
ЗК3. Здатність до спілкування в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю в сфері наукової та професійної діяльності	+		+	
ЗК4. Здатність до усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою.	+		+	
ЗК5. Здатність до здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності	+		+	
ЗК6. Здатність до застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності,	+	+		
ЗК7. Здатність до лідерства та повної автономності під час реалізації проєктів				+
ЗК8. Здатність до соціальної відповідальності за результати прийняття стратегічних рішень				+
ЗК9. Здатність саморозвиватися й самовдосконалюватися протягом життя, відповідальність за навчання інших	+			+
Професійні компетентності				

Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
ПК1. Здатність опанувати концептуальні та методологічні знання в галузі науково-дослідної та професійної діяльності в сфері гірництва та на межі предметних галузей	+	+		
ПК2. Здатність до засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку	+	+		
ПК3. Здатність до розроблення та реалізації проєктів, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та професійну практику		+		
ПК4. Здатність до управління науковими проєктами	+	+	+	
ПК5. Здатність до складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень	+	+	+	
ПК6. Здатність до реєстрації прав інтелектуальної власності	+	+		
ПК7. Здатність до організації та проведення навчальних занять	+	+		

2. Матриця відповідності програмних результатів навчання компетентностям доктора філософії з гірництва подана в табл. 2.

Матриця відповідності програмних результатів навчання компетентностям магістра гірництва

Програмні результати навчання	Компетентності																
	Інтегральна	Загальні									Професійні						
		ЗК1	ЗК2	ЗК3	ЗК4	ЗК5	ЗК6	ЗК7	ЗК8	ЗК9	ПК1	ПК2	ПК3	ПК4	ПК5	ПК6	ПК7
РН1. Критично аналізувати, оцінювати й синтезувати нові та складні ідеї;	+	+															
РН2. Ініціювати інноваційні комплексні проекти;	+	+															
РН3. Розв'язувати значущі соціальні, наукові, культурні, етичні та інші проблеми;	+	+															
РН4. Володіти загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору;	+		+														
РН5. Спілкуватись в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю в сфері наукової та професійної діяльності;	+			+													
РН6. Презентувати усно та письмово результати власного наукового дослідження українською мовою;	+				+												
РН7. Здобувати мовні компетентності, достатні для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності);	+					+											
РН8. Розуміти іншомовні наукові тексти за спеціальністю;	+					+											

Програмні результати навчання	Компетентності																
	Інте- гральна	Загальні									Професійні						
		ЗК1	ЗК2	ЗК3	ЗК4	ЗК5	ЗК6	ЗК7	ЗК8	ЗК9	ПК1	ПК2	ПК3	ПК4	ПК5	ПК6	ПК7
РН9. Застосувати сучасні інформаційні технології у науковій діяльності;	+					+											
РН10. Реалізувати здатності лідерства та повну автономності під час реалізації проектів;	+						+										
РН11. Здатність до соціальної відповідальності за результати прийняття стратегічних рішень;	+							+									
РН12. Саморозвиватися й самовдосконалюватися протягом життя;	+								+								
РН13. Нести відповідальність за навчання інших;	+								+								
РН14. Опанувати концептуальні та методологічні знання в галузі науково-дослідної та професійної діяльності в сфері гірництва та на межі предметних галузей;	+									+							
РН15. Засвоювати основні концепції, розуміти теоретичні й практичні проблеми, історію розвитку та сучасний стан наукових знань за обраною спеціальністю;	+										+						
РН16. Володіти термінологією за науковим напрямом;	+										+						
РН17. Розробляти та реалізувати проекти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та професійну практику;	+											+					
РН18. Управляти науковими проектами;	+												+				
РН19. Складати пропозиції щодо фінансування наукових															+		

«ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ АКАДЕМІЧНОЇ АВТОНОМІЇ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ»

Програмні результати навчання	Компетентності																
	Інте- гральна	Загальні									Професійні						
		ЗК1	ЗК2	ЗК3	ЗК4	ЗК5	ЗК6	ЗК7	ЗК8	ЗК9	ПК1	ПК2	ПК3	ПК4	ПК5	ПК6	ПК7
досліджень;																	
PH20. Реєструвати права інтелектуальної власності;																+	
PH21. Організувати та проводити навчальні заняття у вищій школі.																	+

3. Формування освітньо-наукової програми та навчального плану аспірантури

Освітньо-наукова програма та навчальний план аспірантури складаються з освітньої та наукової складових.

Навчальний план аспірантури повинен містити інформацію про перелік та обсяг навчальних дисциплін (30—60 кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі — ЄКТС), послідовність їх вивчення, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю.

Освітньо-наукова програма та навчальний план аспірантури є основою для формування аспірантом індивідуального навчального плану та індивідуального плану наукової роботи, які погоджуються з науковим керівником та затверджуються вченою радою вищого навчального закладу (наукової установи) протягом двох місяців з дня зарахування особи до аспірантури.

Індивідуальний навчальний план аспіранта повинен містити перелік дисциплін за вибором аспіранта в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС. При цьому аспіранти мають право вибирати навчальні дисципліни, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти і які пов'язані з тематикою дисертаційного дослідження, за погодженням із своїм науковим керівником та керівником відповідного факультету чи підрозділу.

Засвоєння аспірантами навчальних дисциплін може відбуватися на базі вищого навчального закладу (наукової установи), до якого зарахований аспірант, а також в рамках реалізації права на академічну мобільність — на базі інших вищих навчальних закладів (наукових установ).

Аспірант має право змінювати свій індивідуальний навчальний план за погодженням із своїм науковим керівником у порядку, який затверджується вченою радою.

Усі аспіранти незалежно від форми навчання зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені індивідуальним навчальним планом аспіранта (ад'юнкта) та освітньо-науковою програмою аспірантури вищого навчального закладу (наукової установи).

Освітньо-наукова програма аспірантури вищого навчального закладу (наукової установи) має включати не менше чотирьох складових, що передбачають набуття аспірантом таких компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій:

- здобуття глибинних знань із спеціальності (групи спеціальностей), за якою (якими) аспірант проводить дослідження, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку (орієнтовний обсяг такої освітньої складової становить не менш як 12 кредитів ЄКТС);
 - оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної

етики та загального культурного кругозору (орієнтовний обсяг такої освітньої складової становить чотири — шість кредитів ЄКТС);

- набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності (орієнтовний обсяг такої освітньої складової становить не менш як шість кредитів ЄКТС);

- здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іноземних наукових текстів з відповідної спеціальності (рекомендований обсяг такої навчальної складової становить шість — вісім кредитів ЄКТС).

Аспірант, який підтвердив рівень свого знання іноземної мови, зокрема англійської, дійсним сертифікатом тестів TOEFL, або International English Language Testing System, або сертифікатом Cambridge English Language Assessment, на рівні C1 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, має право:

- на зарахування відповідних кредитів, передбачених освітньо-науковою програмою аспірантури (ад'юнктури), як таких, що виконані у повному обсязі;

- на використання обсягу навчального навантаження, передбаченого для набуття мовних компетентностей, для здобуття інших компетентностей (за погодженням з науковим керівником).

Вчена рада вищого навчального закладу (наукової установи) має право прийняти рішення про визнання набутих аспірантом в інших вищих навчальних закладах (наукових установах) компетентностей з однієї чи декількох навчальних дисциплін (зарахувати кредити ЄКТС), обов'язкове здобуття яких передбачено освітньо-науковою програмою аспірантури (ад'юнктури).

Наукова складова освітньо-наукової програми передбачає проведення власного наукового дослідження під керівництвом одного або двох наукових керівників та оформлення його результатів у вигляді дисертації.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії є самостійним розгорнутим дослідженням, що пропонує розв'язання актуального наукового завдання в певній галузі знань або на межі кількох галузей, результати якого становлять оригінальний внесок у суму знань відповідної галузі (галузей) та оприлюднені у відповідних публікаціях.

Наукова складова освітньо-наукової програми оформляється у вигляді індивідуального плану наукової роботи аспіранта і є невід'ємною частиною навчального плану аспірантури.

Атестація здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється постійно діючою або спеціалізованою вченою радою, утвореною для проведення разового захисту, на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації.

Стан готовності дисертації аспіранта до захисту визначається науковим керівником (або консенсусним рішенням двох керівників).

Обов'язковою умовою допуску до захисту є успішне виконання аспірантом його індивідуального навчального плану.

Здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії захищають дисертації, як правило, у постійно діючій спеціалізованій вченій раді з відповідної спеціальності, яка функціонує у вищому навчальному закладі (науковій установі), де здійснювалася підготовка аспіранта. Вчена рада вищого навчального закладу (наукової установи) має право подати до Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти документи для акредитації спеціалізованої вченої ради, утвореної для проведення разового захисту, або звернутися з відповідним клопотанням до іншого вищого навчального закладу (наукової установи), де функціонує постійно діюча спеціалізована вчена рада з відповідної спеціальності.

Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за державним замовленням здійснюється виключно в аспірантурі за очною (денною, вечірньою) формою навчання.

Державне замовлення на підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі за спеціальностями розподіляється на конкурсній основі між вищими навчальними закладами та науковими установами. До участі в конкурсі на розміщення державного замовлення допускаються лише вищі навчальні заклади та наукові установи, які на момент проведення конкурсу мають ліцензію на провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти за відповідною спеціальністю.

Салов В.О.

Державний ВНЗ "Національний гірничий університет"

Андрєєв Б.М.

Державний ВНЗ «Криворізький національний університет»

Борисова Н.В.

Лисичанський гірничий технікум

Гайко Г.І.

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»

Кондрат О.Р.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Котенко В.В.

Житомирський державний технологічний університет

Маланчук З.Р.

Національний університет водного господарства та природокористування

СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ МАГІСТРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 184 ГІРНИЦТВО

Розглянуто проект стандартів вищої освіти України підготовки магістрів спеціальності 184 Гірництво

I Преамбула

Стандарт вищої освіти підготовки магістра спеціальності 184 Гірництво. – Затверджено і введено в дію наказом МОН України від XX.XX.XX № _____.

II Загальна характеристика

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень
Ступінь вищої освіти	Магістр
Галузь знань	18 Виробництво та технології
Спеціальність	184 Гірництво
Обмеження щодо форм навчання	відсутні
Освітня кваліфікація	Ступінь вищої освіти – магістр. Спеціальність – 184 Гірництво. Вищий навчальний заклад у межах ліцензованої спеціальності може запропонувати спеціалізації, перелік яких визначається вищим навчальним закладом (п. 5 статті 10 Закону України «Про вищу освіту»)
Професійна кваліфікація	2147.1 Науковий співробітник (гірництво); 2147.2 Гірничий інженер Правові та організаційні засади гірництва регулює Гірничий закон України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 50, ст.433). Редакція від 05.04.2015 [1].

<p>Кваліфікація в дипломі</p>	<p>Ступінь вищої освіти – магістр. Спеціальність – 184 Гірництво. 2147.1 Науковий співробітник (гірництво); 2147.2 Гірничий інженер</p>
<p>Опис предметної області</p>	<p>Об’єкти вивчення: розвідка родовищ корисних копалин, видобуток з надр землі та збагачення корисних копалин, шахтне та підземне будівництво, прояви небезпечних і шкідливих факторів гірничо-геологічного та газодинамічного характеру.</p> <p>Цілі навчання: набуття компетентностей для розв’язання складних задач і проблем розробки родовищ, що передбачає проведення досліджень і здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.</p> <p>Теоретичний зміст предметної області: теоретичні основи гірничих технологій, теорії, принципи, поняття та методи фундаментальних і загальноінженерних наук, що необхідні для проведення наукових досліджень з метою пояснення фактів, прогнозування результатів, здійснення інновацій.</p> <p>Методи, методики та технології: фізичне і математичне моделювання, графічні, аналітичні і чисельні методи із застосуванням ЕОМ, експериментальні дослідження в лабораторних і виробничих умовах, аналіз і узагальнення виробничого досвіду на базі економіко-математичних моделей.</p> <p>Інструменти та обладнання: контрольно-вимірювальні прилади, необхідні для функціонування технологічних процесів гірничих підприємств, гірниче обладнання, програмне забезпечення наукової, інноваційної, проектної та експлуатаційної діяльності в сфері гірництва та геобудівництва</p>
<p>Академічні права випускників</p>	<p>Можливість продовжити навчання за освітньо-науковою програмою ступеня доктора філософії за спеціальністю 184 Гірництво</p>
<p>Працевлаштування випускників</p>	<p>Професійні назви робіт згідно з Національним класифікатором України: Класифікатор професій (ДК 003:2010) [5], на фахову підготовку з яких можуть бути спрямована освітньо-професійну та освітньо-наукову програми магістра гірництва:</p> <p>2147.1 Молодший науковий співробітник (гірництво, металургія); 2147.1 Науковий співробітник (гірництво, металургія); 2147.1 Науковий співробітник-консультант (гірництво, металургія); 2147.2 Гідрогеолог кар'єру, рудника, шахти; 2147.2 Інженер з буріння (бурових робіт); 2147.2 Інженер з буропідривних (підривних) робіт; 2147.2 Інженер з вентиляції; 2147.2 Інженер з гірничих робіт; 2147.2 Інженер з кріплення; 2147.2 Інженер з кріплення свердловин; 2147.2 Інженер з піротехнічних, саперних та підривних робіт; 2147.2 Інженер з технічної діагностики; 2147.2 Маркшейдер; 2147.2 Маркшейдер кар'єру, рудника, шахти; 2147.2 Маркшейдер на підземних роботах; 2149.2 Інженер-електромеханік гірничий; 2149.2 Інженер з комплектації устаткування й матеріалів; 2149.2 Інженер з налагодження й випробувань; 2149.2 Інженер з організації експлуатації та ремонту;</p>

	2149.2 Інженер з охорони праці; 2149.2 Інженер з підготовки виробництва; 2149.2 Інженер з ремонту; 2149.2 Інженер з транспорту; 2149.2 Інженер із впровадження нової техніки й технології; 2149.2 Інженер із стандартизації та якості; 2149.2 Інженер-технолог; 2114.2 Геолог кар'єру, рудника, шахти; 1223.2 Начальник проходки шахти; 1312 Директор (керівник) малого підприємства гірничодобувного; 1222.2 Завідувач гірничих робіт
--	--

III Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття ступеня магістра

<p>Обсяг освітніх програм:</p> <ul style="list-style-type: none"> - освітньо-професійної програми становить 90 кредитів ЄКТС; - освітньо-наукової становить 120 кредитів ЄКТС <p>Мінімум 35% обсягу освітньої програми має бути спрямовано для здобуття загальних та спеціальних (фахових) компетентностей за спеціальністю.</p> <p>Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків.</p>
--

IV Перелік компетентностей випускника

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми гірництва, у т.ч. у процесі навчання інших, що передбачає проведення досліджень та здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог
Загальні компетентності	ЗК1. Здатність до оволодіння спеціалізованими концептуальними знаннями на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи; ЗК2. Здатність до критичного осмислення проблем у навчанні та професійній діяльності та на межі предметних галузей ЗК3. Здатність до розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах недостатньої інформації та суперечливих вимог; ЗК4. Здатність до зрозумілого й однозначного донесення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються; ЗК5. Здатність до використання іноземних мов у професійній діяльності; ЗК6. Здатність до прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та методів прогнозування; ЗК7. Здатність до відповідальності за розвиток професійного знання, збереження гірничої культурно-історичної спадщини та стратегічного розвитку професійної спільноти; ЗК8. Здатність до подальшого навчання, яке значною мірою є автономним та самостійним

<p>Професійні компетентності</p>	<p>ПК1. Здатність до виконання теоретичних і експериментальних досліджень параметрів та режимів функціонування систем і технологій гірництва та геобудівництва;</p> <p>ПК2. Здатність до складання звітів про науково-дослідні роботи</p> <p>ПК3. Здатність до створення інноваційних продуктів як форми керованого розвитку систем і технологій гірництва;</p> <p>ПК4. Здатність до патентного пошуку та аналізу науково-технічної інформації, вітчизняного та зарубіжного досвіду в сфері гірництва</p> <p>ПК5. Здатність до розробки і реалізації інноваційних заходів щодо вдосконалення і підвищення технічного рівня систем і технологій гірництва, забезпечення їх конкурентоспроможності;</p> <p>ПК6. Здатність до техніко-економічного обґрунтування проектів систем і технологій гірничих підприємств на основі наукових досліджень;</p> <p>ПК7. Здатність до розроблення проектної документації (технічне завдання, <u>технічні пропозиції</u>, <u>ескізний проект</u>, <u>технічний проект</u>, робочий проект);</p> <p>ПК8. Здатність до створення нормативного забезпечення дослідницької, інноваційної, проектної та експлуатаційної діяльності в сфері гірництва;</p> <p>ПК9. Здатність до організації виробничих процесів і технічного керівництва системами та технологіями гірничих підприємств;</p> <p>ПК10. Здатність застосовувати сучасне програмне забезпечення наукової, інноваційної, проектної та експлуатаційної діяльності в сфері гірництва й геобудівництва</p>
---	--

V Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання

Кінцеві, підсумкові та інтегративні результати навчання, що визначають нормативний зміст підготовки і корелюються з визначеним вище переліком загальних і спеціальних компетентностей, подано нижче.

Магістр повинен:

РН1. Оволодівати спеціалізованими концептуальними знаннями на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи;

РН2. Критично осмислювати проблеми в навчанні та професійній діяльності на межі предметних галузей;

РН3. Розв'язувати складні задачі та проблеми, що потребує оновлення й інтеграції знань, часто в умовах недостатньої інформації і суперечливих вимог;

РН4. Зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки знання та пояснення, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються;

РН5. Використовувати іноземні мови в професійній діяльності;

РН6. Приймати рішення в складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та методів прогнозування;

РН7. Бути відповідальним за розвиток професійного знання, збереження гірничої культурно-історичної спадщини та стратегічного розвитку професійної спільноти;

РН8. Здійснювати подальше навчання, яке значною мірою є автономним та самостійним;

РН9. Проводити теоретичні та експериментальні дослідження параметрів і режимів функціонування систем і технологій гірництва й геобудівництва;

РН10. Складати звіти про науково-дослідні роботи;

РН10. Створювати інноваційні продукти як форми керованого розвитку систем і технологій гірництва;

РН12. Здійснювати патентний пошук та аналіз науково-технічної інформації, вітчизняного та зарубіжного досвіду в сфері гірництва;

РН13. Розробляти та реалізувати інноваційні заходи щодо вдосконалення і підвищення технічного рівня систем і технологій гірництва, забезпечення їх конкурентоспроможності;

РН14. Здійснювати техніко-економічне обґрунтування проектів систем і технологій гірничих підприємств на основі наукових досліджень;

РН15. Розробляти проектну документацію (технічне завдання, технічні пропозиції, ескізний проект, технічний проект, робочий проект);

РН16. Створювати нормативне забезпечення дослідницької, інноваційної, проектної та експлуатаційної діяльності в сфері гірництва;

РН17. Здійснювати організацію виробничих процесів і технічне керівництво системами та технологіями гірничих підприємств;

РН18. Застосовувати сучасне програмне забезпечення наукової, інноваційної, проектної та експлуатаційної діяльності в сфері гірництва й геобудівництва.

VI Форми атестації здобувачів вищої освіти

Форми атестації здобувачів вищої освіти	Атестація здійснюється у формі публічного захисту (демонстрації) кваліфікаційної роботи
Вимоги до кваліфікаційної роботи	Не допускається регламентувати обсяг та структуру роботи. Тестування кваліфікаційної роботи на плагіат обов'язкове. Реферат кваліфікаційної роботи оприлюднюється на офіційному сайті закладу вищої освіти.
Вимоги до публічного захисту	Захист здійснюється публічно. Проведення публічного захисту можливе на гірничому підприємстві

VII Вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості), має передбачати здійснення таких процедур і заходів:

- 1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- 2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- 3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищого навчального закладу та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті вищого навчального закладу, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;

4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;

5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;

6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;

7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;

8) забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти;

9) інших процедур і заходів.

Система забезпечення вищим навчальним закладом якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) за поданням ВНЗ оцінюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності чинним вимогам.

ІХ Перелік нормативних документів, на яких базується стандарт вищої освіти

1. Гірничий закон України Верховна Рада України; Закон від 06.10.1999 № 1127-XIV (редакція станом на 05.04.2015); <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-14>.

2. Закон України «Про вищу освіту». <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

3. Класифікатор професій ДК 003:2010 [Електронний ресурс]. – Чинний від 01.11.2010. – Режим доступу: <http://dovidnyk.in.ua/directories/profesii>).

4. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності закладів освіти. Затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-п/page>.

5. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/metodichni-rekomendacziyi.html>.

6. Наказ МОН України від 06.11.2015 № 1151 «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти».

7. Наказ МОН України від 15 жовтня 2015 №1085 «Про Умови прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2016 році».

8. Національна рамка кваліфікацій. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>.

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2015 №266 «Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти».

10. Професійний стандарт на професійну назву роботи «Інженер-електромеханік гірничий». <http://bestuniversities.com.ua/ru/pasporta2013>.

11. International Standard Classification of Education : Fields of education and training 2013 (ISCED-F 2013) – Detailed field descriptions. <http://www.uis.unesco.org/Library/Pages/DocumentMorePage.aspx?docIdValue=928&docIdFld=ID>.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1. Матриця відповідності компетентностей магістра гірництва дескрипторам Національної рамки кваліфікацій подана в табл. 1.

Таблиця 1

Матриця відповідності компетентностей магістра гірництва дескрипторам НРК

Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Загальні компетентності				
ЗК1. Здатність до оволодіння спеціалізованими концептуальними знаннями на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи	+			
ЗК1. Здатність до критичного осмислення проблем у навчанні та професійній діяльності та на межі предметних галузей	+	+		
ЗК3. Здатність до розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах недостатньої інформації та суперечливих вимог		+		
ЗК4. Здатність до зрозумілого й однозначного донесення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються	+	+	+	
ЗК5. Здатність до використання іноземних мов у професійній діяльності	+	+		
ЗК6. Здатність до прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та методів прогнозування				+
ЗК7. Здатність до відповідальності за розвиток професійного знання, збереження гірничої культурно-історичної спадщини та стратегічного розвитку професійної спільноти	+			+
ЗК8. Здатність до подальшого навчання, яке значною мірою є автономним та самостійним		+		
Професійні компетентності				
ПК1. Здатність до виконання теоретичних і експериментальних досліджень параметрів та режимів функціонування систем і технологій гірництва та геобудівництва	+	+		
ПК2. Здатність до складання звітів про науково-дослідні роботи		+		+
ПК3. Здатність до створення інноваційних продуктів як форми керованого розвитку систем і технологій гірництва	+	+		
ПК4. Здатність до патентного пошуку та аналізу науково-технічної інформації, вітчизняного та зарубіжного досвіду в сфері гірництва		+	+	
ПК5. Здатність до розробки і реалізації інноваційних заходів щодо вдосконалення і підвищення технічного рівня систем і	+	+		

«ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ АКДЕМІЧНОЇ АВТОНОМІЇ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ»

Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
технологій гірництва, забезпечення їх конкурентоспроможності				
ПК6. Здатність до техніко-економічного обґрунтування проектів систем і технологій гірничих підприємств на основі наукових досліджень	+	+		
ПК7. Здатність до розроблення проектної документації (технічне завдання, <u>технічні пропозиції</u> , <u>ескізний проект</u> , <u>технічний проект</u> , <u>робочий проект</u>)	+	+		
ПК8. Здатність до створення нормативного забезпечення дослідницької, інноваційної, проектної та експлуатаційної діяльності в сфері гірництва				
ПК9. Здатність до організації виробничих процесів і технічного керівництва системами та технологіями гірничих підприємств	+	+	+	+
ПК10. Здатність застосовувати сучасне програмне забезпечення наукової, інноваційної, проектної та експлуатаційної діяльності в сфері гірництва й геобудівництва	+	+		

2. Матриця відповідності програмних результатів навчання компетентностям магістра гірництва подана в табл. 2.

Матриця відповідності програмних результатів навчання компетентностям магістра гірництва

Програмні результати навчання	Компетентності																		
	Інте- гральна	Загальні								Професійні									
		ЗК1	ЗК2	ЗК3	ЗК4	ЗК5	ЗК6	ЗК7	ЗК8	ПК1	ПК2	ПК3	ПК4	ПК5	ПК6	ПК7	ПК8	ПК9	ПК10
РН1. Оволодівати спеціалізованими концептуальними знаннями на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи	+	+																	
РН2. Критичного осмислювати проблеми в навчанні та професійній діяльності на межі предметних галузей	+		+																
РН3. Розв'язувати складні задачі та проблеми, що потребує оновлення й інтеграції знань, часто в умовах недостатньої інформації і суперечливих вимог	+			+															
РН4. Зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки знання та пояснення, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються					+														
РН5. Використовувати іноземні мови в професійній діяльності						+													
РН6. Приймати рішення в складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та методів прогнозування	+						+												
РН7. Бути відповідальним за розвиток професійного знання, збереження гірничої культурно-історичної спадщини та стратегічного розвитку професійної спільноти								+											

«ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ АКДЕМІЧНОЇ АВТОНОМІЇ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ»

Програмні результати навчання	Компетентності																				
	Інте- гральна	Загальні								Професійні											
		ЗК1	ЗК2	ЗК3	ЗК4	ЗК5	ЗК6	ЗК7	ЗК8	ПК1	ПК2	ПК3	ПК4	ПК5	ПК6	ПК7	ПК8	ПК9	ПК10		
РН8. Здійснювати подальше навчання, яке значною мірою є автономним та самостійним									+												
РН9. Проводити теоретичні та експериментальні дослідження параметрів і режимів функціонування систем і технологій гірництва та геобудівництва	+									+											
РН10. Складати звіти про науково-дослідні роботи											+										
РН11. Створювати інноваційні продукти як форми керованого розвитку систем і технологій гірництва	+											+									
РН12. Здійснювати патентний пошук та аналіз науково-технічної інформації, вітчизняного та зарубіжного досвіду в сфері гірництва													+								
РН13. Розробляти та реалізувати інноваційні заходи щодо вдосконалення і підвищення технічного рівня систем і технологій гірництва, забезпечення їх конкурентоспроможності														+							
РН14. Здійснювати техніко-економічне обґрунтування проектів систем і технологій гірничих підприємств на основі наукових досліджень															+						
РН15. Розробляти проектну документацію (технічне завдання, <u>технічні пропозиції</u> , <u>ескізний проект</u> , <u>технічний проект</u> , <u>робочий проект</u>)																+					
РН16. Створювати нормативне забезпечення дослідницької, інноваційної, проектної та експлуатаційної діяльності в сфері гірництва	+																	+			
РН17. Здійснювати організацію виробничих процесів і технічне керівництво системами та технологіями гірничих																			+		

Програмні результати навчання	Компетентності																		
	Інте- гральна	Загальні								Професійні									
		ЗК1	ЗК2	ЗК3	ЗК4	ЗК5	ЗК6	ЗК7	ЗК8	ПК1	ПК2	ПК3	ПК4	ПК5	ПК6	ПК7	ПК8	ПК9	ПК10
підприємств																			
PH18. Застосовувати сучасне програмне забезпечення наукової, інноваційної, проектної та експлуатаційної діяльності в сфері гірництва й геобудівництва	+																		+

3. Рекомендації щодо формування на основі стандарту вищої освіти відповідних освітніх програм, робочих програм за видами навчальної діяльності (навчальні дисципліни, практики, індивідуальні завдання)

Нормативна частина освітніх програм магістра має включати всі компетентності та програмні результати навчання зі ступенем складності, характерним для другого рівня вищої освіти.

Обґрунтування номенклатури видів навчальної діяльності (навчальних дисциплін, практик, індивідуальних завдань) здійснюється адекватним розподілом за ними програмних результатів навчання.

Результати навчання за кожним видом навчальної діяльності визначаються декомпозицією та/або конкретизацією програмних результатів навчання й застосовуються як критерії відбору необхідних змістових модулів та відповідних навчальних елементів.

Для створення засобів діагностики підсумкового контролю інформаційною базою мають бути результати навчання за кожним видом навчальної діяльності.

Випускна атестація здійснюється у формі публічного захисту кваліфікаційної роботи. Тематика кваліфікаційних робіт має відповідати предметної області спеціальності.

Салов В.О., Одновол М.М., Письменкова Т.О., Калюжна Т.М.
Державний ВНЗ "Національний гірничий університет"

ФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛІЗАЦІЙ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Розглянуто Положення щодо формування спеціалізацій спеціальностей, що ухвалено Вченою радою ДВНЗ «НГУ» (Протокол № 4 від 05.04.2016).

1. Цілі провадження Положення:

- формування актуальних спеціалізацій спеціальностей Переліку 2015;
- порядок закріплення спеціальностей та спеціалізацій за кафедрами;
- забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти;
- оптимізація навчально-наукової структури університету.

2. Нормативні посилання

Положення розроблено на основі таких нормативних документів:

1. Закон України «Про вищу освіту».
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність».
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19/page>.
3. Класифікатор професій ДК 003:2010 [Електронний ресурс]. – Чинний від 01.11.2010. – Режим доступу: <http://dovidnyk.in.ua/directories/profesii>.
4. Національна рамка кваліфікацій.
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>.

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2015 №266 «Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти».

6. Наказ МОН України від 06.11.2015 № 1151 «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти».

7. Наказ МОН України від 15 жовтня 2015 №1085 «Про Умови прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2016 році».

8. Наказ ректора Державного ВНЗ «Національний гірничий університет» від 27.01.2016 №4 «Про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти».

9. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності закладів освіти. Затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-p/page>.

10. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/metodichni-rekomendacziyi.html>.

11. Політика забезпечення якості вищої освіти Державного ВНЗ «Національний гірничий університет [Електронний ресурс] / Нац. гірн. ун-т. – Д. : НГУ, 2016. – 14 с. Режим доступу: <http://www.nmu.org.ua/>.

12. Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)/ Затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261. <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248945529>.

13. International Standard Classification of Education : Fields of education and training 2013 (ISCED-F 2013) – Detailed field descriptions. <http://www.uis.unesco.org/Library/Pages/DocumentMorePage.aspx?docIdValue=928&docIdFld=ID>.

3. Спеціалізації спеціальностей Державного ВНЗ «НГУ»

Спеціалізаціями спеціальностей Переліку 2015 автоматично вважаються спеціальності попередніх переліків [1]. Їх розподіл за спеціальностями Переліку 2015 регламентовано таблицею відповідності [5].

Професійні кваліфікації спеціальностей та професійні назви робіт спеціалізацій, за якими здійснюється підготовка бакалаврів і магістрів подані нижче.

Спеціальність	Спеціалізація
011 НАУКИ ПРО ОСВІТУ	Педагогіка вищої школи
035 ФІЛОЛОГІЯ	Переклад
051 ЕКОНОМІКА	Економічна кібернетика
	Економіка підприємства
	Економіка довкілля і природних ресурсів
071 ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ	Облік і аудит
072 ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ	Фінанси і кредит

Спеціальність	Спеціалізація
073 МЕНЕДЖМЕНТ	Менеджмент організацій і адміністрування
	Менеджмент інноваційної діяльності
	Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності
	Логістика
	Управління інноваційною діяльністю
	Адміністратив-ний менеджмент
	Управління проектами
075 МАРКЕТИНГ	
081 ПРАВО	
101 ЕКОЛОГІЯ	
103 НАУКИ ПРО ЗЕМЛЮ	Геологія
	Гідрогеологія
	Геофізика
121 ІНЖЕНЕРІЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	Програмне забезпечення систем
122 КОМП'ЮТЕРНІ НАУКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ	Інформаційні управляючі системи та технології
	Комп'ютерний еколого-економічний моніторинг
123 КОМП'ЮТЕРНА ІНЖЕНЕРІЯ	Комп'ютерні системи та мережі
124 СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ	Системний аналіз і управління
125 КІБЕРБЕЗПЕКА	Безпека інформаційних і комунікаційних систем
	Системи технічного захисту, автоматизація її обробки
	Управління інформаційною безпекою
131 ПРИКЛАДНА МЕХАНІКА	Технології машинобуду-вання
133 ГАЛУЗЕВЕ МАШИНОБУДУВАННЯ	Гірничі машини та комплекси
141 ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКА, ЕЛЕКТРОТЕХНІКА ТА ЕЛЕКТРОМЕ-ХАНІКА	Електротехнічні системи електроспожи-вання
	Нетрадиційні та відновлювані джерела енергії
	Енергетичний менеджмент
	Електромеханічні системи автоматизації та електропривод
	Електромеханічні системи геотехнічних виробництв
151 АВТОМАТИЗАЦІЯ ТА КОМП'ЮТЕР-НО-ІНТЕГРОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ	Комп'ютеризовані системи управління та автоматика
	Автоматизоване управління технологічними процесами
152 МЕТРОЛОГІЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-ВИМІРЮВАЛЬНА ТЕХНІКА	Метрологія та вимірювальна техніка
172 ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ ТА РАДІОТЕХНІКА	Телекомунікаційні системи та мережі
184 ГІРНИЦТВО	Розробка родовищ та видобування корисних копалин
	Шахтне і підземне будівництво
	Буріння свердловин
	Маркшейдерська справа
	Збагачення корисних копалин
	Обробка природних матеріалів
192 БУДІВНИЦТВО	Промислове і цивільне будівництво

Спеціальність	Спеціалізація
193 ГЕОДЕЗІЯ ТА ЗЕМЛЕУСТРІЙ	Геоінформаційні системи і технології
	Землеустрій та кадастр
274 АВТОМОБІЛЬНИЙ ТРАНСПОРТ	Автомобілі та автомобільне господарство
275 ТРАНСПОРТНІ ТЕХНОЛОГІЇ	Організація перевезень і управління на транспорті

4. Формування спеціалізацій спеціальностей Переліку 2015

Укрупнення спеціальностей і розвиток нових видів економічної діяльності та технологій вимагає започаткування нових спеціалізацій спеціальностей за рівнями вищої освіти. Спеціалізація є складовою спеціальності та передбачає профільну спеціалізовану освітньо-професійну чи освітньо-наукову програму підготовки здобувачів вищої освіти.

Спеціалізації розробляються вищими навчальними закладами в межах ліцензованої спеціальності та не підлягають затвердженню державними органами.

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти формує єдину базу даних запроваджених вищими навчальними закладами спеціалізацій, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти на кожному рівні вищої освіти.

Умови запровадження спеціалізацій:

- 1) регламентація спеціалізації стандартами вищої освіти за спеціальністю;
- 2) спроможність кафедри провадити освітню діяльність у сфері вищої освіти відповідно до ліцензійних умов;
- 3) наявність освітніх програм за рівнями вищої освіти;
- 4) позитивна динаміка попиту на спеціальність;
- 5) наявність регіональних потреб, попиту роботодавців на спеціалізацію;
- 6) відповідність змісту підготовки колу професійних завдань і обов'язків за новою професійною роботою в межах спеціальності;
- 7) особливість професійної роботи за спеціалізацією, а саме наявність:
 - а) нового продукту (кінцевий результат, ціль праці);
 - б) нового предмету, на який спрямована праця фахівця (матеріал, механізм, природний об'єкт, людина);
 - в) іншого способу праці (технологія, процес діяльності, організація);
 - г) інших умов, в яких відбувається праця;
- 8) відсутність у назвах спеціалізацій слів, що можуть сприйматися як такі, що належать до інших спеціальностей переліку 2015;
- 9) ідентичність назв спеціалізацій за рівнями вищої освіти;
- 10) наявність 75% оригінальних навчальних дисциплін відносно інших спеціалізацій спеціальності;
- 11) наявність нормативної кількості здобувачів в академічній групі за спеціалізацією;
- 12) ухвалення вченою радою на підставі експертизи спроможності започаткування спеціалізації.

5. Порядок закріплення спеціальностей та спеціалізацій за кафедрами

5.1. Кафедра, що претендує на статус випускаючої за певною спеціалізацією, складає й надає на експертизу до відділу ліцензування та акредитації довідку про потенціал та результативність кафедри за формою:

Потенціал та результативність кафедри _____

№	ПОКАЗНИК	ВІДОМОСТІ
1	НАЗВА СПЕЦІАЛЬНОСТІ ПЕРЕЛІКУ 2015	
	наявність цієї спеціальності на інших кафедрах університету	
2	НАЗВА СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ	
	назва спеціальності за Переліком 2010 нова назва	
3	ОЗНАКИ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ:	
	опис об'єкту професійної діяльності фахівців, які здобувають ступінь вищої освіти:	
	а) бакалавра	
	б) магістра	
	в) доктора філософії	
	відмінності зазначеної спеціалізації від інших спеціалізацій даної спеціальності в університеті (у видах професійної роботи, в обладнанні, технології, продукції, умовах діяльності або послугах, що надаються)	
4	ПОКАЗНИКИ ПРИЙОМУ ТА ВИПУСКУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ (ЗА ОСТАННІ 5 РОКІВ):	
	середній конкурс при прийомі на перший курс за програмами:	
	а) бакалавра	
	б) магістра	
	кількість випускників (спеціалістів та магістрів) у т.ч., які навчались за бюджетні кошти	
	з них працевлаштовано	
5	КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
	Завідувач кафедри (ПІБ, вчене звання, науковий ступінь)	
	Чисельність науково-педагогічних працівників (НПП) кафедри (всього осіб), в тому числі:	
	а) НПП, що працюють за основним місцем роботи (осіб), з них:	
	з науковими ступенями та/або вченими званнями (осіб)	
	частка НПП з науковими ступенями та/або вченими званнями (відсоток)	
	докторів наук та/або професорів (осіб)	
	кандидатів наук та/або доцентів (осіб)	
	б) НПП, що працюють за сумісництвом (зовнішні сумісники) (осіб), з них:	

№	ПОКАЗНИК	ВІДОМОСТІ
	докторів наук та/або професорів (осіб)	
	кандидатів наук та/або доцентів (осіб)	
	в) середній вік НПП кафедри	
6	РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (%) :	
	матеріально-технічне забезпечення	
	навчально-методичне забезпечення	
	інформаційне забезпечення	
7	НАУКОВО-ДОСЛІДНА ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ	
	наявність та назви наукових шкіл	
	наявність аспірантури	
	наявність докторантури	
	кількість аспірантів (станом на січень)	
	кількість докторантів (станом на січень)	
	наявність в університеті спеціалізованої Вченої ради по захисту дисертацій:	
	а) кандидатських	
	б) докторських	
	кількість захищених дисертацій за останні 5 років / у т.ч. через аспірантуру та докторантуру:	
	а) кандидатських	
	б) докторських	
	частка штатних НПП, які проводять наукові дослідження за тематикою кафедри (факультету, інституту)	
8	РІВЕНЬ ПРОФЕСІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ КАФЕДРИ ЗА ОСТАННІ П'ЯТЬ РОКІВ	
8.1	Публікації у періодичному виданні, яке включено до наукометричних баз, зокрема: Scopus, Web of Science Core Collection	
8.2	Публікації у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України	
8.3	Одержання:	
	авторського свідоцтва	
	патенту	
8.4	Наявність:	
	навчальних видань, що рекомендовані до видання вченою радою	
	монографії	
8.5	Наукове керівництво (консультування) здобувача, який одержав документ про присудження наукового ступеня	
8.6	Участь у міжнародному науковому проекті	
	Залучення до міжнародної експертизи	
	Наявність звання «суддя міжнародної категорії»	
8.7	Проведення навчальних занять іноземною мовою (крім мовних навчальних дисциплін), <i>кредитів на навчальний</i>	

№	ПОКАЗНИК	ВІДОМОСТІ
	<i>рік</i>	
8.8	Робота у складі: Експертних рад з питань проведення експертизи дисертацій МОН галузевих експертних рад Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти Акредитаційної комісії Експертних рад Акредитаційної комісії Міжгалузевої експертної ради з вищої освіти Акредитаційної комісії експертних комісій МОН експертних комісій Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти Науково-методичної ради МОН Науково-методичних комісій з вищої освіти МОН робочих груп за наказом МОН	
8.9	Виконання функцій: наукового керівника наукової теми (проекту) відповідального виконавця наукової теми (проекту)	
8.10	Керівництво студентом, який зайняв призове місце, або робота у складі організаційного комітету/журі/апеляційної комісії Міжнародної студентської олімпіади/II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади (Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт)/III-IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових навчальних предметів/II—III етапу Всеукраїнських конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої академії наук Керівництво студентом, який став призером Олімпійських, Паралімпійських ігор, Всесвітньої та Всеукраїнської Універсиади, чемпіонату світу, Європи, Європейських ігор, етапів Кубка світу та Європи, чемпіонату України Виконання обов'язків головного секретаря, головного судді, судді міжнародних та всеукраїнських змагань Керівництво спортивною делегацією Робота у складі організаційного комітету, суддівського корпусу	
8.11	Організаційна робота у закладах освіти на посадах керівника (заступника керівника) закладу освіти/факультету/відділення (наукової установи)/інституту/філії/кафедри або іншого відповідального за підготовку здобувачів вищої освіти підрозділу/відділу (наукової установи)/навчально-методичного управління (відділу)/лабораторії/іншого навчально-наукового (інноваційного) структурного підрозділу/вченого секретаря закладу освіти (факультету, інституту)/відповідального секретаря приймальної комісії та його заступника	

№	ПОКАЗНИК	ВІДОМОСТІ
8.12	Участь в атестації наукових кадрів як:	
	офіційного опонента	
	члена спеціалізованої вченої ради	
8.13	Присудження наукового ступеня доктора наук	
	Присвоєння вченого звання професора	
8.14	Видання матеріалів методичного забезпечення навчального процесу	
8.15	Присудження наукового ступеня доктора філософії	
	Присвоєння вченого звання доцента	
	Отримання документа про другу вищу освіту	
8.16	Керівництво студентом, який зайняв призове місце на I етапі Всеукраїнської студентської олімпіади (Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт)	
	Робота у складі організаційного комітету/журі Всеукраїнської студентської олімпіади (Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт)	
	Виконання обов'язків куратора групи	
	Керівництво постійно діючим студентським науковим гуртком/проблемною групою	
	Керівництво студентом, який брав участь в Олімпійських, Паралімпійських іграх, Всесвітній та Всеукраїнській Універсіаді, чемпіонаті світу, Європи, Європейських іграх, етапах Кубка світу та Європи, чемпіонаті України	
	Виконання обов'язків тренера, помічника тренера національної збірної команди України з видів спорту	
8.17	Наявність науково-популярних та/або консультаційних (дорадчих) та/або дискусійних публікацій з наукової або професійної тематики, нормативних документів рівня НГУ	
8.18	Участь з опублікованими доповідями (тезами) на міжнародних науково-практичних конференціях з проблем вищої освіти і науки, проблем відповідних галузей та інших напрямів	
8.19	Участь з опублікованими доповідями (тезами) на всеукраїнських науково-практичних конференціях з проблем вищої освіти і науки, проблем відповідних галузей та інших напрямів	
8.20	Наявність нагород (медалі, дипломи, грамоти), отриманих на міжнародних виставках у галузі науки, освіти, технологій	
8.21	Наявність нагород (медалі, дипломи, грамоти), отриманих на вітчизняних виставках у галузі науки, освіти, технологій	
8.22	Обрання до державних академій наук України	
8.23	Присудження державної премії України	
9	ФІНАСОВІ НАДХОДЖЕННЯ (тис.грн):	
	за надання освітніх послуг за останній навчальний рік	

№	ПОКАЗНИК	ВІДОМОСТІ
	обсяг фінансування наукових досліджень за останній календарний рік	

5.3.2. Відділ ліцензування та акредитації складає проект закріплення спеціалізацій спеціальностей Переліку 2015 за кафедрами університету та надає його на розгляд ректорату.

5.3.3. Право на першочергове закріплення в якості випускової за спеціалізацією спеціальності Переліку 2015 надається кафедрі, яка першою розпочала підготовку фахівців за спеціальністю Переліку 2010.

5.3.4. Вчена рада університету розглядає проект закріплення спеціалізацій, ухвалений ректоратом. За рішенням вченої ради видається наказ «Про закріплення спеціальностей і спеціалізацій за кафедрами ДВНЗ «НГУ».

5.3.5. Якщо підготовка здобувачів вищої освіти за спеціальностями Переліку 2015 здійснюється на кількох кафедрах, наказом ректора визначається випускова кафедра за спеціальністю та створюються науково-методична комісія за відповідною спеціальністю. До складу цієї комісії обов'язково мають входити представники від кожної випускової кафедри, які здійснюють освітню діяльність за спеціалізаціями даної спеціальності.

5.3.6. Затверджений вченою радою перелік спеціалізацій спеціальностей надається до Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти для формування єдиної бази даних, запроваджених вищими навчальними закладами спеціалізацій, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти кожного рівня вищої освіти.

6. ПРИКІНЦЕВІ ЗАУВАЖЕННЯ

6.1. Положення оприлюднюється на сайті університету.

6.3. Положення поширюється на всі кафедри університету.

6.3. Положення підлягає перегляду та доопрацюванню, відповідно до змін нормативної бази України в сфері вищої освіти.

6.4. Відповідальність за впровадження Положення несуть перший проректор, декани факультетів, завідувачі кафедр.

Салов В.О., Ширін Л.Н., Письменкова Т.О., Шипунов С.О.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТРАНСПОРТ ГІРНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ» ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 184 «ГІРНИЦТВО»

1. Вступ

Програмні результати підготовки бакалавра гірництва визначені в стандарті вищої освіти [3].

В освітньо-професійній програмі Державного ВНЗ «Національний

гірничий університет» [1] здійснено розподіл програмних результатів навчання за видами навчальної діяльності здобувача. До дисципліни «Транспорт гірничих підприємств» віднесені такі результати навчання:

PH10. Проектувати елементи гірничих систем та технологій;

PH14. Знати правила і норми технічної експлуатації систем і технологій гірництва;

PH15. Аналізувати режими експлуатації об'єктів та устаткування гірництва та виконувати оптимізацію їх функціонування;

PH16. Оцінювати стан і технічну готовність устаткування ланок гірничих підприємств за критеріям забезпечення заданої продуктивності та безпеки експлуатації;

PH17. Застосовувати сучасні методи діагностики стану елементів ланок гірничих систем та технологій у промислових і лабораторних умовах;

PH18. Застосовувати сучасне програмне забезпечення для проектних та експлуатаційних розрахунків параметрів технологічних процесів гірничих виробництв;

PH19. Знати та застосовувати норми безпечного ведення гірничих робіт, використання гірничошахтного та електротехнічного устаткування, рудникового та кар'єрного транспорту, вимоги щодо провітрювання та протиаварійного захисту гірничих виробок, додержання пилогазового режиму, виробничої санітарії, охорони праці та довкілля;

PH23. Застосовувати математичні методи для визначення технологічних параметрів і показників гірничих виробництв;

PH24. Визначати ефективність використання систем і технологій гірництва за функціональними, технологічними, економічними, антропологічними критеріями.

Крім означених професійних результатів під час вивчення дисципліни бакалавр має опанувати такі загальні результати навчання:

PH1. Демонструвати уміння абстрактно мислити, виконувати системний аналіз під час розробки технологічних та розрахункових схем елементів гірничих систем і технологій;

PH2. Знати технічну термінологію та логічно викладати думки державною мовою як усно, так і письмово;

PH4. Самостійно опановувати нові знання з використанням технічної літератури на паперових та електронних носіях;

PH5. Моделювати прийняття рішень у важкопрогнозованих особливо небезпечних умовах;

PH9. Застосовувати теорії, принципи, методи й поняття фундаментальних і загально-інженерних наук під час опанування спеціальних дисциплін та діяльності за фахом.

Мета дисципліни «Транспорт гірничих підприємств» - надання результатів навчання, що пов'язані з переміщенням вантажів гірничих підприємств, відповідно до освітньо-професійної програми.

Реалізація мети вимагає декомпозиції програмних результатів навчання в

дисциплінарні, та відбір змісту навчальної дисципліни за цим критерієм.

Вимоги до структури робочих програми дисциплін подані в [2].

2. Галузь використання

Робоча програма поширюється на кафедри, яким доручено викладання навчальної дисципліни наказом ректора.

Робоча програма призначена для:

- реалізації компетентнісного підходу при формуванні структури та змісту дисципліни;
- визначення інформаційної бази для формування засобів діагностики;
- внутрішнього та зовнішнього контролю якості підготовки фахівців;
- акредитації освітньої програми за спеціальністю.

Робоча Програма встановлює:

- форму підсумкового контролю;
- базові дисципліни та дисципліни, що забезпечуються;
- позначення фізичних величин;
- результати навчання за дисципліною та їх рівень складності;
- тематичний план та розподіл обсягу за видами навчальної діяльності
- вимоги до структури і змісту курсового проекту;
- завдання для самостійної роботи здобувача;
- вимоги до засобів діагностики, методи та критерії оцінювання навчальних досягнень;
- вимоги до комплексу навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни;
- основний тезаурус дисципліни.

3. Нормативні посилання

Робоча програма дисципліни розроблена на основі таких нормативних документів:

1. Освітня програма підготовки бакалавра за спеціальністю 184 «Гірництво» / М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. – Д. : НГУ, 2016. – _____ с.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 Ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності закладів освіти (постанова КМ України від 30 грудня 2015 р. № 1187 «Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності закладів освіти».
3. Стандарт вищої освіти підготовки бакалаврів спеціальності 184 Гірництво. – Затверджено і введено в дію наказом МОН України від XX.XX.XX № _____.

4. Обсяг дисципліни

Загальний обсяг – 6 кредити ЄCTS (180 академічних годин).

5. Форма підсумкового контролю

Залік за результатами поточного контролю та виконання комплексної контрольної роботи (за необхідності).

6. Базові дисципліни та дисципліни, що забезпечуються

Базові дисципліни: вища математика, фізика, нарисна геометрія та інженерна графіка, технічна механіка, електропостачання та електропривод, гідравліка та гідропривід, геотехнології.

Забезпечуються дисципліни освітньої програми ступеня магістра.

7. Позначення фізичних величин

Q – обсяг перевезень;

m – маса вантажу;

q – лінійна щільність;

F_k – сила тяги;

G – сила ваги;

W – опір руху;

v – швидкість руху;

a – прискорення;

f – коефіцієнт тертя;

I – сила електричного струму;

N – потужність;

η – коефіцієнт корисної дії

β – кут нахилу площини до обрїю;

α – кут охоплення;

φ – кут природного укосу

δ – коефіцієнт інерції обертових мас;

ψ – коефіцієнт зчеплення;

8. Результати навчання за дисципліною

Шифр та зміст результатів навчання за освітньо-професійною програмою	Шифр та зміст результатів навчання за дисципліною
РН24. Визначати ефективність використання систем і технологій гірництва за функціональними, технологічними, економічними, антропологічними критеріями	РН_{ТГП}1. Характеризувати вантажі гірничих підприємств
	РН_{ТГП}2. Визначати обсяги вантажопотоків гірничих підприємств
	РН_{ТГП}3. Ідентифікувати та класифікувати транспортні системи та технології
	РН_{ТГП}4. Визначати область застосування транспортних засобів за функціональними, технологічними, економічними, антропологічними критеріями
РН10. Проектувати елементи гірничих систем та технологій; РН19. Знати та застосовувати норми безпечного ведення гірничих робіт, використання гірничошахтного та електротехнічного устаткування, рудникового та кар'єрного транспорту, вимоги щодо провітрювання та протиаварійного захисту гірничих виробок, додержання пилогазового режиму, виробничої санітарії, охорони праці та довкілля;	РН_{ТГП}5. Розробляти технологічні системи переміщення вантажів гірничого підприємства

Шифр та зміст результатів навчання за освітньо-професійною програмою	Шифр та зміст результатів навчання за дисципліною
<p>РН15. Аналізувати режими експлуатації об'єктів та устаткування гірництва та виконувати оптимізацію їх функціонування;</p> <p>РН17. Застосовувати сучасні методи діагностики стану елементів ланок гірничих систем та технологій у промислових і лабораторних умовах;</p> <p>РН23. Застосовувати математичні методи для визначення технологічних параметрів і показників гірничих виробництв;</p> <p>РН18. Застосовувати сучасне програмне забезпечення для проектних та експлуатаційних розрахунків параметрів технологічних процесів гірничих виробництв;</p>	<p>РН_{ТГП} 6. Розраховувати силу тяги для переміщення вантажів</p>
	<p>РН_{ТГП} 7. Розраховувати потужність двигунів та ефективність гальмових систем</p>
	<p>РН_{ТГП} 8. Оцінювати тягову здатність самохідних машин</p>
<p>РН17. Застосовувати сучасні методи діагностики стану елементів ланок гірничих систем та технологій у промислових і лабораторних умовах;</p> <p>РН14. Знати правила і норми технічної експлуатації систем і технологій гірництва;</p> <p>РН16. Оцінювати стан і технічну готовність устаткування ланок гірничих підприємств за критеріям забезпечення заданої продуктивності та безпеки експлуатації</p>	<p>РН_{ТГП} 9. Оцінювати тягову здатність приводних блоків стаціонарних установок</p>
	<p>РН_{ТГП} 10. Оцінювати стан і технічну готовність транспортних засобів для забезпечення певних обсягів перевезень у різних умовах гірничого виробництва</p>

9. Тематичний план та розподіл обсягу за видами навчальних занять

Види, тематика навчальних занять, шифри дисциплінарних результатів навчання	Обсяг, години		
	ауд.	СРС	разом
ЛЕКЦІЇ			
РН_{ТГП} 1. Характеризувати вантажі гірничих підприємств	4	4	8
1.1. Види вантажів гірничих підприємств			
1.2. Щільність			
1.3. Гранулометричний склад			
1.4. Міцність			
1.5. Кут природного укосу			
1.6. Особливі властивості			
РН_{ТГП} 2. Визначати обсяги вантажопотоків гірничих підприємств	4	4	8
2.1. Розрахункова пропускна здатність			
2.2. Коефіцієнт нерівномірності			
2.3. Одиночний вантажопотік			
2.4. Збірні вантажопотоки			
2.5. Вантажопотік, що поступає на транспортні засоби періодичної дії			
2.6. Експлуатаційна пропускна здатність			
РН_{ТГП} 3. Ідентифікувати та класифікувати транспортні системи та технології	4	4	8

Види, тематика навчальних занять, шифри дисциплінарних результатів навчання	Обсяг, години		
	ауд.	СРС	разом
3.1. Узагальнені функціональні структури транспортних систем та ланок гірничих підприємств			
3.2. Транспортні системи та технології (шахти, кар'єри, збагачувальні фабрики, склади, породні комплекси)			
РН_{ТП}4. Визначити область застосування транспортних засобів за функціональними, технологічними, економічними, антропологічними критеріями	8	8	16
4.1. Номенклатура засобів переміщення вантажів			
4.2. Конструктивно-функціональна структура принципи дії та устрій засобів переміщення вантажів			
4.3. Функціональні, економічні та антропологічні критерії оцінювання			
4.4. Напрями розвитку транспортних технологій та систем гірничих підприємств			
РН_{ТП}5. Розробляти технологічні системи переміщення вантажів гірничого підприємства	8	8	16
5.1. Умовні позначення транспортних засобів та обладнання			
5.2. Розстановка транспортних засобів гірничого підприємства			
5.3. Методи розроблення технологічних систем переміщення вантажів			
5.4. Проект «Технологічна система переміщення вантажів гірничого підприємства»			
РН_{ТП}6. Розраховувати силу тяги для переміщення вантажів	6	6	12
6.1. Сила тяги для переміщення зосередженого вантажу			
6.2. Сила тяги для переміщення розподіленого вантажу гнучким тяговим елементом, гвинтом; середою			
РН_{ТП}7. Розраховувати потужність двигунів та ефективність гальм	6	6	12
7.1. Тягові характеристики приводних елементів			
7.2. Навантажувальна діаграма			
7.3. Потужність двигунів для тривалого режиму з постійним навантаженням, для тривалого режиму зі змінним навантаженням, для повторно-короткочасного режиму			
7.4. Перевірка потужності двигунів по перевантажувальній здатності			
7.5. Ефективність гальмових систем			

Види, тематика навчальних занять, шифри дисциплінарних результатів навчання	Обсяг, години		
	ауд.	СРС	разом
РН_{ТП}8. Оцінювати тягову здатність самохідних машин	8	8	16
8.1. Реалізація тягової та гальмової сил			
8.2. Поточна тягова та гальмова сила			
8.3. Коефіцієнт зчеплення			
8.4. Максимальна тягова та гальмова сила			
РН_{ТП}9. Оцінювати тягову здатність приводних блоків стаціонарних установок	8	8	16
9.1. Тягова здатність барабанів з навивкою гнучкого тягового елемента			
9.2 Тягова здатність барабанів та шківів тертя			
9.3. Тягова здатність приводних зірок			
РН_{ТП}10. Оцінювати працездатність транспортних засобів для забезпечення певних обсягів перевезень у різних умовах гірничого виробництва	10	10	20
10.1. Самокатний нахил			
10.2. Нахил рівноваги			
10.3. Гранична маса поїзда			
10.4. Швидкість руху			
10.5. Гальмовий путь			
10.6. Натяг тягового елемента			
10.7. Потрібна потужність двигуна			
10.8. Міцність тягового елемента			
10.9. Місце розташування приводу			
10.10. Зусилля натягової станції			
10.11. Мінімальний кут нахилу площини для самотічного переміщення вантажів			
10.12. Шляхи забезпечення працездатності засобів переміщення вантажів			
ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ			
РН_{ТП}9. Оцінювати тягову здатність приводних блоків стаціонарних установок	12	12	24
Дослідження реальних режимів роботи засобів переміщення вантажів			
Планування експерименту			
Апаратура та методи вимірювання параметрів. Обробка результатів			
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ			
РН_{ТП}3. Ідентифікувати та класифікувати транспортні системи та технології; РН_{ТП}4. Визначати область застосування транспортних засобів за функціональними, технологічними, економічними, антропологічними критеріями	6	6	12
1. Конструкції засобів переміщення вантажів			
Принцип дії			
Складові частини			
Технічна характеристика			
Правила технічної експлуатації			
Можливі несправності та методи їх усунення			
Правила безпеки			

Види, тематика навчальних занять, шифри дисциплінарних результатів навчання	Обсяг, години		
	ауд.	СРС	разом
Напрями удосконалення			
РН_{ТТП}5. Розробляти технологічні системи переміщення вантажів гірничого підприємства	6	6	12
2. Проектування схем транспорту гірничих підприємств			
Визначення вантажопотоків			
Вибір видів транспорту			
Вибір видів та типів транспортних засобів			
Перевірочні розрахунки засобів переміщення вантажів			
Умовні позначення транспортних засобів та обладнання			
Розробка схеми транспорту			
РАЗОМ	90	90	180
Лекції	66	66	132
Лабораторні заняття	12	12	24
Практичні заняття	12	12	24

10. Вимоги до індивідуальних завдань

10.1. Курсовий проект «Технологічна система переміщення вантажів гірничого підприємства»

Мета курсового проекту:

1) узагальнення компетентностей, набутих за час навчання, шляхом комплексного виконання конкретного фахового завдання.

2) розвиток здатності до застосування знань, засвоєних при вивченні дисципліни «Транспорт гірничих підприємств», для розробки конкретних проектних рішень у транспортній системі шахти.

3) набуття навичок виконання технічних креслеників.

З огляду на визначенні в завданні виробничі умови в курсовому проекті належить здійснити такі операції:

1) скласти схему розташування транспортних засобів і спеціального устаткування в гірничих виробках, визначивши перед цим, які їх види доцільно використовувати в заданих умовах.

2) обрати типи транспортних засобів у розрахунку на заданий обсяг перевезень і безпечні умови експлуатації, для чого:

- ♦ виконати розрахунки експлуатаційних параметрів кожного засобу;
- ♦ обчислити параметри транспортних засобів, які забезпечують їх працездатність у заданих умовах експлуатації;
- ♦ подати технічні характеристики обраних транспортних засобів.

Окрім виконання перелічених робіт, студент без використання джерел інформації має продемонструвати компетентність в таких питаннях:

- ♦ класифікація транспортних засобів гірничих підприємств;
- ♦ принцип дії та сфера використання кожного виду транспорту;
- ♦ методи діагностики працездатності транспортного обладнання;
- ♦ характерні пошкодження та методи їх усунення;
- ♦ аналітичні залежності, що характеризують тягову та гальмівну силу, а також потужності двигунів, необхідних для забезпечення заданого обсягу перевезень певними транспортними засобами;

- ♦ правила безпеки при експлуатації транспорту на гірничих підприємствах.

11. Завдання для самостійної роботи здобувача

Основні завдання для самостійної роботи:

- 1) попереднє опрацювання інформаційного забезпечення за кожним модулем (темою);
- 2) підготовка до поточного контролю - розв'язання завдань самоконтролю за кожною темою;
- 3) виконання індивідуального завдання;
- 4) підготовка до захисту індивідуального завдання;
- 5) підготовка до підсумкового контролю.

12. Вимоги до засобів діагностики, критерії та процедури оцінювання навчальних досягнень

12.1. Вимоги до засобів діагностики

Інформаційною базою для формування засобів діагностики (тестів відкритого чи закритого типу) має бути система компетентностей, що передбачена даною програмою.

Тест складається із завдання й еталона. Еталон являє собою зразок повного й правильного рішення.

Параметри тесту – ступінь складності та число суттєвих операцій.

Ступінь складності тесту має відповідати очікуваним результатам навчання, які здобувач повинен демонструвати певними діями під час контрольних заходів (відтворювати, описувати, позначати, називати, зображувати, засвоювати суть, розуміти зміст, розрізняти, порівнювати, ідентифікувати, вибирати, доводити, свідомо використовувати, змінювати, вирішувати, знаходити, пояснювати, розраховувати, аналізувати, диференціювати, охоплювати, відокремлювати, протиставляти, синтезувати, складати, розробляти, розвивати, по новому формулювати, планувати, генерувати, оцінювати, визначати, інтерпретувати, критикувати, прогнозувати).

Число суттєвих операцій – це кількість дій, що мають принципове значення для одержання правильного результату (кроки алгоритму виконання, розрахункові схеми, визначення понять, параметри та їх застосування). Розрахунок числа суттєвих операцій ведеться відповідно до еталона.

Еталонами виконання завдань можуть бути фрагменти навчальної, науково-технічної літератури та інші джерела. У цьому випадку необхідно подати перелік точних посилань на відповідні джерела (бібліографічний опис видання, координати еталону – посилання на сторінку, абзац).

Комплект тестів у повному описі (завдання та еталон) за всіма дисциплінарними компетенціями затверджується кафедрою та входить до складу документації методичного забезпечення.

Для надання прозорості змісту засобів діагностики узагальнені завдання повинні бути доступними студентам протягом усього періоду навчання.

12.2. Критерії та процедури оцінювання навчальних досягнень здобувачів

Об'єктивне оцінювання результатів виконаних завдань можливе (як і будь-яке інше вимірювання) лише при їх зіставленні з еталонами.

Поопераційне зіставлення відповідей з еталоном дозволяє об'єктивно встановити якість виконання завдань з позиції рівня досягнень, тобто частку правильно виконаних суттєвих операцій до їх загальної кількості.

Процес оцінювання суттєво спрощується, якщо за кількість суттєвих операцій брати лише кроки алгоритму виконання завдань.

Для надійності діагностики кількість суттєвих операцій в еталонах має бути не менше 30-ти. Зміст еталонів повинен відповідати програмі дисципліни щодо ступеню складності навчальних компетентностей.

Критерії якості виконання курсового проекту:

Максимальна оцінка виставляється за таких умов:

- ♦ об'єктивне висвітлення стану питання на базі творчого використання сучасних джерел інформації;
- ♦ оригінальність прийнятих у проекті (роботі) технічних, технологічних, організаційних та управлінських рішень;
- ♦ практичне значення результатів;
- ♦ обґрунтування рішень і пропозицій відповідними розрахунками;
- ♦ повнота структури розрахунків (постановка завдання, розрахункова схема, виконання, оцінювання результатів);
- ♦ всебічність аналізу отриманих результатів (надійність системи, безпека, вплив на довкілля, ресурсозбереження тощо);
- ♦ органічний зв'язок змісту пояснювальної записки з графічною частиною;
- ♦ наявність посилань на джерела інформації;
- ♦ уникнення зайвої описовості, дублювання, стереотипних рішень, які не впливають на суть і точність отриманих результатів;
- ♦ використання прикладних пакетів комп'ютерних програм;
- ♦ оформлення креслеників і пояснювальної записки відповідно до чинних стандартів;
- ♦ загальна й професійна грамотність, лаконізм і логічна послідовність викладу матеріалу;
- ♦ якість оформлення;
- ♦ самостійність виконання (з'ясовується під час захисту).

12.3. Оцінювання результатів навчання з дисципліни

Результати навчання виявляють через визначення рівня сформованості компетентностей, що слугує критерієм оцінювання за схемою додатка до диплома європейського зразка:

Шкали оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Рівень досягнень / Marks, %	Оцінка / Grade
Національна диференційована шкала	
90 – 100	Відмінно / Excellent

74 – 89	Добре / Good
60 – 73	Задовільно / Satisfactory
1 – 59	Незадовільно / Fail
Шкала ECTS	
90 – 100	A
82 – 89	B
74 – 81	C
64 – 73	D
60 – 63	E
35 – 59	Fx
1 – 34	F

Рівень сформованості результатів навчання здобувача визначають на основі аналізу відповіді, користуючись формулою:

$$P_i = a / m, \%$$

де a – число правильних відповідей або виконаних суттєвих операцій на базі до еталонів рішень;

m – загальна кількість запитань або суттєвих операцій еталону рішень.

Інтегральний рівень досягнень студента у засвоєнні матеріалу з дисципліни в цілому обчислюється як середньозважене значення досягнень, продемонстрованих під час кожного контрольного заходу:

$$IP = \sum_{i=1}^n (P_i \times T_i) / T, \%$$

де n – число змістових модулів;

P_i – рівень досягнень за i -м модулем, %;

T_i – обсяг i -го модуля, включаючи індивідуальне завдання;

T – загальний обсяг дисципліни.

13. Вимоги до комплексу навчально-методичного забезпечення дисципліни

Комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни, має бути розташований на сайті кафедри транспортних систем і технологій та повинен містити [2]:

- 2) робочу програму дисципліни;
- 2) навчальний контент (інформаційне забезпечення лекцій);
- 3) методичне забезпечення практичних та семінарських занять;
- 4) завдання та методичне забезпечення лабораторних робіт;
- 5) матеріали методичного забезпечення самостійної роботи студента щодо:
 - 5.1) попереднього опрацювання інформаційного забезпечення за кожним модулем (темою);
 - 5.2) розв'язання завдань самоконтролю за кожною темою
 - 5.3) виконання індивідуального завдання;
 - 5.4) підготовки до захисту індивідуального завдання;

5.5) підготовки до підсумкового контролю;

б) завдання для поточного та підсумкового контролю рівня сформованості дисциплінарних компетентностей;

7) завдання для комплексної контрольної роботи;

8) завдання для післятестастійного моніторингу рівня сформованості дисциплінарних компетентностей.

14. Обов'язковий тезаурус

відкрита розробка родовищ – видобування корисних копалин безпосередньо з земної поверхні;

гірнична (гірничодобувна) промисловість – комплекс галузей важкої промисловості з розвідування родовищ корисних копалин, їх видобутку з надр землі та збагачення;

гірнична виробка – порожнина у гірничому масиві після виймання корисних копалин та інших порід;

гірничий об'єкт – окрема гірнична виробка (система гірничих виробок) або виробка, що входить до складу гірничого чи іншого підприємства та використовується для видобутку корисних копалин та інших цілей, а також будівлі (споруди), які технологічно пов'язані з ними;

гірниче підприємство – цілісний технічно та організаційно відокремлений майновий комплекс засобів і ресурсів для видобутку корисних копалин, будівництва та експлуатації об'єктів із застосуванням гірничих технологій (шахти, рудники, копальні, кар'єри, розрізи, збагачувальні фабрики тощо);

гірничі роботи – комплекс робіт з проведення, кріплення та підтримки гірничих виробок і виймання гірничих порід в умовах порушення природної рівноваги, можливості прояву небезпечних і шкідливих виробничих факторів;

гірничий масив – ділянка земної кори, яка характеризується єдиними умовами утворення та подібними властивостями компонентів, що її складають;

гірничі породи – природні агрегати однорідних або різних мінералів, утворених за певних геологічних умов у земній корі або на її поверхні;

кар'єр – гірниче підприємство, що добуває рудні та нерудні корисні копалини відкритим способом;

копальня – місце видобутку рудних та нерудних корисних копалин підземним або відкритим способом;

корисні копалини – природні мінеральні речовини, які можуть використовуватися безпосередньо або після їх обробки;

особливо небезпечні підземні умови – умови в шахтах і рудниках, пов'язані з дією важкопрогнозованих проявів гірничогеологічних і газодинамічних факторів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я їх працівників (виділення та вибухи газу та пилу, раптові викиди, гірничі удари, обвалення, самозаймання гірничих порід, затоплення гірничих виробок тощо);

охорона гірничих виробок – заходи, що вживаються для запобігання деформаціям гірничих виробок;

підривні роботи – роботи, що проводяться із застосуванням вибухових речовин для руйнування гірничих порід за допомогою вибуху з метою видобутку корисних копалин, проведення гірничих виробок тощо;

роботи з небезпечними та шкідливими умовами праці – виробничі процеси та (або) види робіт, що супроводжуються об'єктивними факторами, які створюють загрозу для здоров'я та життя працівників;

рудник – гірниче підприємство, що видобуває рудні та нерудні корисні копалини підземним способом;

шахта – гірниче підприємство з видобування корисних копалин (вугілля, солей тощо) підземним способом.

Література

Основна

1. Салов В.О. Експлуатаційні розрахунки транспорту гірничих підприємств : навч. посібн. / В.О. Салов ; Нац. гірн. ун-т, каф. транспортних систем і технологій. – Д. : НГУ, 2016. – 210 с.

2. Ширін Л.Н. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів з дисципліни «Транспорт гірничих підприємств» / Л.Н. Ширін [та ін.] ; Нац. гірн. ун-т, каф. транспортних систем і технологій. – Д. : НГУ, 2016. – 120 с.

Допоміжна

1. [Гірничий закон України](#) Верховна Рада України; Закон від 06.10.1999 № 1127-XIV (редакція станом на 05.04.2015); <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-14>.

Салова В.О., Одновол М.М., Калюжна Т.М.
Державний ВНЗ «Національний гірничий університет»

ПОЛОЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ГІРНИЧИОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ПРО ВИЗНАННЯ ТА МОНІТОРИНГ СПРОМОЖНОСТІ КАФЕДР ЗАПОЧАТКОВУВАТИ ТА ПРОВАДИТИ ОСВІТНЮ ДІЯЛЬНІСТЬ ВІДПОВІДНО ДО ЛІЦЕНЗІЙНИХ УМОВ»

Розглянуто Положення про визнання та моніторинг спроможності кафедр започатковувати та провадити освітню діяльність, що ухвалено Вченою радою ДВНЗ «НГУ» (Протокол № 4 від 05.04.2016)

1. Вступ

Започаткування провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти за новою спеціальністю, іншим рівнем вищої освіти та збільшення ліцензованого обсягу є розширенням провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти і підлягає ліцензуванню у встановленому порядку.

Ліцензування актуальних спеціальностей здійснюється відповідно до Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти.

Здобувач ліцензії (ліцензіат) повинен відповідати вимогам щодо провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти під час започаткування її провадження.

Ліцензіат провадить освітню діяльність в межах ліцензованого обсягу, яким встановлюється максимальна кількість осіб, що навчаються одночасно у сфері вищої освіти — на певному рівні вищої освіти за певною спеціальністю на кожному курсі навчання.

Перевищення ліцензованого обсягу в сфері вищої допускається у разі продовження навчання осіб, що робили перерву у навчанні з визначених законодавством причин, а також у випадках, передбачених законом.

У разі запровадження дистанційної форми навчання заклад освіти повинен дотримуватися вимог до науково-методичного, кадрового і системотехнічного

забезпечення дистанційної форми навчання, а також забезпечити створення і функціонування системи управління дистанційною формою навчання та веб-ресурсами навчальних дисциплін (програм).

2. Цілі провадження Положення:

- забезпечення єдиного підходу до оцінки спроможностей певної кафедри щодо підготовки фахівців за освітніми програмами різних рівнів вищої освіти за спеціальностями та спеціалізаціями;
- підготовка до ліцензування спеціальностей;
- контроль відповідності ліцензійним умовам під час провадження освітньої діяльності;
- забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти

3. Нормативні посилання

Положення розроблено на основі таких нормативних документів:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 37, 38.
2. Класифікатор професій ДК 003:2010 [Електронний ресурс]. – Чинний від 01.11.2010. – Режим доступу: <http://dovidnyk.in.ua/directories/profesii>).
3. Національна рамка кваліфікацій. Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2015 №266 «Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти».
5. Наказ МОН України від 06.11.2015 № 1151 «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266.
6. Наказ МОН України від 15 жовтня 2015 №1085 «Про Умови прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2016 році».
7. Наказ ректора Державного ВНЗ «Національний гірничий університет» від 27.01.2016 №4 «Про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти».
8. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти : проект [Електронний ресурс] / М-во освіти і науки України. – К. – Режим доступу: (<http://mon.gov.ua/citizens/zv'yazki-z-gromadskisty/gromadske-obgovorennya-2016.html>).
9. Політика забезпечення якості вищої освіти Державного ВНЗ «Національний гірничий університет» [Електронний ресурс] / Нац. гірн. ун-т. – Д. : НГУ, 2016. – 14 с. Режим доступу: <http://www.nmu.org.ua/>.
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 «Ліцензійні умовами провадження освітньої діяльності закладів освіти».

4. Перелік документів, що підтверджують відповідність вимогам щодо провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти:

- копії освітньої (освітньо-професійної або освітньо-наукової) програми (крім розширення провадження освітньої діяльності в разі збільшення ліцензованого обсягу), навчального плану, за якими провадитиметься освітня діяльність, пояснювальну записку до навчального плану;
- відомості про кількісні та якісні показники кадрового і матеріально-технічного забезпечення освітньої діяльності у сфері вищої освіти ;
- відомості про навчально-методичне та інформаційне забезпечення освітньої діяльності у сфері вищої освіти (крім розширення провадження освітньої діяльності в разі збільшення ліцензованого обсягу);
- зведені відомості про дотримання вимог Ліцензійних умов;
- копії документів, що засвідчують рівень освіти і кваліфікації керівника закладу освіти та керівника проектної групи (документів про вищу освіту, науковий ступінь, вчене звання (крім розширення провадження освітньої діяльності в разі збільшення ліцензованого обсягу).

5. Самоаналіз діяльності

Самоаналіз діяльності кафедри здійснюється з метою:

- підготовки до започаткування провадження освітньої діяльності за новою спеціальністю, іншим рівнем вищої освіти та збільшення ліцензованого обсягу. Кафедри готують звіт про самоаналіз спроможності провадити освітню діяльність відповідно до встановлених Ліцензійними умовами вимог на певному рівні вищої освіти за певною спеціальністю, що подається на експертизу до відділу ліцензування та акредитації;
- щорічного моніторингу рівня забезпечення якості вищої освіти під час провадження освітньої діяльності. Усі кафедри університету готують звіт про самоаналіз діяльності, який подається на розгляд постійно діючої робочої групи з якості, що створена наказом ректора від 27.01.2016 №4 «Про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти».

5.1. Пояснювальна записка до навчального плану

Код та найменування спеціальності	
Рівень вищої освіти	
Освітня програма	
Спеціалізація	
Форма навчання	
Загальний обсяг у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи та строк навчання	
Навчальний план, затверджений Вченою радою (дата та номер протоколу)	
Відповідність вимогам стандарту вищої освіти (в разі наявності)	
Відповідність вимогам професійного	

стандарту (в разі наявності)	
Вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання	

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання	Найменування навчальних дисциплін, практик
I. Цикл загальної підготовки		
II. Цикл професійної підготовки		

Інше (у разі потреби) _____

Гарант освітньої програми/
керівник кафедри із спеціальної
(фахової) підготовки _____

5.2. Відомості про кількісні та якісні показники кадрового забезпечення освітньої діяльності у сфері вищої освіти

5.2.1. Якісний склад проектної групи, яка утворена у складі відповідального за підготовку здобувачів вищої освіти підрозділу _____ або кафедри _____ із спеціальності _____

Прізвище, ім'я, по батькові керівника та членів проектної групи	Найменування посади (для сумісників — місце основної роботи, найменування посади)	Найменування закладу, який закінчив викладач (рік закінчення, спеціальність, кваліфікація згідно з документом про вищу освіту)	Науковий ступінь, шифр і найменування наукової спеціальності, тема дисертації, вчене звання, за якою кафедрою (спеціальністю) присвоєно	Стаж науково-педагогічної та/або наукової роботи	Інформація про наукову діяльність (основні публікації за напрямом, науково-дослідна робота, участь у конференціях і семінарах, робота з аспірантами та докторантами, керівництво науковою роботою студентів)	Відомості про підвищення кваліфікації викладача (найменування закладу, вид документа, тема, дата видачі)
Особи, які працюють за основним місцем роботи (в тому числі за суміщенням)						
Особи, які працюють за сумісництвом						

5.2.2. Якісний склад науково-педагогічних працівників, які забезпечують навчальний процес із спеціальності ____

Найменування навчальної дисципліни (кількість лекційних годин)	Прізвище, ім'я, по батькові викладача	Найменування посади (для сумісників - місце основної роботи, найменування посади)	Найменування закладу, який закінчив викладач, рік закінчення, спеціальність, кваліфікація згідно з документом про вищу освіту	Науковий ступінь, шифр і найменування наукової спеціальності, тема дисертації, вчене звання, за якою кафедрою (спеціальністю) присвоєно	Відомості про підвищення кваліфікації викладача (найменування закладу, вид документа, тема, дата видачі)	Примітки*
I. Цикл загальної підготовки						
Особи, які працюють за основним місцем роботи (в тому числі за суміщенням)						
Особи, які працюють за сумісництвом						
II. Цикл професійної підготовки						
Особи, які працюють за основним місцем роботи (в тому числі за суміщенням)						
Особи, які працюють за сумісництвом						

* Зазначаються показники, що визначають рівень наукової та професійної активності науково-педагогічного працівника відповідно до Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти (див. п. 4.1).

5.2.3.. Якісний склад випускової кафедри _____ із спеціальності* _____

Прізвище, ім'я, по батькові викладача	Найменування посади (для сумісників - місце основної роботи, найменування посади)	Найменування закладу, який закінчив викладач (рік закінчення, спеціальність, кваліфікація згідно з документом про вищу освіту)	Науковий ступінь, шифр і найменування наукової спеціальності, тема дисертації, вчене звання, за якою кафедрою (спеціальністю) присвоєно	Найменування всіх навчальних дисциплін, які закріплені за викладачем, та кількість лекційних годин з кожної навчальної дисципліни	Інформація про наукову діяльність (основні публікації за напрямом, науково-дослідна робота, участь у конференціях і семінарах, робота з аспірантами та докторантами, керівництво науковою роботою студентів)	Відомості про підвищення кваліфікації викладача (найменування закладу, вид документа, тема, дата видачі)
Особи, які працюють за основним місцем роботи (в тому числі за суміщенням)						
Особи, які працюють за сумісництвом						

* Якщо для однієї спеціальності планується наявність двох і більше випускових кафедр, подається інформація про кожну кафедру окремо. Якщо кафедра є випусковою для кількох спеціальностей, зазначається найменування цих спеціальностей, рівень вищої освіти та ліцензований обсяг з кожної спеціальності.

5.2.4. Інформація про завідувача випускової кафедри із спеціальності* _____

Прізвище, ім'я, по батькові	Найменування закладу, який закінчив викладач (рік закінчення, спеціальність, кваліфікація згідно з документом про вищу освіту)	Науковий ступінь, шифр і найменування наукової спеціальності, тема дисертації, вчене звання, за якою кафедрою (спеціальністю)	Педагогічний (науково- педагогічний) стаж (повних років)	Інформація про попередню роботу (період (років), найменування організації, займана посада)	Примітка (з якого часу працює у закладі освіти за основним місцем роботи або сумісництвом)

Якщо для одного напрямку підготовки (спеціальності) планується наявність двох і більше випускових кафедр, подається інформація про завідувача кожної кафедри.

5.3. Обладнання лабораторій та спеціалізованих кабінетів

Найменування лабораторії, спеціалізованого кабінету, їх площа	Найменування навчальної дисципліни	Найменування обладнання, устаткування, їх кількість

5.4. Обладнання, устаткування та програмне забезпечення спеціалізованих комп'ютерних лабораторій, які забезпечують виконання начального плану за спеціальністю _____

Найменування комп'ютерної лабораторії, її площа	Найменування навчальної дисципліни	Модель і марка персональних комп'ютерів, їх кількість	Найменування пакетів прикладних програм (у тому числі ліцензованих)	Доступ до Інтернету, наявність каналів доступу (так/ні)

5.5. Відомості про навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності у сфері вищої освіти

5.5.1. Відомості про комплекс навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін

Найменування навчальної дисципліни згідно з навчальним планом	Інформація про наявність (“+”, “-” або немає потреби)					
	Навчаль-ного контент у	планів практичних (семінар-ських) занять	завдань для лабора-торних робіт	завдань для самостій-ної роботи студентів*	питань, задач, завдань або кейсів для поточного та підсумкового контролю	завдань для комплексної контрольної роботи

5.5.2. Методичне забезпечення курсового проектування

Найменування навчальної дисципліни	Семестр, в якому передбачена курсова робота (проект)	Інформація про наявність (“+” або “-”)	
		методичних розробок	тематики курсових робіт (проектів)

5.5.3.. Забезпечення програмами і базами для проходження практики

Найменування практики	Семестр, в якому передбачена практика	Тривалість практики (тижнів)	Інформація про наявність програм практик (“+” або “-”)	Найменування бази для проходження практики	Інформація про наявність угод про проходження практик (дата, номер, строк дії)

У разі використання інформаційних технологій під час виконання завдань для самостійної роботи студентів робиться позначка “ІТ”.

5.6. Відомості про інформаційне забезпечення освітньої діяльності у сфері вищої освіти

5.6.1. Інформація про наявність бібліотеки

Найменування бібліотеки	Площа (кв. метрів)	Обсяг фондів навчальної, наукової літератури (примірників)	Площа читального залу (кв. метрів), кількість місць	Примітка*

5.6.2. Забезпечення підручниками, навчальними посібниками, довідковою та іншою навчальною літературою

Найменування навчальної дисципліни	Автор підручника (навчального посібника тощо)	Найменування підручника (навчального посібника тощо)	Найменування видавництва, рік видання	Кількість примірників**

5.6.3. Перелік фахових періодичних видань

Найменування фахового періодичного видання	Роки надходження

* Зазначається інформація про наявність електронної бібліотеки.

** Для електронних книг не зазначається.

6. Реалізація політики забезпечення якості вищої освіти

Основні заходи щодо забезпечення якості вищої освіти:

– організація системи забезпечення якості за участі зовнішніх сторін;

- забезпечення зв'язку між науково-дослідною роботою та навчанням і викладанням;
- розроблення процедур забезпечення якості оцінювання за європейськими орієнтирами;
- визначення та застосовування правил щодо всіх фаз навчання та життєдіяльності аспірантів;
- забезпечення умов і підтримка, необхідні для просування студентів у їхній академічній кар'єрі;
- запровадження процесів й інструментів збору, моніторингу та використання інформації щодо навчальних успіхів студентів;
- розроблення методології діагностики рівня компетентності викладачів;
- створення для викладачів сприятливого середовища;
- можливості та стимули для професійного розвитку викладацького складу;
- заохочення наукової діяльності задля посилення зв'язку між освітою та дослідженнями, заохочення застосування інноваційних методів викладання та нових технологій;
- удосконалення ресурсів, що сприяють підготовці докторів філософії;
- методичне забезпечення переходу до гнучких методів навчання й викладання;
- формування та надання інформації потенційним і поточним аспірантам, випускникам, іншим зацікавленим сторонам та широкому загалу про освітні програми, очікувані навчальні результати, процедури викладання, навчання та оцінювання, показники успішності, навчальні можливості, доступні аспірантам, працевлаштування випускників аспірантури;
- регулярний моніторинг освітніх програм з метою забезпечення належного рівня освітніх послуг та створення сприятливого й ефективного навчального середовища;
- удосконалення системи безперервного самоаналізу ефективності процесів внутрішнього забезпечення якості.

7. Зведені відомості про дотримання ліцензійних умов під час започаткування та провадження освітньої діяльності

НАЙМЕНУВАННЯ ПОКАЗНИКА (НОРМАТИВУ)	ВИМОГИ ДО ЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКА (НОРМАТИВУ) ЗА РІВНЯМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ/ФАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ			
	Початковий рівень	Перший рівень	Другий рівень	Третій рівень
1. КАДРОВІ ВИМОГИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ				
Започаткування провадження освітньої діяльності				
1.1. Наявність у закладі освіти підрозділу чи кафедри, відповідальних за підготовку здобувачів вищої освіти	+/-	+/-	+/-	+/-
1.2. Наявність у складі підрозділу чи кафедри, відповідальних за підготовку здобувачів вищої освіти, тимчасової робочої групи (проектної групи) з науково-педагогічних працівників, на яку покладено відповідальність за підготовку здобувачів вищої освіти за певною спеціальністю	три особи, з них одна особа, що має науковий ступінь або вчене звання/	три особи, що мають науковий ступінь та/або вчене звання/	три особи, що мають науковий ступінь та вчене звання, з них один доктор наук або професор/	три особи, що мають науковий ступінь та вчене звання, з них не менше двох докторів наук/

НАЙМЕНУВАННЯ ПОКАЗНИКА (НОРМАТИВУ)	ВИМОГИ ДО ЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКА (НОРМАТИВУ) ЗА РІВНЯМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ/ФАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ			
	Початковий рівень	Перший рівень	Другий рівень	Третій рівень
1.3. Наявність у керівника проектної групи (гаранта освітньої програми):				
1) наукового ступеня та/або вченого звання за відповідною або спорідненою спеціальністю	+/-	+/-	+/-	
2) наукового ступеня та вченого звання за відповідною або спорідненою спеціальністю				+/-
3) стажу науково-педагогічної та/або наукової роботи не менш як 10 років (до 6 вересня 2019 р. для початкового рівня з урахуванням стажу педагогічної роботи)	+/-	+/-	+/-	+/-
Проведення освітньої діяльності				
1.4. Проведення лекцій з навчальних дисциплін науково-педагогічними (науковими) працівниками відповідної спеціальності за основним місцем роботи (мінімальний відсоток визначеної навчальним планом кількості годин):				
1) які мають науковий ступінь та/або вчене звання (до 6 вересня 2019 р. для початкового рівня з урахуванням педагогічних працівників, які мають вищу категорію)	25/	50/	50/	80/
2) які мають науковий ступінь доктора наук або вчене звання професора		10/	25/	
3) які мають науковий ступінь доктора наук та вчене звання				50/
1.5. Проведення лекцій з навчальних дисциплін, що забезпечують формування професійних компетентностей, науково-педагогічними (науковими) працівниками, які є визнаними професіоналами з досвідом роботи за фахом (мінімальний відсоток визначеної навчальним планом кількості годин):				

НАЙМЕНУВАННЯ ПОКАЗНИКА (НОРМАТИВУ)	ВИМОГИ ДО ЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКА (НОРМАТИВУ) ЗА РІВНЯМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ/ФАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ			
	Початковий рівень	Перший рівень	Другий рівень	Третій рівень
1) дослідницької, управлінської, інноваційної або творчої роботи за фахом			15/	50/
2) практичної роботи за фахом	10/	10/		
1.6. Проведення лекцій, практичних, семінарських та лабораторних занять, здійснення наукового керівництва курсовими, дипломними роботами (проектами), дисертаційними дослідженнями науково-педагогічними (науковими) працівниками, рівень наукової та професійної активності кожного з яких засвідчується виконанням за останні п'ять років не менше трьох умов, зазначених у пункті 5 приміток	Підпункти 1—19 пункту 5 приміток	Підпункти 1—16 пункту 5 приміток	Підпункти 1—16 пункту 5 приміток	Підпункти 1—12 пункту 5 приміток
1.7. Наявність випускової кафедри із спеціальної (фахової) підготовки, яку очолює фахівець відповідної або спорідненої науково-педагогічної спеціальності:				
1) з науковим ступенем доктора наук та вченим званням				+/-
2) з науковим ступенем та вченим званням			+	
3) з науковим ступенем або вченим званням	+/-	+/-		
1.8. Наявність трудових договорів (контрактів) з усіма науково-педагогічними працівниками та/або наказів про прийняття їх на роботу	+/-	+/-	+/-	+/-
2. ТЕХНОЛОГІЧНІ ВИМОГИ ЩОДО МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ				
Започаткування провадження освітньої діяльності				
2.1. Забезпеченість приміщеннями для проведення навчальних занять та контрольних заходів (кв. метрів на одну особу для фактичного контингенту студентів та заявленого обсягу з урахуванням навчання за змінами)	2,4/	2,4/	2,4/	2,4/

НАЙМЕНУВАННЯ ПОКАЗНИКА (НОРМАТИВУ)	ВИМОГИ ДО ЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКА (НОРМАТИВУ) ЗА РІВНЯМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ/ФАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ			
	Початковий рівень	Перший рівень	Другий рівень	Третій рівень
2.2. Забезпеченість мультимедійним обладнанням для одночасного використання в навчальних аудиторіях (мінімальний відсоток кількості аудиторій)	10/	30/	30/	30/
2.3. Наявність соціально-побутової інфраструктури:				
1) бібліотеки, у тому числі читального залу	+/-	+/-	+/-	+/-
2) пунктів харчування	+/-	+/-	+/-	
3) актового чи концертного залу	+/-	+/-	+/-	
4) спортивного залу	+/-	+/-	+/-	
5) стадіону та/або спортивних майданчиків	+/-	+/-	+/-	
6) медичного пункту	+/-	+/-	+/-	+/-
2.4. Забезпеченість здобувачів вищої освіти гуртожитком (мінімальний відсоток потреби)	70/	70/	70/	70/
Провадження освітньої діяльності				
2.5. Забезпеченість комп'ютерними робочими місцями, лабораторіями, полігонами, обладнанням, устаткуванням, необхідними для виконання навчальних планів	+/-	+/-	+/-	+/-
3. ТЕХНОЛОГІЧНІ ВИМОГИ ЩОДО НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ				
Започаткування провадження освітньої діяльності				
3.1. Наявність опису освітньої програми	+/-	+/-	+/-	+/-
3.2. Наявність навчального плану та пояснювальної записки до нього	+/-	+/-	+/-	+/-
Провадження освітньої діяльності				
3.3. Наявність робочої програми з кожної навчальної дисципліни навчального плану	+/-	+/-	+/-	+/-
3.4. Наявність комплексу навчально-методичного забезпечення з кожної навчальної дисципліни навчального плану	+/-	+/-	+/-	+/-
3.5. Наявність програми практичної підготовки, робочих програм практик	+/-	+/-	+/-	+/-

НАЙМЕНУВАННЯ ПОКАЗНИКА (НОРМАТИВУ)	ВИМОГИ ДО ЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКА (НОРМАТИВУ) ЗА РІВНЯМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ/ФАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ			
	Початковий рівень	Перший рівень	Другий рівень	Третій рівень
3.6. Забезпеченість студентів навчальними матеріалами з кожної навчальної дисципліни навчального плану	+/-	+/-	+/-	+/-
3.7. Наявність методичних матеріалів для проведення атестації здобувачів	+/-	+/-	+/-	+/-
4. ТЕХНОЛОГІЧНІ ВИМОГИ ЩОДО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ				
Започаткування провадження освітньої діяльності				
4.1. Забезпеченість бібліотеки вітчизняними та закордонними фаховими періодичними виданнями відповідного або спорідненого профілю, в тому числі в електронному вигляді	не менш як два наймену- вання/	не менш як чотири наймену- вання/	не менш як п'ять наймену- вань/	не менш як шість наймену- вань/
4.2. Наявність доступу до баз даних періодичних наукових видань англійською мовою відповідного або спорідненого профілю (допускається спільне користування базами кількома закладами освіти)		+/-	+/-	+/-
Провадження освітньої діяльності				
4.3. Наявність офіційного веб-сайту закладу освіти, на якому розміщена основна інформація про його діяльність (структура, ліцензії та сертифікати про акредитацію, освітня/освітньо-наукова/ видавнича/атестаційна (наукових кадрів) діяльність, навчальні та наукові структурні підрозділи та їх склад, перелік навчальних дисциплін, правила прийому, контактна інформація)	+/-	+/-	+/-	+/-
4.4. Наявність електронного ресурсу закладу освіти, який містить навчально-методичні матеріали з навчальних дисциплін навчального плану, в тому числі в системі дистанційного навчання (мінімальний відсоток навчальних дисциплін)	30/	50/	60/	30/

Примітки:

1. У пункті 1.3 враховувати, що керівник проектної групи може одночасно бути гарантом лише однієї освітньої програми.

2. У пункті 1.4 відповідність спеціальності викладача навчальній дисципліні визначається відповідністю його спеціальності згідно з документами про вищу освіту або про науковий ступінь, або про вчене звання або науковою спеціальністю, або досвідом практичної роботи за відповідним фахом не менше п'яти років, або проходженням відповідного науково-педагогічного стажування тривалістю не менше шести місяців та наявністю трьох одноосібних публікацій з цієї навчальної дисципліни у рецензованих закордонних або фахових наукових виданнях України, або виданого підручника чи навчального посібника з цієї навчальної дисципліни згідно з вимогами МОН.

3. У пункті 1.4 під час розрахунку показників, визначених у підпунктах 1) і 2) для початкового, першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівня для спеціальностей галузей знань 01 “Освіта”, 02 “Культура і мистецтво”, 19 “Архітектура та будівництво”, звання “народний артист”, “народний художник”, “народний архітектор”, “заслужений тренер” прирівнюються до вченого звання професора, звання “заслужений артист”, “заслужений художник”, “заслужений архітектор”, “заслужений майстер спорту”, “заслужений майстер народної творчості України” — вченого звання доцента.

3. У підпункті 2) пункту 1.4 до докторів наук прирівнюються науково-педагогічні працівники з науковим ступенем доктора філософії (кандидата наук) за умови наявності у них п'яти статей у періодичних виданнях, які включені до наукометричних баз, зокрема Scopus або Web of Science Core Collection, рекомендованих МОН.

4. У пункті 1.5:

- визнаним професіоналом з досвідом дослідницької роботи за фахом вважається науково-педагогічний (науковий) працівник, який має не менше десяти років стажу наукової роботи на посадах, що відповідають або є спорідненими за змістом відповідній навчальній дисципліні;

- визнаним професіоналом з досвідом управлінської роботи за фахом вважається науково-педагогічний (науковий) працівник, який має не менше десяти років стажу роботи на посадах керівників (заступників керівників) підприємств (організацій та установ), їх підрозділів, які передбачають безпосереднє керівництво працівниками, які виконують роботу за професіями, що відповідають або є спорідненими за змістом відповідній навчальній дисципліні;

- визнаним професіоналом з досвідом інноваційної роботи за фахом вважається науково-педагогічний (науковий) працівник, який має не менше десяти років стажу роботи, спрямованої на створення об'єктів права інтелектуальної власності (винаходів, корисних моделей, промислових зразків, композицій (топографій) інтегральних мікросхем, раціоналізаторських пропозицій, сортів рослин, порід тварин, наукових відкриттів, комп'ютерних програм, компіляції даних (баз даних), їх використання і комерціалізацію;

- визнаним професіоналом з досвідом творчої роботи за фахом вважається науково-педагогічний (науковий) працівник, який має не менше десяти років стажу роботи, спрямованої на створення об'єктів права інтелектуальної власності (літературний твір, переклад літературного твору, твори живопису, декоративно-ужиткового мистецтва, архітектури, скульптурний, графічний, фотографічний твір, твір дизайну, музичний твір, аудіо- та відеотвори, передачі (програми) організацій мовлення, медіатвір, сценічна постановка, кінотвір, анімаційний твір, аранжування твору, рекламний твір), їх використання і комерціалізацію;

- визнаним професіоналом з досвідом практичної роботи за фахом вважається науково-педагогічний (педагогічний) працівник, який має не менше десяти років стажу трудової діяльності за основним місцем роботи за професіями, що відповідають або є спорідненими за змістом відповідній навчальній дисципліні. До цього стажу включається також робота на посадах керівників (заступників керівників) підприємств (організацій та установ), їх підрозділів, яка передбачає безпосереднє керівництво працівниками, які виконують роботу за професіями, що відповідають або є спорідненими за змістом відповідній навчальній дисципліні.

5. У пункті 1.6 для визначення рівня наукової та професійної активності науково-педагогічного (наукового) працівника використовуються такі показники:

1) наявність наукової публікації у періодичному виданні, яке включено до наукометричних баз, зокрема Scopus або Web of Science Core Collection, рекомендованих МОН;

2) наявність наукових публікацій у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, та/або авторських свідоцтв, та/або патентів загальною кількістю п'ять досягнень;

3) наявність виданого підручника чи навчального посібника, що рекомендований МОН, іншим центральним органом виконавчої влади або вченою радою закладу освіти, або монографії (у разі співавторства — з фіксованим власним внеском);

4) наукове керівництво (консультування) здобувача, який одержав документ про присудження наукового ступеня;

5) участь у міжнародному науковому проєкті/залучення до міжнародної експертизи, наявність звання "суддя міжнародної категорії";

6) проведення навчальних занять іноземною мовою (крім мовних навчальних дисциплін) в обсязі не менше 50 аудиторних годин на навчальний рік;

7) робота у складі експертних рад з питань проведення експертизи дисертацій МОН або галузевих експертних рад Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, або Акредитаційної комісії, або їх експертних рад, або міжгалузевої експертної ради з вищої освіти Акредитаційної комісії, або трьох експертних комісій МОН/зазначеного Агентства, або Науково-методичної ради/науково-методичних комісій з вищої освіти МОН, або робочих груп з розроблення стандартів вищої освіти України;

8) виконання функцій наукового керівника або відповідального виконавця наукової теми (проекту), або головного редактора/члена редакційної колегії наукового видання, включеного до переліку наукових фахових видань України, або іноземного рецензованого наукового видання;

9) керівництво студентом, який зайняв призове місце, або робота у складі організаційного комітету/журі/апеляційної комісії Міжнародної студентської олімпіади/II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади (Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт)/III—IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових навчальних предметів/II—III етапу Всеукраїнських конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт учнів — членів Малої академії наук; керівництво студентом, який став призером Олімпійських, Паралімпійських ігор, Всесвітньої та Всеукраїнської Універсіади, чемпіонату світу, Європи, Європейських ігор, етапів Кубка світу та Європи, чемпіонату України; виконання обов'язків головного секретаря, головного судді, судді міжнародних та всеукраїнських змагань; керівництво спортивною делегацією; робота у складі організаційного комітету, суддівського корпусу;

10) організаційна робота у закладах освіти на посадах керівника (заступника керівника) закладу освіти/факультету/відділення (наукової установи)/ інституту/філії/кафедри або іншого відповідального за підготовку здобувачів вищої освіти підрозділу/відділу (наукової установи)/навчально-методичного управління (відділу)/лабораторії/іншого навчально-наукового (інноваційного) структурного підрозділу/вченого секретаря закладу освіти (факультету, інституту)/відповідального секретаря приймальної комісії та його заступника;

11) участь в атестації наукових кадрів як офіційного опонента або члена спеціалізованої вченої ради;

12) присудження наукового ступеня доктора наук або присвоєння вченого звання професора;

13) наявність авторських свідоцтв та/або патентів загальною кількістю два досягнення;

14) наявність виданих навчально-методичних посібників/посібників для самостійної роботи студентів та дистанційного навчання/конспектів лекцій/практикумів/методичних вказівок/рекомендацій загальною кількістю три найменування;

15) присудження наукового ступеня доктора філософії або присвоєння вченого звання доцента, або отримання документа про другу вищу освіту;

16) керівництво студентом, який зайняв призове місце на I етапі Всеукраїнської студентської олімпіади (Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт), або робота у складі організаційного комітету/журі Всеукраїнської студентської олімпіади (Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт), або керівництво постійно діючим студентським науковим гуртком/проблемною групою, або виконання обов'язків куратора групи; керівництво студентом, який брав участь в Олімпійських, Паралімпійських іграх, Всесвітній та Всеукраїнській Універсіаді, чемпіонаті

світу, Європи, Європейських іграх, етапах Кубка світу та Європи, чемпіонаті України; виконання обов'язків тренера, помічника тренера національної збірної команди України з видів спорту;

17) організація студентської громадської (волонтерської) діяльності, яка має професійне спрямування;

18) наявність науково-популярних та/або консультаційних (дорадчих) та/або дискусійних публікацій з наукової або професійної тематики загальною кількістю три публікації;

19) поєднання науково-педагогічної роботи та практичної фахової діяльності.

6. Ліцензіат забезпечує виконання вимог, передбачених у:

пунктах 1.4 і 1.5 – вперше за результатами виконання освітньої програми, далі – постійно під час виконання освітньої програми;

пунктах 1.6...1.8 – постійно під час виконання освітньої програми.

7. У пункті 2.5 враховується комп'ютерна техніка із строком експлуатації не більше восьми років.

8. У пункті 3.3 складовими частинами робочої програми навчальної дисципліни є опис навчальної дисципліни, заплановані результати навчання, програма, структура (тематичний план) навчальної дисципліни, теми семінарських (практичних, лабораторних) занять, завдання для самостійної роботи, індивідуальні завдання, методи контролю, схема нарахування балів, рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті.

9. У пункті 3.4 складовими частини комплексу навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни є навчальний контент (конспект або розширений план лекцій), плани практичних (семінарських) занять, завдання для лабораторних робіт, самостійної роботи, питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь студентів, комплексної контрольної роботи, післятестастійного моніторингу набутих знань і вмінь з навчальної дисципліни.

10. У пункті 3.6 забезпеченістю навчальними матеріалами вважається наявність підручників, навчальних посібників, конспектів лекцій, хрестоматій згідно з переліком рекомендованої літератури з розрахунку один примірник на п'ять осіб фактичного контингенту студентів та заявленого додаткового ліцензованого обсягу в разі розширення провадження освітньої діяльності або їх наявність в електронній формі (у локальному чи віддаленому доступі) для необмеженої кількості користувачів з дотриманням вимог законодавства про інтелектуальну власність. Для вибіркового навчальних дисциплін дозволяється використання навчальних матеріалів лише в електронній формі.

5. ПРИКІНЦЕВІ ЗАУВАЖЕННЯ

5.1. Положення оприлюднюється на сайті університету.

5.2. Моніторинг спроможності кафедр провадити освітню діяльність відповідно до ліцензійних умов на певному рівні вищої освіти за певною

спеціальністю (спеціалізацією) має використовуватись під час звітності посадовців.

5.3. Положення поширюється на всі кафедри університету.

5.4. Положення підлягає перегляду та доопрацюванню, відповідно до змін нормативної бази України в сфері вищої освіти.

5.5. Відповідальність за впровадження Положення несуть перший проректор, декани факультетів, завідувачі кафедр.

Светкіна О.Ю., Лисицька С.М., Нетяга О.В., Тарасова А.В.
ДВНЗ «Національний гірничий університет»

ФОРМУВАННЯ ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ НА ОСНОВІ РОБОЧИХ ПРОГРАМ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ КАФЕДР

Показано, що важливу роль у підвищенні якості вищої освіти у ДВНЗ «НГУ» відіграють навчальні робочі програми з базових загальноосвітніх дисциплін, зокрема з «Хімії», тематика лекційного та практичного курсів яких орієнтована на наявність тісних міждисциплінарних зв'язків з освітньо-професійними програмами кафедр, що несуть відповідальність за професійну підготовку випускників.

Показано, что важное значение в повышении качества высшего образования в ГВУЗ «Национальный горный университет» имеют учебные рабочие программы по базовым общеобразовательным дисциплинам, в том числе по «Химии», тематика лекционного и практического курсов которых ориентирована на наличие тесных междисциплинарных связей с образовательно-профессиональными программами кафедр, отвечающих за профессиональную подготовку выпускников.

It is shown that an important role in enhancing the quality of higher education in the State Higher Educational Institution "National Mining University" play an educational working program on basic general education, including the "Chemistry", whose subject of lectures and practical courses are focused on the close interdisciplinary connections with educational and professional programs of departments, responsible for the training of graduates.

За якість професійної підготовки майбутніх фахівців несе відповідальність вищий навчальний заклад, диплом якого вони отримують [1]. При цьому зміст, термін навчання та рівень освіти й професійної підготовки фахівця встановлюються нормативними положеннями галузевих стандартів вищої освіти, зокрема освітньо-професійною програмою (ОПП) та освітньо-кваліфікаційною характеристикою (ОКХ) підготовки випускника вищого навчального закладу на спеціальних та загальноосвітніх кафедрах (математики, хімії та фізики).

Діагностування відповідності рівня якості вищої освіти вимогам державних стандартів вищої освіти проводиться за допомогою стандартизованих методик кількісного та якісного оцінювання досягнутого випускником рівня сформованості знань, умінь і навичок, професійних, світоглядних та громадянських якостей [2].

З огляду на це, надзвичайно актуальним є дотримання норм чинного законодавства відповідно цілям сертифікації та атестації випускників, які

передбачають виконання вимог щодо компетентності майбутніх фахівців та інших соціально важливих якостей, до опанування ними системи виробничих функцій і типових завдань діяльності й умінь для їх реалізації. Такий підхід дасть можливість визначення місця випускника в структурі галузей національної економіки, де важливу роль відіграють як спеціалізовані знання, так і взаємопов'язані з ними знання за основними складовими науково-технічного прогресу математики, хімії та фізики.

В контексті вищезначеного на кафедрі хімії ДВНЗ «Національний гірничий університет» розроблена робоча програма [3] включає:

- перелік кредитних модулів та інформаційну базу (навчальні елементи), яка опосередковує освітні та професійні уміння за вимогами ОКХ бакалавра;
- розподіл навчального матеріалу за видами занять;
- норми часу на викладання та засвоєння інформаційної бази;
- рівень засвоєння знань, який є необхідним і достатнім для оволодіння уміннями кваліфікації бакалавра за різними напрямками підготовки (гірництво; переробка корисних копалин; електротехніка та електротехнології; машинобудування; автомобільний транспорт; будівництво; екологія, охорона навколишнього середовища і збалансоване природокористування та ін.);
- відповідальність за якість освітньої та професійної підготовки.

Кафедра хімії, на якій проходить підготовка за програмою освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра, працює у тісному міждисциплінарному зв'язку з кафедрами, які випускають спеціалістів чи магістрів. Суттєвість таких взаємовідносин полягає не тільки в ознайомленні з навчальними програмами ОПП відповідальних за ОКХ випускників університету, а й в оновленні лекційного матеріалу та розробці методичних рекомендацій за темами професійного спрямування і певної категорії спеціалізації (табл. 1).

Таблиця 1

Відповідність методично-інформаційних матеріалів навчального процесу на кафедрі хімії напрямам професійної підготовки бакалаврів

Категорія спеціалізації спеціалістів, магістрів	Елементи методично-інформаційної бази бакалаврів (лекції, методичні рекомендації)
Гірництво	Розкриття та обґрунтування механізмів хімічних реакцій їх наслідків та виходу продуктів, реакцій фізико-хімічного та колоїдного характеру, хімічного розкладу вибухових речовин, вуглекислоти, енергетика хімічних процесів (фізична суттєвість енергетичних ефектів хімічних реакцій, термохімічні закони та термохімічні розрахунки), фактори спрямованості хімічних процесів, отримання різних сплавів важких і легких металів, нових матеріалів тощо, викладання законів та методів дослідження цих процесів.
Науки про Землю	Розкриття та обґрунтування механізмів хімічних реакцій утворення та руйнування мінеральних речовин, фактори та умови перебігу реакцій і основи аналітичної хімії.
Електроенергетика	Хімічні реакції отримання енергії, енергозберігаючі

	новітні технології.
Електротехніка та електро-механіка, прикладна механіка	Хімічні джерела струму, їх ефективність та можливість промислового використання. Корозійна стійкість металів та різних сплавів на їх основі.
Галузеве машинобудування, автомобільний транспорт	Хімічна структура та фізико-хімічні властивості конструкційних матеріалів природного та синтетичного походження, різновидів полімерних, композиційних матеріалів, їх реакційна активність.
Екологія та охорона навколишнього середовища	Хімічні реакції органічних речовин, умови їх протікання. Хімія з основами біогеохімії.

Відомо, що стандарти вищої освіти з кожної спеціальності розробляє Міністерство освіти і науки України з урахуванням пропозицій галузевих державних органів (вищих навчальних закладів, галузевих об'єднань організацій роботодавців) та затверджує їх за погодженням з Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Тому в ДВНЗ «Національний гірничий університет» розробляються й затверджуються нормативні документи щодо бакалаврського, магістерського та освітньо-наукового рівнів вищої освіти, кваліфікаційними рамками яких є професійні стандарти та стандарти вищої освіти, що підготовлені на рівні держави і затверджуються відповідними державними органами.

Ієрархічна структура організації навчального процесу на загальноосвітній кафедрі в гірничому університеті схематично наведена на рис. 1.

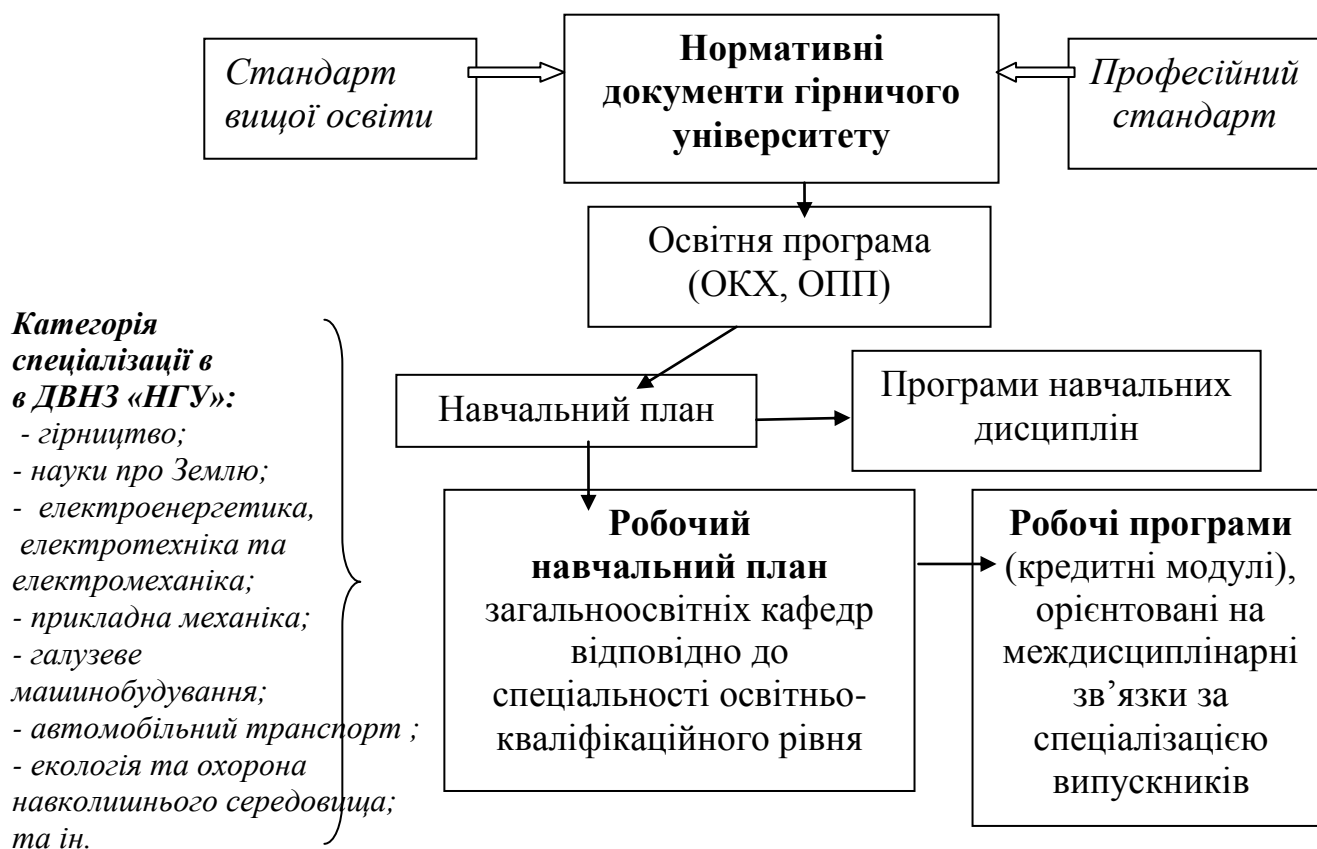

Рис. 1. Принципова схема організації навчального процесу на загальноосвітній кафедрі в гірничому університеті

Прикладами необхідності суміжної взаємодопомоги та взаємозв'язків між кафедрами може виступати проведення підготовки студентів на базових кафедрах вищої математики та фізики до можливості подальших розрахунків термодинамічних потенціалів у гірничих і збагачувальних процесах, а також надання знань на кафедрі хімії з дисциплін «Загальна хімія», «Органічна хімія», «Електрохімія», «Вуглехімія» для майбутніх спеціалістів гірничих галузей та екології навколишнього середовища.

Таким чином, організаційна діяльність кафедри хімії в системі ДВНЗ «Національний гірничий університет» тісно пов'язана з професійними завданнями випускаючих кафедр і спрямована на розробку своєї методично-інформаційної бази за вимогами програм (ОКХ, ОПП) цих кафедр. При цьому базова загальноосвітня дисципліна «Хімія» виступає ефективним навчальним ресурсом для формування знань та підтримки студентів в оволодінні базовими спеціальними дисциплінами, який створює науково-методичне підґрунтя для вивчення різних предметів безпосередньо за фахом.

На жаль, основними проблемами щодо викладання дисципліни «Хімія», які, на наш погляд, знижують ефективність підготовки студентів за навчальним планом, виступають як низький рівень довузівської підготовки абітурієнтів (потребує додаткові часи навантаження на засвоєння курсу хімії, так і відставання у забезпеченні матеріально-технічною базою (оснащення лабораторій сучасними приборами для хімічного аналізу), зменшення часу на викладання дисципліни «Хімія» на цілому ряді кафедр та витрачення викладачами багато часу на оформлення звітних документів.

Література

1. Галузевий стандарт вищої освіти [Текст] / М-во освіти і науки України. – Київ, 2004. – 24 с.
2. Закон України про вищу освіту від 01.07.2014 № 1556-VII [Текст] / Верховна Рада України; М-во освіти і науки України. – 2014. – 69с.
3. СВО НГУ НМ 3-05. Нормативно-методичне забезпечення навчального процесу [Текст] / М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. – Дніпропетровськ : «НГУ», 2005. – 139 с.

Шабанова Ю.А.

Державний ВНЗ "Національний гірничий університет"

ГУМАНИТАРНЫЕ ЦЕННОСТИ В СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЕ МЕДИА-ОБРАЗОВАНИЯ

Рассматриваются философские основания культуры как мировоззренческой основа гуманитарных ценностей в образовании. Предпосылкой формирования медиа-форм информационного общества определяется потребительская культура и мозаичность сознания. Приводится анализ положительных и отрицательных сторон медиа-образования, а также генезис данного понятия и его сути. Обосновывается первичность гуманитарного содержания образования, в котором медиа-формы носят инструментальный характер.

Ключевые слова: медиа-образование, гуманитарные ценности, культура, индивидуализация преподавателя

Розглядається філософське підґрунтя культури як світоглядної основа гуманітарних цінностей в освіті. Передумовою формування медіа форм інформаційного суспільства визначається споживча культура і мозаїчність свідомості. Наводиться аналіз позитивних і негативних сторін медіа-освіти, а також генезис даного поняття і його суті. Обґрунтовується первинність гуманітарного змісту освіти, в якому медіа-форми носять інструментальний характер.

Ключові слова: медіа-освіта, гуманітарні цінності, культура, індивідуалізація викладача

Philosophical foundations of culture as world outlook for human values in education have been considered in this issue. A culture of consumerism and mosaic structure of consciousness are defined as a prerequisites for media-forms formation of informational society. It has been drawn analysis of positive and negative sides in media-education and genesis and entity of that notion. It has been argued that humanitarian content of education plays key rôle in which media-forms have only instrumental character.

Key words: media-education, humanitarian values, culture, individualisation of teacher.

Образование как социальная система и культурная среда – представляется, прежде всего, не хранилищем и транслятором знаний, а пространством формирования мировоззренческих позиций, в котором закладываются основы целеполагания всей последующей жизни человека. Исходя из того, что через систему образования, в большей или меньшей степени, проходят все граждане, можно заключить что содержательный ориентир жизни общества формируется именно в этой сфере. Образование – это то чего нельзя избежать в современном обществе. Специфика высшего образования в нашей стране выражается в том, что оно становится практически всеобщим. Именно высшее образование, как среда уже достаточно взрослых людей и является сферой формирования общегуманитарных ценностей, благодаря которым мы или выживем или станем жертвами самоуничтожения. Не случайно Клод Леви-Стросс прозорливо заключил, что XXI век или будет веком гуманитарных наук или его не будет вовсе. То есть, цивилизационное развитие поглотит культуру, а вместе с ней и человека.

Проблема борьбы культуры и цивилизации, рассматривается такими философами XX века как О. Шпенглер, А. Тойнби [10]. Вопросы противостояния культуры и нравственности освещают А. Швейцер, Н.Бердяев, Н. и Е. Рерихи, С. Булгаков [9], культуры в социальной динамике – П. Сорокин [6]. В своих размышлениях мыслители приходят к проблеме, которая особенно остро звучит сегодня по отношению к образованию и которая сегодня непосредственно связана с медиа технологиями. Это проблема соотношения массового и индивидуального.

Индивидуальное, как неповторимое и самоценное является источником, причиной и возможностью общего социального развития. Индивидуальное – источник самобытности и оригинальности прочтения и осуществления через культуру эволюционных ценностей. Только экзальтировано-личностному имплицитно присуще «воспоминание» об абсолютном как источнике разворачивания смыслов жизнеполагания. Как утверждает Й. Хейзинга, «культура рождается именно в личности и в ней сохраняет свое здоровье» [4, С. 100]. Это «культурное здоровье» и призвано сохранить образование на фоне тенденций к массовости, унифицированности, стандартизации. Отечественное

образование уже проходило опыт болонских унификаций, компетентностных формализаций, советской стандартизации и идеологизации образования. Но существует ли идеальный образец образования, удовлетворивший бы сегодня современные формы культуры? Особенно это касается западной культуры, в которой индивидуальное представлено в центрированно-личностном, обрекающем культуру Запада на эксцентрику. Представление о мире как упорядоченном хаосе, возникшее в античности, способствовало разобщённости с восточной культурой, в рамках которой отношение к миру не было связано с преобразованием хаоса. Запад не вник в предостережение Лао-цзы о том, что, начав действовать, чтобы преодолеть хаос, человек способен внести в этот мир еще больший хаос.

Какая же судьба ожидает образование XXI века, в котором медиа технологии заменили унифицированные подходы и манипуляционные схемы? Что позволит индивидуальному сохранить себя и свою неисчерпаемую глубину, тем самым уберечь человечество от универсализации, процветающей сегодня, предпринимательской культуры, как продукта потребленческого общества?

Представляется, что именно культ потребительства породил сегодня искажённые представления о медиа-образовании. Ведь медиа – это форма, которая трансформируется и варьируется в изысках информационной эпохи. При этом содержание образования, практически не обсуждается. Медиа-образование не отвечает на вопрос «что изучать», а лишь даёт один из ответов на вопрос «как». Как обучать, как усовершенствовать формы трансляции и восприятия знания? Опасность современных модификаций заключается в том, что медиа-образование замещается инновационными формами (как обучать), зачастую без учёта специфики содержание образования (что и для чего изучать). Потребительский подход к восприятию информации, которая не требует вчитывания, вдумчивости, осмысления и аналитики, пагубно влияет на формирование симулякра образования, в котором визуальный ряд заменяет смысловой, а иногда, может быть использован и как технология «25 кадра». Потребительская культура, по своей сути, направлена на сведение бытия к животному началу, стремясь только поддержать свой вид, при этом практически не развиваясь. В обществе потребления человек как субъект образования попросту исчезает. «...Нет больше ни противоречия бытия, ни проблематики подлинности и видимости. Есть только излучение и получение знаков <...> человек потребления имманентен знакам, которые он упорядочивает. Нет больше трансцендентности, финальности цели: общество характеризует отсутствие перспективы в отношении себя самого... Нет больше зеркала или зеркальной поверхности в современной системе, человек больше не сталкивается со своим образом, лучшим или худшим, взамен появилась витрина – геометрическое место потребления, в которой человек сам не отражается, а занимается созерцанием многочисленных предметов-знаков и поглощается системой знаков социального статуса», – пишет Ж. Бодрийяр в работе «Общество потребления» [1, С. 240-241].

В таком обществе трудно найти основания для индивидуализации образования. Ибо массовые ценности заменяют ценности личностные, истинно гуманитарные, связанные с человеком целостным, полноценно живущим, а не следующим заданным параметрам и шаблонам. Видимо, в XX веке произошла катастрофа, кардинальная смена ценностей. И сегодня необходимо активизировать весь потенциал гуманитарных наук, чтобы выйти из кризисной ситуации. Йохан Хейзинга, в трактате «Затемнённый мир», подразумевает под этим образом наш современный мир, погрузившийся в ночь варварства. Человек в нём испытывает страх перед ближайшим будущим, чувство упадка и заката культуры. Свои интуиции Хейзинга выразил следующим образом: «Это не просто кошмары, мучающие нас в ночные часы, когда пламя жизни горит слабее всего. Это трезво взвешенные ожидания, основанные на наблюдениях и выводах» [8, С. 9].

В осуществлении современной «ночи» истинное образование, то есть формирование «образа человека», замещается технологиями, оправдывая культуру информационного общества. А ведь модернизация, которая сегодня привела к культуре технологий, детищем которой стало медиа-образование, является закономерным результатом отказа от традиционных ценностей. Этот императив порождён Модерном, идеи которого успешно реализуют просветители, согласно которым «Мнения правят миром!». Данный тезис стал манифестом манипуляционных технологий, в которых медиа играют ведущую роль. При чём речь идёт не о медиа-СМИ, а о медиа-образовании, основное последствие которого – вытеснение полноты непосредственного личностного субъект-субъектного взаимодействия в учебном процессе.

Просветители звали к массам. Добропорядочное стремление просветить массы неизбежно обернулось упрощением и ограниченностью образования, которые для университетского подхода, в гумбольдовском смысле, губительны.

Оппонентами идей Просвещения явились романтики, которые выступали первыми критиками прагматичного рационализма. Просветители не поняли Средневековья – мудрого хранителя идей об абсолютной целостности. Они желали, в соответствии с вызванным ими к жизни принципом «прогресса», поскорее освободиться от наследия «тёмных веков».

Романтики же приняли Средневековье как традиционное наследие, которым нельзя пренебречь. Рубеж XX-XXI веков чётко ощутил несовершенство и крайности прогрессивного и необходимость обращения к традиционному, достоверным источником которого есть духовный потенциал человека. Вторая половина XX века развивает тенденцию к накоплению фрагментарных знаний, точечных проблем и дробных направлений в науке. Эту конкретизацию множественности как утрату целостности во многом прогнозировал Ф. Ницше ещё в XIX веке: «Количество разрозненных впечатлений больше чем когда-либо: космополитизм языков, литератур, газет, форм, вкусов, даже пейзажа... Впечатления смыывают одно другое; инстинктивно остерегаешься воспринимать что-либо, воспринимать глубоко...» [6, С.63]. Предсказания Ницше обрели слишком явную форму в понятии «мозаичность», удачно найденном французским культурологом

Абрамом Модем. Через мозаичное сознание оправдывает себя предпринимательская и потребительская культура, система ценностей которых управляема сиюминутными, утилитарными целями. Абрам Модем писал, что «знания складываются из разрозненных обрывков, которые больше не образуют структуры. И как следствие - гуманитарная система представлений устаревает. Технологии ее уничтожают. На смену ей приходит мозаичная культура» [2, 43].

Очевидно, поэтому в XXI веке ощутимо вопиющее вопрошание к гуманитарному, спасительно-традиционному, реконструирующему вечное через культурные проекции современности. Среди широкого спектра функций образования, аксиологический аспект всегда являлся одним из знаковых в формировании его содержания, цели и методологии. Особенность высшего образования заключается в его дуальной (взаимодополняемой) функции в виде высокого уровня общекультурной сферы и специфической профессиональной подготовки. Эти два аспекта неформально взаимосвязаны между собой в качестве и социально-мировоззренческой доопределяемости. То есть, специалист будущего – это профессионал, осведомлённый в последних профессиональных знаниях и при этом обладающий развитым сознанием, способным формировать цели своей профессиональной реализации в соответствии с общими тенденция развития общества. Проще можно сказать, высшее образование – это комплиментарность профессиональных и социальных способностей и возможностей будущего специалиста, гражданина, человека.

В этой связи высшее образование должно отражать последние тенденции не только в профессиональных знаниях, но и целеполаганиях эволюционного становления индивидуальности и общества. Наиболее продуктивно высшее образование осуществляется, отражая содержательные смыслы современности через адекватные формы и образовательную стилистику времени. Так для древних цивилизаций мистериальные практики были наиболее приемлемыми формами передачи сакральных знаний. Для средневековой Европы в рамках теологической парадигмы христианские истины выражались языком схоластики. Новое время, с характерной для него сциентистской парадигмой, разграничившей предмет познания и предмет веры, сформировал образовательный стереотип трансляции системных знаний. Сегодня пришло время не просто передавать знания, но и творчески их воспринимать и перерабатывать. Учитывая, что медиа-язык информационного общества требует творчески-личностного подхода, субъект-субъектные отношения приходят на смену субъект-объектному стереотипу образования прошлого.

Лавинообразное увеличение объемов производимой и потребляемой информации требует не только от студента, но и от преподавателя активизировать ценностные компетенции, содействующие сущностному отбору необходимой информации. В последние десятилетия активно используются новые возможности и методики для воздействия на массы людей, формирование их мировоззрения и запросов. Медиа разного уровня намного больше, чем ранее занимает внимание и время молодёжи, вследствие чего

увеличивается степень влияния на их сознание. Медиа достаточно противоречиво влияют на образование молодого поколения, часто замещая функции образования, но при этом снимая с себя ответственность за последствия.

Исходя из вышесказанного следует заключить, что медиа подходы должны выступать одной из определяющих форм образования, соответствующих современному коммуникационному пространству информационного общества. Чтобы уберечь молодёжь от процессов медианасилия, медиаманипуляции, бегства от реальности и его последствий – медиазависимости, необходимо внедрять медиа-формы в учебный процесс, учитывая динамичную специфику медиа-восприятия.

Ощущая необходимость медиа-образовательных модификаций, МОН Украины разработало «Концепцию внедрения Медиа-образования» (далее Концепция), утверждённую Президиумом НАПедН 20 мая 2010 года (протокол № 1-7/6-150). Данная концепция отражает современные тенденции модернизации образования. Главной целью Концепции является «содействие развитию в Украине эффективной системы медиа-образования для обеспечения всесторонней подготовки молодежи к безопасному и эффективному взаимодействию с современной системой медиа, формирование у них медиа-осведомленности, медиа-грамотности и медиа-компетентности в соответствии с их возрастными и индивидуальными особенностями».

В соответствии с данной Концепцией, медиа-образование является частью «образовательного процесса, направленное на формирование в обществе медиа-культуры, подготовку личности к безопасному и эффективному взаимодействию с современной системой масс-медиа, включая как традиционные (печатные издания, радио, кино, телевидение), так и новейшие (компьютерно-опосредованное общение, интернет, мобильная телефония) медиа с учетом развития информационно-коммуникационных технологий». Термин «медиа-образование» был определён в 1973 г. на совместном заседании Сектора информации ЮНЕСКО и Международного совета кино и телевидения, как направление в педагогике, сосредоточенное на изучении массово-коммуникативной и информационной природы передачи знания и принципов их использования для актуализированного освоения основ знаний [4, С.360]. В определениях ЮНЕСКО медиа-образование связывают с развитием демократического мышления [7. 135]

В этой связи ключевое значение приобретает понятие медиа-культуры, зачастую перекликающейся с понятием массовой культуры, которое связывают с нивелирование индивидуальным началом и безликостью реципиента. Тенденции информационного общества таковы, что медиа-культура зачастую отождествляется с «имиджевой культурой» в которой доминирует не содержание, а внешние презентационные формы, заменяющие идеалы, ценности и смыслы. Медиа-культура как эталон медиа-образования связана с определённым пересмотром ценностей, что отражает общие закономерности исторического становления культуры в целом.

К примеру, появление письменности можно рассмотреть как революцию мышления, а вместе с ним и изменение способа выражать, сохранять и передавать знания. С одной стороны – это позитивное достижение человечества в виде новой технологии. С другой – опасность поверхностности знаний (вспомним древнюю традицию передавать устно знания от учителя ученику (Пифагор, Сократ) с целью уберечь знания от искажений профанов). По поводу изобретения письменности находим в диалогах Платона высказывание египетского царя Тевта, адресованное изобретателю письменности Тамусу: «В души научившихся им они (письмена – Ю.Ш.) вселят забывчивость, так как будет лишена упражнения память; припоминать станут извне, доверяясь письму, по посторонним знакам, а не изнутри, сами собою. Стало быть, ты нашел средство не для памяти, а для припоминания. Ты даешь ученикам мнимую, а не истинную мудрость. Они у тебя будут многое знать понаслышке, без обучения, и будут казаться многознающими, оставаясь в большинстве невеждами, людьми трудными для обучения; они станут мнимомудрыми вместо мудрых» [5, . С. 216.]. Сегодня повода говорить о «мнимомудрости» на много больше, чем во времена Платона. Интернет, помимо позитивных новшеств, несёт и негативные последствия в виде современной «мнимомудрости». Знания складываются из разрозненных обрывков, которые больше не образуют структуры. В итоге гуманитарная система представлений устаревает. Технологии её уничтожают. На смену ей приходит мозаичная культура. Она, конечно, не пришла с Интернетом, но с его помощью укрепилась. Медиа технологии кажутся частью образования, а на самом деле выводят нас за пределы образования.

Одним из следствий медиа-образования является утрата навыка чтения. Современные исследования указывают не только на значительное снижение способности читать, но и воспринимать информацию. Так английские психологи и социологи выявили, что при чтении информации в интернете, большинство исследуемых ими реципиентов не читают весь текст интернетной публикации, а бегло просматривают её по определённом шаблону, напоминающему латинскую букву F. Схема восприятия такова, что первоначально человек прочитывает первые верхние строчки, затем спускается к середине текста, выхватывая несколько строк, и наконец схватывает окончание текста. При этом, до конца текста, доходят не более 50% реципиентов.

Это яркий пример того, как внешняя сторона восприятия информации начинает довлеть и практически нивелировать внутреннюю, содержательную. А отсутствие содержания в познании ставит под вопрос само существование образования. А уж тем более гуманитарных ценностей, которые формируются не количеством информации, а качеством образовательного контекста.

Но, каждая эпоха управляема высшей целесообразностью, в которой предусмотрены эволюционные формы осуществления культуры и образования в частности.

Выявим положительные характеристики медиа-образования, благодаря которым возможно сохранение и развития гуманитарных идей:

- Широкий доступ к информации, которая ранее была недосыгаема. Редкие издания и каталоги крупнейших библиотек.

- Визуализация, в рамках гуманитарных дисциплин. Возможность транслировать полноценное изображение лучших образцов мировой живописи, архитектуры, скульптуры, слушать высококачественное профессиональное исполнение мировой музыкальной классики.

- Экономия времени и средств при подготовке к занятиям.

- Реализация творческого потенциала через современные формы графики, дизайна и т.д.

- Усиление педагогической коммуникации (скайп, конференции, дистанционные формы общения) не только преподаватель-студент, но и студент-студент, преподаватель-преподаватель. При этом значительно расширяются возможности профессионального взаимодействия между представителями образования и науки других стран, что способствует формированию межкультурных компетенций.

Минусы медиа-образования:

- Утрата глубины восприятия информации.

- Отсутствие интеллектуального опыта и аналитического мышления, утрачиваемых с отказом от письма. Доказано что письмо, как и другая мелкая ручная техника, развивает и сохраняет интеллект.

- Нивелирование аналитических навыков отбора информации и формирования истинной цели обучения. Иллюзия обретения знаний, которые лишь количественно наполняют интеллект.

- Усиление манипуляционных воздействий, вследствие массового формирования имиджевой культуры и потребительских ценностей.

- Замещение аналитической функции образования накоплением образовательных симулякров.

Каким же образом можно сопоставить эти плюсы и минусы, дабы получить в итоге плюс? Выход только в синтетических формах обучения, где личностный подход и индивидуализация преподавателя не заменяют, а управляют содержанием образования, в котором медиа – есть инструмент, а никак не самоцель.

Для того чтобы медиа-формы не замещали содержание образования, а улучшали его трансляцию, необходимо готовить преподавателей с новыми медиа-компетенциями, представленными ниже:

- Находить и оценивать учебные онлайн-материалы;

- Создавать визуально привлекательные материалы;

- Создавать виртуальные площадки для педагогического общения: блоги, сайты, wiki-платформы;

- Уметь эффективно находить и отбирать необходимую информацию в сети;

- Творчески переосмысливать поток постоянно обновляемой информации;

- Использовать возможности социальных сетей для профессионального развития;

- Рекомендовать и распространять учебные ресурсы;
- Создавать и распространять цифровые портфолио;
- Редактировать и совершенствовать мультимедийный контент;
- Использовать онлайн-инструменты для внедрения современных педагогических практик: смешанное обучение, мобильное обучение, проектное обучение.

Налаживать профессиональные связи с преподавателями других кафедр, ВУЗов, стран.

При этом, не следует забывать, что все представленные компетенции относятся к разряду инструментальных и не могут заменить профессионального наполнения и обновления содержания образования, призванного готовить человека не только к профессии, но и к полноценной жизни.

Основное предназначение образования помочь ответить на вопрос Кто Мы? Понять нашу суть и предназначение. И тогда человек и его ко-эволюционная миссия станут основой формирования гуманизма XXI века. И тогда пассионарии образования смогут обернуть в «блестящую обёртку медиа» содержание сути человека и его предназначения в информационную эпоху. Главное уберечь наше сознание от процесса цивилизационной деградации, который прозорливо предрекал Ф. Ницше. «Интерес к истине... – будет падать: иллюзия, заблуждение, фантастика шаг за шагом завоюют свою прежнюю почву... ближайшим последствием этого явится крушение наук, обратное погружение в варварство; опять человечество должно будет сызнова начать ткать свою ткань... Но кто поручится, что оно всегда будет находить силы для этого» [11, С. 378.]. Эта сила в гуманитарных ценностях. Но не в автономном бытии непонятых гуманитариев в системе технического образования, а в реализации междисциплинарности, где медиа лишь его инструмент. Думаю, в будущем инструментарий образования будет меняться. Неизменным останется глубина личности Преподавателя – всегда современного, владеющего технологиями, при этом не утратившего истинного смысла педагогического бытия.

Література

1. Бодрийяр Ж. Общество потребления. – М.: Культурная революция, 2006
2. Моль А. Социодинамика культуры. – М.: Прогресс, 1973.
3. Ницше Ф. Воля к власти. Опыт переоценки всех ценностей. – М.: Культурная Революция, 2005.
4. Онкович Г. В. Технології медіаосвіти / Г. В. Онкович // Вища освіта України; тем. вип. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору: моніторинг якості освіти». — 2007. — Т. 5. — С. 357–363.
5. Платон. Сочинения: В 3-х т. Т. 2. М.: Мысль, 1970.
6. Сорокин П. А. Социальная и культурная динамика. – СПб. : РХГИ, 2000; Сорокин П. А. Социокультурная динамика и эволюционизм //Американская социологическая мысль. — М. — 1996. С.372-392.
7. Федоров А. В. Медиаобразование, медиаграмотность, медиакритика и медиакультура / А. В. Федоров // Высшее образование в России. —2005. — № 6. — С. 134–139

8. Хейзинга Й. Тени завтрашнего дня. Человек и культура. Затемненный мир. – СПб.: Изд-во Ивана Лимбаха, 2010.
9. Швейцер А. Культура и этика. – М.: Прогресс, 1973; Бердяев Н. О культуре / Философия неравенства. – М.: ИМА-пресс, 1990. - С. 237-252; Булгаков С. Два града. Исследование о природе общественных идеалов. – СПб.: РХГИ, 1997; Рерих Н. Культура и цивилизация. – М.: МЦР, 1997.
10. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории. – М.: Наука, 1993; Тойнби А. Дж. Цивилизация перед судом истории. — М.: Рольф, 2002.
11. Ясперс К. Ницше. Введение в понимание его философствования. СПб.: Владимир Даль, 2004.

Шашенко А.Н., Солодянкин А.В.

Государственный ВУЗ «Национальный горный университет»,

10 ЛЕТ ПОДГОТОВКИ ИНЖЕНЕРОВ СТРОИТЕЛЕЙ В НАЦИОНАЛЬНОМ ГОРНОМ УНИВЕРСИТЕТЕ

В 2006 году кафедра строительства, геотехники и геомеханики Национального горного университета начала подготовку специалистов в области промышленного и гражданского строительства и в этом году исполнится уже 10 лет, как в структуре НГУ заняла достойное место эта одна из самых древних и почетных инженерных специальностей.

Десять лет подготовки инженеров – это немного, если сравнивать с такими профилирующими для горного вуза специальностями, как горный инженер, маркшейдер, шахтостроитель, однако история появления и подготовки инженеров-строителей в НГУ на самом деле насчитывает десятки лет, а в основе решения об открытии этой специальности лежат богатый опыт и высокий профессионализм.

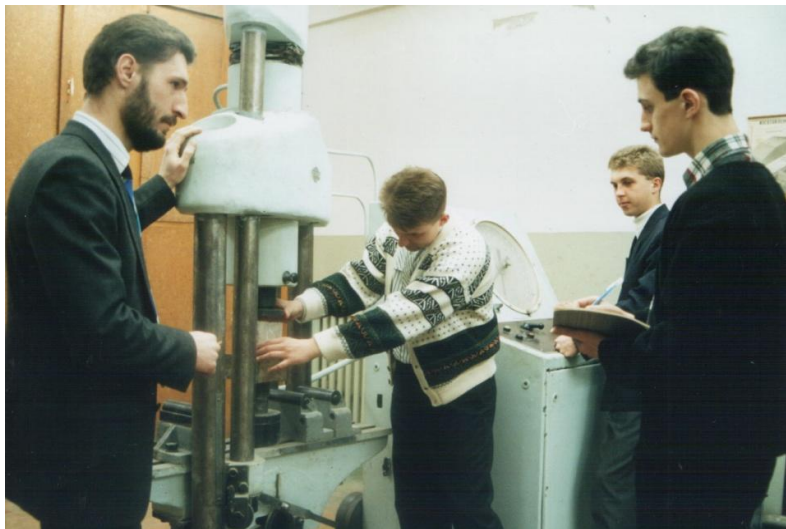
Если обратиться к истории НГУ-ДГИ-ЕВГУ, то можно убедиться, что высокому профессионализму горных инженеров, качеству и универсальности их знаний уделялось огромное внимание [1, 2]. Профессор И.И. Танатар (студент 1899-1903 гг.) вспоминает: «В старое время весьма культивировали универсализм в преподавании, достаточно сказать, что даже специалисты т.н. узкой специальности, какими были питомцы Высшего Горного Училища, изучали и строительное искусство и имели право возводить сооружения не только на предприятиях, но и в городах. Один из моих товарищей работал архитектором в г. Мелитополе» [3]. И среди первых в ЕВГУ возникли: лаборатория сопротивления материалов, кабинеты: строительного искусства, технического черчения, прикладной механики.

В 1930 году в Днепропетровском горном институте для подготовки шахтостроителей была создана кафедра строительства шахт и подземных сооружений [4]. Учитывая специфику этой специальности, особое внимание на

*Рева С.Н. – на строительстве
военной кафедры. 1985 г.*

кафедре всегда уделялось преподаванию комплекса строительных дисциплин. Еще первым группам шахтостроителей читались такие дисциплины, как «Строительное искусство», «Строительная механика».

Практическое занятие по материаловедению проводит доцент А.В. Солодянкин

Более того, в стенах Днепропетровского горного института даже готовили инженеров по специальности «Промышленное и гражданское строительство». Было это в Караганде в 1943-44 гг. во время пребывания ДГИ в эвакуации. В состав горного института вошел факультет промышленного и гражданского строительства, сформированный из

работников и студентов Харьковского инженерно-строительного института, тоже находившихся там. Деканом этого факультета был доцент В.П. Монжаловский [3]. После освобождения занятых немцами территорий, преподаватели и студенты факультета ПГС вернулись в Харьков.

Надо сказать, что индустриализация страны, начатая на рубеже 20-30-х годов XX века, охватила окраинные районы России (Воркута, Сибирь, Дальний Восток) и национальные республики СССР (Средняя Азия, Кавказ, республика Коми). Строительство горнодобывающих

Лабораторное занятие по изучению свойств строительных материалов

предприятий в неосвоенных районах требовало создания всей инфраструктуры для их эксплуатации. Поэтому программа обучения шахтостроителей была направлена на подготовку универсального инженера-строителя, который, закладывая место сооружения ствола будущей шахты и начиная его проходку, как горный строитель, мог построить весь поверхностный комплекс зданий и сооружений, подъездные дороги, линии

электропередач, а также жилые дома для рабочих и инженерно-технических работников. В этом и состоит уникальность шахтостроительной специальности, поскольку ни обычный инженер-строитель, ни горный инженер по эксплуатации шахт, не имел такой всесторонней подготовки.

Народный комиссариат (позже – министерство) тяжелой промышленности, в ведении которого находился ДГИ с 1930 по 1946 год, распределение горных инженеров-строителей проводил, как на предприятия горнодобывающей отрасли (70-80 %), так и на объекты гражданского и промышленного строительства (20-30 %).

Восстановление народного хозяйства после войны, а также дальнейшее его развитие за счет освоения новых месторождений, сохранило идеологию подготовки универсальных горных инженеров-строителей. Сама специальность в эти годы так и называлась – «Строительство горных предприятий».

В послевоенный период количество строительных дисциплин для шахтостроителей существенно расширилось. В 1950-е годы была выполнена детальная проработка вопросов проектирования и строительства зданий и сооружений поверхностного комплекса горнодобывающих предприятий. Наряду с горнотехническими сооружениями уделялось большое внимание генеральному плану поверхности, компоновке и технологии строительства. Все эти обобщения и материалы научных исследований профессора А.П.Максимова, заведующего в то время кафедрой СШ и ПС, стали основой учебника «Горнотехнические здания и сооружения», который за

Стройотряд гр. ГС-85-1,2. 1986 год

прошедшие 70 лет обновляясь и перерабатываясь испытал 8 переизданий, в том числе и за рубежом.

В 1960-70-х годах студенты-шахтостроители наряду с учебно-производственной практикой на горнодобывающих предприятиях, проходили геодезическую практику на специализированном полигоне и строительную практику в различных строительных организациях.

В эти же годы широкий размах приобрело движение строительных отрядов, в которых активно участвовали студенты шахтостроительной специальности. Здесь приобретался неоценимый опыт и практика работы на различных промышленных и гражданских объектах.

Все это и позволило готовить высококвалифицированных инженеров для нужд шахтного и подземного строительства, но при этом выпускники с успехом работали на объектах промышленного и гражданского строительства, имея для этого соответствующие знания и умения.

Многие выпускники кафедры становились начальниками и главными инженерами шахтостроительных комбинатов, заместителями директоров горнодобывающих предприятий по капитальному строительству. В 1970-е годы выпускник кафедры 1952 г. Полак Э.В. работал заместителем министра по капитальному строительству Министерства угольной промышленности бывшего СССР.

И, конечно же, огромное количество выпускников работали в различных организациях, занимающихся гражданским и промышленным строительством на должностях от производителей работ и выше.

Открытие в 1997 г. в рамках специальности «Шахтное и подземное строительство» специализации «Городское подземное строительство» расширило сферу интересов при подготовке специалистов городскими объектами.

На основании этого, кафедра посчитала возможным и целесообразным начать с 2006 года подготовку инженеров по специальности «Промышленное и гражданское строительство». И как показали последующие наборы – конкурс на эту специальность стабильно высокий.

Дипломник Зиновьев Д.В. с проектом «Реконструкция автовокзала «Центральный» и строительство гостиничного комплекса. Руководитель - А.Е. Григорьев. 2006 год.

В результате этого, основанный еще в 1951 году Шахтостроительный факультет, в 2006 году изменил название на «Факультет строительства» и сегодня включает специальности:

- Шахтное и подземное строительство;
- Промышленное и гражданское строительство;
- Маркшейдерское дело;
- Землеустройство и кадастр.

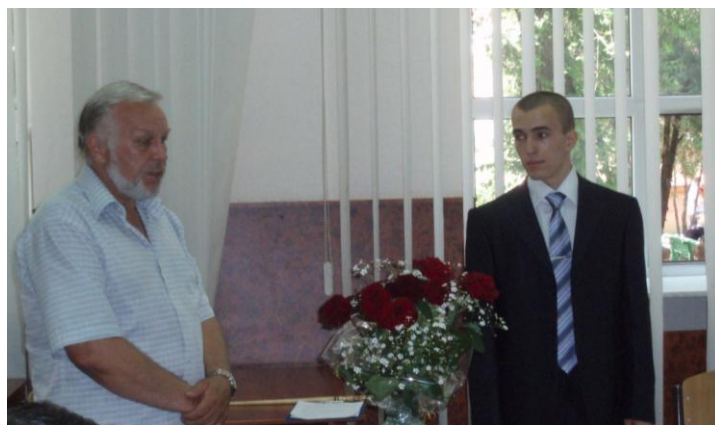
В настоящее время подготовку специалистов в области промышленно-гражданского строительства в Днепропетровской области осуществляют Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры, Криворожский технический университет, Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта им. акад. Лазаряна. При этом традиционные программы подготовки специалистов строительной сферы дают общее представление по вопросам особенностей строительства в сложных условиях, а также в отношении строительства объектов городской подземной инфраструктуры и транспортных подземных сооружений (переходов, коллекторов, гаражей, метрополитенов).

Следует учитывать тот факт, что в Днепропетровском регионе, значительная часть территорий которого отнесена к проблемным для строительства, высшие учебные заведения не готовят специалистов для работ в таких условиях.

Подготовка инженеров-строителей на кафедре строительства и геомеханики НГУ осуществляется с их большей адаптацией к сложным горно-геологическим, инженерным и гидрогеологическим условиям Днепропетровщины, которые связаны с подтоплениями и подработкой территорий строительства, а также строительством на просадочных и склонных к сползанию грунтах, на основе

*Геодезическая практика.
Полях Инна. Гр. ПБ-06. 2007 г.*

Доцент кафедры М.А. Выгодин дает оценку работы дипломника Сидельника И.В.

глубоких теоретических и практических знаний в области физики горных пород, механики грунтов, теорий проявления просадочных явлений на поверхности земли от подработки горными объектами, которые базируются на большом опыте обучения горных инженеров-строителей.

Второе специфическое направление кафедры в подготовке инженеров-строителей обусловлено тенденциями современного строительства, и, в первую очередь, многоэтажным строительством в крупных городах. Отсутствие свободных площадей, стесненность условий строительства, высокая стоимость земли, особенно в центральных частях городов, вызывает необходимость возведения компактных зданий и сооружений – многоэтажных с использованием их подземной части для парковки автотранспорта, складских помещений, бытовых и хозяйственных нужд и других функций жизнеобеспечения.

Испытания на гидравлическом прессе итальянской фирмы «Technotest» проводят аспирант А.С. Иванов, докторант С.Н. Ганеев, доцент Р.Н. Терещук

Современные организации, занимающиеся строительством крупных объектов в городах-мегаполисах, представляют многофункциональные структуры, выполняющие работы, как на поверхности, так и в подземных условиях. Поэтому в планы подготовки инженеров-строителей входит комплекс дисциплин по технологии строительства подземных

объектов, главным образом, объектов сооружаемых открытыми способами.

Базой учебно-производственной практики студентов стал Днепропетровский учебно-производственный центр №2. По окончании практики студенты сдают экзамены и получают удостоверение маляра-штукатура. Производственная практика на старших курсах проходит в строительных и проектных организациях Днепропетровска (ООО «Ремстроймонтаж», ООО «Банкор-ЛТД», НПО «Созидатель», ООО «Аксельхофф», ГОАО «Укргипромез» и др.).

Защита дипломных проектов студентами специальности «Промышленное и гражданское строительство». 2012 г.

Для подготовки инженеров-строителей на кафедре задействованы не только специалисты в области шахтного и подземного строительства. Основную нагрузку блока профессиональной подготовки выполняют: Шаповал В.Г. – инженер-строитель, д-р техн. наук, профессор, действительный член Академии строительства Украины, член президиума Украинского и международного обществ геомеханики, иностранный член Российского общества по механике грунтов,

Участники Международной конференции в Санкт-Петербургском горном университете. 2009 г.

геотехнике и фундаментостроению, Волкова В.Е. – инженер-строитель, д.т.н., профессор, Выгодин М.А. – горный инженер-строитель, к.т.н., доцент, б. начальник комбината «Днепрошахтострой», технический директор строительной компании ЧПФ «МЛАД», член правления Строительной палаты

Днепропетровского горисполкома, Иванова А.П. – инженер-строитель, к.т.н., доцент, в настоящее время – докторант, Нечитайло А.Е. – магистр строительства, к.т.н., доцент, Титякова Е.С. – инженер-строитель, к.т.н., доцент.

Научные исследования проводятся как по фундаментальным направлениям, так и в рамках прикладных работ. Тематика работ связана с изучением деформирования геомеханической системы «фундамент-грунтовой массив» в зоне действия коллекторов тепловых насосов, с совершенствованием методики расчета устойчивости откосов, изучением осадок большеразмерных фундаментов и разработкой методик их расчета, технической диагностикой зданий и сооружений угледобывающих предприятий, изучением изменения прочностных свойств грунтов в основаниях зданий и сооружений от его влажности в условиях длительного действия динамических нагрузок, использованием пустых пород горнодобывающих предприятий для производства твердеющих материалов и др.

Лабораторные исследования выполняют аспирант Фартушный А. и профессор Шаповал В.Г.

Занятия в компьютерном классе проводит доцент Григорьев А.Е.

Дальнейшая подготовка выпускников в аспирантуре осуществляется по специальностям 05.15.04 – Шахтное и подземное строительство, 05.15.09 – Геотехническая и горная механика и 05.23.02 – Основания и фундаменты. Ежегодно в аспирантуру поступает 4-5 человек, эффективность обучения в которой на кафедре составляет до 80%.

Участники конференции молодых ученых. 2013 г.

*Международная конференция «Форум горняков»,
2014 г.*

В 2015 году защитил докторскую диссертацию «Закономерности деформирования геомеханической системы «фундамент-грунтовый массив» в зоне действия коллектора теплового насоса» Моркляник Б.В. (научный консультант проф. А.Н. Шашенко). В этом году подготовили к защите диссертационные работы сразу несколько выпускников, инженеров и магистров по специальности «ПГС»:

Шепель Н.Н. – выпускница 2011 г., Причина Е.С., Легенченко В.А. и Фартушный А.С. – выпускники 2012 г. Обучаются в аспирантуре выпускники 2013-2015 г.г. – Труфанова О.И., Булич И.Ю., Прошин С.Л., Гаркуша В.С., Феськова Л.В., Ищенко Б.С., Смолий И.А., Чумак А.С.

Кафедра проводит активную международную деятельность. Ежегодно на кафедре проходит международная конференция «Перспективы развития строительных технологий», в рамках международной конференции «Форум горняков» организована работа нескольких секций, в том числе по

направленням «Геомеханіка і геотехніка» і «Промышленное и гражданское строительство».

Аспирантки Н. Рубан и Е. Причина на стажировке в Центре геотехники и геомеханики и Центре инженерной геологии (Венский технический университет, Австрия) по гранту Стипендиального фонда Австрии для стажировки студентов, аспирантов и молодых ученых. 2014 г.

Тесные связи в научной и учебно-методической работе кафедры поддерживает с Краковской горно-металлургической академией, Техническим университетом "Фрайбергская горная академия", Венским техническим университетом и др. В рамках сотрудничества с этими вузами студенты принимают участие в конференциях, проходят стажировку и обучение, выполняют диссертационные работы.

Более 15 лет продолжается сотрудничество «Computer Logic Group» и Национального горного университета [5]. За это время кафедрой СГГМ выпущено около 500 специалистов и магистров по специальностям «Шахтное и подземное строительство» и «Промышленное и гражданское строительство». Все выпускники при изучении дисциплин и при подготовке дипломных проектов формировали проектно-сметную документацию с использованием программного комплекса «Строительные Технологии - СМЕТА». Ежегодно, по меньшей мере, 2 выпускника трудоустраиваются на должность сметчика на предприятия строительной и горнодобывающей отраслей Украины.

Для реализации специализированных форм обучения и повышения квалификации специалистов на кафедре СГГМ создан центр «Информационные технологии в строительстве». Директор центра – Причина Е.С. – магистр строительства, выпускница кафедры 2012 г.

Главным назначением центра является предоставление на коммерческой основе услуг по обучению программным продуктам для расчетов, проектирования, моделирования и управления в области строительства (программные комплексы «Строительные Технологии - СМЕТА», ИСС «БУДСТАНДАРТ», Лира, Мономах, «Building Manager», AutoCAD, ArchiCAD).

За прошедшие 10 лет по научно-образовательному направлению «Строительство» кафедрой подготовлено около 250 инженеров-строителей, опубликовано более 300 научных трудов, защищены 1 докторская и 5 кандидатских диссертаций, издано 10 монографий и 7 учебников.

Мостовой В.В. – ведущий инженер по капитальному строительству ШУ Белозерское ДТЭК Добропольеуголь, выпускник 2011 г.

За высокие достижения и огромный вклад в области подземного строительства и геомеханики, она признана не только в Украине, но и за рубежом.

Кафедра строительства, геотехники и геомеханики Национального горного университета в настоящее время отвечает всем необходимым критериям передового учебного и исследовательского университета и в состоянии решать задачи любой сложности, как в подготовке специалистов высокого класса, так и в решении актуальных проблем в области геомеханики, подземного, промышленного и гражданского строительства.

Литература

1. Днепропетровский горный институт: Исторический очерк / Под ред. А.А. Ренгевича, М.П. Теселько. – М.: Недра, 1990. – Кн. 1: История и развитие (1899-1989). – 345 с.
2. Днепропетровский горный институт: Исторический очерк / Под ред. Г.Г. Пивняка, А.А. Ренгевича, К.Ф. Тяпкина. – К.: Техніка, 1995. – Кн. 2: Кафедры (1899-1992). – 408 с.
3. Історія і сучасність Національного гірничого університету (1899-2009 рр.): монографія / За ред. Г.К. Швидько. – Д.: Національний гірничий університет, «Ліра», 2009. – 504 с.
4. Шашенко А.Н., Солодянкин А.В., Пустовойтенко В.П. Кафедра строительства и геомеханики Национального горного университета: история, личности, достижения. К.: Новый друк, 2010. – 642 с.
5. Партнерство с ООО «Computer Logic Group» // Режим доступа: <http://bg.nmu.org.ua/ru/nns/nns.php>.

Шевченко О.В.

Запорожский Национальный технический университет

Проців І.В.

Дніпропетровський Національний університет ім. О. Гончара

МЕТОДИКИ РЕЙТИНГОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ТА КАФЕДР ВНЗ ЗА ДОПОМОГОЮ СУМИ МІСЦЬ

Анотація. Викладені підходи до рейтингування співробітників вищих навчальних закладів та їхніх підрозділів (кафедр) методом «За сумою місць».

Існує декілька методик рейтингування закладів освіти, зокрема в Україні ще 2012 році апробовано проект «Національна система рейтингового оцінювання вищих навчальних закладів», що може бути прийнятий за основу. Періодична атестація і оцінка якості професорсько-педагогічного складу передбачена нормативними документами [1, 2, 3], тому її потрібно регулярно проводити.

Основу методології проекту становить системний аналіз результатів діяльності й позиціонування суб'єктів ранжування на рейтинговій шкалі відносно системи вищої освіти країни за вимірами критеріїв рейтингу і ґрунтується на принципах доступності, відкритості, прозорості, гласності, довіри та відповідальності; порівнянності суб'єктів ранжування; солідарності дій розробників та користувачів. Важливим для ефективного адміністрування є визначення результативності діяльності структурних підрозділів та науково-педагогічних працівників. Рейтинг в межах окремого ВНЗ дає можливість виявити сильні та слабкі сторони, визначити пріоритети за окремими індикаторами, коригувати траєкторію розвитку університету, підвищити творчу активність співробітників.

На відміну від інших рейтингових систем запропонована система крім представницьких та інформаційних функцій створює умови для ґрунтовного аналізу ефективності діяльності вищого навчального закладу в конкурентному освітньому середовищі і є підґрунтям для прийняття адекватних та ефективних управлінських рішень усередині університету. Система визначення рейтингу підрозділів та науково-педагогічних працівників повинна ґрунтуватися на таких концептуальних засадах:

– прозорість, – простота системи показників, за якими визначається рейтинг структурного підрозділу (факультету, кафедри) й науково-педагогічного працівника (співробітника) та можливість їх легкої перевірки;

– достовірність, – можливість отримання достовірної інформації про діяльність підрозділу й науково-педагогічного працівника на підставі сформованої системи показників;

– достатність (повнота) системи показників, – можливість отримання з їх допомогою інформації про діяльність структурного підрозділу й науково-педагогічного працівника, яка є достатньою для прийняття оптимального рішення згідно з прийнятим критерієм;

– доступність, – простота сприйняття системи тими, для кого вона призначена, та забезпечення вільного доступу до неї;

– змістовність, – система показників, за якими визначається рейтинг структурного підрозділу й науково-педагогічного працівника, повинна охоплювати всі напрями діяльності університету і ґрунтуватися на показниках статистичної звітності, ліцензування та акредитації.

Логічним було б затвердити систему рейтингування у ВНЗ як Стандарт вищої освіти «Рейтингування підрозділів та співробітників» вищого навчального закладу. Вказаний Стандарт має встановлювати таке:

– побудову звітів кафедр (структурних підрозділів) й науково-педагогічних працівників (співробітників) університету про результати їхньої діяльності у звітний період;

– вимоги до змісту показників звітів кафедр (структурних підрозділів) и науково-педагогічних працівників (співробітників) університету про результати їхньої діяльності у звітний період;

– порядок збору відомостей про рейтингові показники кафедр (структурних підрозділів) и науково-педагогічних працівників (співробітників) університету;

– порядок обробки відомостей про рейтингові показники кафедр (структурних підрозділів) и науково-педагогічних працівників (співробітників) університету та визначення переможців і ранжування учасників за місцем по університету;

– порядок матеріального та морального заохочення переможців (структурних підрозділів й науково-педагогічних працівників) адміністрацією університету;

– порядок внесення змін та доповнень у цей стандарт.

Вищевказаний Стандарт використовується задля наступного:

– збирання відомостей про результати роботи університету для участі у «Національній системі рейтингового оцінювання вищих навчальних закладів», що має проводити МОН, та міжнародних рейтингів, у яких університет бере участь;

– складання відомостей про результати діяльності науково-педагогічних працівника (співробітника) для прийняття кадрових рішень адміністрації університету (обрання та переобрання на штатну посаду);

– складання відомостей про результати діяльності структурних підрозділів університету для прийняття адміністрацією університету організаційних і кадрових рішень (удосконалення організаційної структури та призначення особи на посаду курівника);

– формування засад до морального та матеріального заохочення науково-педагогічних працівників (співробітників) адміністрацією університету;

– підвищення ефективності та результативності професійної діяльності науково-педагогічних працівників;

– забезпечення прозорості та об'єктивності оцінювання діяльності кожного науково-педагогічного працівника (співробітника) та структурного підрозділу

університету;

- забезпечення змагальності та здорової конкуренції, підвищення мотивації ефективної праці;
- забезпечення скорішої трансформації університету до дослідницького університету світового рівня.

Користувачами такого Стандарту мають бути:

- науково-педагогічні працівники (співробітники);
- керівники структурних підрозділів університету.

Існує декілька методик рейтингування суб'єктів ВНЗ. Найбільш простою, прозорою, зрозумілою для пересічного співробітника і найлегшою для рейтингових підрахунків є методика «За сумою місць». Вона спонукає окремого співробітника і цілі підрозділи працювати у широкому спектрі показників, а не лише у кількох улюблених, де співробітник і підрозділ можуть отримувати видатні досягнення.

Нижче в описі математичної моделі використовують такі умовні позначення:

K_f – кількість факультетів в університеті;

K_{ki} – кількість кафедр на i -му факультеті;

K_{kij} – кількість співробітників на j -й кафедрі i -го факультету;

K_{Pi} – кількість показників, за якими i -й факультет має право приймати участь у рейтингуванні;

K_{Pij} – кількість показників, за якими j -та кафедра i -го факультету має право приймати участь у рейтингуванні;

K_{Pijt} – кількість показників, за якими співробітники j -ї кафедри i -го факультету мають право приймати участь у рейтингуванні;

S_{ij} – кількість ставок (сума часток штатної посади) на j -ї кафедрі i -го факультету;

S_{ijt} – сума часток штатної посади t -го співробітника j -ї кафедри i -го факультету загалом за університетом;

P_{kij} – чисельне значення k -го показника j -ї кафедри i -го факультету;

P_{kijt} – чисельне значення k -го показника у t -го співробітника j -ї кафедри i -го факультету;

h – нижній індекс, що вказує на методику, за якою знаходять рейтингове місце суб'єкта, 1 – «За сумою місць», 2 – «За інтегральними рейтинговими індексами» 3 – «За середньозваженим місцем»; додається до останнього нижнього індексу, наприклад, M_{ijt1} – місце t -го співробітника j -ї кафедри i -го факультету, розраховане «За сумою місць»;

M_{kij1} – місце j -ї кафедри i -го факультету за k -м показником (за яким вона приймає участь), розраховане «За сумою місць»;

M_{ki1} – місце i -го факультету за k -м показником (за яким він приймає участь), розраховане «За сумою місць»;

M_{kijt1} – місце t -го співробітника i -го факультету за k -м показником за університетом, розраховане «За сумою місць»;

M_{ijh} – місце j -ї кафедри i -го факультету за університетом;

M_{ih} – місце i -го факультету за університетом;

M_{ijth} – місце t -го співробітника i -го факультету за університетом.

Усі показники мають чисельне значення та відображають долю участі суб'єкта в конкретному досягненні. Наприклад, якщо в заході «День відкритих дверей» приймали участь n кафедр, то кожна з них надає собі значення показника, що дорівнює

$$\Pi_{kij} = \frac{1}{n},$$

де n – кількість учасників.

Це роблять ще на стадії вводу первинної інформації у файлі рейтингового звіту кафедри, а також співробітника, де, наприклад, може бути кілька співавторів наукової статті.

Методика «За сумою місць» припускає встановлення місця, що займає суб'єкт рейтингування по кожному окремому показнику, тобто ранжування по рядках, коли суб'єкти у таблиці прямують один за одним по стовбцях. Таким чином, у множині показників Π перше місце займе кафедра, показник якої відповідатиме найбільшій нижній межі $\inf \Pi$.

Потім для кожного суб'єкта (по стовбцях) розраховують середнє місце на показник як суму місць, що він набрав за всіма показниками (у яких приймав участь), поділену на кількість показників, у яких приймав участь. Для j -ї кафедри i -го факультету це

$$M_{ij1} = \frac{\sum_{k=1}^{K_{\Pi ij}} M_{kij}}{K_{\Pi ij}},$$

для i -го факультету

$$M_{i1} = \frac{\sum_{k=1}^{K_{\Pi i}} M_{ki}}{K_{\Pi i}},$$

для t -го співробітника j -ї кафедри i -го факультету

$$M_{ijt1} = \frac{\sum_{k=1}^{K_{\Pi jt}} M_{ijt}}{K_{\Pi jt}}.$$

Тут кількість показників, у яких факультет приймає участь, знаходять як

$$K_{\Pi i} = \frac{\sum_{j=1}^{K_{ki}} K_{\Pi ij}}{K_{ki}}.$$

Наступним кроком виконують ранжування суб'єктів «За сумою місць», – найвище місце займає той, хто має найменше середнє місце на показник. Тобто у множині місць M перше місце займе кафедра, сума місць якої відповідатиме найменшій верхній грані $\sup M$.

Висновки. Методика ранжування суб'єктів «За сумою місць» є прозорою і найбільш простою для розрахунку, тому може використовуватися у невеликих колективах (до 50 суб'єктів), наприклад серед викладачів кафедри, або серед кафедр університету.

Література

- 1 Закон України «Про вищу освіту» 01.07.2014 р. // Відомості Верховної Ради. – 2014. - № 37,38. - Ст. 2004.
- 2 Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. – К. : Ленвіт, 2006. – 35с.
- 3 Постанова КМ України «Про затвердження Національної рамки кваліфікації» № 1341 від 23 листопада 2011 р. – Київ.

Ямковий В.А.

Міністерство освіти і науки України

ЦЕНТРАЛЬНИЙ РЕГІОН РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Регіон та його складові (адміністративно-територіальні одиниці) у площині забезпечення якості вищої освіти здійснюють свою діяльність в умовах зростання кількості ризиків, які виникають зі змінами зовнішнього та внутрішнього середовищ. Очевидно, вплив ризиків на вищі навчальні заклади адміністративно-територіальних одиниць та регіону в цілому буде різним і залежить від їх інтенсивності та адекватної реакції складових регіональної системи на динамічні зміни процесів. Отже, буде мати місце розшарування адміністративно-територіальних одиниць за кількісними та якісними ознаками та їх позицій на ринку освітніх послуг та ринку праці.

Актуальність дослідження. Оприлюднення стану та динаміки процесів, що відбуваються в системах вищої освіти адміністративно-територіальних одиниць та регіону в умовах складного внутрішнього та зовнішнього середовищ, які динамічно змінюються у просторі та часі.

Мета досліджень. Надати вищим навчальним закладам, органам управління вищою освітою А Т О та регіону в цілому інформацію для реалізації ефективних управлінських, інформаційних та представницьких функцій, що дозволить виявити ризики (проблеми), сформулювати цілі, спроектувати базові стратегії та забезпечити їх реалізацію й корегування в реальному масштабі часу в перспективному періоді.

Отже, управляти процесом підготовки кадрів з вищою освітою необхідно компетентно і системно, чітко представляти цілі та наслідки, а також бачити шляхи досягнення найкращих результатів.

Виклад результатів досліджень. Центральний регіон (далі – Центр) об'єднує (рис.1) території п'яти адміністративно-територіальних одиниць (далі – А Т О).

Рис.1. Адміністративно-територіальні одиниці (А Т О) регіону Центр

Населення – 8 569 тис. громадиш. Підготовку кадрів з вищою освітою здійснюють 43 вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, зокрема, державних – 30, комунальних – 2, приватних – 11.

У ВНЗ регіону навчається 226 877 студентів. Сектор ВНЗ державної власності є домінуючим, контингент студентів якого становить 208 824 (92 %) осіб, комунальної власності – 1 059 (0,5 %), приватної – 16 994 (7,5 %)

Навчально-виховний процес, наукову та методичну діяльність у площині надання якісних освітніх послуг забезпечують 16 469 науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів регіону. Серед них мають наукові ступені доктора наук 1 752 науково-педагогічних працівника, кандидата наук – 9 031; вчені звання доцента – 6 127, професора – 1 057.

Таким чином, попередній аналіз через призму кількісних та якісних ознак мережі, контингенту студентів, науково-педагогічного потенціалу регіону дозволяє стверджувати, що системи вищої освіти А Т О будуть відрізнятися як на регіональному, так і на системному рівнях. Установити реальну картину позиціонування А Т О відносно цих координат можливо лише завдяки

проведенню моніторингових досліджень за певними технологіями, процедурами та правилами.

За кількісними ознаками мережі А Т О суттєво диференційовані за кількість ВНЗ, чисельністю студентів, чисельністю науково-педагогічних кадрів. Якісні та кількісні ознаки адміністративно-територіальних одиниць подано в таб.1.

Таблиця 1.

Якісні та кількісні параметри регіону Центр

А Т О регіону Параметри на початок навчального року	Вінницька		Дніпропетровська		Кіровоградська		Полтавська		Черкаська	
	2013/ 2014	2014/ 2015	2013/ 2014	2014/ 2015	2013/ 2014	2014/ 2015	2013/ 2014	2014/ 2015	2013/ 2014	2014/ 2015
Кількість ВНЗ	5	5	23	22	5	4	7	7	6	5
Контингент	29180	29215	119758	113324	11734	10000	45146	42751	33673	31587
Прийнято	6077	6073	23824	23436	2350	2233	10062	8655	6928	6801
Випущено	6797	6341	33453	32471	3710	2981	11654	11168	9383	7944
Чисельність НПП	2391	2396	8430	8045	952	871	3025	2984	2309	2173
Доктори наук	278	275	880	890	49	57	308	318	218	212
Кандидати наук	1471	1494	4232	4117	584	569	1687	1671	1172	1162
Професори	223	226	768	753	64	71	263	270	203	187
Доценти	886	914	2992	2966	363	361	1222	1100	776	786

Розроблено змістову складову моніторингу, яка включає 11 критеріїв, що характеризують певний тематичний напрям діяльності (табл.2). Кожен критерій

Таблиця 2.

Перелік критеріїв моніторингу за кількісними ознаками індикаторів

НАЙМЕНУВАННЯ КРИТЕРІЮ	Моделі моніторингу	
	Статична	Динамічна
Потенціал мережі.	5	3
Диверсифікація джерел фінансування	4	4
Диверсифікація форм навчання	4	3
Державна підтримка окремих категорій студентів	3	3
Диверсифікація чисельності зарахованих на початковий цикл навчання за джерелами фінансування	6	3
Диверсифікація зарахованих на початковий цикл навчання за рівнями освіти	5	5
Зарахування на початковий цикл навчання сільської молоді та осіб, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС	4	4
Навчання іноземних громадян	3	3
Результативність	5	5
Диверсифікація чисельності НПП за науковими ступенями, вченими званнями	4	4
Ресурсне забезпечення	6	3
СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ	49	40

має певну кількість індикаторів, у якості яких застосовуються відносні величини структури, інтенсивності та порівнянності у форматі статичної та динамічної моделей в залежності від цілей моніторингу. Такий підхід забезпечує сумісність та порівнянність об'єктів моніторингу (А Т О) в структурах критеріїв та регіону в цілому. Таким чином, якісні та кількісні ознаки кожної А Т О регіону Центр оцінюються за 89 індикаторами в структурі 11 критеріїв.

Статична модель (49 індикаторів) відображає стан А Т О на початок 2014/15 навчального року. Динамічна модель (40 індикаторів) фіксує зміни певних показників А Т О під тиском факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ по відношенню до базисного 2013/14 навчального року. Визначається темпами росту у відсотках. Показники первинної інформаційної бази критеріїв сформовано на підставі статистичних даних Державного комітету статистики України

Проведено розрахунки коефіцієнтів позиціонування індикаторів критеріїв відносно відповідних індикаторів регіону, які є входними параметрами для обчислення нормованих балів критерію (НБ) та нормованої суми балів (НСБ). Такий підхід надає можливість визначити позиції А Т О на шкалі нормованих балів критеріїв та на шкалі нормованої суми балів А Т О як глобального критерію моніторингу.

Головною стратегією є необхідність забезпечення розвитку національної системи вищої освіти шляхом системної та послідовної державної політики, спрямованої на активізацію інноваційних процесів підготовки кадрів з вищою освітою з орієнтацією на європейські цінності та стандарти.

Структурою викладу результатів моніторингових досліджень запропоновано спочатку розглянути позиції А Т О за глобальним критерієм моніторингу, а далі позиції А Т О в кожному критерії. Під таким кутом зору забезпечено більш комплексний аналіз об'єктів в площині сильних та слабких сторін критеріїв та їх вплив на глобальний критерій моніторингу. що надає можливість провести причинно-наслідковий аналіз для подолання ризиків у перспективному періоді по кожному проблемному індикатору.

Поданий інформаційно-аналітичний матеріал репрезентує показники за якісними та кількісними ознаками систему (Україна), регіон Центр та його складові (А Т О), що надає можливість здійснити порівняльний аналіз кожної А Т О відносно конкурентів, регіону та системи.

Більше детальний аналіз проведено на прикладі системи вищої освіти Дніпропетровської області.

Глобальний критерій моніторингу. Є кінцевим інформаційним продуктом моніторингових досліджень А Т О, визначається глобальним критерієм моніторингу, у якості якого застосовано нормовану суму балів (НСБ), яка дорівнює відношенню суми балів кластерів критеріїв А Т О до суми балів кластеру системи. При цьому слід врахувати, що бал кластеру визначається кількістю індикаторів у кластері помноженій на його ваговий коефіцієнт.

Прийнято, що **кластер А** (успішні) – сукупність коефіцієнтів позиціонування індикаторів відносно індикаторів регіону, які мають вимір в інтервалі ($k \geq 1$), **кластер В** (достатньо успішні) – ($1 > k \geq 0,8$), **кластер С** (достатньо успішні) – ($0,8 > k \geq 0,6$), **кластер D** (проблемні) – ($0,6 > k \geq 0$).

Вагові коефіцієнти: **кластер А** – 1,0; **кластер В** – 0,8; **кластер С** – 0,6, **кластер D** – 0,4.

Нормовані суми балів А Т О регіону Центр відбито на рис. 2, де плдано умовне позначення кластерів (А, В, С, D) та вимір НСБ у відсотках по відношенню до регіону.

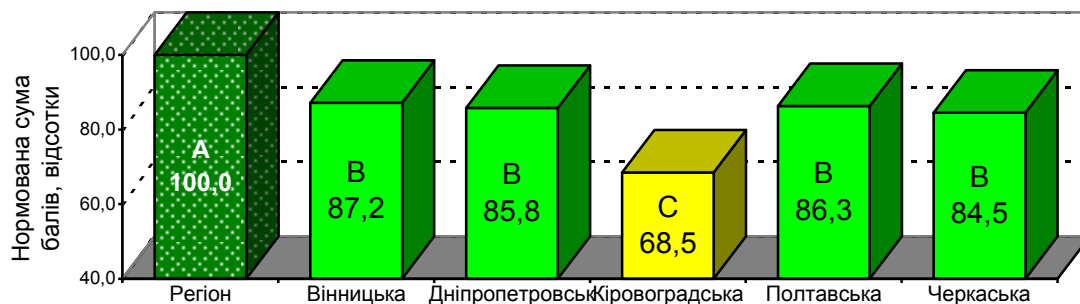

РИС. 2. ПОЗИЦІЇ А Т О РЕГІОНУ ЦЕНТР ЗА НОРМОВАНОЮ СУМОЮ БАЛІВ (НСБ)

Отже, на шкалі НСБ за виміром глобального критерію моніторингу перше місце займає Вінницька область, друге – Полтавська, третє – Дніпропетровська, четверте – Черкаська. Ці області позиціонують в кластері В і є достатньо успішними. Останнє місце на шкалі посідає Кіровоградська область і є частково успішною.

У табл.3. представлені нормовані бали критеріїв, які надають можливість визначити сильні та слабкі сторони в структурі критеріїв та вжити певні заходи, щоб подолати можливі загрози, ризики та кризові явищ у перспективному періоді. Так, Дніпропетровська область серед 11 нормованих балів критеріїв має 9 (82,8 %) у кластері В, які визначають сильні сторони.

Таблиця 3.

Нормовані бали критеріїв

Умовні позначення кластерів	Кластер А	Кластер В		Кластер С		Кластер D
	НБ = 100,0	100 > НБ ≥ 80		80 > НБ ≥ 60		60 > НБ ≥ 0
А Т О	Вінницька	Дніпропетровська	Кіровоградська	Полтавська	Черкаська	
НБ ₁	В; 82,5	В; 87,5	D; 57,5	А; 100,0	В; 87,5	
НБ ₂	В; 90,0	В; 90,0	С; 67,5	В; 87,5	В; 92,5	
НБ ₃	В; 94,3	В; 85,7	С; 68,6	В; 94,3	В; 88,6	
НБ ₄	В; 80,0	В; 90,0	С; 63,3	В; 86,7	В; 90,0	
НБ ₅	В; 88,9	В; 88,9	С; 77,8	В; 84,4	В; 93,3	

НБ ₆	В; 66,0	В; 88,0	С; 66,0	С; 78,0	В; 88,0
НБ ₇	В; 97,5	D; 55,0	D; 57,5	В; 82,5	С; 65,0
НБ ₈	A; 100,0	В; 76,7	С; 60,0	В; 80,0	С; 70,0
НБ ₉	В; 82,0	В; 94,0	С; 68,0	В; 92,0	В; 88,0
НБ ₁₀	В; 97,5	В; 90,0	В; 90,0	В; 90,0	В; 85,0
НБ ₁₁	В; 88,9	В; 93,3	С; 73,3	С; 75,6	С; 77,8

Проте, два нормовані бали характеризують слабкі сторони області Мова йде про критерії «Навчання іноземних громадян» (НБ₈), як частково успішний (кластер С) та критерій «Зарахування на початковий цикл навчання сільської молоді та осіб, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС» (НБ₇), як проблемний (кластер D).

Дослідження нормованих балів А Т О засвідчило наявність диференціації розмаху варіації їх індикаторів (рис.3). Наприклад, нормовані бали Дніпропетровської області мають таку картину. Два нормованих бали мають *слабку* варіацію (С; 2), три – *помірну* (П; 3), чотири – *значну* (Зн; 4), один – *велику* (В; 1) та один – *дуже велику* (Дв; 1).

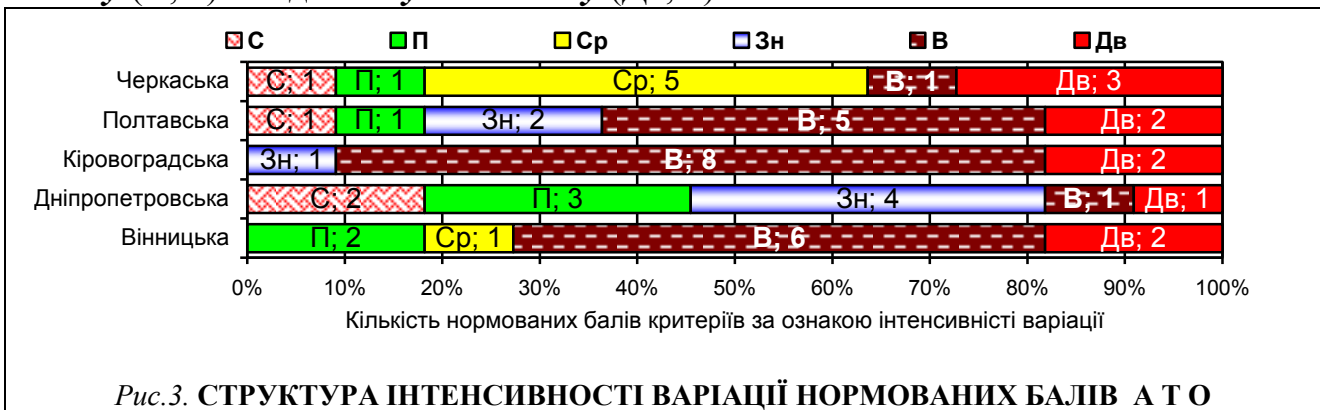

Рис.3. СТРУКТУРА ІНТЕНСИВНОСТІ ВАРІАЦІЇ НОРМОВАНИХ БАЛІВ А Т О

На рис.4 представлена діаграма, яка віддзеркалює А Т О регіону за кількістю коефіцієнтів позиціонування індикаторів у кластерах. Ця інформація є вхідною для обчислення глобального критерію моніторингу (нормована сума балів). Картина досить строката з точки зору сильних та слабких сторін А Т О, Практично, в усіх А Т О с мають місце слабкі сторони (кластери С та D).

Дніпропетровська область серед 89 індикаторів в *кластері А* позиціонують 46 (51,7 %) індикаторів, *кластері В* – 30 (33,7 %). Саме ці індикатори визначають сильні сторони області і становлять 85,4 відсотка до загальної кількості індикаторів.

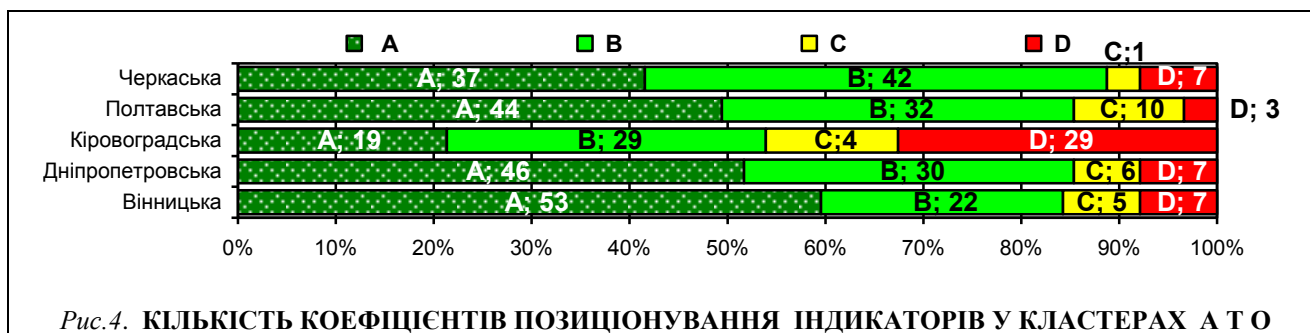

Рис.4. КІЛЬКІСТЬ КОЕФІЦІЄНТІВ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ІНДИКАТОРІВ У КЛАСТЕРАХ А Т О

Проте, мають місце і слабкі сторони, які визначаються кількістю індикаторів в кластері С та кластері D, яка становить 13 (14,6 %). Отже, саме на ці індикатори слід звернути особливу увагу в процесі розробки стратегії розвитку системи вищої освіти Дніпропетровщини.

Результати детального моніторингового дослідження А Т О регіону Центр подано нижче в структурі 11 критеріїв.

Критерій «Потенціал мережі». Є визначальним і віддзеркалює спроможність вищих навчальних закладів А Т О та регіону в цілому надавати громадянам якісні освітні послуги. Моніторинг здійснювався за вісьмома індикаторами у форматі статичної та динамічної моделей. Індикатори є відносними величинами інтенсивності (статична модель) та порівнянності (динамічна модель).

Перелік індикаторів та їх виміри у форматі «Україна – регіон – А Т О» представлено в табл.3, що надає можливість визначити позиції А Т О відносно регіону та України через коефіцієнти позиціонування індикаторів А Т О відносно індикаторів регіону. На підставі даних таблиці 4 проведено обчислення коефіцієнтів позиціонування індикаторів А Т О відносно індикаторів регіону, на підставі яких визначено бали кластерів, нормовані бали (НБ) критеріїв та глобальний критерій моніторингу, а саме, нормована сума балів (НСБ) А Т О. Кінцеві інформаційні продукти критерію представлено на рис. 5, 6, 7. що надає можливість оцінити ситуацію завдяки порівняльному аналізу на регіональному рівні

Таблиця 4.

Індикатори критерію «Потенціал мережі»

Статична модель (початок 2014/15 навчального року)	
m_{11}	Чисельність студентів на 10 тис. населення
m_{12}	Чисельність науково-педагогічних кадрів на 10 тис. населення
m_{13}	Середній контингент студентів на один ВНЗ
m_{14}	Середній контингент студентів на один ВНЗ державної і комунальної власності
m_{15}	Середній контингент студентів на один ВНЗ приватної форми власності
Динамічна модель (базисний – початок 2013/14 навчального року)	
m_{16}	Темпи росту чисельності контингенту студентів . відсотки
m_{17}	Темпи росту чисельності науково-педагогічних кадрів, відсотки
m_{18}	Темпи росту чисельності контингенту студентів денної форми. відсотки
А Т О	Статична модель
	Динамічна модель

регіону Північ	m_{11}	m_{12}	m_{13}	m_{14}	m_{15}	m_{16}	m_{17}	m_{18}
У К Р А Ї Н А	335	27	5191	6652	1594	83,42	86,65	87,39
Р Е Г І О Н	265	19	5276	6559	1545	94,73	96,27	97,48
Вінницька	181	15	5843	7082	889	100,12	100,21	102,01
Дніпропетровська	346	25	5151	6358	1049	94,63	95,43	98,48
Кіровоградська	102	9	2500	4746	255	85,22	91,49	89,69
Полтавська	295	21	6107	6817	4333	94,69	98,64	94,80
Черкаська	252	17	6317	7475	1687	93,81	94,11	96,36

Статична модель. Сильні сторони у контексті потенціалу мережі репрезентують індикатори, а саме: чисельність студентів та НПП на 10 тис. населення області (m_{11} , m_{12}), які позиціонують в *кластері А* і є успішними. В *кластері В* (достатньо успішні) перебувають два індикатори: середній контингент студентів на один ВНЗ (m_{13}) та середній контингент студентів на один ВНЗ державної і комунальної власності (m_{14})

Слабкі сторони Дніпропетровщини в статичній моделі визначає середній контингент студентів на один ВНЗ приватної форми власності (m_{15}) в *кластері С* (частково успішні). Мережу представляє 5 приватних ВНЗ з контингентом 5 243 студенти.

Динамічна модель. Характеризує зміни параметрів, які визначають потенціал вищої освіти Дніпропетровської області, на початок 2014/15 навчального року по відношенню до базисного 2013/14 навчального року.

Усі індикатори динамічної моделі мають негативний тренд скорочення у порівнянні з базисним навчальним роком, що свідчить про неадекватну реакцію вищих навчальних закладів на зміни зовнішнього та внутрішнього середовищ. Проте, по відношенню до індикаторів регіону ситуація дещо інша.

Сильні сторони у фокусі ретроспективного погляду на регіональному рівні відбивають індикатори, які позиціонують у *кластері А* (успішні: m_{16} , m_{18}) та *кластері В* (достатньо успішні: m_{17}).

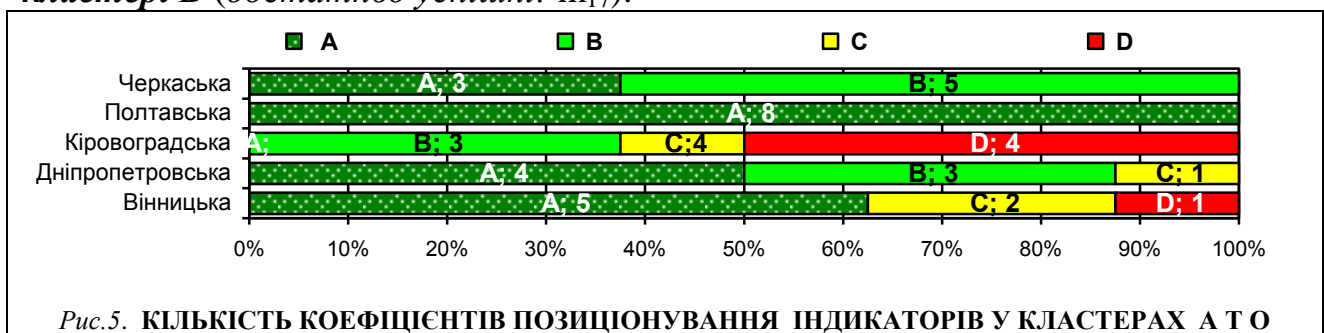

Рис.5. КІЛЬКІСТЬ КОЕФІЦІЄНТІВ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ІНДИКАТОРІВ У КЛАСТЕРАХ А Т О

Структура індикаторів Дніпропетровської області подана на рис.5, де представлена кількість коефіцієнтів позиціонування індикаторів критерію у кластерах шкали успішності. Встановлено серед 8 індикаторів критерію *кластер А* має 4 (50 %), *кластер В* – 3 (37,5 %) та *кластер С* – 1 (12,5 %). У порівнянні є іншими А Т О регіону область за кількістю індикаторів сильної сторони (кластери А та В) посідає друге місце після Полтавської.

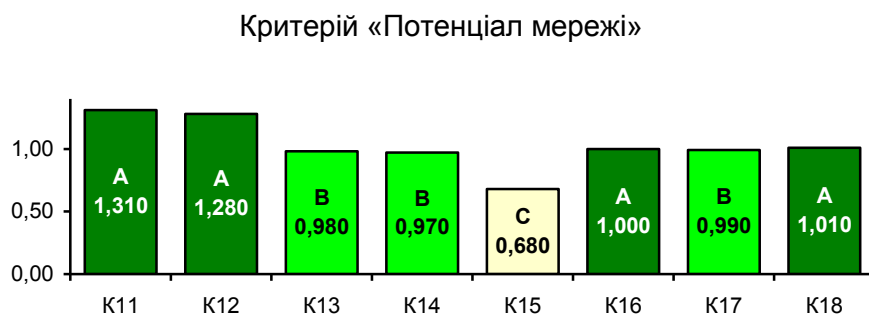

Рис.6. Коефіцієнти позиціювання індикаторів відносно індикаторів регіону Центр

Виміри коефіцієнтів позиціювання індикаторів моніторингу Дніпропетровської області відносно індикаторів регіону Центр (рис.6) де подано виміри коефіцієнтів та умовне позначення кластерів, в якому вони позиціонують. Таким чином, 7 індикаторів є сильними (кластери А та В), один (кластер С) – слабким.

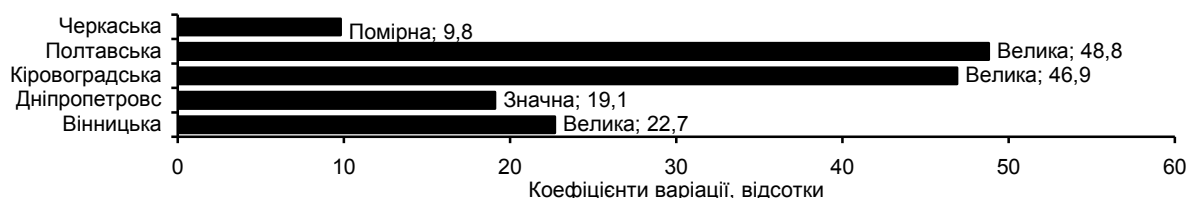

Рис.7. ІНТЕНСИВНІСТЬ ВАРІАЦІЇ ІНДИКАТОРІВ А Т О ЗА КОЕФІЦІЄНТАМИ ВАРІАЦІЇ

На підставі аналізу поданої інформації визначено позиції на шкалах нормованого балу критерію (НБ₁) та сильні і слабкі сторони системи вищої освіти Дніпропетровської області, що дозволяє зробити певні висновки.

- За виміром нормованого балу критерію (НБ₁ = 87,5) серед А Т О регіону (табл.2) поділяє 2 -3 місця з Черкаською областю після Полтавської, що свідчить про наявність розшарування та диференціацію індикаторів потенціалу мережі Дніпропетровщини за кількісними та якісними ознаками системи вищої освіти у площині статичної та динамічної моделей.

- Нерівнозначність індикаторів критерію та їх впливу на кінцеві результати моніторингу підтверджує інтенсивність варіації, яка визначається відповідними виміром коефіцієнту варіації у відсотках (рис.7). Отже, індикатори Дніпропетровщини мають коефіцієнт варіації 19,1 %. При таких вимірах коефіцієнту інтенсивність варіації є **значною**.

Насамкінець, під тиском факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ мають місце негативні тренди скорочення потенціалу мережі та різні строки адаптації до змін. Таким чином, необхідно спрямувати вектор політичного бачення та подолання проблем у контексті задоволення фізичних та духовних потреб, розвитку громадян регіону.

Критерій « Диверсифікація джерел фінансування». Є стратегічним у контексті формування фінансових ресурсів вищих навчальних закладів А Т О й регіональної системи в цілому. Перелік індикаторів за моделями та їх виміри подано в табл.5. Індикатори відносні величини структури та інтенсивності (статична) й порівнянності (динамічна модель).

Таблиця 5.

Індикатори критерію «Диверсифікація джерел фінансування»

Статична модель (початок 2014/15 навчального року)								
m ₂₁	Частка контингенту студентів, що навчаються за кошти Державного та місцевих бюджетів							
m ₂₂	Частка контингенту студентів, що навчаються за кошти юридичних та фізичних осіб							
m ₂₃	Чисельність контингенту студентів регіону на один ВНЗ за кошти Державного та місцевих бюджетів							
m ₂₄	Чисельність контингенту студентів регіону на один ВНЗ за кошти юридичних та фізичних осіб							
Динамічна модель (базисний – початок 2013/14 навчального року)								
m ₂₅	Темпи росту контингенту студентів, що навчаються за кошти Державного та місцевих бюджетів, відсотки							
m ₂₆	Темпи росту контингенту студентів, що навчаються за кошти юридичних та фізичних осіб, відсотки							
m ₂₇	Темпи росту контингенту студентів, що навчаються за кошти Державного бюджету, відсотки							
m ₂₈	Темпи росту контингенту студентів, що навчаються за кошти фізичних, відсотки							
А Т О регіону Північ	Статична модель				Динамічна модель			
	m ₂₁	m ₂₂	m ₂₃	m ₂₄	m ₂₅	m ₂₆	m ₂₇	m ₂₈
У К Р А Ї Н А	46,97	53,03	2438	2753	87,80	79,90	88,37	79,48
Р Е Г І О Н	50,18	49,82	2648	2628	98,18	91,49	98,22	91,58
Вінницька	44,30	55,70	2588	3255	97,56	102,26	97,56	102,26
Дніпропетровська	54,90	45,10	2828	2323	99,04	89,76	99,13	89,94
Кіровоградська	59,33	40,67	1483	1017	98,05	71,56	98,05	71,32
Полтавська	36,39	63,61	2222	3885	95,25	94,38	95,25	94,33
Черкаська	54,51	45,49	3443	2874	98,37	88,87	98,37	89,01

Проведено аналіз індикаторів критерію та обчислення коефіцієнтів позиціонування індикаторів А Т О відносно відповідних індикаторів регіону, бали кластерів (БК), нормовані бали критерію (НБ₂).

Аналіз інформації (табл.5) за статичною та динамічною моделями показує, в площині диверсифікації джерел фінансування вищі навчальні заклади Дніпропетровщини мають певні успіхи, як за індикаторами статичної, так і за індикаторами динамічної моделі. Це підтверджують позиції індикаторів Дніпропетровської області відносно індикаторів регіону.

Статична модель. Станом на початок 2014/15 року стратегічними інвестором вищої освіти області є держава. Проте, участь місцевих бюджетів та юридичних осіб є пасивною.

Сильні сторони цієї моделі характеризує низка індикаторів. Мова йде про частку студентів, що навчаються за кошти Держаного та місцевих бюджетів, яка становить 54,9 % (m_{21}). Цей індикатор є успішним і перебуває в **кластері А**. Середній контингент студентів, що навчається за ці кошти, на один ВНЗ області (m_{23}) також кращий індикатора регіону і також формує сукупність **кластеру А**.

Індикатори, які характеризують частку студентів, що навчається за кошти юридичних та фізичних осіб (m_{22}) й відповідно чисельність студентів, що навчаються за ці кошти, на один ВНЗ (m_{24}) Дніпропетровської області є нижчими по відношенню до регіону. Проте, є достатньо успішними і позиціонують у **кластері В**.

Динамічна модель. Характеризує зміни, які відбулися в системі вищої освіти Дніпропетровської області за трендовий період по відношенню до базисного року. Слід наголосити про наявність негативних трендів скорочення джерел фінансування на системному (Україна) та регіональному (регіон Центр) рівнях.

Проте, серед чотирьох індикаторів динамічної моделі два індикатори (m_{25} , m_{27}), не дивлячись на скорочення, по відношенню до регіону є успішними і позиціонують в **кластері А**.

Слід звернути увагу на скорочення контингенту студентів, що навчаються за кошти юридичних та фізичних осіб. Так, чисельність студентів, що навчаються за кошти юридичних та фізичних осіб (m_{25}), скоротилася на (-10,2%), а фізичних осіб (m_{28}) – (10 %). За цих обставин ці індикатори формують сукупність **кластеру В**.

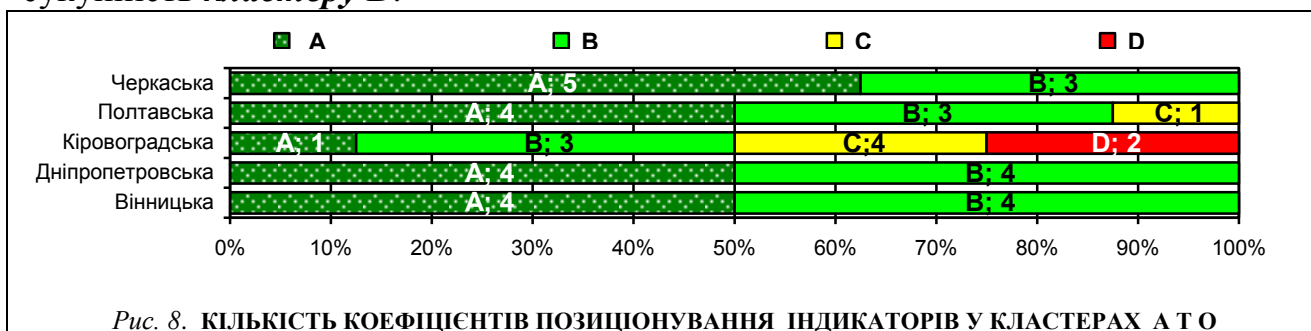

Рис. 8. КІЛЬКІСТЬ КОЕФІЦІЄНТІВ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ІНДИКАТОРІВ У КЛАСТЕРАХ А Т О

Зведена картина успішності Дніпропетровщини за індикаторами критерію диверсифікації джерел фінансування у порівнянні з іншими А Т О регіону відбита на рис. 8. Отже, серед 8 індикаторів критерію 4 (50 %) позиціонують в **кластері А** та 4 (50%) – **кластері В**.

Критерій « Диверсифікація джерел фінансування».

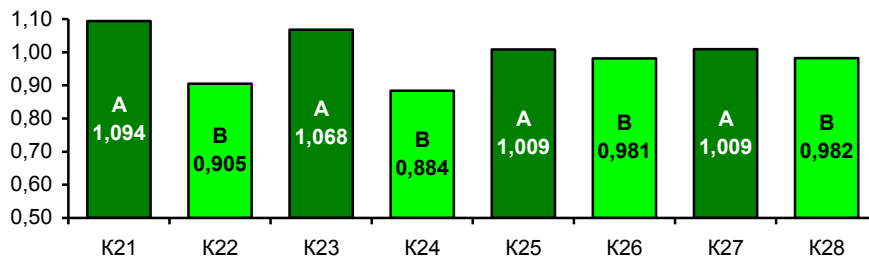

Рис.9. Коефіцієнти позиціювання індикаторів відносно індикаторів регіону Центр

На рис.9 подано виміри коефіцієнтів позиціювання індикаторів Дніпропетровської області з ознакою кластеру відносно індикаторів регіону Центр. Індикатори кластеру А (успішні) та індикатори кластеру В (*достатньо успішні*) визначають сильні сторони вищих навчальних закладів Дніпропетровської області у площині диверсифікації джерел фінансування підготовки фахівців з вищою освітою.

Важливою характеристикою впливу вищих навчальних закладів області у формування глобального критерію моніторингу є інтенсивність варіації індикаторів в структурі критерію, інтенсивність якої може бути визначена через коефіцієнт варіації. Отже, як показують результати обчислень коефіцієнт варіації становить 7,2 %, відповідно варіація індикаторів є *помірною*, що подано на рис. 10 у порівнянні з іншими А Т О регіону Центр.

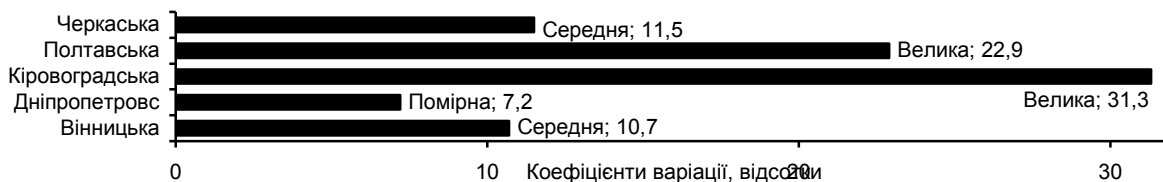

Рис.10. ІНТЕНСИВНІСТЬ ВАРІАЦІЇ ІНДИКАТОРІВ А Т О ЗА КОЕФІЦІЄНТАМИ ВАРІАЦІЇ

Кінцевий інформаційний продукт критерію нормований бал ($НБ_2 = 90,0$) подано в табл.2, що надає можливість здійснити порівняльний аналіз під кутом позицій інших А Т О регіону.

Насамкінець, враховуючи складну демографічну, соціально-економічну ситуації, зміни міграційних потоків громадян за освітнім фактором, слід активізувати діяльність у напрямку залучення можливих джерел фінансування в межах чинного законодавства, особливо, юридичних та фізичних осіб, сприяти ефективній співпраці університетів та роботодавців в частині реалізації принципу соціального партнерства та суспільної відповідальності за якість вищої освіти.

Критерій «Диверсифікація форм навчання» Контингент студентів є провідною складовою навчально-виховного процесу в контексті забезпечення якості вищої освіти. Очевидно, що якість контингенту є визначальною при зовнішньому та внутрішньому оцінюванні репутації вищого навчального закладу на ринку освітніх послуг та ринку праці.

Аналіз стану контингенту поточного року та ретроспективного погляду за зміни за формами навчання по відношенню до базисного дозволяє виявити сильні та слабкі сторони стратегії надання громадянам можливостей здобувати вищу освіту впродовж життя.

Змістова складова критерію за формами навчання (*денна, вечірня, заочна*) представлена переліком індикаторів та їх вимірами в табл.6 у форматі статичної та динамічної моделей. Для забезпечення сумісності та порівнянності індикатори представлені відносними величинами структури та інтенсивності (*статична модель*), порівнянності (*динамічна модель*).

Обчислено коефіцієнти позиціонування індикаторів критерію та розподілено за їх вимірами в кластерах. Визначено бали кластерів з урахуванням їх вагових коефіцієнтів, Розраховано нормовані бали А Т О (НБ₃), які подано в табл.2.

На підставі цієї інформації проведено аналіз ситуації, що характеризує диверсифікацію контингенту студентів за формами навчання на початок 2014/15 навчального року. Встановлено, що вектор мотивації громадян на здобуття вищої освіти в університетах, академіях та інститутах Дніпропетровщини спрямований на денну та заочну форму навчання. Контингент вечірньої форми навчання незначний. За цією формою навчається всього 650 студентів.

Таблиця 6

Індикатори критерію «Диверсифікація форм навчання»

Статична модель (<i>початок 2014/15 навчального року</i>)							
m₃₁	Частка контингенту студентів денної форми навчання						
m₃₂	Частка контингенту студентів вечірньої та заочної форм навчання						
m₃₃	Середній контингент студентів денної форми навчання на один ВНЗ						
m₃₄	Середній контингент студентів вечірньої та заочної форм навчання на один ВНЗ						
Динамічна модель (<i>базисний – початок 2013/14 навчального року</i>)							
m₃₅	Темпи росту контингенту студентів денної форми навчання, відсотки						
m₃₆	Темпи росту контингенту студентів вечірньої та заочної форм навчання, відсотки						
m₃₇	Темпи росту контингенту студентів заочної форми навчання, відсотки						
А Т О регіону Північ	Статична модель				Динамічна модель		
	m ₃₁	m ₃₂	m ₃₃	m ₃₄	m ₃₅	m ₃₆	m ₃₇
У К Р А Ї Н А	65,03	34,97	3376	1815	87,39	76,93	76,89
Р Е Г І О Н	66,32	33,68	3499	1777	97,48	89,76	89,78
Вінницька	70,40	29,60	4113	1730	102,01	95,90	95,90
Дніпропетровська	65,85	34,15	3392	1759	98,48	88,00	88,00
Кіровоградська	75,49	24,51	1887	613	89,69	73,89	73,89
Полтавська	64,89	35,11	3963	2145	94,80	94,50	94,50

Черкаська	63,23	36,77	3995	2323	96,36	89,71	89,71
-----------	-------	-------	------	------	-------	-------	-------

Виходячи із викладеного вище, визначено позиції області в площині вищої освіти відносно індикаторів системи (Україна) та регіону Центр, сильні та слабкі сторони за моделями.

Статична модель. Усі індикатори цієї моделі характеризують сильні сторони і представлені сукупностями індикаторів у кластерах А та В. У **кластері А (успішні)** позиціонує індикатор m_{32} , а **кластері В (достатньо успішні)** – m_{31}, m_{33}, m_{34} .

Динамічна модель. Темпи росту контингентів студентів денної, вечірньої та заочної, заочної свідчать проте, що за трендовий період відбулися певні зміни цих параметрів під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ. На системному та регіональному рівнях мають місце негативні тренди скорочення контингентів студентів за формами навчання. Так, контингент денної форми області скоротився на (-1,5 %), а заочної та вечірньої – (-12 %). Проте, усі індикатори репрезентують сильні сторони як такі, що за вимірами відносно регіону позиціонують в **кластері А** як успішний (m_{35}) та **кластері В** як достатньо успішні (m_{36}, m_{37}).

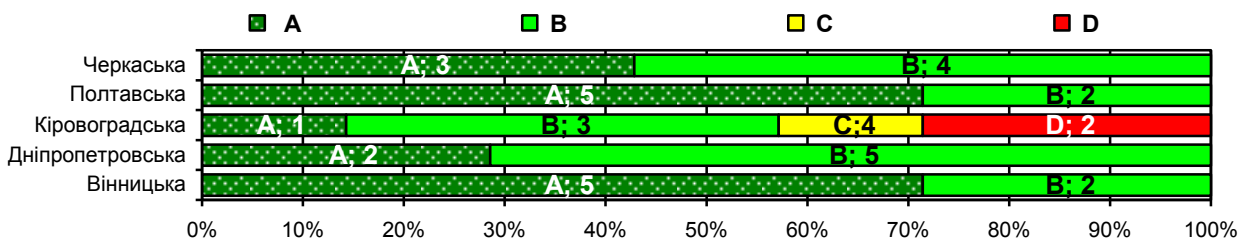

Рис.11. КІЛЬКІСТЬ КОЕФІЦІЄНТІВ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ІНДИКАТОРІВ У КЛАСТЕРАХ А Т О

Таким чином, структура критерію диверсифікації форм навчання за кластерами Дніпропетровської області представлена на рис.11, де сукупність індикаторів у **кластері А** становить 2 (28,6 %) та **кластері В** – 5 (71,4 %). На підставі цих даних обчислено за кількісними ознаками та ваговими коефіцієнтами кластерів нормовані бали А Т О, включаючи Дніпропетровщину, які представлено в табл.2. Нормований бал критерію диверсифікації форм навчання $НБ_3 = 85,7$ і забезпечує позиціонування області в **кластері В (достатньо успішна)**.

Критерій «Диверсифікація форм навчання»

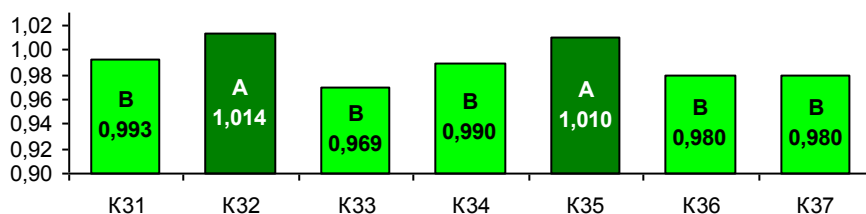

Рис.12. Коефіцієнти позиціонування індикаторів відносно індикаторів регіону Центр

На рис. 12 подано позиції індикаторів критерію диверсифікації форм навчання студентів. Усі індикатори репрезентують сильні сторони як такі, що перебувають у кластері А (2) та кластері В (5). Очевидно, що вищі навчальні заклади області, ефективно використовуючи потенціал, мають можливості суттєво поліпшити ситуацію у площині комплектування контингенту студентів за формами навчання.

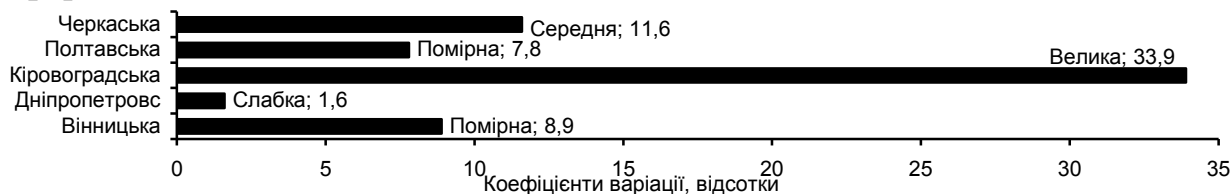

Рис.13. ІНТЕНСИВНІСТЬ ВАРІАЦІЇ ІНДИКАТОРІВ А Т О ЗА КОЕФІЦІЄНТАМИ ВАРІАЦІЇ

Слід зазначити, що індикатори критерію диверсифікації форм навчання мають певний розмах варіації, інтенсивність якої визначено через коефіцієнт варіації. Коефіцієнт варіації індикаторів Дніпропетровської області становить 1,6 відсотка (рис.13), який визначає інтенсивність варіації *слабкою*, що є позитивним моментом.

Отже, принципове значення диверсифікації форм навчання на рівні вищих навчальних закладів мають власні ресурси, які є об'єктами стратегічного управління. Мова йде про фінансові, матеріальні, кадрові, організаційні, інформаційні тощо. Кожний з перерахованих об'єктів має свою специфіку та інтенсивність впливу на забезпечення якості вищої освіти. Саме якісні освітні послуги незалежно від форм навчання повинні бути адекватними і визначати репутацію університету. Тільки системний підхід до аналізу структури контингенту студентів за формами навчання з урахуванням ресурсного забезпечення дозволить реалізувати принципі синергії у контексті забезпечення якості вищої освіти незалежно від форми навчання.

Критерій «Державна підтримка окремих категорій студентів». Даний критерій характеризує процеси підтримки державою окремих категорій студентів, що мають певні проблеми в реалізації права на здобуття вищої освіти.

Таблиця 7.

Індикатори критерію «Державна підтримка окремих категорій студентів»

Статична модель (початок 2014/15 навчального року)	
m ₄₁	Середній контингент студентів з обмеженими фізичними можливостями на один ВНЗ
m ₄₂	Середній контингент студентів дітей-сиріт, що перебувають на повному державному утриманні незалежно від віку на один ВНЗ
m ₄₃	Середній контингент студентів дітей-сиріт, що перебувають під опікою чи піклуванням віком до 18 років на один ВНЗ
Динамічна модель (базисний – початок 2013/14 навчального року)	
m ₄₄	Темпи росту чисельності осіб з обмеженими можливостями, відсотки
m ₄₅	Темпи росту чисельності дітей-сиріт, що перебувають на повному державному утриманні незалежно від віку, відсотки
m ₄₆	Темпи росту чисельності студентів, що перебувають під опікою чи

підкуванням віком до 18 років, відсотки						
А Т О регіону Північ	Статична модель			Динамічна модель		
	m ₄₁	m ₄₂	m ₄₃	m ₄₄	m ₄₅	m ₄₆
У К Р А І Н А	44,52	45,23	7,81	84,84	84,79	96,05
РЕГІОН	49,60	68,26	11,58	99,21	100,24	109,93
Вінницька	88,00	53,00	7,80	106,80	90,14	92,86
Дніпропетровська	35,32	80,50	14,64	87,70	100,74	113,78
Кіровоградська	27,50	35,25	3,75	85,94	95,27	125,00
Полтавська	60,57	59,57	10,14	98,60	92,05	118,33
Черкаська	76,40	68,20	10,20	129,93	124,00	91,07

Мова йде про осіб з обмеженими фізичними можливостями, діти-сироти, що перебувають на повному державному утриманні незалежно від віку, та діти-сироти, що перебувають під опікою чи підкуванням віком до 18 років. Очевидно, ці проблеми практично вирішуються на регіональному рівні. Результати залежать від спроможності університетів регіону створити необхідні комфортні умови для навчання цих категорій студентів в площині надання їм якісних освітніх послуг.

Індикатори критерію та їх виміри подано в табл. 7 у форматі (Україна – регіон – А Т О) відносними величинами інтенсивності та порівнянності. На підставі цих даних проведено розрахунок коефіцієнтів позиціонування індикаторів відносно регіону, їх розподіл за вимірами у інтервалах відповідних кластерів.

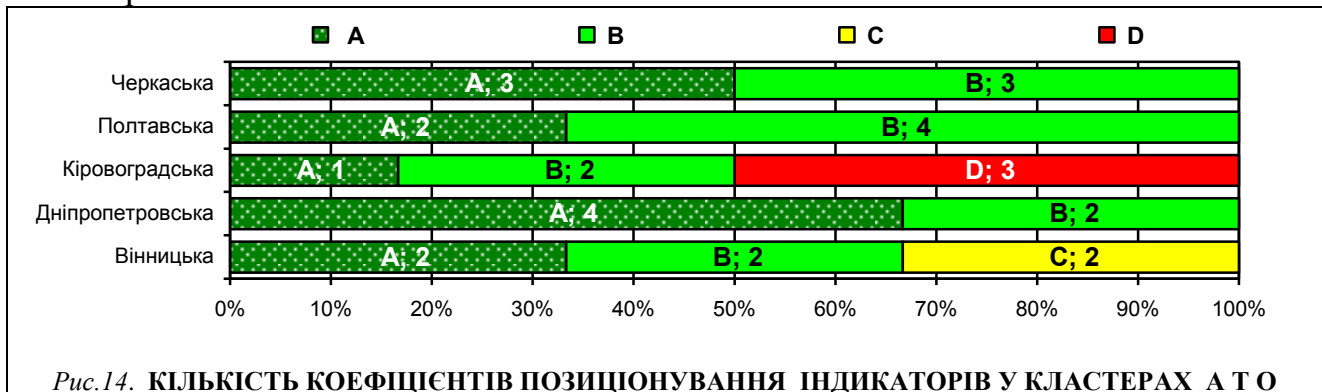

Рис.14. КІЛЬКІСТЬ КОЕФІЦІЄНТІВ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ІНДИКАТОРІВ У КЛАСТЕРАХ А Т О

Кількісні ознаки сукупності індикаторів кластерів Дніпропетровської області та інших А Т О регіону Центр подано на діаграмі (рис.14), **Кластер А (успішні)** має 4 індикатори, що становить 66,6 %, **кластер В (достатньо успішні)** – 1 (16,7 %), **кластер С (частково успішні)** – 1 (16,7 %). На підставі цих даних обчислено нормований бал критерію області.(НБ₄= 90 %) та інших А Т О, які подано в табл.2.

Отже, область має як сильні, так і слабкі сторони під кутом зору індикаторів, що характеризують навчання осіб, що потребують державної підтримки в структурі статично та динамічної моделей.

Статична модель. Сильні сторони визначають два індикатори, які позиціонують в **кластері А** і визначають середні контингенти студентів дітей-сиріт, що перебувають на повному державному утриманні незалежно від віку

на один ВНЗ (m_{42}) та дітей-сиріт, що перебувають під опікою чи піклуванням віком до 18 років на один ВНЗ (m_{43}).

Слабку сторону характеризує середній контингент студентів з обмеженими фізичними можливостями на один ВНЗ (m_{41}), який по відношенню до виміру індикатора регіону є частково успішним і позиціонує в *кластері С*.

Динамічна модель. Індикатори підтверджують наявність сильних сторін в реалізації стратегії підтримки окремих категорій студентів в процесі навчання. Мають місце позитивні тренди зростання чисельності дітей-сиріт, що перебувають на повному державному утриманні незалежно від віку (m_{45}) та чисельності студентів, що перебувають під опікою чи піклуванням віком до 18 років (m_{46}). Темпи приросту становлять відповідно (+ 0,7 %) та (+ 13,8 %).

Негативний тренд скорочення має чисельність осіб з обмеженими можливостями (m_{44}). За трендовий період по відношенню до базисного 2013/14 навчального року ця категорія осіб скоротилася на (-12,3 %). Однак, цей індикатор перебуває в *кластері В* (*достатньо успішний*) і також репрезентує сильну сторону.

Критерій «Державна підтримка окремих категорій студентів»

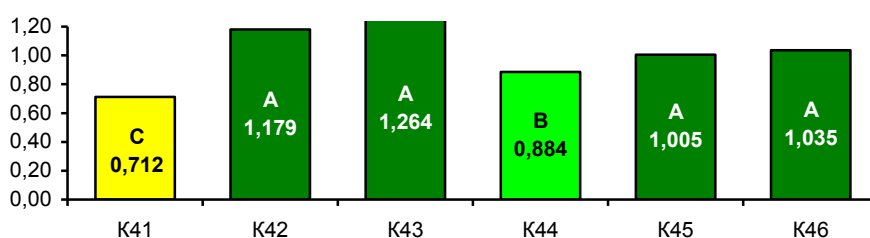

Рис.15. Коефіцієнти позиціонування індикаторів відносно індикаторів регіону Центр

На рис.15 подано позиції індикаторів критерію диверсифікації форм навчання студентів. П'ять індикаторів репрезентують сильні сторони як такі, що перебувають у кластері А (4) та кластері В (1). Проте, один індикатор перебуває у кластері С, що, безумовно, впливає на вимір нормованого балу критерію області та глобальний критерій моніторингу. мова йде про створення умов для навчання осіб з обмеженими фізичними можливостями.

Рис. 16. ІНТЕНСИВНІСТЬ ВАРІАЦІЇ ІНДИКАТОРІВ А Т О ЗА КОЕФІЦІЄНТАМИ ВАРІАЦІЇ

Очевидно, що під тиском факторів впливу зовнішнього та внутрішнього середовищ має місце диференціація кількісних ознак доступу окремих категорій громадян на навчання у вищих навчальних закладах області. Це підтверджує

інтенсивність варіації індикаторів критерію (рис.16). Отже, інтенсивність варіації є *значною* про що свідчить коефіцієнт варіації який становить 19,7 %.

Критерій «Диверсифікація прийому на початковий цикл навчання за джерелами фінансування». Ключовою складовою в тріаді критеріїв якості вищої освіти є якість контингенту студентів. Тому процес комплектування контингенту студентів першого курсу є складним та відповідальним. Кожний університет спрямовує свої зусилля на формування першого курсу майбутніми студентами, які мають високий рівень мотивації та здібності до здобуття якісної вищої освіти. Проте, вибір вищого навчального закладу для абітурієнта, де він бажає задовольнити свої прагнення здобути якісну вищу освіту, є надто складним. Окрім того, є багато гіпотетичних чинників, крім репутації навчального закладу, які можуть вплинути на мотивацію абітурієнтів до вступу і навчання у вищому навчальному закладі III-IV рівнів акредитації.

Очевидно, структура диверсифікації прийому на початковий цикл навчання за джерелами фінансування є позитивним моментом і сприяє формуванню фінансових ресурсів. Проте, слід підкреслити, що ігнорування формату доступу *«мотивація – здібності – ефективна праця впродовж життя»* може стати причиною спаду рівня вищої освіти та втрати репутації університетом. Отже, соціальні чинники не можуть домінувати над мотиваційними в контексті забезпечення якості вищої освіти.

Таблиця 8.

Індикатори критерію «Диверсифікація прийому на початковий цикл навчання за джерелами фінансування»

Статична модель (початок 2014/15 навчального року)									
m₅₁	Частка прийому до державних та комунальних ВНЗ, відсотки								
m₅₂	Частка прийому до приватних ВНЗ, відсотки								
m₅₃	Частка обсягу прийому на навчання за кошти державного та місцевих бюджетів, відсотки								
m₅₄	Частка обсягу прийому на навчання за кошти юридичних та фізичних осіб, відсотки								
m₅₅	Середній обсяг прийому на один ВНЗ за кошти державного та місцевого бюджетів								
m₅₆	Середній обсяг прийому на один ВНЗ за кошти юридичних та фізичних осіб								
Динамічна модель (базисний – початок 2013/14 навчального року)									
m₅₇	Темпи росту обсягів прийому, відсотки								
m₅₈	Темпи росту чисельності зарахованих до ВНЗ на навчання за кошти Державного та місцевих бюджетів, відсотки								
m₅₉	Темпи росту чисельності зарахованих до ВНЗ на навчання за кошти юридичних і фізичних осіб, відсотки								
А Т О регіону Північ	Статична модель						Динамічна модель		
	m ₅₁	m ₅₂	m ₅₃	m ₅₄	m ₅₅	m ₅₆	m ₅₇	m ₅₈	m ₅₉
У К Р А Ї Н А	91,90	8,10	51,47	48,53	762	511	83,79	88,24	79,55
Р Е Г І О Н	93,13	6,87	54,90	45,10	810	495	95,85	98,15	93,19
Вінницька	97,32	2,68	48,31	51,69	734	628	99,93	99,42	100,42
Дніпропетровська	96,24	3,76	62,57	37,43	863	399	98,37	99,40	96,69
Кіровоградська	99,24	0,76	61,26	38,74	684	216	95,02	99,13	89,18

Полтавська	79,72	20,28	37,92	62,08	656	768	86,02	94,75	81,43
Черкаська	93,77	6,23	53,87	46,13	916	627	98,17	95,09	102,02

У табл.8 наведено перелік індикаторів критерію та їх виміри в координатах «Україна – регіон – А Т О» в статичній та динамічній моделях. Це дозволило провести розрахунки проміжних параметрів, зокрема коефіцієнтів позиціонування та визначення нормованого балу критерію.

На діаграмі (рис.17) подана структура кількості індикаторів у кластерах Дніпропетровської області та інших А Т О. Лінійка індикаторів Дніпропетровщини представлена трьома кластерами А, В та D. **Кластер А** має 6 (66,7 %), **кластер В** – 2 (22,2 %) **кластер D**–1 (11,1 %). на підставі цих даних обчислено нормовані бали критерію А Т О регіону, які подано в табл.2. Нормований бал Дніпропетровської області на стобальній шкалі $НБ_5 = 88,9$ бала.

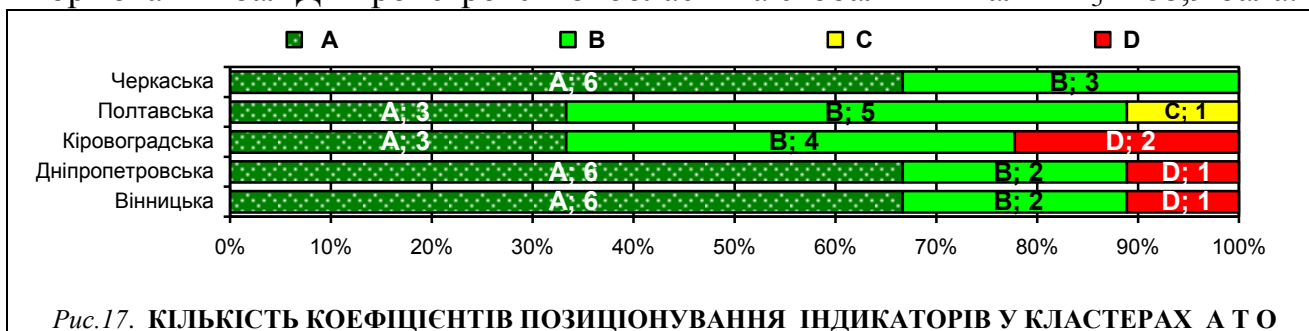

Рис.17. КІЛЬКІСТЬ КОЕФІЦІЄНТІВ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ІНДИКАТОРІВ У КЛАСТЕРАХ А Т О

Аналіз позицій індикаторів в структурах моделей можна дозволяє зробити наступні висновки щодо якісних та кількісних ознак прийому за джерелами фінансування до вищих навчальних областей..

Статична модель. Індикатори позиціонують у кластерах А, В та D. Сильні сторони визначає сукупність індикаторів **кластеру А** (успішні), які віддзеркалюють пріоритети по відношенню до індикаторів регіону Центр у площині обсягів прийому до державних та комунальних ВНЗ (m_{51}), обсягу прийому на навчання за кошти державного та місцевих бюджетів (m_{53}), середнього обсягу прийому на один ВНЗ за кошти державного та місцевого бюджетів (m_{55}).

До сильних сторін відносяться також індикатори **кластеру В** (достатньо успішні), а саме: обсяг прийому на навчання за кошти юридичних та фізичних осіб (m_{54}), обсяг прийому на один ВНЗ за кошти юридичних та фізичних осіб (m_{56}).

Слабку сторону області визначає система приватних навчальних закладів, яка має низькі обсяги прийому (m_{56}) у порівнянні з індикатором регіону.

Динамічна модель. Індикатори фіксують темпи росту певних показників відносного базисного 2013/14 навчального року і є сильними сторонами Дніпропетровської області. На фоні скорочення на регіональному та системному рівнях індикатори області цієї моделі є успішними і визначаються **кластером А**. Так, обсяги прийому (m_{57}) скоротилися лише на (-1,6 %), чисельність зарахованих до ВНЗ на навчання за кошти Державного та місцевих бюджетів (m_{58}) – (- 0,6 %), чисельність зарахованих до ВНЗ на навчання за кошти юридичних і фізичних осіб (m_{58}) – (- 3,3 %).

На рис. 18 відбито виміри коефіцієнтів позиціювання індикаторів області відносно регіону в кластерах. Сім індикаторів репрезентують сильні сторони області (кластер А – 6, кластер В – 2). Один індикатор є проблемним (кластер D) є слабкою стороною приватних вищих навчальних закладів у площині прийому на початковий цикл навчання.

Критерій «Диверсифікація прийому на початковий цикл навчання за джерелами фінансування».

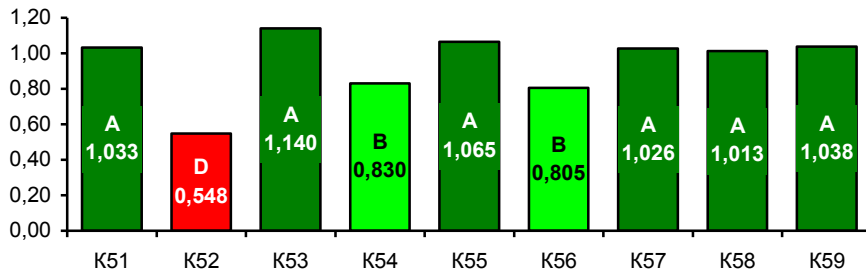

Рис. 18. Коефіцієнти позиціювання індикаторів відносно індикаторів регіону Центр

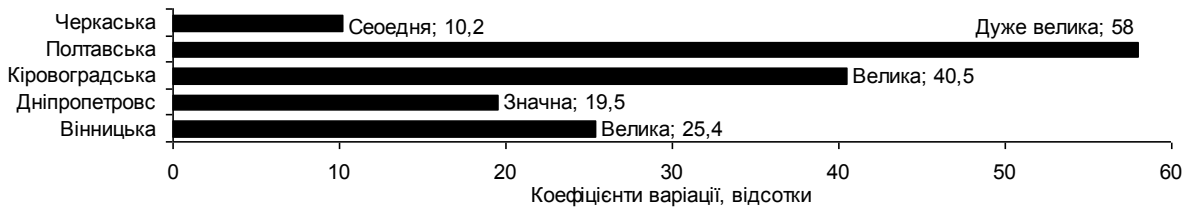

Рис. 19. ІНТЕНСИВНІСТЬ ВАРІАЦІЇ ІНДИКАТОРІВ А Т О ЗА КОЕФІЦІЄНТАМИ ВАРІАЦІЇ

Індикатори диверсифікації прийому за джерелами фінансування вищі начальні заклади Дніпропетровщини диференційовані, про що свідчить коефіцієнт варіації, за виміром якого інтенсивність варіації має ознаку *значної* (рис. 19).

Критерій «Диверсифікація обсягів прийому студентів на початковий цикл навчання за рівнями освіти» Критерій є ключовим як такий, що визначає якість контингенту студентів. Формування якісного контингенту студентів першого курсу забезпечує його збереження впродовж навчання на старших курсах. У разі недотримання вимог щодо якості буде обов'язково мати негативні процеси відрахування студентів на старших курсах за академічну неуспішність, переведення з денної на заочну форму навчання, відрахування за власним бажанням, переведення для продовження навчання в іншому вищому навчальному закладі тощо. І, як наслідок, поява академічних груп та факультетів малої чисельності, що буде причиною неефективності організаційної структури університету.

Основний сегмент користувачів ринку освітніх послуг визначають випускники поточного року основної та старшої школи, професійно-технічних

та вищих навчальних закладів I-II та III-IV рівнів акредитації, що закінчили навчання в рік вступу.

Саме на дослідження цих категорії спрямований моніторинг за результатами прийому на початковий цикл навчання у вищі навчальні заклади III-IV рівнів акредитації. Індикатори критерію та їх виміри у форматі «Україна – регіон – А Т О» подано в табл.9. Індикатори статичної моделі є відносними величинами структури, а динамічної – порівнянності.

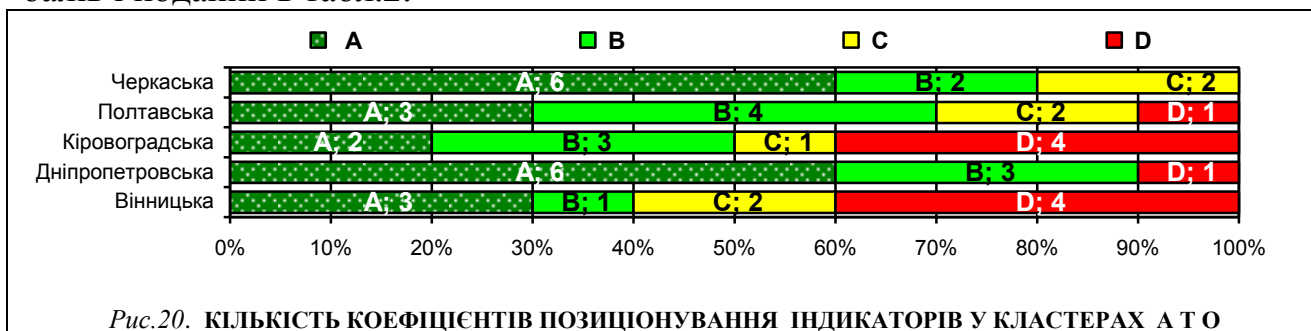
За результатами обчислень коефіцієнтів позиціонування проведено розподіл індикаторів моніторингу А Т О регіону Центр за кластерами. Результати подано на рис. 20, де індикатори Дніпропетровської області представлені сукупностями трьох кластерів А, В, D.

Таблиця 9.

Індикатори критерію «Диверсифікація обсягів прийому студентів на початковий цикл навчання за рівнями освіти»

Статична модель (початок 2014/15 навчального року)										
m₆₁	Частка випускників поточного року основної школи									
m₆₂	Частка випускників поточного року старшої школи									
m₆₃	Частка випускників поточного року ПТНЗ									
m₆₄	Частка випускників поточного року вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації									
m₆₅	Частка випускників поточного року вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації									
Динамічна модель (базисний – початок 2013/14 навчального року)										
m₆₆	Темпи росту чисельності випускників поточного року основної школи, відсотки									
m₆₇	Темпи росту випускників поточного року старшої, відсотки									
m₆₈	Темпи росту чисельності випускників поточного року ПТНЗ, відсотки									
m₆₉	Темпи росту чисельності випускників поточного року ВНЗ I-II рівнів акредитації, відсотки									
m₆₁₀	Темпи росту чисельності випускників поточного року вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, відсотки									
А Т О регіону Північ	Статична модель					Динамічна модель				
	m ₆₁	m ₆₂	m ₆₃	m ₆₄	m ₆₅	m ₆₆	m ₆₇	m ₆₈	m ₆₉	m ₆₁₀
У К Р А Ї Н А	11,4 9	50,5 2	1,9 1	18,2 5	0,4 7	84,96	81,9 9	92,88	99,53	71,33
РЕГІОН	12,9 4	46,2 3	1,7 4	19,1 4	0,0 6	90,54	92,9 7	103,2 7	115,2	29,35
Вінницька	12,6 6	60,0 2	0,0 0	13,4 2	0,0 2	72,41	96,7 9	0,00	147,3 8	0,00
Дніпропетровська	14,2 9	44,7 9	2,6 0	15,5 9	0,0 3	101,7 9	92,0 0	118,7 1	131,1 2	60,00
Кіровоградська	9,90	42,6 3	0,0 4	26,2 9	0,0 0	82,77	88,9 7	14,29	139,7 6	0,00
Полтавська	12,2 9	42,5 4	1,5 6	29,2 1	0,0 3	73,63	95,0 2	184,9 3	85,00	4,48
Черкаська	10,3 2	44,7 9	1,1 0	21,3 4	0,2 5	103,3 9	90,9 0	122,9 5	130,8 4	121,4 3

Сильні сторони репрезентують кластер А (*успішні*) та кластер В (*достатньо успішні*). Кластер D є проблемним і слабкою стороною. Таким чином, з урахуванням кількості індикаторів в кластерах та їх вагових коефіцієнтів нормований бал критерію Дніпропетровської області становить 88 балів і поданий в табл.2.

Досліджено розподіл індикаторів станичної та динамічної моделей з точки зору сильних та слабких сторін процесу зарахування на початковий цикл навчання за рівнями освіти.

Статична модель. Сильні сторони визначають чотири індикатори. Це зарахування випускників основної школи (m_{61}), випускників ПТНЗ (m_{63}), індикатори яких перевищують індикатори регіону і формують *кластер А* (*успішні*). У *кластері В* (*достатньо успішні*) позиціонують зараховані на навчання випускники старшої школи (m_{62}) та випускники вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації (m_{64}).

Слабкою стороною є зарахування випускників вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації (m_{65}),

Динамічна модель. Усі індикатори представляють сильні сторони області у порівнянні з індикаторами регіону. Чотири індикатори визначають позитивні тренди зростання, збільшилися чисельності зарахованих у 2014 році у порівнянні з базисним 2013 роком, що підтверджують темпи росту (табл.8) за певними категоріями. Зросла чисельність випускників основної школи (m_{66}) на (+1,8 %), випускників ПТНЗ (m_{68}) – (+18,7 %), випускників ВНЗ I-II рівнів акредитації (m_{69}) – (+31,1 %). У двічі зросла чисельність зарахованих випускників ВНЗ III-IV рівнів акредитації (m_{68}) по відношенню до індикатора регіону.

Проте, має негативний тренд скорочення чисельність випускників старшої школи (m_{62}). Скорочення становить (- 8 %).

Критерій «Диверсифікація обсягів прийому студентів на початковий цикл навчання за рівнями освіти»

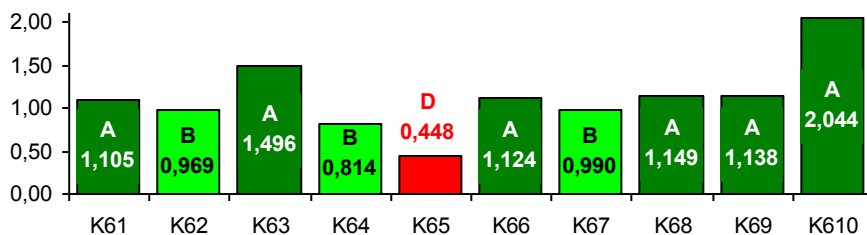

Рис.21. Коефіцієнти позиціонування індикаторів відносно індикаторів регіону Центр

Виміри індикаторів критерію, які у певній мірі є ознакою сегментів користувачів ринку освітніх послуг, подано на рис. 21. Сильні сторони області репрезентують 9 індикаторів, зокрема, 6 в кластері А та 3 кластері В. Один індикатор є проблемним, позиціонує в кластері D. Мова є про прийом на початковий цикл навчання осіб, які закінчили вищі навчальні заклади III-IV рівнів акредитації і у рік випуску виявили бажання здобути вищу освіту за іншою спеціальністю. Проте, позитивним моментом є зростання цієї категорії здобувачів вищої освіти у порівнянні з базисним ($K_{610} \rightarrow m_{610}$).

Рис. 22. ІНТЕНСИВНІСТЬ ВАРІАЦІЇ ІНДИКАТОРІВ А Т О ЗА КОЕФІЦІЄНТАМИ ВАРІАЦІЇ

Під впливом демографічної, соціально-економічної, міграційних потоків за освітнім фактором вищі навчальні заклади області не в повній мірі адекватно реагують на зміни цих чинників, стало причиною *великої* варіації індикаторів в структурі критерію (рис.22).

Критерій «Прийом на початковий цикл навчання сільської молоді та осіб, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС». Критерій дозволяє здійснити оцінювання А Т О регіону під кутом прийому сільської молоді та осіб, що постраждали внаслідок аварії на Чесна початковий цикл навчання. Окрім того, надає інформацію щодо змін якісних та кількісних ознак цих категорій при зарахуванні на навчання в університетах, академіях та інститутах.

Змістова складова критерію представлена в табл. 10, де подано перелік індикаторів та їх виміри, як відносні величини структури в статичній моделі та відносні величини порівнянності в динамічній моделі.

Індикатори критерію «Прийом на початковий цикл навчання сільської молоді та осіб, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС»

Статична модель (початок 2014/15 навчального року)								
m ₇₁	Частка сільської молоді зарахованої на навчання у ВНЗ III- IV рівнів акредитації							
m ₇₂	Частка сільської молоді зарахованої на навчання у ВНЗ III- IV рівнів акредитації за направленням згідно встановленої квоти							
m ₇₃	Частка осіб 1 та 2 категорій, зарахованої на навчання, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС							
m ₇₄	Частка осіб 3 та 4 категорій зарахованої на навчання, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС							
Динамічна модель (базисний – початок 2013/14 навчального року)								
m ₇₅	Темпи росту чисельності сільської молоді зарахованої на навчання до ВНЗ III- IV рівнів акредитації, відсотки							
m ₇₆	Темпи росту чисельності сільської молоді зарахованої на навчання до ВНЗ III- IV рівнів акредитації за направленням згідно встановленої квоти, відсотки							
m ₇₇	Темпи росту чисельності осіб 1 та 2 категорій, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС відсотки							
m ₇₈	Темпи росту чисельності осіб 3 та 4 категорій, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС, відсотки							
А Т О регіону Північ	Статична модель				Динамічна модель			
	m ₇₁	m ₇₂	m ₇₃	m ₇₄	m ₇₅	m ₇₆	m ₇₇	m ₇₈
У К Р А Ї Н А	29,26	2,27	0,08	0,22	90,01	80,34	58,37	57,97
РЕГІОН	30,19	4,69	0,06	0,24	107,73	99,37	75	88,8
Вінницька	50,50	11,72	0,33	1,71	110,68	92,23	250,00	91,23
Дніпропетровська	18,38	1,95	0,00	0,00	130,75	95,41	0,00	0,00
Кіровоградська	26,51	2,78	0,00	0,00	97,05	101,64	0,00	0,00
Полтавська	37,68	7,81	0,06	0,05	90,91	110,46	41,67	400,00
Черкаська	44,46	4,53	0,03	0,04	101,96	100,98	28,57	33,33

За даними таблиці обчислено коефіцієнти позиціонування індикаторів відносно відповідних індикаторів регіону, які залежно від виміру розподілено за кластерами. Якісні та кількісні ознаки кластерів А Т О відбито на діаграмі (рис.23).

Прийом на початковий цикл навчання сільської молоді та осіб, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС для вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації Дніпропетровської області є проблемним. Цей висновок підтверджує інформація, яка подана на діаграмі рис.23.

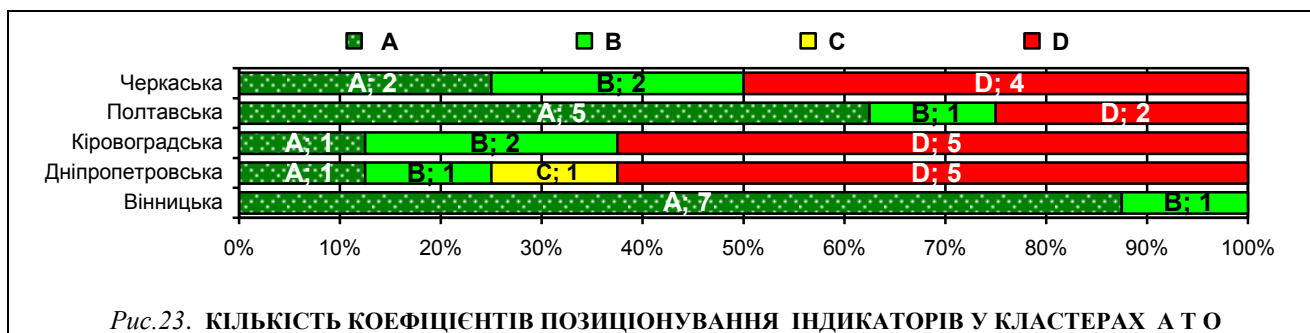

Рис.23. КІЛЬКІСТЬ КОЕФІЦІЄНТІВ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ІНДИКАТОРІВ У КЛАСТЕРАХ А Т О

Вісім індикаторів критерію за вимірами розмістилися у чотирьох кластерах А, В, С, D. Негативним моментом є те, що 62,5 % формують кластер D (проблемні). Решта три зайняли позиції в кластерах: А – 1, В – 1 та С – 1. Опис ситуації, що склалася з прийомом на початковий цикл навчання сільської молоді та осіб, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС за моделями наведено нижче.

Статична модель. Індикатори, які оцінюють сегменти сільської молоді зарахованої на навчання ВНЗ III-IV рівнів акредитації (m_{71}) та сільської молоді за направлення згідно встановленої квоти (m_{72}), значно менші за виміром у порівнянні з регіоном та іншими А Т О регіону. Слід підкреслити, що серед зарахованих не має жодної особи, що постраждала від наслідків аварії на ЧАЕС (m_{73} , m_{74}).

Динамічна модель. Вищі навчальні заклади регіону Центр позитивно реагують на зміни факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ. Так, має місце позитивний тренд зростання зарахованої на навчання сільської молоді. Темп приросту – (+7,7 %).

Критерій «Прийом на початковий цикл навчання сільської молоді та осіб, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС»

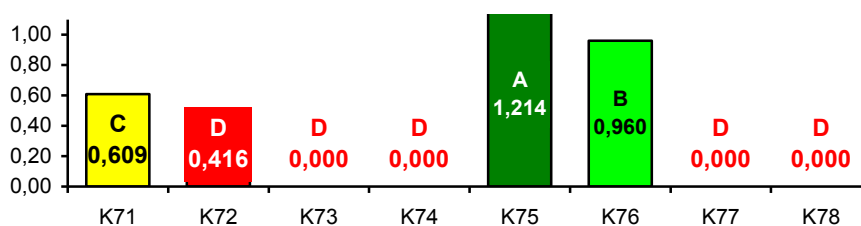

Рис.24. Коефіцієнти позиціонування індикаторів відносно індикаторів регіону Центр

Ситуацію, що склалася в Дніпропетровській області з доступом на навчання сільської молоді та чорнобильців, наглядно відбивають індикатори критерію з ознакою кластерів відповідно до їх виміру (рис.24). Тільки два індикатори ($K_{75} \rightarrow m_{75}$, $K_{76} \rightarrow m_{76}$) є сильними сторонами критерію. Решта індикаторів є слабкими (m_{71} , m_{72} , m_{73} , m_{74} , m_{77} , m_{78}). У результаті нормований

бал критерію $НБ_7 = 0.55$. Є самим низьким серед А Т О регіону Центр і позиціонує в кластері D.

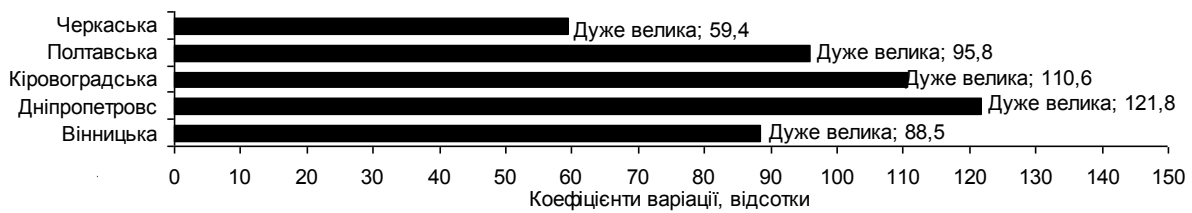

Рис. 25. ІНТЕНСИВНІСТЬ ВАРІАЦІЇ ІНДИКАТОРІВ А Т О ЗА КОЕФІЦІЕНТАМИ ВАРІАЦІЇ

Усі А Т О регіону неадекватно реагують на процес залучення сільської молоді та осіб, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС. Про це свідчить варіація індикаторів критерію. Так інтенсивність варіації за вимірами коефіцієнтів варіації А Т О представлена на рис. 25 і свідчить про те, що усі АТО, у тому числі Дніпропетровська область, мають *дуже велику* варіацію індикаторів. Очевидно, що розв'язання саме цих проблем на рівні вищих навчальних закладів потребує особливої уваги і системного підходу.

Критерій «Навчання іноземних громадян». Критерій є викликом участі вищої освіти України в процесах інтернаціоналізації. Індикатори критерію у певній мірі віддзеркалюють спроможність вищої освіти регіону бути конкурентною на світовому та європейському ринках освітніх послуг. Оцінювання здійснено за трьома показниками, що визначають контингент іноземних студентів, прийом на початковий цикл навчання та випуск після закінчення повного циклу навчання.

Змістова складова критерію має шість індикаторів, які представлено в табл.9 за статичною та динамічною моделями, та їх виміри. Індикатори статичної моделі є відносними величинами інтенсивності, а динамічної – відносними величинами порівнянності в форматі «Україна – регіон – А Т О».

На основі індикаторів обчислено їх коефіцієнти позиціювання відносно системи, розподілено коефіцієнти позиціювання в інтервалах кластерів, розраховано бали кластерів. Визначено нормовані бали, як відношення суми балів кластерів А Т О до балу регіону.

Таблиця 11

Індикатори критерію «Навчання іноземних громадян»

Статична модель (початок 2014/15 навчального року)						
m_{81}	Чисельність іноземних студентів на 100 студентів денної форми навчання					
m_{82}	Чисельність іноземних студентів на один ВНЗ					
m_{83}	Коефіцієнт стабільності контингенту в перспективному періоді					
Динамічна модель (базисний – початок 2013/14 навчального року)						
m_{84}	Темпи росту чисельності іноземних студентів, прийнятих на початковий цикл навчання, відсотки					
m_{85}	Темпи росту чисельності іноземних студентів, відсотки					
m_{86}	Темпи росту випуску іноземних громадян після завершення повного циклу навчання відсотки					
Регіони	Статична модель			Динамічна модель		
	m_{81}	m_{82}	m_{83}	m_{84}	m_{85}	m_{86}
У К Р А Ї Н А	6,08	205	0,97	95,92	61,30	84,49

РЕГІОН	4,8	167	1,345	138,92	97,35	111,50
Вінницька	9,9	409	1,548	167,27	193,81	156,55
Дніпропетровська	3,7	126	1,529	120,95	92,24	89,47
Кіровоградська	2,4	45	1,000	166,06	25,00	100,00
Полтавська	5,3	210	0,938	114,45	64,17	104,48
Черкаська	3,5	139	0,154	280,65	3,45	216,67

Регіон Центр по відношенню до системи (Україна) має таку характеристику. Чисельність іноземних студентів на 100 студентів денної форми навчання (m_{81}) та чисельність іноземних студентів на один ВНЗ регіону (m_{82}) менші у порівнянні з системою. Проте, має місце позитивний коефіцієнт стабільності контингенту в перспективному періоді (m_{83}). Зріс прийом іноземних студентів по відношенню до базисного на (+38,9 %) та на (+11,5 %) випуск іноземних громадян після завершення повного циклу навчання.

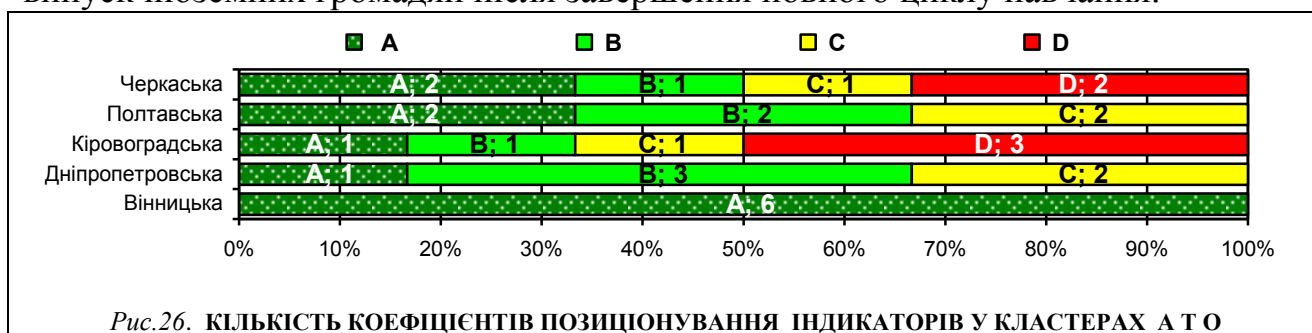

Рис.26. КІЛЬКІСТЬ КОЕФІЦІЄНТІВ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ІНДИКАТОРІВ У КЛАСТЕРАХ А Т О

На рис.26 подана структура за кількістю коефіцієнтів позиціонування індикаторів в кластерах у форматі А Т О регіону. Найкращі позиції займають Вінницька, Полтавська та Дніпропетровська області. Певні проблеми мають Кіровоградська та Черкаська області як такі, що мають проблемні індикатори в кластері D.

Розглянуто позицію Дніпропетровської області в контексті індикаторів статичної та динамічної моделей.

Статична модель. Має місце відставання індикаторів (m_{81}) та (m_{82}) від індикаторів регіону. Мова йде відповідно про чисельність іноземних студентів на 100 студентів денної форми навчання та чисельність іноземних студентів на один ВНЗ регіону. Коефіцієнт стабільності контингенту в перспективному періоді (m_{83}) вище і свідчить про можливе зростання контингенту іноземних студентів у перспективі.

Динамічна модель. Слід підкреслити, про позитивний тренд зростання чисельності іноземних студентів, прийнятих на початковий цикл навчання (m_{84}). Темп приросту становить (+21 %) у порівнянні з базисним. Одночасно мають місце і негативні тренди скорочення. Зменшилася чисельності іноземних студентів (m_{85}) на (-7,8 %) та випуск іноземних громадян після завершення повного циклу навчання (m_{86}) на (-10,5 %).

Критерій «Навчання іноземних громадян»

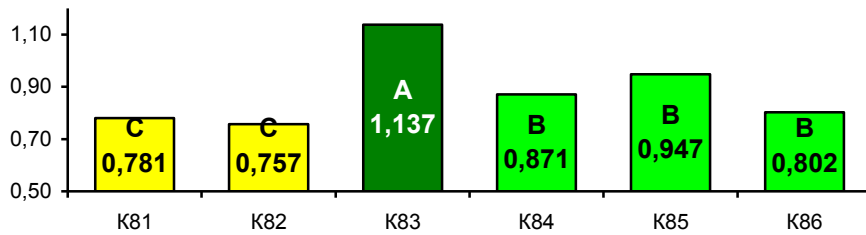

Рис. 27. Коефіцієнти позиціювання індикаторів відносно індикаторів регіону Центр

На рис.27 відбито діаграму коефіцієнтів позиціювання індикаторів Дніпропетровської області відносно індикаторів регіону Центр. Встановлено, що в кластері А позиціонує тільки один індикатор (m_{83}), кластері В – 3 індикатори, Ці індикатори визначають сильні сторони Дніпропетровщини в площині навчання іноземних студентів. Нажаль, мають місце і слабкі сторони. Це індикатори, які перебувають в кластері С.

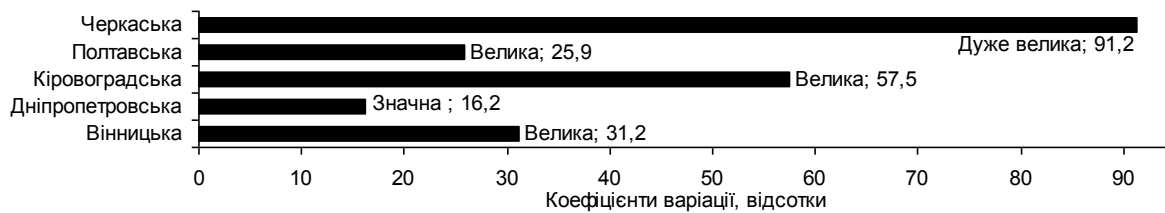

Рис. 28. ІНТЕНСИВНІСТЬ ВАРІАЦІЇ ІНДИКАТОРІВ А Т О ЗА КОЕФІЦІЄНТАМИ ВАРІАЦІЇ

Інтенсивність варіації індикаторів, яка визначається виміром коефіцієнту варіації А Т О, подана на рис. 28. Слід підкреслити за інтенсивністю варіації (*значна*) Дніпропетровська область є пріоритетною у порівнянні з іншими А Т О регіону, які мають велику та дуже велику варіацію.

Критерій «Результативність» Результативність діяльності вищого навчального закладу оцінюється чисельністю випускників, які закінчили навчання за певними програмами (бакалавра, спеціаліста, магістра) і продовжили професійну діяльність на ринку праці. Саме на цьому етапі у випускників виникають проблеми з працевлаштуванням., які пов'язані з пошуком першого робочого місця. На жаль, на ринку праці ситуація неоднозначна. Поки що ринок освітніх послуг неадекватний ринку праці. Попит з боку робочої сили значно перевищує пропозиції роботодавців щодо наявності вільних робочих місць.

Індикатори критерію за переліком та вимірами наведено в табл.12 у форматі статичної та динамічної моделей. Параметри статичної моделі відносні величини структури та інтенсивності, а динамічної – порівнянності.

Індикатори критерію «Результативність»

Статична модель (початок 2014/15 навчального року)										
m ₉₁	Частка випуску фахівців ВНЗ державної та комунальної форм власності									
m ₉₂	Частка чисельності випускників денної форми навчання									
m ₉₃	Середня чисельність випускників на один ВНЗ регіону									
m ₉₄	Середня чисельність випускників державних та комунальних ВНЗ на один ВНЗ цих власностей									
m ₉₅	Середня чисельність випускників приватних ВНЗ на один приватний заклад									
Динамічна модель (базисний – початок 2013/14 навчального року)										
m ₉₆	Темпи росту чисельності випускників ВНЗ III-IV рівнів акредитації, відсотки									
m ₉₇	Темпи росту чисельності випускників ВНЗ III-IV рівнів акредитації державної та комунальної власності), відсотки									
m ₉₈	Темпи росту чисельності випускників ВНЗ III-IV рівнів акредитації приватної власності, відсотки									
m ₉₉	Темпи росту чисельності випускників ВНЗ III-IV рівнів акредитації денної форми навчання, відсотки									
m ₉₁₀	Темпи росту чисельності випускників ВНЗ III-IV рівнів акредитації вечірньої та заочної форм навчання, відсотки									
А Т О регіону Північ	Статична модель					Динамічна модель				
	m ₉₁	m ₉₂	m ₉₃	m ₉₄	m ₉₅	m ₉₆	m ₉₇	m ₉₈	m ₉₉	m ₉₁₀
У К Р А Ї Н А	89,52	56,15	1464	1842	531	83,57	84,76	74,61	87,91	78,60
Р Е Г І О Н	90,6	59,5	1416	1725	519	93,70	94,55	86,28	98,21	87,80
Вінницька	97,2	63,7	1268	1542	175	93,29	94,86	58,92	98,80	84,99
Дніпропетровська	93,8	58,7	1476	1792	403	97,06	96,81	101,0	103,3	89,38
Кіровоградська	91,8	66,9	745	1369	122	80,35	88,75	38,98	90,27	65,73
Полтавська	77,0	58,2	1595	1720	1284	95,83	97,95	89,35	93,71	98,94
Черкаська	91,1	58,2	1589	1809	707	84,66	84,57	85,59	88,97	79,33

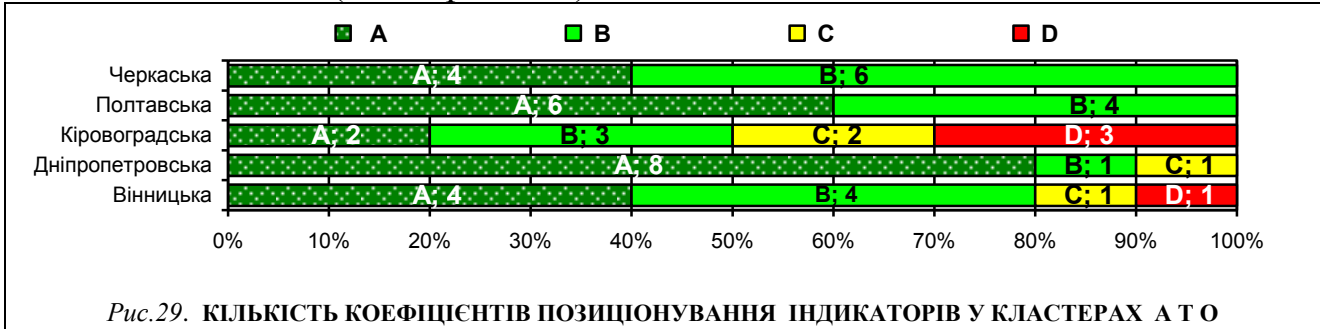
Проведено обчислення коефіцієнтів позиціонування індикаторів відносно системи та їх розподіл за вимірами в інтервалах кластерів. З урахуванням кількості індикаторів в кластері та вагового коефіцієнту обчислено бал кожного кластеру в структурі А Т О. Таким чином, визначені нормовані бали кожної А Т О як відношення суми балів кластерів до суми балів системи. При цьому нормований бал системи дорівнює одиниці.

У цьому критерії регіон Центр мають низку індикаторів, які характеризують його сильні та слабкі сторони по відношенню до індикаторів системи (Україна).

Групу сильних сторін визначають індикатори, а саме: частка випуску фахівців ВНЗ III-IV рівнів акредитації (m₉₁), частка чисельності випускників денної форми навчання (m₉₂) та всі індикатори динамічної моделі на фоні скорочення по відношенню до випуску базисного 2014 року. Цю ситуацію підтверджує наявність негативних трендів скорочення усіх індикаторів динамічної моделі на регіональному рівні.

Групу слабких сторін формують індикатори середньої чисельності випускників, зокрема, з розрахунку на один ВНЗ регіону (m₉₃), державної та комунальної форм власності (m₉₄) та приватної власності (m₉₅).

Розподіл індикаторів критерію в структурі А Т О представлено на рис.17, де подано кількість індикаторів в кластерах А Т О. На діаграмі чітко проглядається нерівномірність кластерів А Т О, які характеризують їх якісні та кількісні ознаки. Загальна картина розподілу індикаторів А Т О за кластерами показує, що із 50 індикаторів регіону в кластері А перебуває 48 %, кластері В – 36 %, кластері С – 8 % та кластері D – 8 %. Встановлено, що А Т О регіону мають 84 % індикаторів, що віддзеркалюють сильні сторони (кластери А і В) та лише 16 % - слабкі (кластери С і D).

Далі наведено результати аналізу індикаторів Дніпропетровської області у порівнянні з індикаторами регіону у форматах статичної та динамічної моделей.

Статична модель. Серед п'яти індикаторів три позиціонують краще індикаторів регіону та два нижче

Динамічна модель. Усі індикатори цієї моделі займають кращі позиції у порівнянні з індикаторами регіону. Проте слід звернути увагу на наступні тенденції. Загальна чисельність випускників ВНЗ III-IV рівнів акредитації скоротилася на (-2,9 %), державних та комунальних ВНЗ – (-2,9 %), вечірньої та заочної форм навчання – (-10,6 %).

Проте, мають місце позитивні тренди зростання, а саме: приватної – (+1,1 %) та випускників денної форми навчання – (+3,3 %).

Критерій «Результативність»

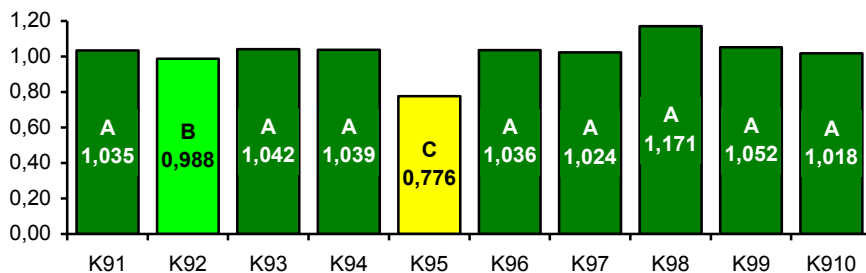

Рис.30. Коефіцієнти позиціонування індикаторів відносно індикаторів регіону Центр

На рис. 30 відбита ситуація з розподілом індикаторів критерію за кластерами Дніпропетровської області та їх виміри. Це дає можливість здійснити оцінювання діяльності вищих навчальних закладів Дніпропетровщини, визначити сильні та слабкі сторони. Серед 10 індикаторів 8 належать до сукупності кластеру А, один – кластеру В та один – кластеру С. Отже, кластери А та В визначають сильні сторони, а кластер С – слабкі.

Підводячи підсумки аналізу позицій Дніпропетровської області за індикаторами критерію «Результативність» зроблено обґрунтований висновок, що нормований бал критерію області є самим високим серед А Т О регіону (НБ9 = 94 %)

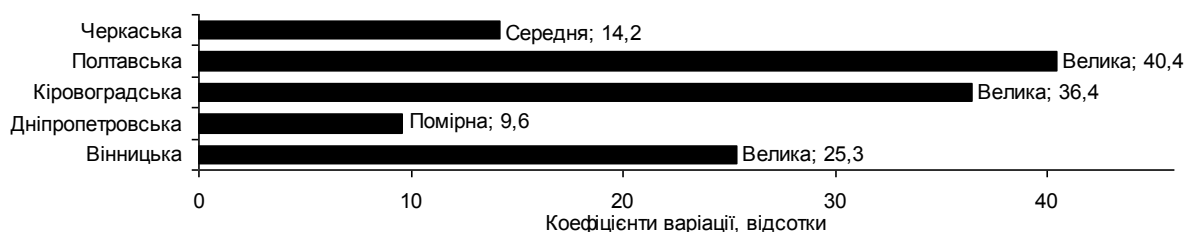

Рис. 31. ІНТЕНСИВНІСТЬ ВАРІАЦІЇ ІНДИКАТОРІВ А Т О ЗА КОЕФІЦІЕНТАМИ ВАРІАЦІЇ

Це підтверджує інтенсивність варіації індикаторів, яка за виміром коефіцієнту варіації є помірною (рис.31).

Критерій «Диверсифікація науково-педагогічного потенціалу за науковими ступенями, вченими званнями» Науково-педагогічний склад вищого навчального закладу істотно впливає на забезпечення якості вищої освіти. Наявність штатних викладачів, особливо тих, що працюють на повну ставку у певній мірі визначають якість освітніх послуг. Підвищена увага до конкуренції на ринку освітніх послуг проявляється через результативність навчально-виховного процесу, який обов'язково повинен базуватися на інтеграції науки, вищої освіти та технологій. У цьому полягає забезпечення репутації університету. Ця місія вищого навчального закладу успішно реалізується за умов активної та відповідальної участі викладачів з науковими ступенями, вченими званнями. Підвищена увага до якості науково-педагогічного потенціалу дозволить університету здійснювати підготовку кадрів з вищою освітою у форматі «наука – освіта – технології». Безсумнівним є той факт, що на сучасному етапі впровадження інноваційних технологій навчання науково-педагогічний потенціал є провідною ланкою у забезпеченні якості вищої освіти.

Кожен з індикаторів моніторингу якості науково-педагогічних працівників згідно з ситуаційно-ресурсним підходом характеризує власну ситуацією регіону та його складових.

Перелік індикаторів критерію та їх виміри представлено в табл.11 за статичною та динамічною моделями. У якості індикаторів статичної моделі застосовано відносні величини інтенсивності, які визначають чисельність науково-педагогічних працівників з науковими ступенями, вченими званнями з розрахунку на 100 студентів денної форми навчання.

Індикатори динамічної моделі є відносними величинами порівнянності і оцінюють темпи росту чисельності науково-педагогічних працівників, що мають наукові ступені або вчені звання на початок поточного 2014/15 навчального року по відношенню до базисного 2013/14 навчального року.

Враховуючи важливість науково-педагогічного потенціалу у забезпеченні якості вищої освіти та репутації вищих навчальних закладів регіону, доцільно

визначити позиції регіону за індикаторами критерію на системному рівні. Результати аналізу даних табл. 11 свідчать про те, що всі індикатори статичної моделі регіону є нижчими у порівнянні з відповідними індикаторами системи (Україна).

Проте, ситуація, що характеризується індикаторами динамічної моделі має позитивні моменти, які характеризують вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ на формування та збереження науково-педагогічного потенціалу вищими навчальними закладами регіону. Усі індикатори цієї моделі перевищують індикатори системи. Одночасно, має місце позитивний тренд зростання чисельності докторів наук. Темп приросту становить (+1,1 %).

Проте, слід звернути увагу на скорочення науково-педагогічних працівників у ВНЗ регіону за такими категоріями: кандидати наук (-1,6 %), професорів (-0,9 %), доцентів (-1,8 %).

Таблиця 11.

Індикатори моніторингу критерію «Диверсифікація науково-педагогічного потенціалу за науковими ступенями, вченими званнями»

Статична модель (початок 2014/15 навчального року)								
m₁₀₁	Чисельність докторів наук на 100 студентів денної форми навчання							
m₁₀₂	Чисельність кандидатів наук на 100 студентів денної форми навчання							
m₁₀₃	Чисельність професорів на 100 студентів денної форми навчання							
m₁₀₄	Чисельність доцентів на 100 студентів денної форми навчання							
Динамічна модель (базисний – початок 2013/14 навчального року)								
m₁₀₅	Темпи росту чисельності докторів наук, відсотки							
m₁₀₆	Темпи росту чисельності кандидатів наук, відсотки							
m₁₀₇	Темпи росту чисельності професорів, відсотки							
m₁₀₈	Темпи росту чисельності доцентів, відсотки							
А Т О регіону Північ	Статична модель				Динамічна модель			
	m ₁₀₁	m ₁₀₂	m ₁₀₃	m ₁₀₄	m ₁₀₅	m ₁₀₆	m ₁₀₇	m ₁₀₈
У К Р А Ї Н А	1,36	6,65	1,20	4,56	88,88	89,33	89,21	89,84
РЕГІОН	1,16	5,99	1,00	4,07	101,10	98,55	99,08	98,20
Вінницька	1,34	7,26	1,10	4,44	98,92	101,56	101,35	103,16
Дніпропетровська	1,19	5,52	1,01	3,97	101,14	97,28	98,05	99,13
Кіровоградська	0,76	7,54	0,94	4,78	116,33	97,43	110,94	99,45
Полтавська	1,15	6,02	0,97	3,97	103,25	99,05	102,66	90,02
Черкаська	1,06	5,82	0,94	3,94	97,25	99,15	92,12	101,29

На рис. 32 відбита інформація, яка визначає розподіл індикаторів критерію за кластерами у форматі А Т О, де подано кількість індикаторів, які за вимірами позиціонують в певних кластерах. Практично всі А Т О регіону Центр мають достатньо потужний науково-педагогічний потенціал, як такі що мають індикатори в кластерах А та В. Отже, структура індикаторів регіону за кластерами така. Сукупність індикаторів кластера становить 55 %, кластеру В – 42,5 % та кластеру С – 2,5%.. Отже 97,5 % індикаторів регіону репрезентують сильні сторони науково-педагогічного потенціалу.

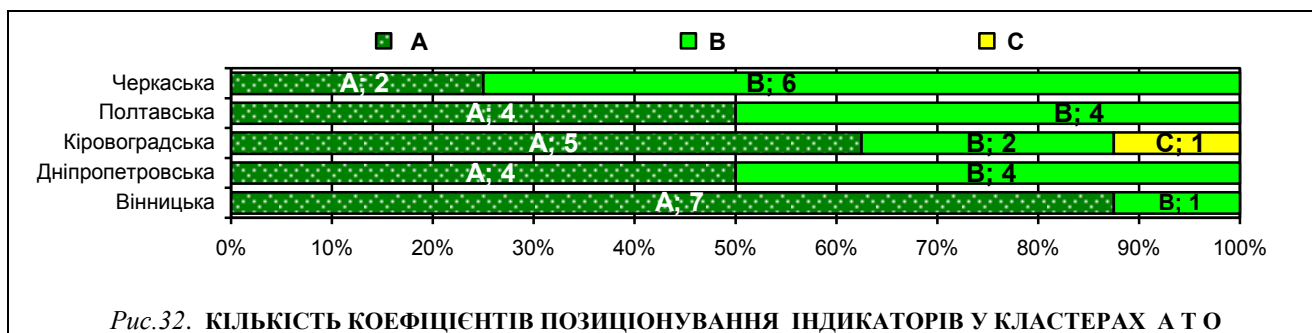

Рис.32. КІЛЬКІСТЬ КОЕФІЦІЄНТІВ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ІНДИКАТОРІВ У КЛАСТЕРАХ А Т О

Проведено аналіз науково-педагогічного потенціалу Дніпропетровщини по відношенню до регіону за вимірами індикаторів статичної та динамічної моделей.

Статична модель. Два індикатори (m101, m103) формують групу індикаторів сильних сторін та два (m102, m104) – слабких сторін.

Динамічна модель. Зросла чисельність докторів наук на (+1,1 %), Проте, інші категорій НПП з науковими ступеннями, вченими званнями по відношенню до базисного року мають негативні тренди скорочення. Так, чисельність кандидатів наук скоротилася на (- 2,7 %), професорів – (-1,9 %), доцентів – (-0,9 %).

Критерій «Диверсифікація науково-педагогічного потенціалу за науковими ступеннями, вченими званнями»

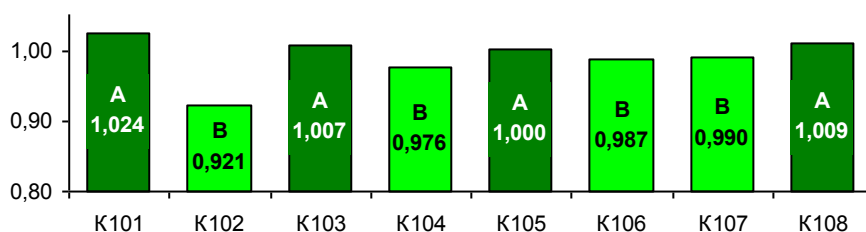

Рис.33. Коefіцієнти позиціонування індикаторів відносно індикаторів регіону Центр

Діаграма коефіцієнтів позиціонування індикаторів Дніпропетровської області показана на рис. 33. Усі індикатори репрезентують сильну групу, у форматах двох кластерів А та В та розподілені між ними порівну. Слід звернути увагу на індикатори кластеру В, які за вимірами майже досягають рівня кластеру А. Достатньо більш ефективно використати вищими навчальними закладами області власні можливості, щоб досягти бажаного рівня науково-педагогічного потенціалу області.

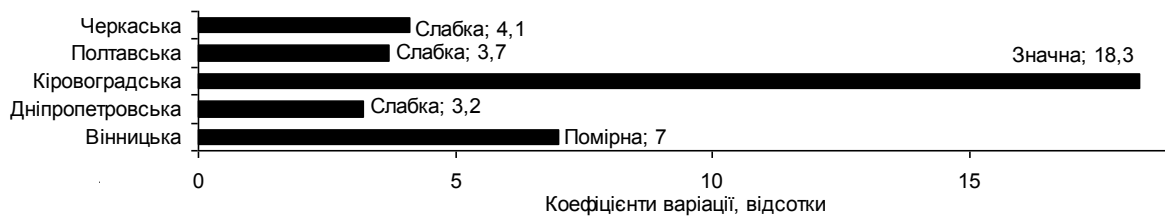

Рис. 34. ІНТЕНСИВНІСТЬ ВАРІАЦІЇ ІНДИКАТОРІВ А Т О ЗА КОЕФІЦІЄНТАМИ ВАРІАЦІЇ

Дослідження інтенсивності варіації індикаторів А Т О регіону Центр показали наявність незначного розкиду індикаторів критерію (рис.34). Тільки Кіровоградська область має значну варіацію, Вінницька – помірну, Решта АТО, в тому числі і Дніпропетровська область, мають слабку варіацію.

Критерій «Ресурсне забезпечення». Ресурсне забезпечення є визначальним фактором навчально-виховного процесу, його організації в площині забезпечення якості вищої освіти, яку гарантує вищий навчальний заклад на ринку освітніх послуг. Ресурсне забезпечення розглядається в контексті наявності загальної та навчально-лабораторної площі будівель, яка значною мірою впливає на проведення навчально-виховного процесу, забезпечення комфортних умов навчання та проживання іногородніх студентів, праці викладачів. На рівні регіонів залежно від форми власності навчальних закладів як загальна площа, так і навчально-лабораторна є власною, або орендується, чи здається в оренду стороннім організаціям, установам і частина здається в оренду вищим навчальним закладам, які мають дефіцит площ.

Під цим кутом зору фактично ставиться задача мінімізації матеріальних ресурсів у частині ефективного використання будівель та навчально-лабораторних будинків, підприємств громадського харчування та студентських гуртожитків, мінімізації витрат на їх утримання й енерговодотеплопостачання.

Змістова складова моніторингу для оцінювання ситуації станом на початок 2014/15 навчального року та тенденцій впродовж трендового періоду системи, регіону та А Т О подано в табл.12, зокрема, перелік індикаторів та їх виміри, індикатори системи та регіону. Індикатори статичної моделі – відносні величини інтенсивності, а динамічної – порівнянності.

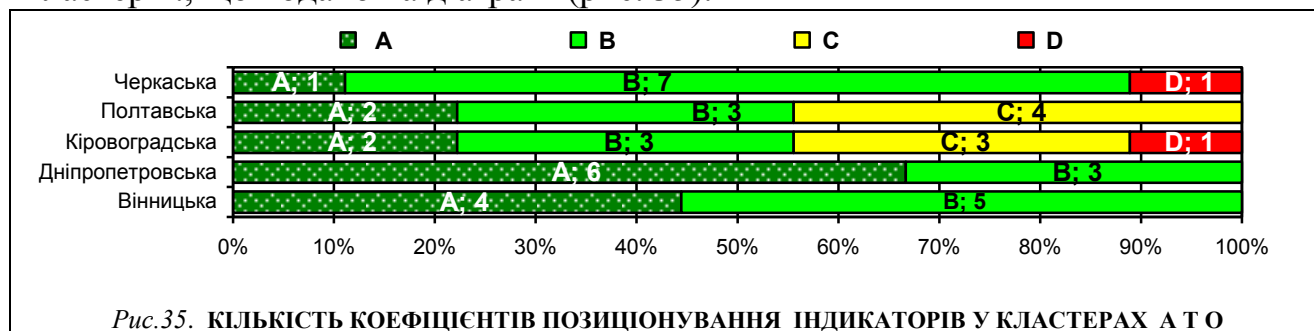
Таблиця 12.

Індикатори критерію «Ресурсне забезпечення»

Статична модель (на початок 2014/15 навчального року)	
m_{111}	Загальна площа навчально-лабораторних будинків на одного студента денної форми навчання
m_{112}	Власна площа навчально-лабораторних будинків на одного студента денної форми навчання
m_{113}	Загальна площа студентських гуртожитків на одного проживаючого
m_{114}	Власна площа студентських гуртожитків на одного проживаючого
m_{115}	Кількість місць громадського харчування при ВНЗ на 100 студентів денної форми навчання
m_{116}	Кількість місць громадського харчування при студентських гуртожитках на 100 проживаючих

Динамічна модель (базисний – початок 2013/14 навчального року)									
m ₁₁₇	Темпи росту загальної площі навчально-лабораторних будинків, відсотки								
m ₁₁₈	Темпи росту загальної площі студентських гуртожитків, відсотки								
m ₁₁₉	Темпи росту кількості місць громадського харчування при ВНЗ, відсотки								
А Т О регіону Північ	Статична модель						Динамічна модель		
	m ₁₁₁	m ₁₁₂	m ₁₁₃	m ₁₁₄	m ₁₁₅	m ₁₁₆	m ₁₁₇	m ₁₁₈	m ₁₁₉
У К Р А Ї Н А	14,13	12,88	17,27	16,82	13,50	5,30	90,13	90,95	89,08
РЕГІОН	15,30	14,28	21,15	20,71	13,89	6,73	97,79	101,00	101,87
Вінницька	13,24	12,93	18,09	18,00	23,73	9,91	100,72	99,91	122,61
Дніпропетровська	17,51	16,52	24,48	23,65	12,97	6,22	100,39	101,44	100,79
Кіровоградська	11,44	9,92	23,85	23,82	11,07	1,16	86,16	99,99	82,94
Полтавська	12,62	11,25	16,42	16,37	10,96	7,80	99,66	99,99	100,00
Черкаська	14,37	13,17	19,90	19,63	12,33	4,00	86,74	102,33	85,43

Обчислено коефіцієнти позиціонування індикаторів АТО відносно відповідних індикаторів регіону та проведено їх розподіл в інтервалах кластерів., що подано на діаграмі (рис. 35).

Графічне представлення в координатах «А Т О – кількість індикаторів у кластерах» дозволяє зробити висновок, що за кількістю індикаторів в кластерах та кількістю кластерів регіони суттєво різняться. Таким чином, на регіональному рівні картина диференціації ресурсного забезпечення навчального процесу досить строката, що підтверджує неоднозначність кластерів А Т О. Так, із 45 індикаторів у кластері А позиціонують 33,3 %, кластері В – 46,7 %, кластері С – 15,6 % та кластері D – 4,4%. Таким чином, 80 % індикаторів регіону визначають сильні сторони та 20 % слабкі.

Індикатори статичної та динамічної моделей регіону Центр усі без виключення перевищують індикатори системи. Слід акцентувати увагу на індикаторах динамічної моделі. Позитивними трендами зростання на регіональному рівні слід виокремити загальну площу студентських гуртожитків (m₁₁₈) та кількість місць громадського харчування при ВНЗ (m₁₁₈). Темпи приросту становили відповідно (+1 %) та (+ 1,9 %). Проте, мало місце скорочення загальної площі навчально-лабораторних будинків на (-2,2 %).

Подано опис ситуації, що характеризують індикатори Дніпропетровської області в статичній та динамічній моделях.

Статична модель. Виміри чотирьох індикаторів, за якими оцінюється загальна (m₁₁₁) та власна площа (m₁₁₂) навчально-лабораторних будинків на одного студента денної форми навчання, загальна (m₁₁₃) та власна (m₁₁₄)

площа студентських гуртожитків на одного проживаючого є вищими по відношенню до відповідних індикаторів регіону.

Проте, індикатори, які визначають ситуацію з громадським харчування студентів відстають від регіональних індикаторів, а саме: кількість місць громадського харчування при ВНЗ на 100 студентів денної форми навчання (m115) та кількість місць громадського харчування при студентських гуртожитках на 100 проживаючих (m116).

Динамічна модель. Індикатори динамічної моделі мають позитивні тренди зростання по відношенню до базисного року.. Так. загальна площа навчально-лабораторних будинків (m117) зросла на (+0,4 %), загальна площа студентських гуртожитків (m118) – (+1,4 %) кількості місць громадського харчування при ВНЗ (m119) – (+0,8 %).

Критерій «Ресурсне забезпечення»

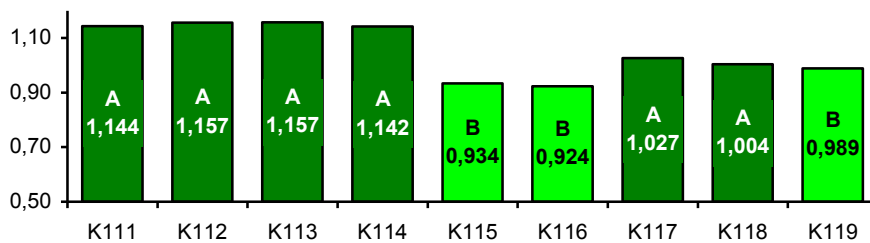

Рис.36 Коефіцієнти позиціонування індикаторів відносно індикаторів регіону Центр

На рис.36 подана діаграма коефіцієнтів позиціонування індикаторів Дніпропетровської області відносно індикаторів регіону Центр, що надає можливість визначити сильні та слабкі сторони. Фокусуючи увагу на кластерах, можна зробити висновок, що індикатори кластеру А (успішні) та кластеру В (достатньо успішні) представляють сильні сторони вищих начальних закладів Дніпропетровщини.

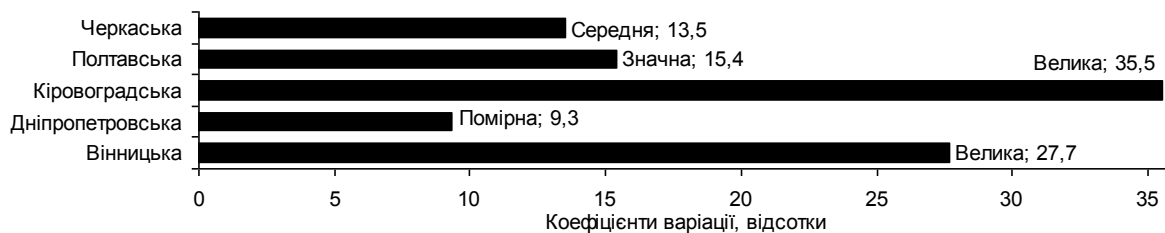

Рис. 37. ІНТЕНСИВНІСТЬ ВАРІАЦІЇ ІНДИКАТОРІВ А Т О ЗА КОЕФІЦІЄНТАМИ ВАРІАЦІЇ

Досліджено варіацію індикаторів А Т О в структурі критерію «Ресурсне забезпечення». Обчислено коефіцієнти варіації, на підставі яких визначено інтенсивність. Результати показують, що індикатори А Т О регіону мають різну варіацію (рис.37) (помірна, середня, значна та велика. Позитивним моментом є те, що Дніпропетровська область має помірну варіацію.

Насамкінець, у табл. 13 подана зведена інформація щодо позиціонування Дніпропетровської області на шкалах нормованих балів критеріїв та нормованої

суми балів як глобального критерію моніторингу, де вказано умовне позначення нормованих балів критеріїв. найменування критерію та місце, яке займає область за виміром нормованого балу критерію.

Таблиця 13

Місця позиціонування Дніпропетровської області за вимірами нормованих балів (НБ) та нормованої суми балів (НСБ) серед А Т О регіону Центр

Нормований Бал критерію	НАЙМЕНУВАННЯ КРИТЕРІЮ	Місце
НБ ₁	Потенціал мережі	2
НБ ₂	Диверсифікація джерел фінансування	2
НБ ₃	Диверсифікація форм навчання	3
НБ ₄	Державна підтримка окремих категорій студентів	1
НБ ₅	Диверсифікація чисельності зарахованих на початковий цикл навчання за джерелами фінансування	2
НБ ₆	Диверсифікація зарахованих на початковий цикл навчання за рівнями освіти	1
НБ ₇	Зарахування на початковий цикл навчання сільської молоді та осіб, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС	5
НБ ₈	Навчання іноземних громадян	3
НБ ₉	Результативність	1
НБ ₁₀	Диверсифікація чисельності НПП за науковими ступенями, вченими званнями	2
НБ ₁₁	Ресурсне забезпечення	1
НСБ	Глобальний критерій моніторингу	3

Висновки та перспектива подальших досліджень. Пріоритетним інструментом, за допомогою якого здійснюється ефективне управління та корегування процесами на інституційному, регіональному та національному рівнях, є моніторинг стану цих процесів та їх динамічних змін на всіх рівнях, що дозволяє передбачити можливі загрози, ризики та кризові явища та скоротити строки адаптації в площині подолання негативних наслідків.

На фоні складної демографічної, етнічної, соціально-економічної ситуації міжрегіональних міграційних потоків споживачів освітніх послуг за освітнім фактором має місце стала тенденція скорочення обсягів прийому, а відповідно контингенту студентів. Як наслідок, низька ефективність організаційної структури через появу вищих навчальних закладів та в їх структурі академічних груп, факультетів з малою чисельністю студентів. Таким чином, зростають витрати на підготовку кадрів з вищою освітою. На часі укрупнення вищих

навчальних закладів, що дозволить подолати ці проблеми через механізм трансформації мережі вищих навчальних закладів адміністративно-територіальних одиниць та регіону в цілому з урахуванням їх особливостей в контексті історичного, соціально-економічного, наукового, мовного та культурологічного аспектів.

Має місце розширення якісних та кількісних ознак систем вищої освіти адміністративно-територіальних одиниць регіону Центр під впливом змін факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ, що свідчить про неадекватну реакцію вищих навчальних закладів з метою скорочення періоду адаптації на ці зміни.

Висновок щодо диференціації А Т О підтвердили результати моніторингових досліджень. Лідером за вимірами глобального критерію моніторингу є Вінницька область. На другому місці позиціонує Полтавська, на третьому – Дніпропетровська область. четвертому – Черкаська область.

Ці А Т О перебувають в кластері В і є достатньо успішними. Аутсайдером на шкалі моніторингу є Кіровоградська область, яка позиціонує в кластері С і є частково успішною.

Найбільша концентрація слабких сторін має місце серед індикаторів, що визначають якісні та кількісні параметри у структурі критеріїв: потенціал мережі, диверсифікація обсягів прийому на початковий цикл навчання за джерелами фінансування та рівнями освіти, прийом сільської молоді та осіб, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС, навчання іноземних громадян, результативність.

Нерівнозначність А Т О під кутом зору забезпечення якості вищої освіти підтверджує інтенсивність варіації нормованих балів критеріїв. Так, слабку, помірну та середню варіацію мають лише 17 (30,9 %) із 55 нормованих балів критеріїв, що є позитивним моментом та 38 (69,1 %) – значну, велику та дуже велику варіацію, що характеризують наявність значного впливу компонент найнижчого рівня ієрархії моніторингу (первинна інформаційна база) на її фокус (глобальний критерій моніторингу).

Застосування моніторингу центральними та місцевими органами виконавчої влади для виконання управлінських, інформаційних та представницьких функцій є потужним стратегічним засобом забезпечення якості вищої освіти в контексті європейських та національних цінностей та стандартів. Аналізуючи подані матеріали, кожний вибирає свій інструментарій для подолання слабких сторін, ефективно використовуючи свої сильні сторони та можливості.

Наукове видання

Укладачі:

Парфенова Ніна Валеріївна
Письменкова Тетяна Олександрівна
Салов Володимир Олександрович

МАТЕРІАЛИ
науково-практичної конференції

**«ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ АКДЕМІЧНОЇ АВТОНОМІЇ ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ»**

червень 2016 року

Підписано до видання 10.06.2015.
Електронний ресурс. Авт. арк. 12,3.

Підготовлено й видано
в Державному вищому навчальному закладі
«Національний гірничий університет».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 1842 від 11.06.2004 р.
49005, м. Дніпропетровськ, просп. К. Маркса, 19.